

### III. AFGANG OG UDNÆVNELSER AF PROFESSORER

*Kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer  
ved Københavns universitet*

(j. nr. 282/44).

På Konsistoriums møde den 2. februar 1938 nedsattes et udvalg til at overveje og stille forslag om ændring i kgl. anordning af 15. maj 1932 om regler for ansættelse af professorer ved Københavns universitet. Efter den tyske besættelse af Danmark besluttede Konsistorium i møde den 8. maj 1940, at arbejdet skulle stilles i bero.

I møde den 6. september 1944 besluttede Konsistorium, at udvalgsarbejdet skulle genoptages. Universitetets rektor anmodede derefter Århus universitet om at lade sig repræsentere ved en delegation på 4 medlemmer i udvalget.

Udvalget afgav under 28. november 1947 følgende indstilling til ministeriet:

*»Udkast til Kgl. Anordning om Ansættelse af Professorer og Docenter ved  
København og Aarhus Universiteter.*

§ 1. Når en Professor eller Docent, der beklæder et normeret Embede ved et af de to danske Universiteter, er fyldt 69 Aar, skal Fakultetets Dekan snarest i Fakultetsmøde rejse Spørgsmålet, om der skal tages Skridt til at forberede Embedets Besættelse til den Tid, hvor det normalt vil blive ledigt efter Tjenestemandsovens Regler. Saavel her som i andre Tilfælde, hvor Ledighed kan forudses, bør det tilstræbes at undgaa, at et Professorat eller Docentur staar ledigt.

§ 2. *Stk. 1.* Naar et Embede som Professor eller Docent skal besættes, kan det paagældende Fakultet nedsætte et Udvalg paa to eller tre Medlemmer til at overveje, om der er Grund til at indstille nogen til Embedet uden Opslag.

*Stk. 2.* Udvalget vælges mellem de nærmest fagkyndige Medlemmer af Fakultetet. Skønnes det nødvendigt af Hensyn til Udvalgets Fagkundskab, kan Fakultetet dog til Medlemmer af Udvalget vælge en eller i Tilfælde af et Tremandsudvalg to blandt andre Lærere ved Universitetet eller undtagelsesvis blandt danske eller udenlandske sagkyndige udenfor Universitetet. Fakultetet bestemmer, hvilket af Udvalgets Medlemmer der skal være Formand for Udvalget.

*Stk. 3.* Udvalget afgiver snarest muligt motiveret skriftlig Indstilling til Fakultetet.

*Stk. 4.* Udvalget kan foreslaa Udnævnelse af en Videnskabsmand, hvis Kvalifikationer skønnes godtgjort forud paa fyldestgørende Maade ved Ansættelse i et tilsvarende eller beslægtet dansk Embede.

*Stk. 5.* En Videnskabsmand, hvis Kvalifikationer ikke er godtgjort saaledes, kan Udvalget foreslaa kaldet, naar det udtaler, at han er udmærket kvalificeret



og skønnes andre, der kan ventes at komme i Betragtning ved Embedets Besættelse, afgjort overlegen.

§ 3. *Stk. 1.* Fakultetet kan gøre Indstilling om Udnævnelse uden Opslag eller om Kaldelse, naar  $\frac{2}{3}$  af samtlige Fakultetsmedlemmer stemmer for Udvalgets Forslag herom. Under Forslagets Behandling betragtes ethvert Udvalgsmedlem som Medlem af Fakultetet.

*Stk. 2.* Hvis endelig Afgørelse paa Grund af nogles Fravær ikke opnaas paa det Møde, hvor Sagen behandles, kan de fraværende Medlemmer, efter at være gjort bekendt med Udvalgsindstillingen og Udskrift af Fakultetets Forhandlingsprotokol, indsende skriftlig Stemme indenfor en af Dekanen fastsat kort Frist. Ved Opgørelsen af Afstemningsresultatet ses der bort fra Fakultetsmedlemmer, som paa Grund af Bortrejse eller Sygdom ikke har kunnet deltage i Afstemningen. Opgørelsen foretages af Dekanen, der dog maa forelægge Spørgsmaalet om, hvem der har været forhindret i at deltage i Afstemningen, for Fakultetets Forretningsudvalg eller – saafremt saadant ikke findes – for Fakultetet. De herom trufne Afgørelser og Afstemningsresultater indføres i Fakultetets Protokol.

*Stk. 3.* Udvalgsindstillingen skal følge med Fakultetets og Universitetets Indstilling til Ministeriet.

§ 4. Hvis Fakultetet ikke gør Indstilling om Udnævnelse uden Opslag, foreslaar det Embedet opslået ledigt.

§ 5. *Stk. 1.* Naar et Embede som Professor eller Docent har været opslaaet ledigt, tilstilles de indkomne Ansøgninger Fakultetet, saa snart de er kommet Universitetet i Hænde.

*Stk. 2.* Til at bedømme Ansøgernes Kvalifikationer nedsætter Fakultetet et Udvalg paa som Regel tre og højst fem Medlemmer. Udvalget vælges uanset Fakultetsinddelingen blandt de nærmest fagkyndige Universitetslærere. Skønnes det nødvendigt af Hensyn til Udvalgets Fagkundskab, kan Fakultetet dog til Medlemmer vælge en eller flere danske eller udenlandske sagkyndige udenfor Universitetet. Har der været nedsat Udvalg i Henhold til § 2, kan dets Medlemmer vælges, selvom de har foreslaaet Embedet besat uden Opslag. Fakultetet bestemmer, hvilket af Udvalgets Medlemmer, der skal være Formand for Udvalget.

*Stk. 3.* Et Udvalg, der tæller færre Medlemmer, kan Fakultetet udvide til højst fem, naar Udvalget efter en foreløbig Behandling af Sagen gør Indstilling herom, fordi det findes ønskeligt at drage anden Sagkundskab ind i Udvalget. Udvalget bør da ikke udtale sig om Ansøgernes Kvalifikationer.

*Stk. 4.* Ethvert Udvalgsmedlem betragtes under Sagens Behandling som Medlem af vedkommende Fakultet.

§ 6. *Stk. 1.* Udvalget afgiver snarest muligt skriftlig Indstilling, indeholdende en fyldig Bedømmelse af Ansøgernes Kvalifikationer og, hvis nogen indstilles til Embedet, en Begrundelse af, hvorfor han foretrækkes.

*Stk. 2.* I Tilfælde af Meningsforskel skal hvert Medlems Standpunkt fremtræde klart.

*Stk. 3.* Naar en eller flere Ansøgere findes kvalificerede, men der ikke opnaas Enighed om at indstille een, bør som Regel hvert Medlem indstille den, der efter hans Skøn maa foretrækkes. Hvor et Medlem føler sig stærkt i Tvivl, kan han dog – ligesom hvor ingen Ansøger findes klart kvalificeret – gøre Indstilling om, at der efter Reglen i § 8 nedsættes en Komité til at bedømme en eller flere Ansøgers Kvalifikationer. Fremkommer der Indstilling herom fra hele Udvalget



eller dets Flertal, maa der om de udpegede Ansøgerses Kvalifikationer ikke udtales mere end fornødent for at begrunde Indstillingen.

*Stk. 4.* Udvalgets Indstilling forelægges Fakultetets Forretningsudvalg eller – saafremt saadant ikke findes – Fakultetet, der udfra almindelige Universitetshensyn kan henstille til Udvalget at ændre Indstillingens Form.

*Stk. 5.* Indstillingen tilstilles Ansøgerne, der inden 8 Dage derefter til Fakultetet kan indsende Bemærkninger angående Indstillingens Motivering og Resultat.

*Stk. 6.* Fakultetsmøde om Sagen maa ikke afholdes, forend 8-Dages Fristen er udløbet. I sin Indstilling skal Fakultetet tage Standpunkt til de fra Ansøgerne fremkomne Bemærkninger.

*Stk. 7.* Finder Fakultetet, at en Indstilling fra Udvalget ikke giver tilstrækkeligt Grundlag for Bedømmelsen af Sagen, kan Fakultetet afæske Udvalget en nærmere Begrundelse for Indstillingen. Bestemmelserne i Stk. 4-6 finder da tilsvarende Anvendelse.

§ 7. *Stk. 1.* Indstiller Udvalget enstemmigt en enkelt Ansøger til Embedet, affattes Fakultetets Indstilling i Overensstemmelse med Udvalgets, medmindre  $\frac{2}{3}$  af samtlige Fakultetsmedlemmer stemmer imod den.

*Stk. 2.* Indstiller Udvalgets Flertal en enkelt Ansøger, affattes Fakultetets Indstilling i Overensstemmelse med Udvalgsflertallets, saafremt et Flertal af samtlige Fakultetsmedlemmer stemmer herfor.

*Stk. 3.* Har ingen Indstilling opnaaet Flertal i Udvalget, kan en Ansøger, som Udvalgets Flertal har erklæret for kvalificeret, og som har faaet mindst  $\frac{1}{3}$  af Stemmerne i Udvalget, indstilles af Fakultetet, naar mindst  $\frac{2}{3}$  af samtlige Fakultetsmedlemmer stemmer herfor.

*Stk. 4.* Ved de i Stk. 1-3 omhandlede Afstemninger finder Reglerne i § 3, 2. Stk., tilsvarende Anvendelse.

*Stk. 5.* Bliver ingen Ansøger indstillet efter disse Regler, kan Fakultetet efter sit eget Skøn gøre Indstilling om, enten at Embedet opslaas paany, eller at Undervisningsministeren nedsætter en Bedømmelseskomitè til at gøre Indstilling i Sagen, eller at Besættelsen udskydes.

*Stk. 6.* Udvalgets Indstilling skal følge med Fakultetets og Universitetets Indstilling til Ministeriet.

§ 8. *Stk. 1.* Den Bedømmelseskomitè, som Undervisningsministeren nedsætter, skal som Regel tælle syv Medlemmer og skal bestaa af det fagkyndige Udvalgs Medlemmer med Undtagelse af dem, der maatte være forhindrede, samt andre danske eller udenlandske sagkyndige. Fakultetets Indstilling om Komitéens Nedsættelse skal indeholde Forslag om, hvem der skal beskikkes som Medlemmer, og hvilket af Komitéens Medlemmer Formandshvervet skal betros.

*Stk. 2.* Ethvert Medlem af Komitéen betragtes under Sagens videre Behandling som Medlem af Fakultetet.

*Stk. 3.* Samtidig med, at Fakultetet vedtager at søge en Bedømmelseskomitè nedsat, kan det bestemme, hvilke Ansøgere Bedømmelsen skal omfatte. Dog kan ingen medtages, medmindre mindst eet Udvalgsmedlem har stillet Forslag herom, og ingen kan udelukkes, om hvis Deltagelse Udvalgets Flertal har gjort Indstilling i Henhold til § 6, stk. 3, eller stillet Forslag senest paa Fakultetsmødet.

§ 9. *Stk. 1.* Bedømmelseskomitéen kan efter at have gransket Ansøgernes Kvalifikationer, som de foreligger, naar den begynder sit Arbejde, indstille en enkelt Ansøger til det ledige Embede uden videre Prøve, naar i det mindste Flertallet af Medlemmerne stemmer herfor.



*Stk. 2.* Indstillingen skal, hvad enten den er enstemmig eller delt, være skriftligt motiveret. Fakultetet kan ikke forkaste Indstillingen, men kan afkræve Komitéen nærmere Begrundelse.

§ 10. *Stk. 1.* Dersom der ikke opnaas den fornødne Tilslutning til at indstille en enkelt Ansøger, beslutter Komitéen at prøve Ansøgernes Kvalifikationer yderligere.

*Stk. 2.* Naar Valget skønnes at staa mellem nogle Ansøgere, kan Komitéen udelukke de øvrige fra at deltage i Proven. Ingen kan dog udelukkes, naar mindst 2 af Komitéens Medlemmer stemmer herimod.

*Stk. 3.* Drejer det sig efter Komitéens Skøn om Ansøgere, hvis Kvalifikationer til det ledige Embede ikke er tilstrækkeligt klare, bestemmer Komitéen, at Proven skal bestaa i en yderligere Kvalificering til Embedet gennem en Afhandling over et selvvalgt Emne indgivet inden en af Komitéen fastsat Frist. Drejer det sig derimod om kvalificerede Ansøgere, hvoraf ingen skønnes at kunne foretrækkes for de andre, bestemmer Komitéen, at Proven skal bestaa i nogle offentlige Forelæsninger ved Universitetet over selvvalgte eller (og) opgivne Emner efter nærmere Beslutning.

*Stk. 4.* I særlige Tilfælde kan Komitéen beslutte at kombinere de to Former for Prove.

§ 11. *Stk. 1.* Dersom kun een af de til ren mundtlig Prøve udpegede Ansøgere kan og vil underkaste sig Proven, og Komitéen eller dens Flertal har erklæret ham for kvalificeret til Embedet, indstilles han til den ledige Stilling, og Fakultetet kan ikke forkaste Indstillingen.

*Stk. 2.* Naar en Prøve er afholdt, tager Bedømmelseskomitéen endelig Stilling til Sagen under Hensyn dels til det, der forelaa, da Komitéen begyndte sit Arbejde, dels til det ved Proven præsterede og indgiver skriftligt motiveret Indstilling til Fakultetet. Har Komitéen udelukket en Ansøger fra at deltage i Proven, skal dette særskilt begrundes.

*Stk. 3.* Hvis Komitéens Flertal har erklæret en Ansøger for ikke kvalificeret til Embedet, kan han ikke indstilles dertil af Fakultetet.

*Stk. 4.* Er iøvrigt en enkelt Ansøger indstillet med flere Stemmer end nogen anden, kan Indstillingen ikke forkastes af Fakultetet.

*Stk. 5.* Er to eller flere Ansøgere indstillet med lige mange Stemmer og har ingen anden faaet flere Stemmer, afgør Fakultetet, hvem af dem der skal indstilles.

*Stk. 6.* Fakultetet sender den endelige Indstilling gennem Universitetets Styrelse til Ministeriet.

#### *Motiver til Udkastet*

For Københavns Universitet findes de gældende Regler om Ansættelse af Professorer og Docenter i Anordning Nr. 162 af 15. Maj 1932. For Aarhus Universitet er der ikke givet nogen Bestemmelse om disse Forhold, men i Praksis er man gaaet frem efter tilsvarende Regler. Da Anordningen af 1932 i flere Retninger har vist sig at være utilfredsstillende, har man fundet det ønskeligt at søge givet ny Regler, der skulle gælde for begge Universiteter, og et Fællesudvalg for de to Universiteter har udarbejdet det Forslag, der hermed forelægges, og tiltraadt disse Motiver.

Hovedindvendingen mod Anordningen af 1932 er, at den deri foreskrevne Fremgangsmaade ofte er mere omstændelig og tidsrøvende, end det kræves for at sikre en faglig forsvarlig Afgørelse. Dette beror navnlig paa, at Anordningens § 6 tvinger til at holde Konkurrence i mange Tilfælde, hvor det ikke er nødvendigt



af saglige Grunde. Fremdeles er den Adgang, som Anordningens § 1 giver til at foreslaa et Embede besat uden Opslag, unødigt snæver.

Anordningens Regler gælder kun fuldtud om Ansættelse af Professorer, men kan efter Omstændighederne helt eller delvis finde Anvendelse ved Besættelsen af Docenturer. Som Docentstillingerne ved de to Universiteter nu bruges, maa der imidlertid saglig stilles samme Krav til Docenter som til Professorer. Man foreslaar derfor, at de ny Regler ogsaa skal omfatte Docenter. Denne Ændring er udtrykt ved, at Docent nævnes ved siden af Professor i §§ 1, 2 og 4.

Iøvrigt kan der gives følgende Oversigt over Udkastets Indhold:

§ 1 indeholder en ny Regel, der søger at begrænse Antallet af Tilfælde, hvor en Stilling staar ledig.

§§ 2 og 3 giver Regler om Indstilling til Udnævnelse uden Opslag og træder i Stedet for Anordning 1932 § 1. De øvrige Bestemmelser anvendes, hvor Stillingen har været opslaaet ledig.

§§ 4-7 ordner, ligesom An. 1932 §§ 2-5, den normale Fremgangsmaade, hvor Fakultetet gør Indstilling om Udnævnelse, efter at Sagen er blevet behandlet af et sagkyndigt Udvalg.

§§ 8-11 giver Regler om Fremgangsmaaden, hvor den almindelige Behandlingsmaade ikke fører til Indstilling af nogen Ansøger. Sagen henvises da til en udvidet sagkyndig Bedømmelseskomité nedsat af Undervisningsministeren. Disse Bestemmelser skal afløse Reglerne om Konkurrence i Anordning 1932 §§ 6-8.

§ 1. At en Universitetsstilling staar ledig, er altid uheldigt og gør ofte et alvorligt skaar i Universitetets Undervisning. Derfor bør Universiteterne saavidt mulig søge Ledighed undgaaet. Og Ledighed kan som oftest undgaaes i de Tilfælde, hvor en Stilling bliver ledig efter Tjenestemandslovens Regler om Aldersgrænse. Hidtil er der ikke fæstnet nogen bestemt Praksis for slige Tilfælde. Men det bør være Reglen, at Skridt til Stillingens Besættelse tages af vedkommende Fakultet i saa god Tid, at man – hvis der er kvalificerede Personer – kan regne med at få Stillingen besat, før den tidligere Indehaver fratræder. Det er derfor foreslaaet, at Fakultetets Dekan skal rejse Spørgsmaalet om Embedets Besættelse snarest, efter at Indehaveren er fyldt 69 Aar. Da Fakultetet bør tilstræbe at undgaa Ledighed, maa Forhandlingerne i Fakultetet normalt føre til, enten at det straks gør Indstilling om at faa Embedet opslaaet, eller at det vedtager at nedsætte et Udvalg til at overveje, om Stillingen bør søges besat uden Opslag. I særlige Tilfælde kan Fakultetet dog med Føje udsætte Sagens Behandling, saaledes navnlig hvis ingen af de Ansøgere, der kan regnes med, endnu er fuldt kvalificerede. Dekanus bør imidlertid, saavidt det staar til ham, sørge for, at Besættelsen ikke forhales unødigt.

Tilsvarende Grundsætninger maa følges, naar det undtagelsesvis i andre Tilfælde kan forudses, at en Stilling bliver ledig til et vist Tidspunkt, f.Eks. naar Indehaveren har søgt sin Afsked eller meddelt, at han vil gøre Brug af Retten til at gaa af paa Grund af Alder, inden han fylder 70.

#### §§ 2-3. Udnævnelse uden Opslag.

Efter An. 1932 skal Fakultetet foreslaa Embedet opslaaet, naar det ikke undtagelsesvis foreslaar Kaldelse, og Kaldelse kan kun foreslaas under strenge Betingelser. Mindst  $\frac{3}{4}$  af samtlige Fakultetets Medlemmer skal udtale, at vedkommende saa afgjort er alle andre, der eventuelt kunde komme i Betragtning, overlegen, at en nærmere Granskning af hans Kvalifikationer i Forhold til andres kan anses for overflodig. Disse Krav kan kun meget sjældent ventes opfyldt.



Der er imidlertid næppe nogen Betænkelighed ved at slippe Kravene, naar det foreskrives, at Forslag om Udnævnelse uden Opslag kun kan stilles i Henhold til Indstilling fra et sagkyndigt Udvalg.

Da dette Udvalgs Opgave normalt vil være forholdsvis let, og Overvejelserne helst bør holdes hemmelige, er det foreslaaet, at Udvalget kun skal have to eller tre Medlemmer, der normalt vælges inden for Fakultetet. Der aabnes dog Adgang til om fornødent at vælge en eller to blandt andre Lærere ved samme Universitet eller undtagelsesvis blandt andre sagkyndige i Danmark eller Udlandet. Udvalget skal snarest mulig give motiveret skriftlig Indstilling til Fakultetet.

Adgangen til at foreslaa Kaldelse udvides noget, men vigtigere er det, at Udvalget faar en vid Adgang til at foreslaa Udnævnelse uden Opslag af en Videnskabsmand, hvis Kvalifikationer skønnes godtgjort forud paa fyldestgørende Maade ved Ansættelse i et tilsvarende eller beslægtet dansk Embede. Naar denne Bestemmelse bruges, henføres Udnævnelserne ikke under »Kaldelse«, der i Overensstemmelse med Traditionen bør forbeholdes for sjældnere Tilfælde.

Det er navnlig Hensynet til, at vi nu har to Universiteter, der ligger bag ved den ny Regel. Det kan være ønskeligt for det ene Universitet at besætte en Stilling med en Professor eller Docent fra det andet. Men ofte vilde de paagældende betænke sig paa at melde sig som Ansøgere sammen med andre, da det kunde skade dem i deres fremtidige Gerning, hvis de ikke blev forflyttet. Derfor er det meget ønskeligt at kunne indstille til Forflyttelse uden Opslag, selv om de strenge Kaldelsesbetingelser ikke skulde være til Stede. Efter Udkastet kræves kun, at den paagældende indstilles af det fagkyndige Udvalg enten enstemmigt eller med to af tre Stemmer. Men det er en Selvfølge, at Udvalgets Indstilling maa gaa ud paa, at den paagældende er kvalificeret til Embedet, og at han maa foretrækkes for andre, der kunde ventes at søge det.

Da lignende Forhold til Dels gør sig gældende over for andre højere Lærestanstalter og videnskabelige Institutioner, f.eks. naar en Professor ved Danmarks tekniske Højskole, ønskes knyttet til et af Universiteterne, er Reglen formet saaledes, at den ogsaa dækker slige Tilfælde. Udvalget maa i sin Indstilling fastslaa, at Betingelserne i § 2, Stk. 4, er opfyldt.

Udenfor denne Gruppe Tilfælde giver Udkastet Adgang til Kaldelse. Man har ment, at der kan komme Tilfælde, hvor det ikke er muligt at faa en fremragende Videnskabsmand til det paagældende Universitet, medmindre det kalder ham med den særlige Hæder, som Kaldelse traditionelt rummer. Det kan navnlig tænkes, hvor den paagældende har en Stilling i Udlandet. Efter § 2, sidste Stk. kan Udvalget foreslaa en Videnskabsmand kaldet, naar det udtaler, at han er udmærket kvalificeret og skønnes andre, der kan ventes at komme i Betragtning ved Embedets Besættelse, afgjort overlegen. Disse Krav er ikke fuldt saa strenge som Kravene efter An. 1932. Det kan faktisk betyde en yderligere Lettelse, at de formelle Krav ogsaa er ændret. Efter An. 1932 kræves det, at  $\frac{3}{4}$  af Fakultetets Medlemmer tiltræder selve Udtalelsen om vedkommendes overlegne Kvalifikationer. Efter Udkastet derimod skal Udtalelsen om Kvalifikationerne kun gives af Udvalget, d.v.s. af hele Udvalget eller dets Flertal, og Fakultetet skal kunne gøre Indstilling om Kaldelse, naar  $\frac{2}{3}$  af samtlige Medlemmer stemmer for Udvalgets Forslag herom (§ 3, Stk. 1). Den samme Majoritet kræves til Indstilling om Udnævnelse uden Opslag iøvrigt.

I § 3, Stk. 2, foreslaas der udførlige Regler om Afstemningen i Fakultetet. Man har søgt at løse de vigtigste praktiske Vanskeligheder, der kan fremkomme. Efter Formuleringen maa der ses bort fra en Stemme, som indsendes af et Medlem, der ikke har haft Adgang til Udvalgsindstillingen og en fuldstændig Udskrift af, hvad Fakultetets Forhandlingsprotokol indeholder om Udvalgsindstillingens Behandling. For at disse Regler kan faa den rette Værdi, maa



Deltagerne i Fakultetsmødet sørge for at faa protokolleret de Motiveringer, der paa Mødet gives for de forskellige Standpunkter.

Det følger af §§ 2-3, at Fakultetet normalt kun kan foreslaa Udnævnelse uden Opslag i Overensstemmelse med Reglerne i §§ 2-3. Naar der oprettes et nyt Embede, kan der imidlertid ikke være noget i Vejen for, at de i §§ 2-3 foreskrevne Skridt tages, inden Embedet formelt er oprettet.

Det følger af Udkastets Tankegang, at et Fakultet kun bør gøre Indstilling om Oprettelse af et nyt Embede med Henblik paa en bestemt Person, naar der har været nedsat et fagkyndigt Udvalg og dette har afgivet motiveret skriftlig Indstilling om Udnævnelse af den paagældende, og Udvalgets Udtalelse bør følges med Fakultetets Indstilling til Ministeriet.

§§ 4-7. Den normale Fremgangsmaade.

Forslagets § 4 bestemmer, at Fakultetet skal gøre Indstilling om Opslag, medmindre det foreslaar Udnævnelse uden Opslag, derunder Kaldelse. An. 1932 § 2 gav en tilsvarende Regel.

Reglen i § 5 foreskriver ligesom An. 1932 § 3 Nedsættelse af et fagkyndigt Udvalg til at bedømme Ansøgernes Kvalifikationer. Adgangen til at tilkalde Personer uden for Universitetet er udvidet lidt. Fremdeles er det tilføjet, at Udvalget højst maa have 5 Medlemmer, At det »som Regel« skal bestaa af 3, medfører, at et andet Tal kun bør vælges, naar særlige Grunde taler derfor, f.Eks. at Ansøgernes Arbejder spænder over saa forskellige Omraader, at betryggende Fagkundskab ikke vil findes i et Tremandsudvalg, eller at det paa Grund af Forholdene skønnes ønskeligt at øge Vægten af Udvalgets faglige Bedømmelse.

For at afskære Tvivl siges det, at en Person ikke er inhabil til at være med i Udvalget, fordi han allerede som Medlem af et fagkyndigt § 2-Udvalg har foreslaaet Embedet besat uden Opslag. En modsat Løsning vilde ofte udelukke de mest sagkyndige Bedømmere.

Forslaget i § 5, Stk. 2, - og i § 2, Stk. 2 - om, at Fakultetet udpeger Udvalgets Formand, skal først og fremmest sikre, at Udvalgets Arbejde kommer hurtigt i Gang. Men Reglen tilsigter ogsaa at modvirke, at der kan rejses Tvivl om Formandens Uhildethed. Særlig hvor den hidtidige Indehaver af Stillingen er Medlem af Udvalget, er det ønskeligt, at Fakultetet faar Afgørelsen af, om han skal være Formand.

I Stk. 3 er indsat en ny Regel om, at et Udvalg, der tæller færre Medlemmer, kan udvides til højst 5, naar Udvalget efter en foreløbig Behandling af Sagen gør Indstilling herom. Denne Regel kan formentlig gøre Nytte, hvor Fakultetet ved Udvalgets Nedsættelse ikke har haft fuld Klarhed over, hvilke Krav der maatte stilles til Udvalget.

§ 6 giver Regler om Udvalgsbehandlingen. Det fastslaas, at Indstillingen skal indeholde en fyldig Bedømmelse af Ansøgernes Kvalifikationer. Dette Krav var ikke udtrykkelig stillet i An. 1932, og det har undertiden af Ansøgere været hævdet, at det ikke er blevet opfyldt. Hvis nogen indstilles til Embedet, kræves dernæst en Begrundelse af, hvorfor han foretrækkes. Heri ligger, at det ikke er nødvendigt at foretage indbyrdes Placering af flere Ansøgere, som ikke indstilles.

Reglen i Stk. 3 afviger navnlig fra de tilsvarende Regler i An. 1932 ved Bestemmelsen om, at hvert Medlem, ogsaa hvor der er Uenighed i Udvalget, som Regel skal indstille den, han anser for bedst kvalificeret. De tidligere Regler har vel nok medvirket til, at Udvalg, der ikke kunne enes, blev tilbøjelige til at gøre Indstilling om Konkurrence. Efter Udkastet kan et Medlem dog foreslaa Sagen henvist til en af Ministeriet nedsat Bedømmelseskommité, naar han føler sig stærkt i Tvivl - ligesom hvor ingen Ansøger findes klart kvalificeret.

Hver enkelt Indstilling skal normalt motiveres som foreskrevet i Stk. 1. Hvis



hele Udvalget eller dets Flertal gør Indstilling om, at der nedsættes en Komité til Bedømmelse af en eller flere Ansøgers Kvalifikationer, maa denne Indstilling dog ikke udtale mere end fornødent til Begrundelse af Resultatet. Bestemmelsen hviler paa lignende Hensyn som An. 1932 § 6, Stk. 2. En Indstilling om, at en eller flere Ansøgere udelukkes fra den videre Bedømmelse, maa selvfølgelig begrundes nærmere.

Stk. 4 giver den ny Bestemmelse, at Udvalgets Indstilling skal forelægges Fakultetets Forretningsudvalg – eller Fakultetet selv, hvis det ikke har noget Forretningsudvalg. Erfaringen viser, at det kan være praktisk at give Adgang til en vis Kritik af Indstillingen, før Sagen føres videre. Derved skabes der Mulighed for at faa formelt eller reelt uheldige Formuleringer ændret og Uklarheder fjernet, inden Indstillingen udsendes til Ansøgerne. Reglen kan ogsaa spare Tid ved at formindske Antallet af Tilfælde, hvor Fakultetet benytter den Ret, sidste Stykke giver det, til at kræve Indstillingens Begrundelse suppleret – noget som vil forsinke Sagen langt mere, fordi den supplerende Begrundelse da skal udsendes til Ansøgerne.

Stk. 5–7 svarer til An. 1932 § 4, Stk. 2–3.

§ 7 giver Regler om, under hvilke Betingelser en Ansøger skal regnes for indstillet til Embedet af Fakultetet. Efter Udvalgets Mening har An. 1932 § 5, Stk. 1, stillet unødigt strenge Betingelser for en positiv Indstilling. Ud fra den Opfattelse, at Hovedvægten maa lægges paa det fagkyndige Udvalgs Dom, foreslaas det nu, at en enstemmig Udvalgsindstilling skal følges af Fakultetet, medmindre  $\frac{2}{3}$  af dets Medlemmer stemmer imod den, samt at Fakultetet ikke kan indstille nogen, medmindre han er blevet erklæret for kvalificeret af hele Udvalget eller dets Flertal og har faaet mindst  $\frac{1}{3}$  af Stemmerne i Udvalget. Har han ikke opnaaet Flertal i Udvalget, kræves derhos, at mindst  $\frac{2}{3}$  af samtlige Medlemmer af Fakultetet stemmer for Indstillingen.

Den i Stk. 5 foreslaaede Regel svarer til An. 1932 § 5, Stk. 3. Paa tilsvarende Maade som efter denne Bestemmelse kan Fakultetet gøre Indstilling om nyt Opslag eller om Udskydelse af Besættelsen, selv om Udvalget enstemmigt eller med Flertal har foreslaaet en Bedømmelseskomiité nedsat.

§§ 8–11. Særlig Bedømmelseskomiité.

§ 8 giver Regler om Nedsættelse af en udvidet Bedømmelseskomiité til videre Behandling af Sager, der ikke har kunnet afsluttes ved den sædvanlige Behandling.

Efter An. 1932 var den eneste Mulighed i slige Tilfælde at holde en Konkurrence, hvori indgik nogle offentlig afholdte Prøver. At Fakultetet ikke paa Grundlag af den alm. Udvalgsbehandling naar til en positiv Indstilling, tvinger dog langt fra altid til at holde en egentlig Konkurrence. Naar Ansøgenes tidligere Produktion gør det klart, at de er kvalificeret til Embedet, er der i Almindelighed ikke nogen Grund til at forlange, at de skal gennemgaa nye Prøver. Kun hvor det er nødvendigt for at faa en fuldt forsvarlig Afgørelse, bør der kræves nye Prøver.

Ud fra disse Tanker foreslaas Sagen henvist til en forstærket, sagkyndig Bedømmelseskomiité, der faar det i sin Magt at afgøre, om der skal holdes nye Prøver, og hvorledes disse skal være indrettet.

For at give Afgørelsen den fornødne Autoritet og samtidig aabne Mulighed for at naa et positivt Resultat, selv hvor det fagkyndige Udvalg ikke har naaet et saadant, maa Komitéen tælle flere Medlemmer end Udvalget. 7 er foreslaaet som formentlig passende. Man gaar herved ud fra, at der sjældnere bliver Brug for en udvidet Bedømmelseskomiité, naar det fagkyndige Udvalg har talt 5 Medlemmer. Da det fagkyndige Udvalgs Medlemmer normalt vil have en Fag-



kundskab, der gør dem selvskrevne til at træde ind i Komitéen, og da det vilde kunne medføre Forhaling at erstatte dem med nye sagkyndige, foreslaas det, at det fagkyndige Udvalgs Medlemmer indtræder i Bedømmelseskomiteén. Ved Ordene »som Regel« aabnes der dog Adgang til at fravige Tallet 7.

Naar Fakultetet beslutter at søge en Bedømmelseskomiteé nedsat, maa det bestemme, hvilke Ansøgere Bedømmelsen skal omfatte. Ifølge An. 1932 § 6 kan ingen Ansøger udelukkes fra Konkurrence, naar et af Udvalgets Medlemmer eller  $\frac{1}{3}$  af Fakultetets tilstedeværende Medlemmer stemmer for, at han skal kunne deltage. Denne Regel har ofte ført til, at en Konkurrence kom til at omfatte Ansøgere, om hvem det paa Forhaand var klart, at de ikke vilde komme i Betragtning. Derved blev Konkurrentekomiteéns Arbejde unødigt tyngende. De ny foreslaaede Regler skulde undgaa denne Ulempe uden at give Grund til Frygt for, at nogen med Urette holdes uden for den afgørende Bedømmelse.

Ifølge An. 1932 § 7 var Fakultetets Dekanus Formand for Udvalget. Da Dekanus ikke altid er sagkyndig, synes det stridende mod Anordningens Hovedtanke at gøre ham til født Medlem og Formand. Det foreslaas derfor, at Ministeren beskikker Formanden blandt Komitéens Medlemmer efter Fakultetets Indstilling.

I § 9 – samt i § 10 og § 11, Stk. 1-3 – fastlægges Bedømmelseskomiteéns Opgave.

Komitéen maa normalt begynde med at tage Stilling til, om det allerede foreliggende Materiale giver tilstrækkeligt Grundlag til at indstille en enkelt Ansøger. Hvis hele Komitéen eller dens Flertal stemmer herfor, skal der ikke holdes yderligere Prøver, men Komitéen affatter en Indstilling, som – i Modsætning til, hvad der er Reglen om Konkurrentekomitéens Indstilling efter An. 1932 – skal være motiveret. Ifølge An. 1932 § 8, Stk. 2, afgives Indstillingen direkte til Ministeriet. Nu foreslaas det, at den skal indsendes gennem Fakultetet, som vel ikke kan forkeste Indstillingen, men kan afkræve Komitéen nærmere Begrundelse.

Bedømmelsen skal ske paa Grundlag af, hvad der foreligger, naar Komitéen begynder sit Arbejde. Der maa derfor tages Hensyn ogsaa til Begivenheder, der er indtraadt efter Ansøgningsfristens Udløb. Skæringsdagen kan naturligst fastslaas paa den Maade, at Komitéens Formand skriftlig opfordrer de Ansøgere, der skal bedømmes, til inden en bestemt, nærførestaaende Dag at indsende foreliggende Arbejder samt Oplysninger om Forhold, der er indtrådt efter Ansøgningens Indgivelse.

Hvis det viser sig, at Flertallet af Komitéens Medlemmer ikke kan samles om at indstille en enkelt Ansøger, skal Komitéen ifølge § 10, Stk. 1, prøve Ansøgernes Kvalifikationer yderligere. Naar Valget skønnes at staa mellem nogle Ansøgere, skal Komitéen kunne udelukke de øvrige fra at deltage i Proven, dog at ingen kan udelukkes, naar mindst to Medlemmer stemmer herimod. An. 1932 gav ingen tilsvarende Beføjelse til Konkurrentekomitéen, men det hang sammen med, at der altid skulde afholdes egentlig Konkurrence, og at Komitéen ikke kunde gøre Indstilling alene paa Grundlag af det foreliggende. Det vilde være urimeligt at spille Tid og Kræfter paa at give Adgang til Deltagelse i Proven for Ansøgere, som allerede paa Grundlag af det forud foreliggende er sat ud af Betragtning. Det er muligt, at en udelukket Ansøger ønsker at deltage for at faa en autoritativ Bedømmelse, han kan paaberaabe sig ved andre Lejligheder. Men dette Hensyn kan ikke føre til at foreskrive en Ordning, som forøger Komitéens Arbejde og kan medføre Forhaling af Afgørelsen. En vis Bedømmelse af hans tidligere Præstationer vil iøvrigt blive givet i Motiveringen af, at han udelukkes fra at deltage i Proven, jfr. Udkastets § 11, Stk. 2.

Provens Art fastsættes af Komitéen efter Reglerne i § 10, Stk. 3 og 4. I Modsætning til, hvad der gjaldt efter An. 1932, § 8, er Fakultetet uden Indflydelse



herpaa. Naar Afgørelsen overlades til den af Ministeren nedsatte Komité, er der formentlig ingen Grund til at kræve den godkendt af Ministeren, og en Regel herom kunne let forhale Afgørelsen.

Udkastet skelner mellem to Grupper af Tilfælde. Den første omfatter Tilfælde, hvor Ansøgernes Kvalifikationer til Embedet ikke er tilstrækkelig klare. Herunder falder ogsaa, at en Ansøger i og for sig er videnskabelig kvalificeret, naar hans Kvalifikationer særlig til det ledige Embede volder Tvivl. I denne Gruppe Tilfælde skal Prøven bestaa i en yderligere Kvalificering gennem en skriftlig Afhandling over selvvalgt Emne.

Den anden Gruppe omfatter de Tilfælde, hvor alle Ansøgere er kvalificerede til Embedet, men hvor det hidtil foreliggende ikke tillader Komitéen med fornøden Sikkerhed at foretrække en enkelt. Her skal Prøven bestaa i Prøveforelæsninger. Det følger af Formaalet med denne Slags Prøve, at der kun bør gives Deltagerne en kort Frist til at udarbejde Forelæsningerne.

I særlige Tilfælde skal Komitéen dog kunne beslutte at kombinere de to Former for Prøve. Prøven vil da faa en lignende Karakter som de sædvanlige Konkurrencer under den nuværende Ordning.

Reglerne maa forstaas saaledes, at alle deltagende Ansøgere skal underkastes en ensartet Prøve. Komitéen kan derfor ikke beslutte, at en enkelt Ansøger skal skrive en længere Afhandling og desuden ligesom de andre holde Prøveforelæsninger. Naar en eller flere Ansøgere allerede forud er kvalificerede til Embedet, men en eller flere andre ikke er det og kun kan blive kvalificerede ved nye Arbejder, maa Komitéen normalt udelukke den eller de ukvalificerede i Henhold til § 10, Stk. 2. Har et Mindretal fremtvunget Deltagelse af en Ansøger, som Flertallet ønskede at udelukke som ukvalificeret, kan Flertallet ikke derved tvinges til at lade Prøven omfatte en skriftlig Afhandling.

Hvis det er bestemt, at der skal holdes Prøve, men kun en enkelt Ansøger er villig til at underkaste sig Prøven, maa Ansøgeren gennemgaa Prøven, medmindre Komitéen allerede forud har erklæret ham for kvalificeret til Embedet (hvad den altid maa have gjort, naar hele Komitéen eller dens Flertal har indstillet, at han skulde deltage i en Prøve, der kun omfattede Prøveforelæsninger). En Regel herom er givet i § 11, Stk. 1.

Naar Prøve er holdt, tager Komitéen Stilling til Sagen under Hensyn dels til det, der forelaa, da Komitéen begyndte Arbejdet, dels til det under Prøven præsterede. Indstillingen skal ogsaa her være motiveret og indleveres til Fakultetet.

Hvis Komitéens Flertal erklærer en Ansøger for ukvalificeret til Embedet, maa dette være afgørende og medføre, at ingen gyldigt kan indstille ham. Naar flere Ansøgere gyldigt indstilles med forskellige Stemmetal, skal Komitéen anses for at have indstillet den, der har faaet flere Stemmer end nogen anden, selv om han ikke har opnaaet Flertallet af Stemmerne, og Fakultetet kan da ikke forkaste Indstillingen.

Hvis flere Ansøgere er indstillet med lige mange Stemmer, og ingen anden har faaet flere Stemmer, foreslaas det derimod, at Fakultetet afgør, hvem af dem der skal indstilles. Det synes rimeligt her at lade den i Fakultetet repræsenterede Sagkundskab gøre Udslaget. Da Udkastet for dette Tilfælde ikke opstiller særlige Afstemningsregler, maa Fakultetets Afgørelse efter almindelige Regler træffes paa et Møde, hvor Sagen har været sat paa Dagsordenen.»

Under 31. juli 1952 tilskrev ministeriet rektor for Københavns universitet således:



»Som det vil være hr. rektoren bekendt, blev det ministeriet med en skrivelse af 28. november 1947 af rektorerne for Københavns og Aarhus universiteter i forening forelagte andragende om udstedelse af en for begge universiteter fælles kgl. anordning om fremgangsmåden ved ansættelse af professorer og docenter i sin tid stillet i bero som følge af den daværende undervisningsministers stilling til hovedpunkter i det med den nævnte skrivelse fulgte udkast til en sådan anordning, som det var tanken at lade træde i stedet for de i kgl. anordning no. 162 af 15. maj 1932 indeholdte regler for ansættelse af professorer ved Københavns universitet.

Efter at denne sag nu er genoptaget, skal ministeriet først bemærke, at man ikke, som foreslået, ønsker at udstrække den nye anordning til at omfatte Aarhus universitet, uagtet man, bortset fra det nedennævnte forhold vedrørende Aarhus universitets lærerforsamlings *legalt* hjemlede kompetence, ville have hjemmel her- til i bestemmelsen i § 5, stk. 1, i lov nr. 73 af 7. marts 1952 om Aarhus universitet, hvor det – på samme måde som bestemt i tidligere tilsvarende love – er fastsat, at de nærmere regler for besættelse af lærerstillingen ved dette *kan* gives ved kgl. anordning. Af principielle grunde må man nemlig finde det urigtigt, at der af statsmagten gives bindende, stærkt detaljerede og i deres gennemførelse byrde- fulde forskrifter om læreransættelser ved Aarhus universitet, da dette er en selv- ejende institution, som ifølge de vedlagte af ministeriet for universitetet god- kendte vedtægter er henlagt under en selvstændig bestyrelse. Denne er derhos udrustet med en vidtgående beføjelse til på egen hånd at træffe bestemmelse, se vedtægternes § 5. – Hertil kommer, at der ikke i det foreliggende anordnings- udkast er taget hensyn til, at Aarhus universitets lærerforsamling ifølge den ovennævnte lovs § 6, stk. 2, (svarende til, hvad der var fastsat i tidligere love om Aarhus universitet) *skal* høres i alle spørgsmål vedrørende ansættelse af nye lærerkræfter – uden at lærerforsamlingen herved kan være bundet ved indstillin- ger, der i sagen er afgivne af andre instanser.

Under disse omstændigheder må ministeriet have Aarhus universitet henvist til som en nærliggende fremgangsmåde at gøre brug af de regler, som fastsættes for ansættelse af professorer og docenter ved Københavns universitet i det om- fang, hvori en sådan anvendelse efter den til enhver tid siddende universitets- bestyrelses skøn findes rimelig og mulig.

Til anordningsudkastets enkelte paragraffer skal ministeriet knytte følgende bemærkninger:

*Ad § 1.* Det henstilles at lade denne paragraf udgå, da de heri indeholdte be- stemmelser, forsåvidt som de overhovedet skønnes nødvendige, synes at måtte kunne udstedes af rektor som et almindeligt pålæg til dekanerne, jfr. kgl. an- ordning nr. 223 af 5. oktober 1936, § 4, hvorefter anliggender vedrørende opslag om og besættelse af lærerposter ved Københavns universitet udtrykkeligt er henlagt under rektors beføjelser.

*Ad § 2.* Ministeriet må finde det rigtigst, at det i den nye anordning ligesom i den gældende fastslås som hovedreglen, at der ved opslag indkaldes ansøgninger om en ledig universitetslærerstilling. Man kan dernæst ikke anse det for nød- vendigt i anordningen at optage de foreslåede ret omstændelige regler om ned- sættelse og sammensætning m.v. af et udvalg til bistand ved det pågældende fakultets overvejelse af, om det som en undtagelse fra hovedreglen kan findes begrundet at besætte et embede uden forudgående opslag. Endvidere kan man ikke tiltræde, at der, som sket i udkastet (dets § 3, stk. 1), opstilles en sondring mellem udnævnelse uden opslag og kaldelse, idet også udnævnelse på grundlag af kaldelse sker uden opslag.



Herefter må man henstille, at der som ny § 1 i anordningen optages følgende bestemmelser:

»Stk. 1. Når et embede som professor eller docent bliver at besætte, skal det i almindelighed opslås ledigt.

Stk. 2. Besættelsen kan dog ske uden opslag, når fakultetet, eventuelt ved udefra tilkaldt sagkyndig bistand, kommer til erkendelse af, at embedet på fuldt ud forsvarlig måde kan besættes med en videnskabsmand, hvis kvalifikationer skønnes tilstrækkelig godtgjorte forud, *enten* ved hans ansættelse i et tilsvarende eller beslægtet dansk embede *eller* på anden måde og da således, at han både findes udmærket kvalificeret og skønnes at være andre, der kunne ventes at komme i betragtning, afgjort overlegen.

Stk. 3. Rektor bemyndiges til at fastsætte almindelige regler for sammensætningen af udvalg, som fakulteterne i påkommende tilfælde måtte beslutte at nedsætte til overvejelse af, om der er grund til under anvendelse af bestemmelsen i stk. 2 at indstille nogen til vedkommende embede, uden at dette opslås. I forbindelse hermed træffer rektor bestemmelse om, hvorledes et sådant udvalg har at gå frem.

Stk. 4. For at en indstilling fra fakultetet om besættelse af et embede uden opslag kan tages i betragtning, kræves det, at mindst  $\frac{2}{3}$  af samtlige fakultetets medlemmer stemmer for et forslag herom. Under forslagens behandling betragtes ethvert medlem af et udvalg, som måtte være nedsat med den i stk. 3 nævnte opgave som medlem af fakultetet. Udvalgets indstilling skal følge med fakultetets og universitetets indstilling til undervisningsministeriet.

Ad § 3. Stk. 1. Dette stykke bortfalder i henhold til det foran bemærkede.

Stk. 2. Ministeriet skal henstille, at de herunder foreslåede bestemmelser om afstemningen i fakultetet, der efter deres indhold ikke findes velegnede til at udstedes i anordningsform, udgår af anordningen og henvises til optagelse i en almindelig forretningsorden for fakulteterne.

Ad § 4. Udgår, jfr. foran.

Ad § 6. Stk. 1 må man ønske affattet således:

»Udvalget afgiver snarest muligt en skriftlig og dateret indstilling, indeholdende en klar angivelse af, hvad den sigter på, en fyldig bedømmelse af ansøgernes kvalifikationer og, hvis nogen indstilles til embedet, en begrundelse af, hvorfor han foretrækkes.

Stk. 3. Ministeriet skal henstille, om ikke udtrykket »stærkt i tvivl« i 2. punktum under hensyn til den usikkerhed, der knytter sig til dette kriterium, bør ændres til »i tvivl«.

Stk. 7. Dette stykkes 1. punktum må man ønske ændret til følgende affattelse:

»Finder fakultetet, at en indstilling fra udvalget ikke giver tilstrækkeligt grundlag for bedømmelsen af sagen, foranlediger fakultetet, at udvalget supplerer eller omarbejder sin indstilling således, at den i enhver henseende opfylder de i stk. 1 stillede krav.

Når ministeriet lægger særlig vægt på, at stk. 1 og stk. 7 ændres som anført, er det under hensyn til det ved behandlingen i 1948 af sagen om besættelse af et embede som professor i historie ved Københavns universitet passerede (universitetets j. nr. 481/46).

Ad § 7. Stk. 1. Det er her foreslået fastsat, at hvis udvalget indstiller en enkelt ansøger til embedet, affattes fakultetets indstilling i overensstemmelse med udvalgets »medmindre  $\frac{2}{3}$  af samtlige fakultetsmedlemmer stemmer imod den«.

Såfremt der imidlertid i den givne situation foreligger en enstemmig indstilling



fra et udvalg, hvis medlemmer i henhold til reglen i udkastets § 5, stk. 4, alle er medlemmer af fakultetet, sålænge sagen står på, og som alle fastholder denne indstilling ved dens behandling i fakultetet, ses det nu ikke rettere, end at det på forhånd vil kunne være udelukket, i særdeleshed når det drejer sig om et udvalg på 5 mand, at » $\frac{2}{3}$  af samtlige fakultetets medlemmer« stemmer imod indstillingen, selv om *alle* andre medlemmer end de, der har sæde i udvalget, forkaster den. Dette vil kunne blive tilfældet ved fakulteter, hvor flere embeder samtidigt henstår ledige, eller ved fakulteter med en forholdsvis fåtallig normering, således ved det teologiske fakultet ved Københavns universitet og, såfremt den nye anordnings regler af universitetets bestyrelse måtte blive bragt til anvendelse ved Aarhus universitet, ligeledes ved det teologiske fakultet samt ved det økonomiske og juridiske fakultet under dette universitet.

Ministeriet henstiller ganske til universitetet, om det under hensyn til foranstående finder anledning til at ændre udkastet på dette punkt – udover at det vel i alt fald må findes rigtigt i den ovennævnte passage at indskyde »mindst« foran » $\frac{2}{3}$ «.

*Stk. 4.* Jfr. bemærkningerne foran ad § 3, 2. stk.

*Stk. 5.* I dette stykke bør »kan fakultetet efter sit eget skøn gøre indstilling om« ændres til »gør fakultetet efter sit eget skøn indstilling om«, da det må synes nødvendigt, at fakultetet bestemmer sig for en af de her opstillede 3 muligheder.

*Ad § 8. Stk. 1.* Dette stykkes 1. punktum ønskes ændret til følgende affattelse:

»Den bedømmelseskomité, som undervisningsministeren nedsætter, skal som regel tælle 7 medlemmer og skal bestå af såvidt muligt alle det fagkyndige udvalgs medlemmer samt desuden af andre danske eller udenlandske sagkyndige«.

*Ad § 9. I stk. 1* synes, »i det mindste flertallet« at måtte ændres til »flertallet«.

*Stk. 2.* Efter »Indstillingen« i 1. linie indføjes »der skal sendes til fakultetet«, jfr. de anordningsudkastet ledsagende motiver.

*Ad § 11. Stk. 1* synes at burde affattes således:

»Dersom kun een af de til ren mundtlig prøve udpegede ansøgere kan og vil underkaste sig prøven, og komiteen har erklæret ham for kvalificeret til embedet, bortfalder prøven, og han indstilles af komiteen til den ledige stilling. Fakultetet, til hvilket indstillingen sendes, kan ikke forkaste denne«, jfr. ligeledes motiverne.

Ministeriet skal herved anmode hr. rektoren om at ville fremkomme med de ytringer, som De efter foranstående måtte finde anledning til.

Efter at sagen på ny havde været behandlet i Konsistorium afgav universitetet under 13. november 1952 følgende ændrede udkast til kgl. anordning om ansættelse af professorer ved Københavns universitet:

*»Udkast til kgl. anordning om ansættelse af professorer ved Københavns universitet, udarbejdet af det af Konsistorium på dettes møde den 10. september d.å. nedsatte udvalg på basis af ministeriets skrivelse til rektor af 31. juli d.å. og Konsistoriums og udvalgets forhandlinger og endelig vedtaget af Konsistorium i møde den 29. oktober 1952.*

*§ 1. Stk. 1.* Når et embede som professor bliver at besætte, skal det i almindelighed opslås ledigt.

*Stk. 2.* Besættelsen kan dog ske uden opslag, når fakultetet, eventuelt ved udefra sagkyndig bistand, kommer til erkendelse af, at embedet på fuldt ud forsvarlig måde kan besættes med en af fakultetet udpeget videnskabsmand, hvis kvalifikationer skønnes tilstrækkelig godtgjorte forud, *enten* ved hans virksomhed



i et tilsvarende eller beslægtet dansk embede *eller* på anden måde og da således, at han skønnes at være andre, der kunne ventes at komme i betragtning, afgjort overlegen.

*Stk. 3.* Rektor bemyndiges til at fastsætte almindelige regler for sammensætningen af udvalg, som fakulteterne i påkommende tilfælde måtte beslutte at nedsætte til overvejelse af, om der er grund til under anvendelse af bestemmelsen i stk. 2. at indstille nogen til vedkommende embede, uden at dette opslås. I forbindelse hermed træffer rektor bestemmelse om, hvorledes et sådant udvalg har at gå frem.

*Stk. 4.* For at en indstilling fra fakultetet om besættelse af et embede uden opslag kan tages i betragtning, kræves det, at mindst  $\frac{2}{3}$  af samtlige fakultetets medlemmer stemmer for et forslag herom. Under forslaget's behandling betragtes ethvert medlem af et udvalg, som måtte være nedsat med den i stk. 3 nævnte opgave, som medlem af fakultetet. Udvalgets indstilling skal følge med fakultetets og universitetets indstilling til undervisningsministeriet.

§ 2. *Stk. 1.* Når et embede som professor har været opslået ledigt, tilstilles de indkomne ansøgninger fakultetet, så snart de er kommet universitetet i hænde.

*Stk. 2.* Til at bedømme ansøgernes kvalifikationer nedsætter fakultetet et udvalg på som regel tre og højst fem medlemmer. Udvalget vælges uanset fakultetsdelingen blandt de nærmest fagkyndige lærere ved universitetet; dog skal mindst et af udvalgsmedlemmerne tilhøre fakultetet. Skønnes det nødvendigt af hensyn til udvalgets fagkundskab, kan fakultetet dog til medlemmer vælge en eller flere danske eller udenlandske sagkyndige udenfor universitetet. Har der været nedsat udvalg i henhold til § 1, stk. 3. kan dets medlemmer vælges, selvom de har foreslået embedet besat uden opslag. Fakultetet bestemmer, hvilket af udvalgets medlemmer der skal være formand for udvalget.

*Stk. 3.* Et udvalg, der tæller færre medlemmer, kan fakultetet udvide til højst fem, når udvalget efter en foreløbig behandling af sagen gør indstilling herom, fordi det findes ønseligt at drage anden sagkundskab ind i udvalget. Indstillingen herom bør da ikke indeholde udtalelser om ansøgernes kvalifikationer.

*Stk. 4.* Ethvert udvalgsmedlem betragtes under sagens behandling som medlem af vedkommende fakultet.

§ 3. *Stk. 1.* Udvalget afgiver snarest muligt til fakultetet en skriftlig indstilling, indeholdende en fyldig bedømmelse af ansøgernes kvalifikationer og, hvis nogen indstilles til embedet, en begrundelse af, hvorfor han foretrækkes.

*Stk. 2.* I tilfælde af meningsforskel skal hvert medlems standpunkt fremtræde klart.

*Stk. 3.* Når en eller flere ansøgere findes kvalificerede, men der ikke opnås enighed om at indstille een, bør hvert medlem indstille den, der efter hans skøn må foretrækkes. Hvor et medlem føler sig i tvivl, kan han dog gøre indstilling om, at der i henhold til § 5 nedsættes en komite til at bedømme en eller flere ansøgere's kvalifikationer.

*Stk. 4.* Findes ingen ansøger klart kvalificeret, kan hele udvalget eller dets enkelte medlemmer gøre indstilling om, at der nedsættes sådan komite.

*Stk. 5.* Fremkommer der indstilling herom fra hele udvalget eller dets flertal, må der om de udpegede ansøgere's kvalifikationer ikke udtales mere end for nødvendigt for at begrunde indstillingen.

*Stk. 6.* Udvalgets indstilling skal, forinden den afgives, forelægges fakultetets dekan, eventuelt dets forretningsudvalg, til afgørelse af, hvorvidt den opfylder de formelle krav, der må stilles i henhold til denne anordning og andre for universitetet gældende bestemmelser eller ud fra almindelige universitetshensyn.



*Stk. 7.* Så snart en indstilling er afgivet til fakultetet, tilstilles den ansøgerne, der inden 8 dage derefter til fakultetet kan indsende bemærkninger angående indstillingens motivering og resultat.

*Stk. 8.* Fakultetsmøde om sagen må ikke afholdes, førend 8-dages fristen er udløbet. I sin indstilling skal fakultetet tage standpunkt til de fra ansøgerne fremkomne bemærkninger.

*Stk. 9.* Finder fakultetet, at en indstilling fra udvalget ikke giver tilstrækkeligt grundlag for bedømmelsen af sagen, foranlediger fakultetet, at udvalget supplerer eller omarbejder sin indstilling således, at den opfylder de i stk. 1 stillede krav. Bestemmelserne i stk. 7 og 8 finder da tilsvarende anvendelse.

§ 4. *Stk. 1.* Indstiller udvalget enstemmigt en enkelt ansøger til embedet, affattes fakultets indstilling i overensstemmelse med udvalgets, medmindre mindst  $\frac{2}{3}$  af samtlige fakultetsmedlemmer stemmer imod den.

*Stk. 2.* Indstiller udvalgets flertal en enkelt ansøger, affattes fakultets indstilling i overensstemmelse med udvalgsflertallets, såfremt et flertal af samtlige fakultetsmedlemmer stemmer herfor.

*Stk. 3.* Har ingen indstilling opnået flertal i udvalget, kan en ansøger, som udvalgets flertal har erklæret for kvalificeret, og som har fået mindst  $\frac{1}{3}$  af stemmerne i udvalget, indstilles af fakultetet, når mindst  $\frac{2}{3}$  af samtlige fakultetsmedlemmer stemmer herfor.

*Stk. 4.* Bliver ingen ansøger indstillet efter disse regler, gør fakultetet indstilling om, enten at embedet opslås påny, eller at undervisningsministeren nedsætter en bedømmelseskomite til at gøre indstilling i sagen, eller at besættelsen udskydes.

*Stk. 5.* Udvalgets indstilling skal følge med fakultets og universitetets indstilling til ministeriet.

§ 5. *Stk. 1.* Den bedømmelseskomite, som undervisningsministeren nedsætter, skal som regel tælle syv medlemmer og skal bestå af så vidt muligt alle det fagkyndige udvalgs medlemmer samt desuden af andre danske eller udenlandske sagkyndige. Fakultets indstilling om komiteens nedsættelse skal indeholde forslag om, hvem der skal beskikkes som medlemmer, og hvilket af komiteens medlemmer formandshvervet skal betroes.

*Stk. 2.* Ethvert medlem af komiteen betragtes under sagens videre behandling som medlem af fakultetet.

*Stk. 3.* Samtidig med, at fakultetet vedtager at søge en bedømmelseskomite nedsat, kan det bestemme, hvilke ansøgere bedømmelsen skal omfatte. Dog kan ingen medtages, medmindre mindst eet udvalgsmedlem har stillet forslag herom, og ingen kan udelukkes, om hvis deltagelse udvalgets flertal har gjort indstilling i henhold til § 3, stk. 3 eller 4, eller stillet forslag senest på fakultetsmødet.

*Stk. 4.* Når særlige omstændigheder taler derfor, kan fakultetet indstille til ministeriet, at også andre end de oprindelige ansøgere undergives komiteens bedømmelse.

§ 6. *Stk. 1.* Bedømmelseskomiteen kan efter at have gransket ansøgernes kvalifikationer, som de foreligger dokumenteret, når den begynder sit arbejde, indstille en enkelt ansøger til det ledige embede uden videre prøve, når flertallet af medlemmerne stemmer herfor.

*Stk. 2.* Indstillingen, der skal sendes til fakultetet, skal, hvad enten den er enstemmig eller delt, være skriftligt motiveret. Fakultetet kan ikke forkaste indstillingen, men kan afkræve komiteen nærmere begrundelse.

§ 7. *Stk. 1.* Dersom der ikke opnås den fornødne tilslutning til at indstille en enkelt ansøger, påhviler det komiteen at prøve ansøgernes kvalifikationer yderligere.



*Stk. 2.* Når valget skønnes at stå mellem nogle ansøgere, kan komiteen udelukke de øvrige fra at deltage i prøven. Ingen kan dog udelukkes, når mindst 2 af komiteens medlemmer stemmer herimod.

*Stk. 3.* Drejer det sig efter komiteens skøn om ansøgere, hvis kvalifikationer til det ledige embede ikke er tilstrækkeligt klare, bestemmer komiteen, at prøven skal bestå i en yderligere kvalificering til embedet gennem en afhandling over et selvvalgt emne indgivet inden en af komiteen fastsat frist. Drejer det sig derimod om kvalificerede ansøgere, hvoraf ingen skønnes at kunne foretrækkes for de andre, bestemmer komiteen, at prøven skal bestå i nogle offentlige forelæsninger ved universitetet over selvvalgte eller (og) opgivne emner efter nærmere beslutning.

*Stk. 4.* I særlige tilfælde kan komiteen beslutte at kombinere de to former for prøve.

§ 8. *Stk. 1.* Dersom kun een af de til ren mundtlig prøve udpegede ansøgere kan og vil underkaste sig prøven, og komiteen har erklæret ham for kvalificeret til embedet, bortfalder prøven, og han indstilles af komiteen til den ledige stilling. Fakultetet, til hvilket indstillingen sendes, kan ikke forkaste denne.

*Stk. 2.* Når prøve er afholdt, tager bedømmelseskomiteen endelig stilling til sagen under hensyn dels til det, der forelå, da komiteen begyndte sit arbejde, dels til det ved prøven præsterede og indgiver skriftligt motiveret indstilling til fakultetet. Har komiteen udelukket en ansøger fra at deltage i prøven, skal dette særskilt begrundes.

*Stk. 3.* Er en enkelt ansøger indstillet med flere stemmer end nogen anden, kan indstillingen ikke forkastes af fakultetet.

*Stk. 4.* Er to eller flere ansøgere indstillet med lige mange stemmer og har ingen anden fået flere stemmer, afgør fakultetet, hvem af dem der skal indstilles.

*Stk. 5.* Dog kan ingen ansøger indstilles af fakultetet i henhold til stk. 3 og 4, hvis komiteens flertal har erklæret den pågældende for ikke kvalificeret til embedet.

*Stk. 6.* Kan ingen ansøger indstilles efter disse regler, gør fakultetet indstilling om, enten at embedet opslås påny, eller at besættelsen udskydes.

*Stk. 7.* Fakultetet sender den endelige indstilling gennem universitetets styrelse til ministeriet.

Under 5. februar 1953 udstedtes følgende kgl. anordning om ansættelse af professorer ved Københavns universitet:

»§ 1.

*Stk. 1.* Når et embede som professor bliver at besætte, skal det i almindelighed opslås ledigt.

*Stk. 2.* Besættelsen kan dog ske uden opslag, når fakultetet, eventuelt ved udefra tilkaldt sagkyndig bistand, kommer til erkendelse af, at embedet på fuldt ud forsvarlig måde kan besættes med en af fakultetet udpeget videnskabsmand, hvis kvalifikationer skønnes tilstrækkelig godtgjorte forud, *enten* ved hans virksomhed i et tilsvarende eller beslægtet dansk embede *eller* på anden måde og da således, at han skønnes at være andre, der kunne ventes at komme i betragtning, afgjort overlegen.

*Stk. 3.* Rektor bemyndiges til at fastsætte almindelige regler for sammensætningen af udvalg, som fakulteterne i påkommende tilfælde måtte beslutte at nedsætte til overvejelse af, om der er grund til under anvendelse af bestemmelsen i stk. 2 at indstille nogen til vedkommende embede, uden at dette opslås. I forbindelse hermed træffer rektor bestemmelse om, hvorledes et sådant udvalg har at gå frem.



*Stk. 4.* For at en indstilling fra fakultetet om besættelse af et embede uden opslag kan tages i betragtning, kræves det, at mindst  $\frac{2}{3}$  af samtlige fakultetets medlemmer stemmer for et forslag herom. Under forslagens behandling betragtes ethvert medlem af et udvalg, som måtte være nedsat med den i stk. 3 nævnte opgave, som medlem af fakultetet. Udvalgets indstilling skal følge med fakultetets og universitetets indstilling til undervisningsministeriet.

## § 2.

*Stk. 1.* Når et embede som professor har været opslået ledigt, tilstilles de indkomne ansøgninger fakultetet, så snart de er kommet universitetet i hænde.

*Stk. 2.* Til at bedømme ansøgernes kvalifikationer nedsætter fakultetet et udvalg på som regel tre og højst fem medlemmer. Af udvalgets medlemmer skal i det mindste eet tilhøre fakultetet, men iøvrigt vælges udvalget uanset fakultetsdelingen blandt de nærmest fagkyndige lærere ved universitetet. Under iagttagelse af foranstående bestemmelser om antallet af udvalgets medlemmer og om fakultetets repræsentation i dette kan fakultetet dog – hvis det skønnes nødvendigt af hensyn til udvalgets fagkundskab – i udvalget indvælge en eller flere danske eller udenlandske sagkyndige udenfor universitetet. Har der været nedsat udvalg i henhold til § 1, stk. 3, kan dettes medlemmer vælges, selvom de har foreslået embedet besat uden opslag. Fakultetet bestemmer, hvilket af udvalgets medlemmer der skal være formand for udvalget.

*Stk. 3.* Et udvalg, der tæller færre medlemmer, kan fakultetet udvide til højst fem, når udvalget efter en foreløbig behandling af sagen gør indstilling herom, fordi det findes ønskeligt at drage anden sagkundskab ind i udvalget. En sådan indstilling bør da ikke indeholde udtalelser om ansøgernes kvalifikationer.

*Stk. 4.* Ethvert udvalgsmedlem betragtes under sagens behandling som medlem af vedkommende fakultet.

## § 3.

*Stk. 1.* Udvalget afgiver snarest muligt til fakultetet en skriftlig indstilling, indeholdende en fyldig bedømmelse af ansøgernes kvalifikationer og, hvis nogen indstilles til embedet, en begrundelse af, hvorfor han foretrækkes.

*Stk. 2.* I tilfælde af meningsforskel skal hvert medlems standpunkt fremtræde klart.

*Stk. 3.* Når en eller flere ansøgere findes kvalificerede, men der ikke opnås enighed om at indstille een, bør hvert medlem indstille den, der efter hans skøn må foretrækkes. Hvor et medlem føler sig i tvivl, kan han dog gøre indstilling om, at der i henhold til § 5 nedsættes en komite til at bedømme en eller flere ansøgers kvalifikationer.

*Stk. 4.* Findes ingen ansøger klart kvalificeret, kan hele udvalget eller dets enkelte medlemmer gøre indstilling om, at der nedsættes en sådan komite.

*Stk. 5.* Fremkommer der indstilling herom fra hele udvalget eller dets flertal, må der om de udpegede ansøgers kvalifikationer ikke udtales mere end fornødent for at begrunde indstillingen.

*Stk. 6.* Udvalgets indstilling skal, forinden den afgives, forelægges fakultetets dekan, eventuelt dets forretningsudvalg, til afgørelse af, hvorvidt den opfylder de formelle krav, der må stilles i henhold til denne anordning og andre for universitetet gældende bestemmelser eller ud fra almindelige universitetshensyn.

*Stk. 7.* Så snart en indstilling er afgivet til fakultetet, tilstilles den ansøgerne, der inden 8 dage derefter til fakultetet kan indsende bemærkninger angående indstillingens motivering og resultat.

*Stk. 8.* Fakultetsmøde om sagen må ikke afholdes, førend 8-dages fristen er udløbet. I sin indstilling skal fakultetet tage standpunkt til de fra ansøgerne fremkomne bemærkninger.



*Stk. 9.* Finder fakultetet, at en indstilling fra udvalget ikke giver tilstrækkeligt grundlag for bedømmelsen af sagen, foranlediger fakultetet, at udvalget supplerer eller omarbejder sin indstilling således, at den opfylder de i stk. 1 stillede krav. Bestemmelserne i stk. 6, 7 og 8 finder da tilsvarende anvendelse.

#### § 4.

*Stk. 1.* Indstiller udvalget enstemmigt en enkelt ansøger til embedet, affattes fakultetets indstilling i overensstemmelse med udvalgets, medmindre mindst  $\frac{2}{3}$  af samtlige fakultetsmedlemmer stemmer imod den.

*Stk. 2.* Indstiller udvalgets flertal en enkelt ansøger, affattes fakultetets indstilling i overensstemmelse med udvalgsflertallets, såfremt et flertal af samtlige fakultetsmedlemmer stemmer herfor.

*Stk. 3.* Har ingen indstilling opnået flertal i udvalget, kan en ansøger, som udvalgets flertal har erklæret for kvalificeret, og som har fået mindst  $\frac{1}{3}$  af stemmerne i udvalget, indstilles af fakultetet, når mindst  $\frac{2}{3}$  af samtlige fakultetsmedlemmer stemmer herfor.

*Stk. 4.* Bliver ingen ansøger indstillet efter disse regler, gør fakultetet indstilling om, enten at embedet opslås påny, eller at undervisningsministeren nedsætter en bedømmelseskomite til at gøre indstilling i sagen, eller at besættelsen udskydes.

*Stk. 5.* Udvalgets indstilling skal følge med fakultetets og universitetets indstilling til undervisningsministeriet.

#### § 5.

*Stk. 1.* Den bedømmelseskomite, som undervisningsministeren nedsætter, skal som regel tælle syv medlemmer og skal bestå af såvidt muligt alle det fagkyndige udvalgs medlemmer samt desuden af andre danske eller udenlandske sagkyndige. Fakultetets indstilling om komiteens nedsættelse skal indeholde forslag om, hvem der skal beskikkes som medlemmer, og hvilket af komiteens medlemmer formandshvervet skal betoes.

*Stk. 2.* Ethvert medlem af komiteen betragtes under sagens videre behandling som medlem af fakultetet.

*Stk. 3.* Samtidig med, at fakultetet vedtager at søge en bedømmelseskomite nedsat, kan det bestemme, hvilke ansøgere bedømmelsen skal omfatte. Dog kan ingen medtages, medmindre mindst eet udvalgsmedlem har stillet forslag herom, og ingen kan udelukkes, om hvis deltagelse udvalgets flertal har gjort indstilling i henhold til § 3, stk. 3 eller 4, eller stillet forslag senest på fakultetsmødet.

*Stk. 4.* Når særlige omstændigheder taler derfor, kan fakultetet indstille til ministeriet, at også andre end de oprindelige ansøgere undergives komiteens bedømmelse.

#### § 6.

*Stk. 1.* Bedømmelseskomiteen kan efter at have gransket ansøgernes kvalifikationer, som de foreligger dokumenterede, når den begynder sit arbejde, indstille en enkelt ansøger til det ledige embede uden videre prøve, når flertallet af medlemmerne stemmer herfor.

*Stk. 2.* Indstillingen, der skal sendes til fakultetet, skal, hvad enten den er enstemmig eller delt, være skriftligt motiveret. Fakultetet kan ikke forkaste indstillingen, men kan afkræve komiteen nærmere begrundelse.

#### § 7.

*Stk. 1.* Dersom der ikke opnås den fornødne tilslutning til at indstille en enkelt ansøger, påhviler det komiteen at prøve ansøgernes kvalifikationer yderligere.

*Stk. 2.* Når valget skønnes at stå mellem nogle ansøgere, kan komiteen udelukke de øvrige fra at deltage i prøven. Ingen kan dog udelukkes, når mindst 2 af komiteens medlemmer stemmer herimod.



*Stk. 3.* Drejer det sig efter komiteens skøn om ansøgere, hvis kvalifikationer til det ledige embede ikke er tilstrækkeligt klare, skal den fornævnte prøve bestå i en yderligere kvalificering til embedet gennem en afhandling over et selvvalgt emne indgivet inden en af komiteen fastsat frist. Drejer det sig derimod om kvalificerede ansøgere, hvoraf ingen skønnes at kunne foretrækkes for de andre, skal prøven bestå i nogle offentlige forelæsninger ved universitetet over selvvalgte eller (og) opgivne emner efter nærmere beslutning.

*Stk. 4.* I særlige tilfælde kan komiteen beslutte at kombinere de to former for prøve.

#### § 8.

*Stk. 1.* Dersom kun een af de til ren mundtlig prøve udpegede ansøgere kan og vil underkaste sig prøven, og komiteen har erklæret ham for kvalificeret til embedet, bortfalder prøven, og han indstilles af komiteen til den ledige stilling. Fakultetet, til hvilket indstillingen sendes, kan ikke forkaste denne.

*Stk. 2.* Når prøve er afholdt, tager bedømmelseskomiteen endelig stilling til sagen under hensyn dels til det, der forelå, da komiteen begyndte sit arbejde, dels til det ved prøven præsterede og indgiver skriftligt motiveret indstilling til fakultetet. Har komiteen udelukket en ansøger fra at deltage i prøven skal dette særskilt begrundes.

*Stk. 3.* Er en enkelt ansøger indstillet med flere stemmer end nogen anden, kan indstillingen ikke forkastes af fakultetet.

*Stk. 4.* Er to eller flere ansøgere indstillet med lige mange stemmer og har ingen anden fået flere stemmer, afgør fakultetet, hvem af dem der skal indstilles.

*Stk. 5.* Dog kan ingen ansøger indstilles af fakultetet i henhold til stk. 3 og 4, hvis komiteens flertal har erklæret den pågældende for ikke kvalificeret til embedet.

*Stk. 6.* Kan ingen ansøger indstilles efter disse regler, gør fakultetet indstilling om, enten at embedet opslås påny, eller at besættelsen udskydes.

*Stk. 7.* Fakultetet sender den endelige indstilling gennem universitetets styrelse til undervisningsministeriet.

#### § 9.

Nærværende anordning bringes til anvendelse også på de ved anordningens udstedelse ledige professorembeder, til hvis genbesættelse der ikke i medfør af kgl. anordning nr. 162 af 15. maj 1932 er foretaget skridt, som afviger fra foranstående forskrifter.«

### A. VED DET TEOLOGISKE FAKULTET

*1. Professor, dr. theol. Jens Nørregaards død og universitetsadjunkt, dr. theol. Torben Christensens udnævnelse til professor i teologi med kirke- og dogmehistorie som hovedfag*

(j. nr. 424/53).

Den 26. juli 1953 afgik professor i kirke- og dogmehistorie, dr. theol. Jens Nørregaard ved døden.

Efter at det således ledigtblevne embede efter indstilling af det teologiske fakultet og universitetets rektor under 6. oktober 1953 var blevet opslået ledigt, blev under 26. oktober 1953 de tre indkomne ansøgninger, nemlig fra residerende kapellan, cand. theol. Niels Knud Andersen, universitetsadjunkt, cand. theol. Torben Christensen og adjunkt, cand. theol. Jørgen Erik Pedersen, tilstillet universitetet til erklæring.



Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professor, dr. theol. Einar Molland, Oslo universitet, professor ved Århus universitet, dr. theol. P. G. Lindhardt samt professor ved Københavns universitet, dr. theol. Hal Koch. Dette udvalg afgav under 21. juli 1954 følgende indstilling:

»Pastor, dr. theol. Niels Knud Andersen er født 1916, student 1935, fik universitetets guldmedaille 1940, blev teologisk kandidat 1942. 1942–43 var han undervisningsassistent ved Københavns universitet og 1943–49 universitetsadjunkt. 1949–51 var han hjælpepræst ved Jesus Kirken, og siden 1951 har han været residerende kapellan i Skovshoved. Sommeren 1954 erhvervede han den teologiske doktorgrad.

Pastor N. K. Andersen har indsendt en række trykte arbejder, som falder i to grupper, arbejder om dansk middelalder og dansk reformationshistorie.

Til forskel fra sine to medansøgere har dr. Andersen kun behandlet danske emner. Dette betyder indtil videre på ingen måde, at han har en nationalt begrænset horisont. Både i sine middelalder- og reformationsstudier viser han sig i besiddelse af stor fortrolighed med europæisk kirkehistorie og med udenlandsk, særligt svensk og tysk forskning.

Af ansøgerens arbejder om middelalderen må i første række nævnes »Ærkebiskop Jens Grand. En retshistorisk undersøgelse« I–II (Kbhvn. 1943–44, 151 + 168 ss) og artiklen »Kanonisk Rets Indflydelse på Jyske Lov« i Juristforbundets publikation »Med Lov skal Land bygges« (Kbhvn. 1941, s. 84–120). Hertil kommer en artikel om »Striden mellem Øm Kloster og Aarhusbisperne« (D.T.T. 1939, s. 129–46) og en fremstilling af de kirkelige forhold i middelalderens Flensborg i Flensborg Bys Historie I (s. 33–42, 366–67), hvor forf.s manuskript er blevet forkortet i den trykte udgave (det fuldstændige manuskript er også indsendt).

Fælles for de tre første arbejder er synspunktet konfrontationen af og konflikten mellem kanonisk og germansk ret. Dette synspunkt har vist sig at være af stor værdi i moderne middelalderforskning, og det anlægges her med overlegen dygtighed på et dansk materiale.

I artiklen om striden mellem Øm Kloster og Aarhusbisperne forstås striden mellem det eksimerede Cistercienserkloster og biskopperne Peder og Tyge som en konflikt, hvor den ene part, munkene, kræver rettigheder i henhold til den af dem rettelig anførte kanoniske ret, medens den anden part gør krav gældende, som vel kunne legitimeres ud fra germansk retsopfattelse, men ikke ud fra den kanoniske ret. Denne forklaring af striden virker indlysende rigtig.

»Kanonisk Rets Indflydelse paa Jyske Lov« er en kyndig og skarpsindig undersøgelse, hvor forf. analyserer, hvor langt den kanoniske rets indflydelse i Jyske Lov strækker sig, og hvor meget der bygger på germansk retsopfattelse. Retshistorikeren Ludvig Holberg har i sin tid påvist, at næsten hver sætning i lovens forale har sit forlæg i den kanoniske ret, og har derfra udstrakt denne betragtning til hele loven – uden altid at kunne belægge sine påstande. Dr. Andersen har genoptaget undersøgelsen. Med sit fortrinlige kendskab til kanonisk ret og med en sikker evne til at interpretare tekster har han påvist både de verbale og de indholdsmæssige lån fra den kanoniske ret, men tillige lovens af tidligere forskning temmelig oversete afvigelser fra de kanoniske retsnormer. Loven repræsenterer i sine statsretslige bestemmelser ganske afgjort den germanske opfattelse af kongemagt og lovgivningsmyndighed, men anvender herunder termer hentet fra kanonisk ret. Dette er, hævder forf., ganske naturligt i et dokument, som er formuleret af gejstlige jurister. Derimod er bestemmelserne om ægteskab, testamenteret, edsafleggelse, treuga Dei og privathævn i langt



højere grad i saglig overensstemmelse med kanonisk ret, men med interessante omformninger, som skyldes dansk retssyn. Under læsningen af denne afhandling imponeres man af den træfsikkerhed, hvormed en ung kirkehistoriker her korrigerer den gængse opfattelse i retshistorien og således giver en ny og overbevisende analyse af et centralt dokument i dansk middelalderhistorie.

De to bind om Jens Grand er, som undertitlen angiver, en kirkeretshistorisk undersøgelse. Værket er oprindeligt en besvarelse af universitetets kirkehistoriske prisopgave, og dets synspunkt er bestemt af opgavens formulering: »En Fremstilling af Striden mellem Jens Grand og den danske Krone, belyst ud fra Mod-sætningen mellem kanonisk og dansk Ret«. Undersøgelsen fører ind i spørgsmålet som har været behandlet mangfoldige gange i dansk historieforskning, men kun i ringe grad under dette synspunkt. Man har vanligt fremstillet Jens Grand som en politisk konspirator og kværlant, hvis kamp mod Erik Menved skyldtes politiske og personlige motiver, idet man har lagt vægt på hans slægtskabsforhold til nogle af de fredløse og på hans politiske konspirationer. Nu søger forf. – uden egentlig at ville levere et plaidoyer for Jens Grand – at forstå hans holdning og hans handlinger som udslag af kampen for at hævde kanonisk ret. Linierne bagud til Jakob Erlandsens kamp og til den samtidige europæiske kirkepolitik trækkes op på en ganske anden måde end i tidligere forskning.

Det store og vanskelige kildemateriale er analyseret med stor dygtighed. Værket indeholder en del gentagelser, som imidlertid må have været vanskelige at undgå, og som derfor ikke bør lægges forf. til last. Han har valgt først at rekonstruere begivenhederne, hvorunder akterne fra processen i Rom er en hovedkilde, og derpå at analysere selve processen, hvorved en del stof nødvendigvis må komme igen. Hans fremstilling af den historiske baggrund for Jens Grands kampfyldte ærkebispetid er fortrinlig, ligesom diskussionen af problemerne omkring kongemordet er af betydelig interesse. Hans brug af samtidige paralleler fra norske og tyske forhold er ligeledes fortrinlig.

Værket har imidlertid sin styrke i forf.s indsigt i retshistorie, idet han kan påvise, hvorledes ærkebiskoppen har støttet sig til den kanoniske ret, og hvorledes en del af denne rets krav ud fra kongens standpunkt måtte virke uhyrlige. I analysen af forhandlingerne i København 1299 gives en række udredninger af retshistoriske spørgsmål, som er meget belysende for middelalderens samfunds- og kirkehistorie, og som viser forf.s lærdom.

Svagheden ved bogen er, at forf. ikke har indladt sig på en undersøgelse af, hvor meget berettiget der er i den traditionelle opfattelse af Jens Grands strid med kongemagten. Han rendyrker sit synspunkt, og kun lejlighedsvis hører man om ærkebiskoppens forbindelser med de fredløse og med den svenske og den norske konge, oftest i form af referat af Erik Menveds beskyldninger imod ham eller af de tidligere historikeres opfattelse. Hvor lidt tilbøjelig forf. er til at tage denne side af sagen i betragtning, får man et eksempel på i hans droftelse af, hvorvidt Jens Grand efter dommen 1302 drog til Norge og opholdt sig i Tønsberg hos Haakon V. Magnusson, som de islandske annaler beretter. Oplysningen afvises med den begrundelse, at ingen af de danske kilder kender denne episode (II, s. 154f). Forf. drager ikke med ind i sine overvejelser det gælds-brev, som Jens Grand efterlod sig ved sin død 1327, hvoraf det fremgår, at han havde lånt Haakon V et meget stort beløb, 2700 Mark sølv. Lånet er nævnt i forbigående II s. 33, i gengivelsen af P. A. Munchs opfattelse af Lundekanniken Aslo som mellemmand mellem Jens Grand og Hertug Haakon inden denne blev konge, en opfattelse, som forf. stiller sig meget reserveret overfor. Men lånedokumentet (fortegnelsen over Jens Grands efterladte formue er trykt i Diplom. Dan. 2. R. IX, s. 362 ff.) viser, at der må have været mere af konspiration mellem ærkebiskoppen og kong Eriks fjender, end forf. er tilbøjelig til at regne med.



Helhedsindtrykket af dette værk er, at det er et betydeligt og originalt, men noget ensidigt arbejde, som på en inciterende måde belyser centrale danske middelalderproblemer.

Skildringen af de kirkelige forhold i middelalderens Flensborg er en læseværdig og kyndig fremstilling, bygget på kilder og litteratur, men har selvstændigt ikke karakter af at være et originalt forskningsarbejde.

Middelalderstudierne beskæftiger sig alle med rets- og institutionshistorie. I bogen om Jens Grand møder vi også en rekonstruktion af et begivenhedsforløb. At ansøgeren også kan arbejde med dogmehistorisk stof, har han dokumenteret i sine arbejder fra dansk reformationshistorie.

Artiklen »Peder Palladius i Wittenberg« (D.T.T. 1945 s. 1–30) ville være et udmærket kapitel i en Palladius-biografi. Fremstillingen af hans disputats i 1537 på grundlag af Luthers teser og andet materiale i Weimar-udgaven indtager en bred plads. Som forskningsbidrag er denne studie vederheftig og solid, men ikke mærkværdig.

I »Skrifter af Paulus Helie« Bd. VIII (1948) har dr. Andersen besørget kommentaren til Bd. II–VI (163 ss.) og udarbejdet navne- og sagregister til alle bindene (47 ss.). Dette arbejde vidner om en omfattende flid og må have krævet lang tids arbejde. Kommentaren er oplysende og virker fuldt pålidelig.

I sin disputats »Confessio Hafniensis, Den københavnske bekendelse af 1530. Studier i den begyndende Reformation« (Kbhvn. 1954, 473 ss.) har dr. Andersen stillet de danske prædikanter bekendelse i de 43 artikler af 1530 ind i en stor kirkehistorisk sammenhæng. Under analysen af dette dokument sammenligner han artiklerne, både i hvad de positivt siger, og i hvad de ikke udsiger, med alle de talrige varierende opfattelser, som møder os i den begyndende europæiske reformation. Her lægger han den samme evne for dagen til at analysere nuancer og interpretare tekster nøjagtigt, som han tidligere har dokumenteret i sine middelalderstudier. Hans hovedtese er, at reformationsbevægelsen i 1520'erne består af to hovedretninger, den specielt lutherske reformation og den humanistisk-reformatoriske retning, som på mange måder bygger videre på senmiddelalderlige tendenser, og at de københavnske artikler tilhører denne sidste retning. Den humanistisk-reformatoriske fløj, som omfatter så indbyrdes forskellige personer som Zwingli, Bucer, Osiander, flyveskriftforfatterne og den folkelige reformationsbevægelse i de nordtyske byer, er i sin helhed fremmed for den lutherske opfattelse, hvis særlige kendetegn er kombinationen af de to principper, skriftprincippet og retfærdiggørelsen af tro. For den humanistiske reformationstype er kun skriftprincippet normgivende, medens retfærdiggørelsen er blevet et lærepunkt ved siden af mange andre, stærkere eller svagere accentueret. Den motiverer sine reformkrav ud fra det formale princip, skriftens autoritet overfor menneskelige ordninger. Den lægger derfor en ganske anden vægt end Luther på ydre reformer, og går da også her langt videre end han. Det er på denne linie, de danske prædikanter hører hjemme, selv om der også blandt dem er betydelige nuanceforskelle. Forf. påviser således, at Hans Tausen og delvis også Sadolin står den lutherske type nærmere end Malmøreformatorerne med Peder Laurentsen i spidsen. Men det er de sidste, som har formuleret de 43 artikler. En af afhandlingens mange fortjenester er påvisningen af, at Peder Laurentsen må have haft hovedandelen i skriftets udformning.

Confessio Hafniensis har været karakteriseret mange gange i forskningen som et luthersk bekendelsesskrift, ja endog som mere udpræget luthersk end den samtidige Confessio Augustana. Dette har omtrent været opinio communis i de sidste generationer. Forf. har overbevisende påvist, at denne opfattelse er forkert, og at skriftet har et ganske andet præg. Atter har han formået at stille et centralt historisk aktstykke i det rette lys.



Afhandlingen er et usædvanligt modent arbejde. De indvendinger, som kan rettes imod det, er meget små. Man kan indvende, at kompositionen af det store kapitel om den hellige skrift som eneste regel og lov er uheldigt disponeret, idet det omfatter stof, som bedre kunne have været skilt ud som et selvstændigt kapitel. Forf. er også lidt for tilbøjelig til at fremhæve, at bekendelsen ingen historisk betydning fik, efter at den lutherske reformationstype fra 1537 fortrængte den ældre, som skriftet repræsenterer. Vel fik det ingen betydning som bekendelsesskrift, men det er dog en beslægtet læretype, som siden fortsættes hos Niels Hemmingsen. På enkelte punkter synes det også, som om forf. har gjort sig for afhængig af svensk kirkehistorisk forskning, som han følger uden fornøden kritik. Men mod forf.s egentlige tese og dens begrundelse i enkeltheder kan der næppe rejses nogen indvending.

Niels Knud Andersens arbejder må således siges i fortrinlig grad at kvalificere ham til et professorat i kirke- og dogmehistorie, og der er i udvalget fuld enighed om, at det ville være overordentligt ønskeligt at få ham ansat som lærer ved universitetet i kirkehistorie.

Universitetsadjunkt, dr. theol. Torben Christensen er født 1921, student 1939, opnåede 1944 universitetets guldmedaille, blev teologisk kandidat 1946, har tilbragt et par år på studierejser i Schweiz og England og har siden 1949 været universitetsadjunkt. Sommeren 1954 erhvervede han den teologiske doktorgrad.

Den mest omfattende og tungest vejende del af dr. Christensens forfatterskab beskæftiger sig med 19. århundredes teologi- og kirkehistorie. I manuskript har han indleveret en række forelæsninger over Schleiermachers og Ritschls teologi med særligt henblik på kristologien. Dette arbejde er et dygtigt specimen doctrinae og viser, at forf. er fuldt fortrolig med den vigtigste linie i det 19. årh.s tyske teologi. Man kan vel ikke sige, at forf. kaster nyt lys over de herhenhørende problemer eller fremfører nye originale vurderinger, men han lægger solid lærdom for dagen og behersker et stort stof, der tankemæssigt volder betydelige vanskeligheder. Desuden har disse studier over tysk teologi været af stor værdi for forf.s senere arbejde med engelsk teologisk tænkning og gjort det muligt for ham klart at udrede den linie i engelsk teologi, som har så levende forbindelse og slægtskab med tysk idealistisk filosofi.

Af de fire arbejder, som forf. har fremlagt over engelsk teologi og kirkehistorie, må først bogen om S. T. Coleridges religiøse udvikling (Kbhvn. 1949, 111 ss) nævnes. Det er vel et noget spinkelt, men dog særdeles dygtigt arbejde, som tilfører Coleridgeforskningen værdifulde nye synspunkter, fordi det ikke, som det ellers normalt har været tilfældet, betragter Coleridge ud fra et rent litterærhistorisk synspunkt, men virkelig søger at forklare hans overgang til teologiske problemstillinger. Samtidig viser bogen en betydelig evne til at skildre en særpræget personligheds religiøs-teologiske udvikling og til med kritisk selvstændighed at vurdere væsentlige dele af Coleridgeforskningens hidtidige resultater.

Hovedinteressen må imidlertid samle sig om forf.s tre Maurice studier, der ganske naturligt ligger i forlængelse af arbejdet med Coleridge. Af disputatsen »Logos og Inkarnation. En studie i F.D. Maurices teologi« (Kbhvn 1954, 577 ss) fremgår det, at forf. på fremragende måde behersker Maurices omfattende forfatterskab indtil de mindste enkeltheder, og at han er i stand til at foretage en vanskelig teologi-historisk undersøgelse med konsekvent fastholdelse af eet synspunkt fra først til sidst. Forf.s tese er, at Maurice ud fra en idealistisk filosofi, noget summarisk kaldet »platonisme«, som en forfatter af enestående kraft og konsekvens har omformet det genuint kristelige – lige så summarisk kaldet »bibelsk kristendom« – til en mægtig, sammenhængende og næsten modsigelsesfri syntese af »Christian Platonism«, og at han derved bringer den engelske idea-



listiske filosofi og teologi frem til et hidtil ikke overgået højdepunkt. Tesen er på ingen måde uangribelig, og det er sandsynligt, at forf., om han havde været noget mere orienteret i filosofiens historie, ville have været noget mere afdæmpet i sin beundring for Maurice som tænker. Iøvrigt må det også siges, at afhandlingen skæmmes ved sin overordentlige bredde og ved overflødige gentagelser. Heroverfor må det imidlertid understreges, at det er et overordentlig vanskeligt og krævende emne, som behandles, og i det store og hele må man beundre den klarhed og styrke, hvormed forf. behersker sit stof og formår at gennemføre sit grundsynspunkt. Værkets svaghed hænger imidlertid nøje sammen med denne evne til konsekvens. Behandlingen forekommer undertiden mere systematiserende end egentlig historisk. Ikke mindst har forf. en tilbøjelighed til at dekretere, at Maurice vel siger eet, men i grunden mener noget andet – nemlig når materialet ikke synes at stemme med forf.s egen arbejdshypotese. Ligeledes kunne den noget håndfaste anvendelse, han gør af yderst flertydige begreber som »platonisme« og »bibelsk kristendom«, tyde på, at man her stod overfor en teologi-historisk disputats med væsentligt systematisk sigte.

Dette indtryk bliver imidlertid væsentligt ændret og suppleret ved læsningen af de to i manuskript indleverede afhandlinger, »F.D. Maurices åndelige og teologiske udvikling« (desværre ikke helt afsluttet) og »F. D. Maurice and the contemporary religious world«. Begge disse værker gør, gennem en fremragende kritisk analyse, op med den »mythe« som blev skabt gennem den af sønnen F. Maurice udgivne og hidtil almindeligt accepterede biografi (Life and letters). Forf. giver her tillige et værdifuldt sagligt indlæg i debatten om biografiers og selvbiografiers kildemæssige værdi. Den første afhandling giver en på et rigt holdigt samtidigt stof bygget skildring af den unge Maurices hidtil noget dunkle religiøse udvikling og korrigerer og supplerer således på væsentlig måde det i Life and letters samlede og åbenbart temmelig hårdhændet sorterede materiale. Den anden afhandling fremdrager især samtidens tidsskriftlitteratur til belysning af Maurices virkelige stilling i og til samtidens engelske teologi. Også her kastes der værdifuldt nyt lys ind over emnet – på en ofte overraskende måde. Man kan beklage, at forf. kun i ringe grad har haft sans for eller måske har haft for kort tid til i sine resultater også at indarbejde den indflydelse, Maurices kristeligt-sociale virksomhed og anskuelser vittterligt fik også for den rent teologiske og kirkelige vurdering af ham, men det er ubestrideligt, at han i disse to arbejder, der på afgørende måde udfylder disputatsen og sammen med den lader forf.s Mauricestudier fremtræde i det smukkeste lys, ikke blot røber et meget omfattende kendskab til engelsk kirkehistorie og til dens kildemæssige dokumentation, men også dokumenterer, at han arbejder med sikker historisk metode, at han behersker et meget omfattende stof, og at han formår med fasthed at opbygge en rent historisk fremstilling.

Den store afhandling om Luther, der i 1944 blev belønnet med universitetets guldmedaille (312 ss.) er nok et begynderarbejde, men man bliver gang på gang forbavset over, at en så ung og uerfaren forsker har kunnet præstere en så moden behandling af dette teologisk særdeles vanskelige stof. Forf. viser sig i besiddelse af en solid orientering i væsentlige dele af Luthers teologi, han har et sikkert greb på Lutherforskningens metodiske problemer, ligesom han er særdeles vel bevandret i den nyere Luther-litteratur. Dette fremgår ikke mindst af hans sikre opgør med andre Luther-forskere.

Som specimina eruditionis har ansøgeren yderligere i manuskript indsendt tre afhandlinger om oldkirkelige emner, en forelæsningsrække over urkristendommens historie, holdt i efteråret 1953 (91 ss), kristendomsforståelsen og kirkeforfatningsproblemet efter 1. Klemensbrev (30 s), Justin Martyr (96 ss). Om alle disse tre afhandlinger (af hvilke den første og den sidste ikke er fuldførte) gælder



det, at de viser at ansøgeren både sprogligt og historisk er fortrolig med den ældste kirkehistorie. Han er grundigt orienteret i den nyere forsknings problemer og behandler disse med stor modenhed og sikkerhed.

Højest når han i forelæsningserne over urkristendommens historie. Han er her gået i gang med en opgave, som de fleste selv ældre og nytestamentlig orienterede forskere ville vige tilbage for, og man konstaterer, at han er sluppet forbavsende godt fra det. Naturligvis er det ikke nye og originale løsninger, han byder på, men han har forstået selvstændigt at benytte den foreliggende litteratur og han lægger et solidt kendskab til hele den ældste kristelige overlevering for dagen. Størst vægt må man imidlertid lægge på, at han i disse forelæsninger virkelig viser sig som analyserende og kritisk historiker. Han lader sig på den ene side ikke rive med af usikre hypoteser eller gætterier, som blomstrer så rigeligt på dette forskningsområde, og på den anden side undgår han en hyperkritisk skepsis, med stor sikkerhed fremhæver forfatteren det apostolske kerygma og den gammeltestamentlige skrift som urkristendommens autoriteter, idet han tegner de forskellige interpretationer, som allerede i N. T. (siden fortsat i Apokryferne og hos de apostolske fædre) er givet af kerygmaet. Han forholder sig meget selvstændigt og på sine steder sundt kritisk til Bultmanns behandling af det samme emne, kort og klart gør han rede for og tager stilling til de problemer, som knytter sig til Rudolph Sohms og Karl Holl's Navne. I størst gæld står han øjensynligt til den engelske forsker C. H. Dodd. Særlig fremhævelse fortjener hans fremstilling af den hellenistiske jødedom både i Jerusalem og i Diasporaen og dennes betydning for den ældste kristendom. Endelig bør det til sidst om denne forelæsningsrække understreges, at den ud fra et pædagogisk synspunkt fortjener megen ros. Med frisk oplagthed og en lysende klarhed forelægger han her kirkehistoriens grundlæggende problemer i en form, som i sjælden grad må siges at være egnet til at indføre teologiske studerende i det videnskabelige arbejde. Dette indtryk af forf.s gode pædagogiske evner blev i høj grad styrket gennem det forsvar, han ved den mundtlige handling leverede for sin disputats.

Væsentlig ringere end forelæsningserne er den lille afhandling om Klemens brev. Den indeholder vel en del gode iagttagelser, men går ikke til bunds i problemerne på den måde, som man må vente det af en specialundersøgelse. Dog må det siges, at også dette arbejde dokumenterer forf.s klare kritiske sans og hans evne til at behandle en tekst.

Væsentlig mere vellykket er dog den desværre ikke fuldt afsluttede afhandling om Justin Martyr. At Justin var præget af Platonisme, er en gammel og velkendt sag, men T. C. har som den første – dog med undtagelse af Carl Andresen fra Kiel, hvis afhandling kom samtidig med, at T. C. udarbejdede sit arbejde – påvist, at Justin hører hjemme indenfor den middelplatoniske skolefilosofi. Heri er der vel intet overraskende, men T. C. udnytter dette synspunkt på en langt sikrere måde end tilfældet er med C. Andresen. Han prøver at påvise, hvad det er, der gør, at Justin kan gøre brug af den middelplatoniske skolefilosofi, og påviser samtidig den afgørende forskel mellem ham og filosoferne. Når Justin kaldte sig filosof og skildrede kristendommen som den sande filosofi, var dette på den ene side naturligvis et udtryk for en vis afhængighed af den filosofiske tankegang, men samtidig lå der i dette en polemisk brod, idet han derved hævdede, at kirken i åbenbaringen sad inde med den sande filosofi, og således understregede modsætningen mellem filosofien og kristendommen. Justin vil bevidst repræsentere menighedens kristendom. Måske ansøgeren går lovlig vidt i at understrege dette synspunkt, men det taler til ære for hans kritiske sans, at han ikke lader sig rive med af den nye konstatering af Justins afhængighed af skolefilosofien til heri at finde kernen i hele J.s teologi. Iøvrigt bør det bemærkes, at ansøgeren bruger Ottos gamle udgave af Justin og øjensynligt hverken har kendt Goodspeeds



nyere udgave eller samme forfatters *Index patristicus*. Havde han benyttet dette sidste, kunne han have undgået visse åbenbare urigtigheder med hensyn til Justins brug af ordet *agape* (s. 69–70 noten) og i det hele taget have udvidet de rent leksikalske undersøgelser. Alt i alt er dette dog en afhandling, som godt gør, at forf. har et ikke ubetydeligt kendskab til hellenistisk filosofi, er fortrolig med det græske sprog og er i stand til at gennemføre en solid undersøgelse af et detailproblem.

Det sammenfattende resultat af ovenstående overvejelser er for udvalget blevet: Torben Christensen er en flittig, højtbegavet og moden forsker. I betragtning af hans alder er det forbavsende, hvor omfattende hans produktion er. Engelsk 19-århundredes kirkehistorie må vel siges at være hans centrale arbejdsområde, men afhandlingerne om Schleiermacher, Luther og Oldkirkens historie er alle prægede af solid viden, kritisk sans og sikker metode. Det fortjener endvidere at fremhæves, at ansøgeren har en stærk interesse for og forståelse af teologiens centrale problemer, uden at den dogmatiske filosofiske interesse dog griber forstyrrende ind i den historiske undersøgelse (her må der dog måske tages noget forbehold overfor disputatsen). Endelig har ansøgeren lagt en betydelig evne til klar fremstilling og pædagogisk tilrettelægning for dagen. Der kan således slet ikke være nogen tvivl om, at ansøgeren er ypperligt kvalificeret til embedet, og at hans ansættelse ville bringe det teologiske fakultet en væsentlig berigelse.

Adjunkt, cand. theol. Jørgen Pedersen er født 1919, student 1938, teologisk kandidat 1946. Han har været lærer ved Askov højskole og ved den danske kommando i Holsten. Siden har han tilbragt to år på studierejse i Frankrig og Italien.

Jørgen Pedersen har indsendt en række idéhistoriske arbejder til middelalderens filosofi- og teologihistorie. Kun et af disse foreligger trykt, afhandlingen »L'Intellectus fidei et la notion de théologie chez saint Bonaventure«, offentliggjort i *Studia theologica* V (1952), s. 1–36. I manuskript foreligger i færdig skikkelse en artikel om »Opfattelsen og studiet af middelalderen« og et arbejde på 57 sider om »La recherche de la sagesse d'après Hugues de Saint-Victor«. Ufuldførte arbejder er en mindre studie over »La sagesse agustinienne« og en stort anlagt undersøgelse af Bonaventuras tankeverden med titlen »Visdommen og sjælens lys«; af denne foreligger to omfangsrige kapitler i ufærdig skikkelse og begyndelsen til et tredje i en ganske ufærdig skitse.

Artiklen Opfattelsen og studiet af middelalderen er et essay uden noteapparat, men vidner i sine træfsikre domme om sikkert kendskab til middelalderforskning på flere områder: filosofihistorie, teologihistorie og også kunsthistorie. Artiklen røber indlevelse i middelalderen, og den gør på fortjenstfuld måde op med den misforståelse, at middelalderen var behersket af en nedvurdering af den skabte verden.

De ovennævnte primærundersøgelser har et fælles tema, idet de alle beskæftiger sig med »visdommen« som filosofisk og teologisk begreb og analyserer den augustinske syntese af platonisme og kristendom i tre forskellige faser fra Augustin via Hugo af St. Victor til Bonaventura. Valget af begrebet »visdom« som idéhistorisk orienteringspunkt viser sig her at være meget frugtbart, fordi det giver mulighed for at udfolde Augustins, Hugos og Bonaventuras tankeverdener ud fra en problemstilling som virkelig er deres egen og er central hos dem. Samtidig åbner visdomsbegrebet for store idéhistoriske perspektiver i den antikke filosofi og i middelalderens overtagelse af denne.

Forfatteren har forudsætninger for disse studier, som er helt usædvanlige hos en protestantisk teolog og nordbo: en imponerende fortrolighed med skolastikernes værker og litteraturen om dem, særlig den franske, men også den italienske



og tyske, hvortil kommer betydelige kundskaber i den antikke filosofi og kendskab til arabisk. Man må bare beklage, at han ikke har fået tid til at fuldføre de to store arbejder om Augustin og Bonaventura.

La sagesse augustinienne er et ufærdigt udkast, nærmest en ambitiøs arbejdsplan for et stort anlagt værk, som skulle omfatte både visdomsviden i græsk filosofi og i Bibelen som baggrund for den augustinske tanke, Augustins biografi under synspunkterne stræben efter visdom og opgør med den hedenske visdom, og endelig »visdommen« i Augustins tankeverden. Det, som bydes på de 19 foliosider med tilhørende noteapparat, er temmelig kaotisk og er skrevet i et fransk af langt ringere kvalitet end hans andre arbejder på dette sprog, men indeholder en del gode iagttagelser og røber også i denne skikkelse intimt kendskab til tekster og litteratur. Hvis forf. kan magte at gennemføre sin arbejdsplan, vil det kunne blive et interessant og meget værdifuldt arbejde.

Derimod er *La recherche de la sagesse d'après Hugues de Saint-Victor* et modent arbejde, som meget vel kunne fortjene at trykkes. Afhandlingen er klart og stringent opbygget. Hugos forhold til Augustin er godt udarbejdet, og afhandlingen tager på en kyndig og selvstændig måde stilling til omstridte spørgsmål som, hvad *illuminatio* indebærer.

Af værket *Visdommen og sjælens lys* er indsendt en oversigt over indholdet, hvoraf fremgår, at arbejdet skal omfatte to dele med titlerne »Visdommen som kristen tankeform« og »Kristi visdom og den menneskelige erkendelse«. To kapitler af første del foreligger i ufærdig skikkelse, bl.a. med en række noter, mens to kapitler endnu mangler fuldstændigt. Af anden del foreligger kun begyndelsen til kap. 3.

Det første af de indsendte kapitler behandler Bonaventuras erkendelsesteori og hans forhold til platonismen og til aristotelismen, særlig den arabiske aristotelisme, med idéhistoriske ekskurser om Plotin og Augustin. Et kapitel om »Den klassiske arv« mangler derpå. Det skulle efter planen have behandlet den græske filosofi, det bibelske og oldkirkelige visdomsbegreb og Augustin. Formodentlig er det hele stoffet fra »La sagesse augustinienne«, som skulle have indgået her. Derimod foreligger, rigtignok ufuldført, kap. 3, »Bonaventura og de middelalderlige bidrag til den kristne visdomslære«, hvor de skolastiske drøftelser af erkendelsens problem og af forholdet mellem filosofi og teologi fremføres som en baggrund for Bonaventuras tanker. Den højst ufærdige begyndelse til del II kap. 3 handler om middelalderens drøftelse af spørgsmålet om Kristi menneskelige naturs erkendelsesevne.

Overalt på disse sider møder vi en forfatter, som er fortrolig med kilderne og med de skolastiske tankegange, og som kan give selvstændige drøftelser af teksterne. Der er flere fortræffelige enkeltheder.

*L'Intellectus fidei et la notion de théologie chez saint Bonaventure* er at betragte som et forarbejde til det store værk om Bonaventura, hvor denne afhandlings indhold skal indgå i del I, kap. 3. Denne studie viser forfatteren på hans bedste.

Svagheden ved adjunkt Pedersens idéhistoriske forfatterskab er, at han planlægger værker, som er så vidtspændende, at man er i tvivl om, han kan magte at realisere sine planer. Den fine studie over Hugo af St. Victor viser, hvad han formår, når han vælger en begrænset opgave og holder sig til denne. Her kommer hans brede orientering og omfattende kundskaber den begrænsede undersøgelse til gode, samtidig med at han kan holde sig til sit tema. De to stort anlagte arbejder vil kunne blive meget interessante, dersom de fuldføres. Men man sidder med indtrykket af, at forf. ikke formår at koncentrere sig om sit emne og i sin iver efter at udvide horisonten stadig spinder trådene videre ud.

I tillæg til sine idéhistoriske undersøgelser har adjunkt Pedersen også indsendt



to arbejder af anden art, et stort manuskript Om den danske hær, dens fæstninger og garnisoner i hertugdømmerne Slesvig og Holsten og bogen Paa rundtur i Holsten og det sydligste Slesvig (Itzehoe 1950, 113 s.), skrevet efter opfordring af Det danske Kommando i Tyskland som en håndbog for danske soldater.

Man er højst overrasket over at komme fra de subtile drøftelser af middelalderens filosofi og teologi til disse værker, som viser en helt anden side af forf.s personlighed. Begge disse arbejder ligger udenfor det søgte embedes fagkreds og kan derfor ikke tillægges større vægt. Men uden betydning for bedømmelsen af hans kvalifikationer til professoratet er de ikke. Ansøgeren viser sig her som en historiker, der har interesse for og evner til at behandle realhistoriske emner, og han godtgør, at han kan fremstille et stof levende og interessant i en pædagogisk god form. Dog må det siges, at det store værk om den danske hær i Holsten ikke bygger på et primært studium af arkivernes materiale, men mere har karakter af et flittigt og dygtigt samlerarbejde.

Når til sidst det spørgsmål stilles, om ansøgeren gennem sine indsendte værker har godtgjort sin kompetence til det ledige professorat, er svaret ikke helt ligetil. Han har vist, at han i en sjælden grad er i besiddelse af den filologiske, historiske og filosofiske viden, som er en grundforudsætning for at beskæftige sig med middelalderlig kultur- og teologihistorie. Endvidere har han i de fuldførte, mindre afhandlinger præsteret virkeligt fremragende arbejde. De ufuldførte, større værker er desværre endnu så fragmentariske, at det er vanskeligt at bedømme dem. Det idéhistoriske oplæg er ypperligt, men man kan nok nære en vis tvivl om, hvorvidt han vil være i stand til at føre sine stort anlagte planer igennem. De udarbejdede kapitler røber imidlertid alle original begavelse og en sjælden fortrolighed med middelalderens tankeverden. At ansøgeren er en yderst lovende forsker, er således hævet over enhver tvivl. Men udvalget er også – omend med nogen tøven – enig om at erklære ansøgeren for kompetent til det ledige embede.

Enhver, der har læst ovenstående udtalelser, vil forstå, at udvalget befinder sig i en yderlig vanskelig situation, når det til sidst skal træffe et endeligt valg. Begge de to første ansøgere er så betydelige forskere, at man meget gerne så dem knyttet til universitetet. Den ene, Torben Christensen, må vel siges at være en livligere ånd med større horisont og spændvidde og en rigere almen teologisk baggrund, medens den anden, Niels Knud Andersen, først og fremmest udmærker sig ved solid vederheftighed og stringent metode, men tillige ved den betydelige indsats, han allerede har gjort i dansk historisk forskning ud fra et omfattende kendskab til den almene, europæiske baggrund for dansk kirkeliv. Så vidt har der i udvalget været fuld enighed. Ud fra disse præmisser har udvalget gennem langvarige drøftelser snart været tilbøjeligt til at fremhæve den ene ansøgers, snart den andens fortrin. En tid tænkte man derfor på at indstille til fakultetet at lade udvalget udvide til et 7-mandsudvalg og derefter eventuelt lade sagen afgøre ved en konkurrence. En sådan fremgangsmåde har man dog efter moden overvejelse ikke ment at burde tilråde, dels fordi man forudser, at et udvidet udvalg vil komme til at stå overfor nøjagtigt de samme vanskeligheder, dels fordi man ikke skønner, at en konkurrence, i en sag som denne, hvor billedet af begge ansøgere gennem deres fyldige produktion træder så klart frem, vil kunne afgive væsentlige nye momenter til sagens belysning. Under disse omstændigheder har udvalget en sidste gang taget hele spørgsmålet op til fornyet overvejelse. Herunder har det formelle synspunkt trængt sig på, at det ledige embede er et professorat ikke i dansk, men i almindelig kirkehistorie, og at Torben Christensen i langt højere grad end Niels Knud Andersen har beskæftiget sig med centrale emner indenfor den almindelige kirkehistorie. Overfor dette mere for-



melle synspunkt står spørgsmålet om kvaliteten af ansøgernes præstationer. Her må det utvivlsomt siges, at de to ansøgere står meget lige, og selv om man måske kunne fremhæve, at Niels Knud Andersens disputats og hans afhandling om Jydske Lov er de ypperste blandt de foreliggende arbejder, er denne mere saglige forskel mellem ansøgerne – om hvilken der iøvrigt ikke er fuld enighed, idet Torben Christensens utrykte afhandling om »F. D. Maurice and the contemporary religious world« og hans forelæsninger om urkristendommens historie også er af meget høj kvalitet – ikke tilstrækkelig betydningsfuld til at opveje det ovenfor anførte mere formelle synspunkt. Udvalgets endelige indstilling må derfor blive, at man tilråder fakultetet at indstille Torben Christensen til det ledige embede.«

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen afgav bemærkninger.

Udvalgsindstillingen blev derefter behandlet på fakultetets møde den 6. september 1954, hvori alle medlemmer af bedømmelsesudvalget deltog.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultet og af Konsistorium på dettes møde den 29. september 1954, videresendtes sagen til ministeriet under 9. oktober 1954.

Herefter blev ved kgl. resolution af 10. november 1954 universitetsadjunkt, dr. theol. Christen Torben Christensen udnævnt til professor i teologi med kirke- og dogmehistorie som hovedfag ved Københavns universitet fra 1. november 1954 at regne.

*2. Professor, dr. theol. Holger Mosbechs død og provst, dr. theol. Bent Noacks udnævnelse til professor i teologi med nytestamentlig eksegese som hovedfag*

(j. nr. 449/53).

Den 3. september 1953 afgik professor i teologi med nytestamentlig eksegese som hovedfag, dr. theol. Holger Mosbech ved døden.

Efter at det således ledigtblevne embede efter indstilling fra det teologiske fakultet og universitetets rektor under 10. november 1953 var blevet opslået ledigt, blev under 27. november 1953 de indkomne 2 ansøgninger, nemlig fra dansk lektor i Kiel, cand. theol. Børge Krag Diderichsen og provst, dr. theol. Bent Noack, tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte det teologiske fakultet et udvalg bestående af professor ved Århus universitet, dr. theol. Johannes Munck og professorerne ved Københavns universitet, dr. theol. K. E. Skydsgaard og teol. dr. Olof Linton. Dette udvalg afgav under 15. oktober 1954 følgende indstilling:

»Lektor Børge Krag Diderichsen, der er født den 13. november 1906 og teologisk kandidat fra januar 1931, har været assistent ved teologisk laboratorium i København 1939-43 og virket som undervisningsassistent under det teologiske



fakultet i nytestamentlig græsk og som leder af fakultetets skriveøvelser. Desuden varetog han under ledigheden i det nytestamentlige professorat en del af undervisningen i efterårssemestret 1953. Han har vist sig som en overordentlig dygtig pædagog. Siden december 1950 er han dansk lektor ved universitetet i Kiel.

Lektor Diderichsens produktion falder i to kategorier, dels en række mindre afhandlinger af almen filosofisk og teologisk karakter, dels de arbejder, der behandler nytestamentlige emner.

Den første gruppe, for størstedelen foredrag og artikler i forskellige tidskrifter, kan ganske vist ikke give noget bidrag til vurderingen af lektor Diderichsen som nytestamentlig forsker, men de er dog ikke uden betydning, idet flere af disse artikler belyser hans syn på videnskabens og tankens opgave, metode og begrænsning. Han viser sig her som discipel af Heidegger og eksistensfilosofien med dens syn på den nære forbindelse mellem videnskaben, herunder den historiske forskning, og den menneskelige eksistens.

Den anden gruppe må igen deles i to dele:

De mindre, mere skizzemæssige afhandlinger, dels boganmeldelser, dels artikler og foredrag, giver i mere almen, tetisk, ofte stærkt polemisk form udtryk for Diderichsens teologiske grundindstilling, der i alt væsentlig falder sammen med Rudolf Bultmanns, for hans syn på biblen og på den historiske forskning af de bibelske skrifter. Dybt pløjer afhandlingen »Historisk Bibelsyn« (i »Bibelsyn, en Indførelse i aktuelle Bibelproblemer«, 1951). Som videnskabelig specimen vejer de ifølge sagens natur ikke tungt, men de vidner om ansøgerens almene teologiske, særlige nytestamentlige interesse og hans ofte selvstændige stillingtagen til spørgsmål, der vedrører den nytestamentlige forskning.

Den egentligt videnskabelige produktion omfatter fire arbejder:

I »Paulus Romanus. Et analytisk Bidrag til Romerbrevets ældste Historie«, 1941, vil Diderichsen godtgøre, at vort kanoniske Romerbrev ikke hidrører fra een, men fra to forfattere, dels apostlen Paulus, som ikke har skrevet mere end knapt halvdelen af brevet, dels en senere bearbejder, som efter forfatterens mening har skrevet i Rom, og som derfor kaldes »Paulus Romanus«. Denne har ifølge Diderichsen kompletteret Romerbrevet, dels med nogle meget lange nye afsnit, dels med mindre tilføjelser og endelig foretaget en del omformuleringer. Beviserne for denne tese vil Diderichsen tilvejebringe dels ved en rekonstruktion af Marcions Romerbrev, dels ved en analyse af Romerbrevet selv. En sådan analyse godtgør, at vort kanoniske Romerbrev indeholder en række aporier, som ved forfatterens hypotese vil få en tilfredsstillende forklaring. Tesen får yderligere støtte derved, at det er muligt at præcisere Paulus Romanus' ærinde og »Sitz im Leben«. Paulus Romanus skriver i årene 70–100, og han vil bringe hedningekirken, som netop i denne tid gerne ville prisgive jødedommen, til forståelse af dens pligt overfor jøderne og mane til jødemission.

I »Efterfølgelse og Ægteskab i Lukasevangeliet« (Festskrift til Jens Nørregaard 1947, s. 31–50) når Diderichsen gennem en analyse af ordlyden i Lukas 16,18 i forbindelse med det strenge efterfølgelseskrav i 14,26 til den opfattelse, at Jesus efter Lukastraditionen, som i dette tilfælde er den tidligste, ikke har forbudt skilsmisse, men tværtimod krævet ægteskabets opløsning for efterfølgelsens skyld. Andet ægteskab betragtes som ægteskabsbrud, fordi det betyder en ny afhængighed af verden.

I fortsættelse heraf foreligger »Markusevangeliets Ægteskabsreform. En Monografi over Markus 10,2–12« (499 maskinskrevne kvartsider). Som allerede titlen angiver, vil Diderichsen i denne afhandling godtgøre, at ægteskabsperikopen hos Markus med dens lære om ægteskabets uopløselighed ikke er autentisk, men hidrører fra evangelisten. Diderichsen finder nemlig en hellenistisk motivering



for dette krav udfra skabelsesordningen, alias naturretten, et krav, som i det jødiske milieu med dets anerkendte polygami var utænkeligt. Grunden til denne i forhold til den tidligste tradition totalt forandrede opfattelse af ægteskabet må søges i Markusevangeliets karakter af et hellenistisk skrift, skrevet i en situation, der har mistet forbindelsen med den ældste menighed. Det nye ægteskabssyn er et led i Markusevangeliets opfattelse af gudsriget som en samfundsfornyende reform her på jorden. Matthæusparallelen er afhængig af Markus, mens Lukas – som nævnt – repræsenterer den ældste tradition. Paulus' tale om ægteskabet viser hans uafhængighed af evangelietraditionerne, og »Herreordet« 1. Kor. 7, 10-11 med forbud mod skilsmisse er et åbenbaringsord. Derefter samler Diderichsen et stort materiale fra filosofiske og populære tidsstrømninger for at vise, at Markusevangeliet først får sin naturlige forståelse inden for samtidens naturretslige tankegang og reaktionen mod ægteskabets krise i det romerske samfund. Endelig undersøger forfatteren ægteskabets stilling i den efterapostolske kristenhed, både i dens kirkelige og ukirkelige skikkelse og fastslår Markuserikopens ringe betydning for denne tid.

»1. Kor. 12,31b. En tekstkritisk Undersøgelse samt en Gennemgang af Oldkirkens lærde Eksegese til Stedet« er en utrykt undersøgelse af Overgangen til 1. Kor. kap. 13, der først behandler det tekstkritiske materiale og de sproglige problemer. Herudfra foreslår forfatteren at forstå 12,31b således: »Men om I efterstræber noget til Overmål, viser jeg jer en Vej«. Derefter påbegynder Diderichsen en gennemgang af de græske kirkefædres fortolkninger af stedet. Manuskriptet er uafsluttet.

»Paulus Romanus« har allerede tidligere været genstand for bedømmelse, idet den i manuskript indleveredes til fakultetet, da lektor Diderichsen i efteråret 1940 søgte det da ledige docentur i nytestamentlig eksegese. Den blev da genstand for forskellig bedømmelse, idet et medlem af det fagkyndige udvalg anså den for et arbejde, der »uden konkurrence eller andre prøver« kvalificerede ansøgeren til det ledige docentur, mens de to andre medlemmer med noget forskellig begrundelse ikke på dette grundlag kunne erklære ansøgeren for kompetent til embedet (jfr. årbog for Københavns universitet 1940-41, s. 22f.).

Lektor Diderichsen har i sin videnskabelige produktion vist sig at være en idérig og ofte skarpsindig forsker. Hans teser er skarptskårne, og argumentationen gennemføres med megen målbevidsthed. Han har uden tvivl en ikke ringe logisk og analytisk evne. Han viser fortrolighed med den antikke filosofi, hvorved navnlig hans kendskab til Filon kommer det nytestamentlige studium til gode. Diderichsens fortjenester er derfor ikke ringe, men ved siden heraf står afgørende mangler. Hans lærdom dækker kun delvis de felter, der nødvendigvis hører med til studiet af ny testamente, ligesom han ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til litteraturen. Dertil kommer, at hans metode ofte er mangelfuld; han drager til tider skarpe grænser, mens han i andre tilfælde overser betydningsfulde divergencer. Hans polemik er ofte summarisk, og hans fremstilling oscillerer undertiden mellem ensidigt formulerede teser og mere gennemtænkte overvejelser. Det desværre ufuldførte arbejde om 1. Kor. 12,31b vidner om, at Diderichsen evner at foretage en undersøgelse ikke blot med skarpsindighed, men også med akribi og besindighed.

Den anden ansøger, provst, dr. theol. Bent Noack er født den 22. august 1915 og teologisk kandidat fra januar 1942. Han var undervisningsassistent ved det teologiske fakultet i Århus 1942-46 og har været lektor i bibelsk eksegese sammensteds siden 1951. Som eksaminator både i gammel testamente og i ny testamente har han deltaget i den teologiske embedseksamen. Som underviser har han vist sig som en overordentlig dygtig pædagog.

De af provst Noack i hans ansøgning nævnte arbejder er alle trykte og om-



handler nytestamentlige emner. Bortset fra oversigtsartiklen »Arbejdet med Bibeloversættelsen i Danmark i nyere Tid« (Svensk Exegetisk Årsbok 1944, s. 35–48) er de alle videnskabeligt gennemførte undersøgelser.

To arbejder behandler problemer inden for de synoptiske evangelier. I den første »Om Sædemandsparablen« (i festskrift til Jens Nørregaard, 1947, s. 203–213) påpeges, at de fleste forskere, skønt de er enige om, at den i evangelierne givne tydning er sekundær, dog beherskes af denne. Forfatteren frigør sig fra den traditionelle eksegesi og når ifølge »Bagvægtsloven« til det resultat, at eftertrykket ligger på det sidste led, at Guds rige kommer trods alle fejlslagne forhåbninger. Således handler lignelsen ikke om ordet, men om Guds rige. I »Das Gottesreich bei Lukas« (Symbolae Biblicae Upsalienses 1948, 50 sider) giver forfatteren først en lærdomshistorisk undersøgelse om eksegesen til Lukas 17,20–21, der behandler både de semitiske oversættelser, patristiske fortolkninger, kommentarer fra reformationstiden og nyere eksegesi. Derefter giver han i andet hovedafsnit sin egen opfattelse, idet han begrænser sin opgave til ordets betydning i Lukasevangeliet, og kommer til det resultat, at afgørelsen af betydning af *ἐντός ἑμῶν* næppe kan træffes på grundlag af grammatiske overvejelser, men er afhængig af ordets plads i hele sammenhængen 17,20–18,1–8, hvis hovedtema er menneskesønnen og Guds rige.

I disputatsen »Satanas und Soteria, Untersuchungen zur neutestamentlichen Dämonologie« 1948 (141 s.) giver forfatteren en undersøgelse af Satans og dæmonernes plads i den nytestamentlige tankeverden. Efter en fremstilling af den jødiske baggrund i det gamle testamente, de rabbinske kilder og de apokryfe og pseudepigrafiske skrifter undersøger forfatteren først dæmonologiens forskellige termini og viser derefter, hvorledes dæmonerne først og fremmest er ødelæggere, mens Satan fremfor alt er modstanderen af frelsen, idet hans funktion som frister og endnu mere som forfører og anklager ikke er dominerende i ny testamente. Således adskiller det nytestamentlige billede sig på væsentlige punkter fra de senere kirkelige forestillinger.

De to næste arbejder behandler Johannesskrifterne. »Johannesskrifternes Kerygma« (i Dansk Teologisk Tidsskrift 1949, s. 65–80) er en symbolhistorisk studie, hvor forfatteren undersøger de johannæiske skrifter under en bestemt synsvinkel, nemlig hvorvidt der bag ved dem ligger et bestemt kristologisk kerygma i mere eller mindre tydelig fikseret form. Han når det resultat, at den johannæiske litteratur forudsætter en kristologisk bekendelse, og at Johannes desuden gør brug af andre liturgiske tekster. Arbejdet er et første led i en videregående undersøgelse af Johannesevangeliets tradition.

I »Dåb og Nadver i Johannesevangeliet« (i Dansk Teologisk Tidsskrift 1950, s. 162–186) gennemgår Noack kritisk de yderst forskellige, delvis hinanden modsatte opfattelser af Johannesevangeliets syn på sakramenterne, idet han navnlig tager stilling til Bultmanns og Cullmanns opfattelser. Han går imod begge disse yderpunkter og når til det resultat, at Johannesevangeliet regner med sakramenterne som noget selvfølgeligt og givet i den kristne kirke, men at dets forfatter kun omtaler dem i den udstrækning, de har betydning for hans kristologiske hovedsigte, at fremstille, hvem Jesus er og at vække tro på ham som den, der har åbenbaret Gud.

I sin studie »Synopsis og Konkordans i Christian III's Bibel« (i bidrag til den danske bibels historie 1950, s. 59–80) undersøger Noack, hvorvidt Chr. III's bibel giver en konkordant og synoptisk oversættelse af Luthers tyske tekst. Herigennem giver han indirekte bidrag til diskussionen om principper og metode for oversættelse af biblen.

»Das Zitat in Ephes, 5,14« (i Studia Theologica 1951, s. 52–64) behandler et ellers i denne sammenhæng næsten overset problem, nemlig spørgsmålet om



citatets oprindelige mening, inden det fik sin nuværende plads i Efeserbrevet. Forfatterens svar er, at vi her står over for en eskatologisk opstandelses- og parusihymne.

I sin oversættelse af Fjerde Esrabog (i de gammeltestamentlige pseudepi-grafer i oversættelse med indledning og noter hefte 1, 1953) giver Noack en på grundlag af den latinske, syriske og ætiopiske tekst foretagen oversættelse af Fjerde Esrabog, forsynet med en indledning, et kort tekstkritisk apparat og noter.

I 1948 deltog dr. Noack i konkurrencen om det ledige professorat i nytestamentlig eksegeese ved Københavns universitet med det resultat, at et mindretal (tre af syv) under henvisning til såvel hans litterære produktion som til konkurrenceforelæsningerne indstillede ham til embedet. Hele komiteen var enig om »at vurdere dr. Noacks kvalifikationer så højt, at man må anse det for ønskeligt, om han kunne blive knyttet til et universitet«.

I provst Noacks produktion får man billedet af en forsker med en omfattende lærdom ikke blot på det specielt nytestamentlige område, men også for det gamle testaments og senjødedommens vedkommende, med grundige filologiske kundskaber, også inden for de semitiske sprog, og fortrolighed til faglitteraturen. Som ekseget er Noack selvstændig og omhyggelig, nøjagtig i sit referat, velovervejet i sin argumentation. I sin forskning vælger han klart afgrænsede opgaver og siger ikke mere, end han kan stå ved. Han har grundigt beskæftiget sig med og opnået betydelig indsigt i bibeloversættelsens problemer. Hans stil er saglig og koncentreret. Til tider kunne man ønske en noget mindre knap fremstilling, ligesom det undertiden ville være af betydning, at hans egne standpunkter var blevet yderligere uddybet. Hans forskning viser, hvorledes han i stigende grad frit bruger sine konstruktive evner.

Noack har således siden 1948 styrket sine allerede den gang anerkendte kvalifikationer.

Efter gennemgangen af de to ansøgers kvalifikationer kan der for udvalget ikke være tvivl om, at dr. Noack afgjort bør foretrækkes. Og vi skal derfor enstemmigt indstille til fakultetet, at det søges udvirket, at provst, dr. Noack udnævnes til det ledige embede i teologi med nytestamentlig eksegeese som hovedfag.«

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke lektor, cand. theol. Børge Krag Diderichsen fremkom med bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i møde den 27. oktober 1954 og af Konsistorium på dettes møde den 17. november 1954 videresendtes sagen under 13. december til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 15. januar 1955 provst, dr. theol. Bent Wenzel Noack udnævnt til professor i teologi med nytestamentlig eksegeese som hovedfag ved Københavns universitet fra den 1. februar 1955 at regne.

### *3. Professor, dr. theol. Aage Bentzens død og universitetsadjunkt, dr. theol. Eduard M. V. Nielsens udnævnelse til professor i gammeltestamentlig eksegeese*

(j. nr. 348/53).

Den 4. juni 1953 afgik professor i teologi med Gammeltestamente som hovedfag, dr. theol. Aage Bentzen ved døden.



Efter at det således ledigtblevne embede efter indstilling af det teologiske fakultet og universitetets rektor under 12. april 1955 var opslået ledigt, blev under 7. maj 1955 de indkomne to ansøgninger, nemlig fra docent ved universitetet i Uppsala, lektor, fil. dr. Alfred O. Haldar og universitetsadjunkt, cand. theol. Eduard M. V. Nielsen, Århus universitet, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte det teologiske fakultet et udvalg bestående af professorerne, dr. theol. Flemming Hvidberg, dr. theol. Bent Noack og dr. phil. Erling Håmershaimb, Århus. Dette udvalg afgav under 14. november 1955 følgende indstilling:

»Alfred Haldar er født i 1907, student fra 1927 og har gennemgået en meget alsidig universitetsuddannelse, idet han først studerede ved Lunds universitet, og efter at have bestået fil. kand.-examen og theol. kand.-examen her fortsatte han sine studier ved Uppsala universitet, hvor han tog teol. lic.-examen i 1941 og fil. lic.-examen i 1944. Alle hans examiner er bestået med højeste »betyg«. I maj 1945 disputerede han for den filosofiske doktorgrad og blev docent i religionshistorie ved Uppsala universitet juni 1945. I september 1951 blev han docent i assyriologi ved samme universitet. Her har det også været overdraget ham gennem flere semestre at give undervisning i Det gamle Testamente samt religionshistorie, og han har fungeret som examiner i assyriologi.

I årene 1948–1953 har han foretaget studierejser til U.S.A., England, Holland, Frankrig og Tyskland og endelig deltaget i en expedition til Tyrkiet og Syrien (sept. 1952–febr. 1953).

Alfred Haldars vægtigste afhandling er ubetinget hans disputats »Associations of Cult Prophets among the Ancient Semites« (248 s) fra 1945. Han har heri samlet et meget stort og hidtil delvis upåagtet materiale fra sumerisk-akkadiske kilder, fra nordvest-semiterne og de før-islamiske arabere til belysning af forholdet mellem profeter og præster. Teoretisk kan man iflg. Haldar i den sumerisk-akkadiske religion skelne mellem orakler, der fremkaldes ved forskellige tekniske metoder (varsler af fugle, leverskue etc.), og sådanne, som meddeles af en præst i ekstase; men i praksis bliver begge slags orakler meddelt af de samme personer. Dette gælder også for det nordvest-semitiske område med den konsekvens, at forskellen mellem kohen (præst) og nabi' (profet) i Det gamle Testamente bliver flydende. De gammeltestamentlige profeter er iøvrigt iflg. Haldar tilknyttet tempelkulten under en leder, kaldet samfundets fader. Profetordene må i første instans tænkes mundtligt overleveret. Selvom Haldar i dette arbejde viser en ukritisk tendens til at gennemføre sine synspunkter på bekostning af en mere ligefrem forståelse af de gammeltestamentlige tekster, må bogen dog som helhed karakteriseres som et fortjenstfuldt arbejde, der på engang vidner om en betydelig læsning af semitiske tekster fra vidt forskellige områder og en religionshistorisk indsigt, som er et væsentligt fremskridt i forhold til den ældre tids opfattelse af de behandlede spørgsmål.

Haldars næste bog »Studies in the Book of Nahum« (173 s.) fra 1946 har meget af disputatsens fortrin, men beklageligvis er den tendens, som allerede kom for dagen i disputatsen, til at læse forfatterens yndlingstanker ind i teksterne ingenlunde blevet mindre fremtrædende, så at billeder og udtryk, der skulle synes umiddelbart forståelige for enhver israelitisk tilhører og moderne exeget – tvinges ind i et fra Tammuzmytologien stammende kultmønster.

I den tredje af Haldars større afhandlinger »The Notion of the Desert in Sumero-Accadian and West-Semitic Religions« (73 s.) fra 1950 har han villet



påvise, at »ørkenen« (sumerisk edin) ofte skal sættes i forbindelse med Tammuzforestillinger og er en betegnelse af samme art som »underverdenen«. Selv om Haldar sikkert har ret i sin opfattelse af mange af de summerisk-akkadiske tekster, er hans behandling af de gammeltestamentlige steder stort set præget af den samme tendentiøse udlægning som i de to førstnævnte værker.

Haldars mindre arbejder bekræfter hans fortrolighed med den sumerisk-akkadiske kultur. Hans oversættelse af det babylonske skabelsesepos med korte forklaringer fra 1952 kan vel ikke siges at være nogen primær videnskabelig præstation, da dette epos ofte er oversat for ham, men han har dog gjort visse selvstændige iagttagelser, og bogen vil være nyttig for en større læserkreds.

Den anden af ansøgerne Eduard Nielsen er født 1923, student fra 1941 og cand. theol. fra Københavns Universitet 1947 med hovedkarakteren laudabilis et quidem egregie. Til embedsexamen havde han haft speciale i Det gamle Testamente i »Kampen mellem Jahve og Ba'al« (herunder opgivelse af tekster fra Ugarit). Allerede som teologisk student havde han gennem flere semestre fulgt professor Johannes Pedersens undervisning i semitiske sprog. I 1947-1948 studerede han først i Uppsala for at følge professor I. Engnell og senere i Strasbourg. En del af tiden benyttede han til at besvare den af Aarhus Universitet stillede prisopgave »Om den mundtlige traditions betydning for Det gamle Testaments tilblivelse med særligt henblik på Pentateuchen«. Besvarelsen indbragte ham Aarhus Universitets guldmedaille juni 1949. En udførlig bedømmelse er offentliggjort i Acta Jutlandica 1949 (underskrevet af professorerne Johannes Munck og E. Hammershaimb).

Siden 1. august 1949 har Eduard Nielsen været universitetsadjunkt ved Aarhus Universitet, dog afbrudt af godt 5 semestre, hvor det teologiske fakultet ved Københavns Universitet betroede ham at fungere som vikar for professor F. Hvidberg, mens denne var undervisningsminister. Som vikar for professor Hvidberg har han holdt forelæsninger, examiner og øvelser samt fungeret som examiner ved teologisk embedsexamen. Siden efteråret 1948 har han til stadighed fulgt undervisning i semitiske sprog, dels i København hos professor Johannes Pedersen, professor O. E. Ravn og lektor Jørgen Læssøe, og dels i Aarhus hos professor E. Hammershaimb.

Et udtog af hans prisopgave fra 1949 blev i bearbejdet skikkelse trykt i 4 artikler i Dansk teologisk Tidsskrift 1952. Senere blev artiklerne samlet og i noget revideret skikkelse og med indføjelser af en del nyt stof oversat til engelsk under titlen: »Oral Tradition« (102 s.), London 1954. Da bogens hovedtanker stadig i det væsentlige falder sammen med prisopgavens, må det være tilstrækkeligt at henvise til den ovenfor anførte bedømmelse i Acta Jutlandica.

Hans hovedarbejde er disputatsen »Shechem. A Traditio-historical Investigation« (384 s.), der på ærefuld måde blev forsvaret den 29. oktober 1955 med professorerne F. Hvidberg og E. Hammershaimb som officielle opponenter og professor Johannes Pedersen som opponent ex auditorio.

Eduard Nielsen gennemgår i 4 store kapitler traditionerne om Sikem i 1) Deuteronomium, 2) det deuteronomistiske historieværk, 3) i Tetrateuken og 4) i den profetiske og poetiske litteratur. Teksterne, som han lægger til grund for sine undersøgelser, analyserer han først tekstkritisk ved at gennemgå den massoretiske tekst, Septuaginta og Peshitta. I sin behandling af teksternes indhold anvender han den traditionshistoriske metode til at påvise de forskellige lag, der er aflejret i teksternes nuværende form. På denne måde søger han at vise, hvorledes en del af de gamle love fra Sikem via Silo har fundet optagelse i Jerusalem. I anden del af disputatsen gennemgår han i 5 mindre kapitler forholdene mellem Sikem og Gilgal, Sikem og Bethel, Sikem og Silo, Sikem og Jerusalem, Sikem og



Sinai. Afhandlingen er gennemført med en bevidst disposition fra først til sidst og med en omhyggelig og sober behandling af problemerne, efterhånden som de melder sig. En udforskning af Sikems plads i Israels ældste historie på kana'anæisk jordbund måtte på nuværende tidspunkt siges at være af overordentlig betydning. Da emnet således er centralt inden for den gammeltestamentlige videnskab, giver det forfatteren lejlighed til at tage stilling til en mængde forskellige problemer fra såvel Israels historie som den gammeltestamentlige religionshistorie. Samtidig dokumenterer forfatteren, at han har et godt kendskab til den fælles semitiske baggrund for mange af de problemer, vi møder i Det gamle Testamente. Han har et betydeligt litteraturkendskab og er i besiddelse af en udmærket exegetisk metode med klart blik for alle spring i tankegangen i teksten. Enkelte afsnit er dog mindre vellykkede; det gælder for eks. hans behandling af Dom. 9. og 1. Kg. 12 og excursen om »pagten«. Heller ikke den sproglige analyse er overalt gennemført med den fornødne omhu. Uanset disse indvendinger kan der imidlertid ikke herske tvivl om, at der her foreligger en omfattende gammeltestamentlig undersøgelse af høj kvalitet.

De mindre artikler, som Eduard Nielsen har publiceret, har alle mere eller mindre direkte tilknytning til spørgsmål inden for den gammeltestamentlige videnskab og indeholder mange værdifulde iagttagelser.

Det vil af ovenstående fremgå, at begge ansøgerne har kvalificeret sig som selvstændigt arbejdende videnskabsmænd, omend de har godtgjort det på forskellige felter. Mens A. Halder har et anseligt fortrin fremfor E. Nielsen i sin større filologiske viden og sit mere omfattende kendskab til de ikke-gammeltestamentlige tekster, især fra det sumerisk-akkadiske kulturområde, lider hans behandling af de gammeltestamentlige tekster af betænkelige mangler for en ansøger til et professorat i gammeltestamentlig exegese. E. Nielsen har derimod, først og fremmest gennem sin disputats, vist sig som en skarpsindig og kundskabsrig gammeltestamentlig forsker, hvorfor undertegnede ikke vil tage i betænkning at indstille ham som kvalificeret til det ledige embede.

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke docent, fil. dr. A. Halder indsendte bemærkninger til indstillingen.

Efter at udvalgets indstilling var tiltrådt af fakultetet i møde den 30. november 1955 og af Konsistorium i dets møde den 7. december 1955, videresendtes den under 8. december 1955 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 5. januar 1956 universitetsadjunkt, dr. theol. Eduard Mikael Vandborg Nielsen udnævnt til professor i teologi med Gammeltestamente som hovedfag ved Københavns universitet fra den 1. januar 1956 at regne.

#### *4. Oprettelse af et ekstraordinært professorat i dansk kirkehistorie for og udnævnelse af dr. theol. Niels Knud Andersen til professor i dette fag.*

(j. nr. 520/54).

Under 12. oktober 1954 afgav det teologiske fakultet følgende indstilling:

»Det teologiske fakultet ved Københavns universitet ansøger herved om der må blive oprettet et ekstraordinært professorat i dansk kirkehistorie for dr. theol. Niels Knud Andersen. Som begrundelse for denne ansøgning skal man tillade sig at anføre:



1. Dr. Niels Knud Andersen er en endog usædvanlig fremragende kirkehistorisk forsker med en meget betydelig produktion bag sig. Særlig fortjener det at fremhæves, at han på tre særdeles centrale områder indenfor dansk historie og kirkehistorie har leveret nye og selvstændige bidrag, der utvivlsomt vil blive stående i dansk historisk forskning som væsentlige og nye landvindinger. Man tænker her på hans store afhandling: »Ærkebiskop Jens Grand. En retshistorisk undersøgelse« I-II, 1943-44, hans lille men meget vægtige afhandling »Kanonisk Rets Indflydelse på Jyske Lov«, 1941, og hans disputats, »Confessio Hafniensis, Den københavnske bekendelse af 1530«, 1954. Iøvrigt skal man henvise til den udtalelse, som blev afgivet af det fagkyndige udvalg ved den nylig stedfundne besættelse af det ordinære professorat i almindelig (europæisk) kirkehistorie. Da der til dette embede fandtes en anden meget fremragende ansøger, som i særlig grad har beskæftiget sig med studiet af centrale emner indenfor europæisk kirkehistorie, blev denne i betragtning af embedets område foretrukket for dr. Niels Knud Andersen, der væsentlig har arbejdet med emner indenfor dansk historie, men udvalget har meget stærkt understreget det ønskelige i at få en så virkelig fremragende forsker som dr. Andersen knyttet til universitetet.

2. Samtidig er der sket det, at et udvalg bestående af direktør Jens Toftegaard, Bikuben, samt professorerne K. E. Skydsgaard og Hal Koch har fremskaffet den fornødne kapital til at købe og modernisere den afdøde professor Jens Nørregaards tilhørende villa, Vodroffsvej nr. 8. Denne villa vil i nær fremtid blive skænket til universitetet med det formål at skabe det i mange år drøftede og ønskede institut for dansk kirkehistorie. Omkostningerne til institutets drift vil blive meget små, da villaen på 1. sal indeholder en lejlighed som vil kunne udlejes for en årlig leje af 6-7.000 kr. Denne store gave til universitetet (der er fremskaffet et beløb på ca. 150.000 kr.) vil kunne udnyttes på en langt mere effektiv måde, dersom man havde en professor i dansk kirkehistorie til at lede arbejdet. Til dette arbejde kunne der næppe tænkes nogen, der var mere egnet end dr. Niels Knud Andersen. Ganske særligt ville det være værdifuldt at få ham knyttet til undervisning af speciale-studerende og yngre kandidater, der ønsker at fortsætte deres studier, evt. med henblik på opnåelse af licentiatgraden. Vel er der to ordinære kirkehistoriske professorater, men faget kirkehistorie er så omfattende og har tilknytning til så mange områder (statshistorie, retshistorie, kunsthistorie m.m.) – hvortil kommer, at kravene i de senere år er vokset stærkt gennem indførelse af en mere sociologisk betragtning af stoffet – at det er næsten uoverkommeligt for to mand at give en tilfredsstillende undervisning til de mere videnskabeligt arbejdende studenter og kandidater, af hvilke der – navnlig indenfor dansk kirkehistorie – findes et betydeligt antal.

Da universitetet ved den her nævnte aktion vil få et betydningsfuldt videnskabeligt institut overdraget, mener man også heri at finde et tungt vejende argument for at knytte dr. Andersen til undervisnings- og forskningsarbejdet. Ud fra hans mangeårige arbejde som assistent og universitetsadjunkt ved man, at han også pædagogisk har fortrinlige forudsætninger for at løse denne opgave.

Efter at universitetets rektor og kurator under 18. oktober 1954 havde tilsluttet sig indstillingen, meddelte ministeriet under 8. marts 1955, at sagen måtte udsættes indtil videre og først på finansloven for 1957-58, jfr. folketingstidende tillæg D, sp. 1743-44, oprettedes et ekstraordinært professorat i dansk kirkehistorie for dr. theol. Niels Knud Andersen.

Efter indstilling fra universitetet af 22. marts 1957 blev ved kgl. reso-



lution af 16. april 1957 pastor, dr. theol. Niels Knud Andersen udnævnt til ekstraordinær professor i dansk kirkehistorie ved Københavns universitet fra 1. april 1957 at regne.

## B. VED DET RETS- OG STATSVIDENSKABELIGE FAKULTET

### 1. *Professor, dr. jur. Henry Ussings død og professor, dr. jur. Anders Vinding Kruses udnævnelse til professor i retsvidenskab*

(j. nr. 500/54).

Den 10. september 1954 afgik professor i retsvidenskab dr. jur. Henry Ussing ved døden.

Efter at det således ledigtblevne embede under 1. februar 1955 var blevet opslået, blev under 24. februar 1955 de indkomne to ansøgninger, nemlig fra protokolsekretær i højesteret, cand. jur. Tage Holmboe-Jensen og professor i retsvidenskab ved Århus universitet, dr. jur. Anders Vinding Kruse tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. jur. O. A. Borum, dr. jur. Carl Rasting og dr. jur. W. E. v. Eyben. Efter at protokolsekretær Holmboe-Jensen ved skrivelse af 6. juni 1955 havde trukket sin ansøgning tilbage, afgav udvalget under samme dato følgende indstilling:

»Professor, dr. juris Anders Vinding Kruse er født 1921 og har siden 1951 været professor i retsvidenskab ved Aarhus universitet med obligationsret som fagområde. Forud for sin ansættelse ved Aarhus universitet var han siden 1949 ansat ved Københavns universitet først som undervisningsassistent, senere som lektor i retsvidenskab med formueret som fagområde.

Foruden en række formueretlige afhandlinger, artikler og anmeldelser i fagtidsskrifter har han udgivet to større afhandlinger, »Restitutioner. Et bidrag til undersøgelsen af berigelsesgrundsætningen i dansk og fremmed ret«, for hvilken han i 1950 erhvervede den juridiske doktorgrad, og i 1954 den vægtige afhandling »Misligholdelse af ejendoms køb«, der viser en videre udvikling af hans metodiske sikkerhed og klarhed.

Professor Anders Vinding Kruse må anses for ved sine videnskabelige arbejder på formuerettens område og ved sin virksomhed gennem flere år som juridisk universitetslærer at have kvalificeret sig til at beklæde det ledige professorat.

Udvalget indstiller enstemmigt professor Anders Vinding Kruse til professoratet i retsvidenskab.«

Udvalgsindstillingen blev tilstillet ansøgeren, der ikke fremkom med bemærkninger.

Efter at fakultetet i møde den 16. juni 1955 og Konsistoriums forretningsudvalg havde tilsluttet sig indstillingen, videresendtes den under 8. august 1955 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 13. september 1955 professor i



retsvidenskab ved Århus universitet Anders Vinding Kruse udnævnt til professor i retsvidenskab ved Københavns universitet fra 1. september 1955 at regne.

2. *Oprettelse af et professorat i sociologi og professor, Ph. D. Kåre Svalastogas udnævnelse til professor*

(j. nr. 605/51).

På normeringsloven for 1948-49, jfr. rigsdagstidende, tillæg B, sp. 982-83 og 985-86, oprettedes et professorat i sociologi under det rets- og statsvidenskabelige fakultet.

Efter at embedet var blevet opslået ledigt, blev under 1. juli 1948 de indkomne 4, ansøgninger, nemlig fra lektor ved Handelshøjskolen, mag. art. Asger Langkjær, dr. phil. Christian Petersen, docent i sociologi ved Lunds universitet, fil. dr. Bertil Pfannenstill, og professor i filosofi ved Århus universitet, dr. phil. Svend Ranulf, tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne Jørgen Jørgensen, dr. phil. Edgar Rubin, dr. polit. Axel Nielsen samt professor i sociologi ved Uppsala universitet, fil. dr. Torgny Segerstedt. Ved skrivelse af 20. december 1948 trak Asger Langkjær sin ansøgning tilbage. Udvalget afgav under 17. maj 1949 følgende indstilling:

»Dr. Christian Petersen har skrevet forskellige oplysende afhandlinger om sociologiske emner. Af større arbejder foreligger der for udvalget kun hans doktorafhandling »Émile Durkheim. En historisk kritisk studie med særlig hensyn til hans almindelige sociologi eller samfundsfilosofi. København 1944«. Bogen vidner om stor belæsthed og et grundigt kendskab til sociologiens historie i det nittende århundrede. Den er et forstandigt arbejde og indeholder på flere punkter en god analyse med træffende kritik. Imidlertid mener udvalget, at dr. Petersens hittidige produktion ikke kan kvalificere ham til at komme i betragtning, idet hans produktion ikke er tilstrækkelig omfattende, ligesom det må betragtes som en væsentlig mangel, at han ikke har foretaget nogen selvstændig sociologisk undersøgelse.

Fil. dr. Bertil Pfannenstill har publiceret en række mindre afhandlinger samt to større værker. Doktorafhandlingen om »Bernhard Bosanquets Philosophy of the State« (1936) giver en klar fremstilling af Bosanquets statsfilosofi dels i dens sammenhæng med hans almene filosofiske standpunkt, dels sammenlignet med andre repræsentanter for statsfilosofien. Denne afhandling er overvejende af filosofisk karakter. Ansøgerens andet større arbejde »Sociologiens grundförutsättningar« (1943) er væsentligt en videnskabskritisk undersøgelse, som i hovedsagen er rettet mod den såkaldte positivisme. Den vidner om betydeligt kendskab til moderne sociologi og erkendelsesteori og indeholder bl.a. et værdifuldt afsnit om Durkheim. I enkeltheder er fremstillingen dog ofte mindre prægnant, og den metode forfatteren anbefaler fremtræder ikke med tilstrækkelig klarhed og fasthed. I nogen grad kommer hans synspunkter dog klarere frem i de mindre afhandlinger, hvoraf enkelte tillige indeholder tilløb til selvstændige feltsociolo-



giske undersøgelser, især »Tattarne – sociologisk grupp och ett socialt problem« (1948), som imidlertid er af en noget fragmentarisk karakter.

Om ovenstående er der enighed i udvalget. Iøvrigt har de enkelte medlemmer ønsket at fremsætte følgende:

Jørgen Jørgensen:

Professor, dr. phil. Svend Ranulfs produktion overstiger betydeligt de to andre ansøgere. Omend hans første skrifter mere eller mindre tangerer sociologiske spørgsmål, må hovedvægten i nærværende sammenhæng dog lægges på følgende tre større arbejder: »The Jealousy of the Gods and Criminal Law at Athens«, I-II (1933–34), »Moral Indignation and Middle Class Psychology« (1938) og »Socialvidenskabelig Metodelære« (1946). De to første er bidrag til undersøgelse af den tese eller hypotese, at der er en positiv sammenhæng mellem styrken af den uinteresserede (d.v.s. uegennyttige og af rationelle betragtninger uafhængige) straffetendens i et samfund og mellemklassens betydning i dette, samt at den nævnte tendens hænger nært sammen med misundelsens styrke i samfundet. Metoden, hvorved denne teses rigtighed undersøges, er den såkaldte variationsmetode, ifølge hvilken fænomener, der følges ad eller varierer overensstemmende, selvom alle andre momenter skifter, antages at stå i en vis årsagsforbindelse med hinanden. Opgaven er derfor at vise, at de tre fænomener: uinteresseret straffetendens, mellemklassens dominans og misundelsens styrke optræder sammen i samfund, der ellers differerer så meget som muligt. Hvorledes en eventuel sammenhæng af de tre momenter muligvis kan forklares – psykologisk eller på anden måde – er derimod et spørgsmål af sekundær betydning for den tilsigtede undersøgelse.

Som det første objekt for sin undersøgelse har ansøgeren valgt det atheniensiske samfund i det 5. århundrede f.v.t. Han finder her ved en grundig gennemgang af Aischylos', Sofokles, Herodots og andres værker talrige vidnesbyrd om, at datidens grækere ikke har skelnet mellem ulykker, foranlediget af guderne enten som straf for begået uret eller af blot lune eller af misundelse, og mener at dette forhold naturligt forklares ved den af græske filologer som f. ex. A. B. Drachmann hævdede store udbredelse af misundelsen blandt datidens grækere. Og da den uinteresserede straffetendens omtrent samtidigt fandt udtryk bl. a. i indførelsen af Solons offentlige klageinstitution og i ostrakismen, mener han for dette samfunds vedkommende at have påvist den formodede sammenhæng. Denne undersøgelse er foretaget i det første af de tre nævnte værker og er formentligt gennemført så vidt som materialet gør det muligt. At hermed kun det første led i beviset for tesen er ført, er ansøgeren fuldtud klar over, og han søger derfor at videreføre det ved undersøgelser af helt andre samfund. Dette sker i det andet af hans tre værker. I modsætning til det første er undersøgelsen her kun for et enkelt afsnits vedkommende baseret på førstehånds studier, nemlig angående det 17. århundredes England, hvor ansøgeren ved studier af en samling af Puritanernes skrifter i British Museum kommer til det resultat, at moralsk forargelse og uinteresseret straffetendens var fremtrædende i den puritanske middelstand. Denne bekræftelse af hans tese søges derpå yderligere bestyrket ved kortere og andenhånds undersøgelser af negative instanser fra andre samfund, nemlig a) aristokrater, b) katolikker, c) teutoner, d) hinduer, e) kinesere og f) primitive folk, hvor der ikke findes nogen dominerende mellemstand og heller ingen fremtrædende uinteresseret straffetendens eller moralsk forargelse. En undersøgelse af Israelitter og Bolsjevikker fører til det resultat, at disse er blandede instanser.

Den samme metode har ansøgeren i de seneste år anvendt ved nogle mindre undersøgelser over nazismens ideologi.



Af disse arbejder fremgår det, at ansøgeren er en overordentlig klar og målbevidst forsker. Hans teser er fast formulerede, og han argumenterer med stor lærdom, energi og skarpsindighed for dem. Ligeledes er hans metode klart formuleret og gennemført i så vidt omfang som materialet og hans – iøvrigt store – arbejdsevne har tilladt. Selve de undersøgte fænomeners ret vage natur giver imidlertid resultaterne en vis usikkerhed, som ville have gjort en videregående diskussion om andre forklaringsmuligheder ønskelig. En vis eensidighed er ubestridelig, men i sammenligning med andre sociologiske undersøgelser hævder disse arbejder sig dog smukt ved deres grundighed og konsekvens.

I det tredje af de nævnte værker diskuterer ansøgeren på en indtrængende, omend ofte noget ensidig måde, en lang række af socialvidenskabernes vigtigste og mest omdebatterede metodespørgsmål. Idet han uforbeholdent bekender sig til variationsmetoden i den specielt af Simiand udformede skikkelse, drager han især til felts mod alt, hvad han kalder »plausible gætninger« – en i og for sig prisværdig tendens, der dog i for høj grad synes at have fået ham til at undervurdere ledende ideers og hypotesers betydning for forskningen. Hans interesse er så at sige udelukkende koncentreret om *beviserne*, medens han savner blik for intuitionens betydning for dannelsen af de hypoteser, der skal bevises. Nogle mindre afsnit af almindeligt erkendelsesteoretisk indhold synes ret overflødige og utilfredsstillende, men i det store og hele er bogen et værdifuldt og ofte skarpsindigt indlæg i debatten om de indenfor socialvidenskabernes anvendte metoder. Da bogen væsentligt er diskuterende, kan det måske anses for noget misvisende, at den er betitlet »Metodelære«.

En sammenligning mellem dr. Pfannenstill og professor Ranulf må afgjort falde ud til gunst for den sidste. Først og fremmest har han udført et langt mere omfattende selvstændigt forskningsarbejde, omend udelukkende på litterær materiale; dernæst viser han et betydeligt kendskab ikke alene til sociologiens, men også til de vigtigste andre socialvidenskabers metoder (historiens, lingvistikens, økonomiens), medens Pfannenstill alene diskuterer sociologiens; og endelig er Ranulfs fremstillingsform langt klarere end Pfannenstills.

Idet jeg iøvrigt henviser til, at professor Ranulf allerede i 1938 af et andet sagkyndigt udvalg bestående af professorerne Fr. Brandt, Jørgen Pedersen og Herbert Tingsten, eenstemmigt blev erklæret for kvalificeret til at beklæde et sådant professorat ved Aarhus Universitet, og at der i nævnte udvalg var »nogen Tvivl med Hensyn til, om Dr. Ranulf eller Dr. Geiger må anses for bedst egnet til Embedet« (se »Acta Jutlandica«, X, 3 »Aarsberetning 1937-38«, p. 154), mener jeg i henhold til ovenstående at kunne anbefale, at professor Ranulf ansættes som professor i det nyoprettede professorat i sociologi ved Københavns Universitet.

Da det, såvidt mig bekendt, ikke er afgjort, om dette professorat skal henhøre under det filosofiske eller under det rets- og statsvidenskabelige fakultet, tillader jeg mig at tilføje, at professor Ranulfs hidtidige arbejder og hele vita ante acta mest taler for, at han ansættes under det filosofiske fakultet, hvor hans fag især har tilslutning til filosofi, historie, religionsvidenskab og sammenlignende lingvistik samt psykologi.

Axel Nielsen:

Jeg kan ikke indstille nogen af ansøgerne til det ledige professorat, idet ingen af dem efter min opfattelse kan siges at have kvalificeret sig hertil. Vel har dr. Pfannenstill skrevet en mindre afhandling om tattarne, men dette er også den eneste feltsociologiske undersøgelse, han har foretaget. Med al anerkendelse af dr. Pfannenstill's store bog om sociologiens metode, er det anvendelsen af metoden på et sociologisk emne, der efter min mening må kvalificere til professoratet.



Hvad professor Ranulf angår, kan man vel hævde, at hans arbejder om *Jealousy of the Gods* og *Moral Indignation* behandler sociologiske emner; disse er hentede fra litteraturhistorien og kan ikke siges at være feltundersøgelser; det er imidlertid disse sidste, man indenfor det rets- og statsvidenskabelige fakultet i høj grad trænger til. Med rette har professor Ranulf flere steder hævdet, at skal sådanne aktuelle sociologiske emner tages op, må der stå pengemidler til rådighed, og da han ikke har haft sådanne, har han måttet skrive de nævnte to værker, der, som nævnt, bygger på forhåndenværende trykt materiale. Når jeg imidlertid stiller mig tvivlende overfor, om professor Ranulf vil kunne tage feltsociologiske opgaver op, grunder jeg dette bl.a. på, at det beløb, han nu søger staten om, skal gå til en undersøgelse af nazismen i den danske presse 1933-40.

Hertil kommer, at professor Ranulf i »Socialvidenskabelig Metodelære«, der er hans sidste store arbejde, og derfor må tages som udtryk for, hvor han nu står, forekommer mig at være lidet tilfredsstillende. Han anvender den fremgangsmåde at gennemgå en række forfatters udtalelser om metoden, der bør anvendes indenfor samfundsvidenskaberne, og kritiserer disse; denne kritik er iøvrigt undertiden holdt i en sådan form, at den nok så meget retter sig mod de pågældende personer som mod deres teorier. På denne måde overlades det i høj grad til læseren selv at slutte sig til den metode, professor Ranulf selv betragter som den rette. Han anser den positivistiske metode som den rette, byggende på empiri og kritik og data. Professor Ranulf overser hypotesens betydning og går i sin forkærlighed for empiri så langt ud, at metoden i praksis vil være umulig at anvende indenfor samfundsvidenskaberne, idet de sociale fænomener stadig skifter.

Ud fra disse betragtninger kan jeg ikke mene, at dr. Pfannenstill og professor Ranulf kan komme i betragtning.

Edgar Rubin:

Professor Ranulf's fremstillinger er ikke karakteriseret ved egentlig selvstændige nye ideer; men ved at han overtager visse antagelser, som han så søger at bevise ved at fremføre et stort materiale. Der kommer derved ligesom noget advokatorisk over fremstillingen. Alt hvad der tjener til støtte for antagelsen breder sig, og hvad der taler imod den fremføres ganske vist, men det vendes og drejes og bagatelliseres. Han formår ikke at lade kendsgerningerne tale deres eget sprog.

I bogen »*The Jealousy of the Gods*« vil han bevise, at indførelsen af uinteresset straf i Athen skyldes en udbredt misundelse i befolkningen. Man savner ganske en nærmere redegørelse for hvad denne jealousy egentlig er. Der adskilles f.eks. ikke mellem misundelse, jealousy, skadefryd, trang til forfølgelse og hævn. Man savner også en nøjere redegørelse for herhenhørende strafferegler og praxis i Athen. Hvor han til en begyndelse gennemgår Iliaden undersøger han ikke, hvorledes den redaktion vi kender er blevet til, og han undersøger heller ikke om Iliaden kan betragtes som en brugelig kilde til beskrivelse af et tidligere samfund. Det ses slet ikke at han gør det sandsynligt på en måde der kan have videnskabelig værdi, at der virkelig var en udbredt misundelse hos de magtgrupper der var bestemmende for straffevæsenet. Han fremkommer med en meget grundig gennemgang af den hos ledende forfattere; navnlig de første tragikeres herskende opfattelse, at en del af gudernes adfærd overfor menneskene beror på misundelse. Uden at være sagkyndig må jeg sige, at jeg ikke får det indtryk at professor Ranulf virkelig får fat i de problemer, de store forfattere tumlede med og hvorledes de i fortsættelse og udvikling af traditionen forsøgte at løse dem. Afgørende er imidlertid at han slet ikke på nogen indgående måde overvejer om det, at de



store tragikeres Guder var jaloux kan benyttes til grundlag til at afgøre, om der var meget eller lidt misundelse hos de for strafferetten bestemmende grupper i byen. Hvad han anfører fra Herodot forekommer mig at være så sporadisk at der intet bevis ligger heri. Han kommer utrolig let henover at der hos Solon, der dog regnes for at have indført en del af de nye straffebestemmelser, intet er opbevaret om misundelse.

Beviset for at Ostracismen skal bero på misundelse søger han i hvad han iøvrigt mener at have bevist om existensen af særlig stærk misundelse hos Athenienserne på dette tidspunkt. Yderligere anfører han enkelte udtalelser af Herodot og en del steder fra Plutark, der levede flere århundreder senere. Det er således et meget energisk gennemført indlæg, men det forekommer mig, at der intet kommer ud af det. Hertil kommer, at med den smule jeg mener at vide om misundelse, kan jeg slet ikke forstå at man vil prøve at tilskrive den en sådan rolle som forfatteren er tilbøjelig til. Jeg kunne anføre flere enkeltheder til støtte for, at jeg ikke anser dette værk som et betydningsfuldt videnskabeligt arbejde. Overfor dette bliver det ret ligegyldigt, om man vil betragte det som et sociologisk arbejde eller ikke.

Indvendinger af lignende vægt mener jeg at kunne gøre gældende mod andre af Ranulf's arbejder. Jeg ser således ikke, at han giver en brugelig bestemmelse af, hvad han forstår ved lavere middelklasse, og at han som følge deraf i nogen grad bestemmer denne klasse ved hjælp af, hvem der har givet udtryk for trang til forfølgelse og dømmesygge.

Hans socialvidenskabelige metodelære forekommer mig i det hele at være et uheldigt arbejde. Han blotter en betænkelig mangel på kendskab til statistisk metode, hvor han i antydninger berører herhenhørende emner. Det samme gælder hvor han taler om matematik. Hans udtalelser om reflexer og instinkter er noget forbløffende for en psykolog. I øvrigt kan jeg i al væsentligt tiltræde som udtryk for min opfattelse den skarpe kritik der er kommet til orde i anmeldelser af Jørgen Jørgensen, Pfannenstill og andre. Jeg ville gerne fremlægge disse udtalelser, men dette ville føre for vidt. Jeg kan ikke se, at der findes noget som helst i værket der som modvægt til dets iøjnefaldende mangler kan hæve det op, så det får nogen større videnskabelig værdi. Som metodelære for folk, der vil give sig af med videnskabelig forskning på sociologiens område, har det ikke nogen som helst betydning. Hvad endelig professor Ranulf's interesse for at bekæmpe nazisme angår er den i og for sig prisværdig; men jeg tror ikke, at filosofiske diskussioner i den sammenhæng har synderlig værdi, og jeg synes at en tendens hos Ranulf til at vejre nazismen hos forfattere, som ikke deler hans videnskabelige synsmåder har en noget uhyggelig karakter.

Jeg kan anerkende hans umådelige belæsthed, hans store iver og hans ærlige stræben og jeg forstår, at han har haft mange vanskeligheder at kæmpe med. Men det forekommer mig at hans forfatterskab selv om jeg på en vis måde godt kan se, at det er en indsats og har et vist format over sig, har sådanne mangler, at jeg ikke mener det forsvarligt at anbefale ham til det foreliggende professorat.

Med hensyn til dr. Pfannenstill mener jeg at hans arbejder i det store og hele ligger endnu fjernere fra det, jeg anser for påkrævet for det foreliggende professorat, således at jeg, hvis det på en eller anden måde i denne sag, imod hvad jeg mener er forsvarligt, skulle komme til et valg mellem professor Ranulf og dr. Pfannenstill vil stille den førstnævnte først. Min opfattelse er, vil jeg gentage, at det ikke er forsvarligt eller ønskeligt at ansætte nogen af ansøgerne.

Torgny Segerstedt:

I sin avhandling *Moral Indignation and Middle Class Psychology* (1938) försöker prof. Ranulf pröva sin tes från the Jealousy of the Gods på ett större kom-



perativt material. Även i denna bok kommer författarens stora lärdom och energi till uttryck. Av speciellt intresse för en bedömning av prof. Ranulf's vetenskapliga kvalifikationer är kapitlet om puritanerna, enär han i det arbetar med vad han anser vara sociologiskt primärmaterial och alltså får tillfälle att demonstrera sina metodiska principer på givna sociala data. I de övriga kapitlen rör han sig huvudsakligen med andrahandskällor.

Hans tes är att moralisk indignation korrelerar med avundsjuka och att tillsammans med dessa två element även skall finnas en benägenhet till att ointresserat straffa normbrytare. För att bekräfta denna tes har Ranulf genomgått delar av The Thomason Collection i British Museum. Det material han återger visar otvivelaktigt att man i den puritanska förkunnelsen kan finna uttalanden av det slaget att de kunna betecknas, som Ranulf gör, som uttryck för sadistiska och masochistiska tendenser. Huruvida dessa drag särskilt urmärkte puritanernas religiösa skrifter i jämförelse med andra religiösa riktningar, diskuteras emellertid inte. Inte heller är det möjligt att bevisa att de i skrifterna framförda tankarna delades av alla eller av flertalet puritaner. Detta är troligt, men här har förf. uppenbarligen stött på en svårighet som alltid måste återkomma för en sociolog, som huvudsakligen vill arbeta med litterärt material. Samma svårighet måste återkomma i den planerade undersökningen av den danska pressen.

Författaren visar genom att anföra flera citat att den puritanska förkunnelsen ofta är motsägelsesfull. En del av dessa motsägelser bottnar, så vitt jag kan förstå i den kristna trons allmänna paradoxer, en del andra av Ranulf påpekade inkonsekvenser kunna närmast rubriceras som den politiska propagandans elementa. Sålunda beskyller puritanerna sina motståndare för plundring, men karaktäriserar sina egna likartade åtgärder som beskattning. Ranulf anser emellertid, ehuru han knappast bevisar det, att sådan inkonsekvenser är uttryck för stark moralisk indignation. Inkonsekvenserna äro, säger han, dock fortfarande utan bevis, oftara förkommande hos puritanerna än hos deras motståndare, och drager därav den slutsatsen att dessa även har en större indignation. Enligt teorien borde detta även innebära att de visade större avundsjuka, men något belägg härför kan jag inte finna att de återgivna citaten utgöra. Något bevis för ett samband mellan indignation, avundsjuka och straffteori kan jag heller inte finna att han presterar.

Den enda gången en straffteori skymtar är vid behandlingen av puritanernas försvar för sina grymheter mot motståndare. Dessa grymheter försvaras emedan motståndarna tidigare begått liknande grymheter mot puritanerna. En citerad författare talat om lex talionis och tydligen uppfattas straffat som en hämnd från en grupp mot en annan. Förmodligen ligger bakom denna hämntanke en indignation, men knappast någon avund.

I den 1946 publicerade socialvidenskabelige metodelære sammanfattar Ranulf sina metodologiska synpunkter, på vars tillämpning hans tidigare skrifter får uppfattas som prov.

Även i denna skrift lär man känna en kunskapsrik och energisk forskare som med stor kraft driver sina synpunkter. Förf. kunskaper om den modernaste litteraturen är understundom något bristfällig. Det är han själv medveten om och det måste ses i samband med de yttre förhållanden under vilken boken skrevs. Författaren intager en mycket utpräglad positivistisk ståndpunkt och fördömer allt hypotesmakeri och all vetenskaplig intuition. Sociologien som vetenskap får endast röra sig med rena fakta. Författaren kritiserar på ett övertygande sätt grupp- och nationalsjälsteorier och även hans diskussion av begreppet människans ursprungliga natur i kap. VI är enligt min mening värdifull. I dessa såväl som i andra kapitel finner man många riktiga och skarpsinniga utredningar. Men på samma gång möter man även i denna bok Ranulfs svagheter: att en-



spårigt hålla fast vid en tes vilket gör att han framställer motståndares teorier på ett nästan karrikaturmässigt sätt. Så t.ex. hans resonemang om Pfannenstill och Geiger på sid 28f.

Inte heller drager han alltid ut konsekvenserna av sina teorier. Det skulle t.ex. ha varit av värde att se relationen mellan hans extrema empirism och hans ställning till operationella definitioner. Inte heller får man i denna eller andra skrifter klart besked om han menar, att en teori måste vara falsk om den leder till praktisk-politiska konsekvenser, som för Ranulf framstå som misshagliga. Är distinktionen mellan Gemeinschaft och Gesellschaft falsk därför att denna distinktion senare har kunnat utnyttjas av nazistiska tänkare?

Min slutsats efter min granskning av Ranulfs och Pfannenstills skrifter blir att jag, till trots för deras uppenbara förtjänster, hyser tvekan om deras lämplighet till den sökta professuren, då jag utgår ifrån att denne till sin huvudsakliga inriktning skall gälla fältsociologi.

Anses det emellertid önskvärt att professuren nu tillsättes finner jag att professor Ranulf bör sättas före doc. Pfannenstill.«

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, som alle afgav bemærkninger til indstillingen.

Udvalgsindstillingen blev derefter behandlet på fakultetets møde den 11. juni 1949. Det vedtoges at indstille til ministeriet, at besættelsen af det ledige professorat blev udskudt til et senere tidspunkt, når der ville melde sig ansøgere, der var kvalificerede til at meddele den undervisning i sociologi, der var behov for under det rets- og statsvidenskabelige fakultet.

Under henvisning til, at der nu kunne forventes kvalificerede ansøgere blev embedet atter opslået ledigt under 5. januar 1952. Under 12. februar 1952 blev de indkomne 7 ansøgninger til embedet, nemlig fra docent ved Stockholms Högskola, fil. dr. Gunnar Boalt, lektor ved Københavns universitet, mag. art. Karl O. Christiansen, cand. polit. Henning Friis, fil. dr. Georg Karlsson, Uppsala, Peter A. Munck, dr. phil. Christian Petersen og professor, Ph. D. Kaare Svalastoga tilstillet universitetet til erklæring. Af disse trak Peter A. Munck ved skrivelse af 26. maj 1952 sin ansøgning tilbage.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg, bestående af professorerne, dr. phil. Theodor Geiger, Århus universitet, dr. philos. Sverre Holm, Oslo universitet, dr. jur. Stephan Hurwitz, dr. polit. Carl Iversen og fil. dr. Torgny Segerstedt, Uppsala universitet. Professor Geiger afgik ved døden den 16. juni 1952 uden at have haft lejlighed til at afgive udtalelse. Udvalget bestod derefter af de øvrige 4 nævnte professorer. Under 23. juni 1953 afgav udvalget følgende indstilling:

»Ved bedømmelsen af ansøgerne og deres kvalifikationer har udvalget fundet, at de afgjort falder i to grupper. På den ene side docent Gunnar Boalt, dr. Karlsson og professor Svalastoga, der i deres videnskabelige produktion har godtgjort, at de mere eller mindre centralt dækker det fagområde, som den moderne socio-



logi omfatter, på den anden side lektor Karl O. Christiansen, konsulent Henning Friis og dr. Christian Petersen, om hvem det samme ikke kan siges.

Hvad først angår lektor Christiansen, der er født 1908 og i 1937 bestod magisterkonferens i filosofi med etik som hovedfag og moral- og kriminalsociologi som specialer, og som siden 1. september 1944 har fungeret som lektor i kriminologi under det rets- og statsvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet, bemærkes, at denne ansøger har udfoldet en betydelig litterær produktion indenfor kriminologiens, specielt kriminalsociologiens område. Særlig fremhæves hans arbejde om »Mandlige landsvigere i Danmark under besættelsen«, København 1950. Lektor Christiansen behersker det kriminalsociologiske speciale, og hans arbejder på dette område må betegnes som værdifulde, men det er udvalgets opfattelse, at hans produktion ligger for meget i periferien af den almindelige sociologiske arbejds- og problemområde til, at han kan komme i betragtning ved besættelsen af det heromtalte professorat.

Konsulent Henning Friis er født den 11. oktober 1911 og er statsvidenskabelig kandidat fra 1938, sekretær i socialministeriet samme år og statsvidenskabelig konsulent i ministeriet fra 1941. Han har haft forskellige pædagogiske hverv og har været udsendt af De forenede Nationer som rådgiver for den ægyptiske regering vedrørende sociale spørgsmål. Konsulent Friis har vist sig som en energisk og initiativrig organisator af betydningsfulde undersøgelser af socialstatistisk og sociologisk karakter og har været en drivende kraft ved tilvejebringelsen og affattelsen af en række betænkninger om sociale spørgsmål. Udvalget er imidlertid af den opfattelse, at den væsentligste del af disse og andre under ansøgerens medarbejderskab publicerede arbejder ikke kan gøres til genstand for vurdering som kvalifikationsgrundlag for et professorat. Ved siden heraf har konsulent Friis i eget navn offentliggjort en række mindre afhandlinger, som vidner om idérigdom, men overvejende er af mere populær art. Nærmere bedømmelse af hans videnskabelige kvalifikationer kan først foretages, når der fra hans hånd foreligger et mere dybtgående og selvstændigt arbejde.

Dr. phil. Christian Petersen, der er født den 5. september 1893, tog i 1921 magisterkonferens i filosofi og erhvervede den filosofiske doktorgrad ved Københavns universitet i 1944 på en afhandling om Émile Durkheim. Dr. Petersen var medansøger i 1949 til det da opslåede professorat i sociologi, og nærværende udvalg kan i det hele henholde sig til den bedømmelse af hans kvalifikationer, der ved den lejlighed blev foretaget. Udvalget kan således tiltræde, at ansøgerens doktordisputats er et fortjenstfuldt arbejde, der viser, at ansøgeren har et grundigt kendskab til sociologiens historie i det 19. århundrede, og han har igennem årene vist sin levende interesse for sociologiske emner og problemstillinger på adskillige områder. Men ligesom det tidligere bedømmelsesudvalg mener man dog ikke, at dr. Petersens produktion efter sin art og sit omfang er af en sådan beskaffenhed, at den kan kvalificere ham til professoratet i sociologi. Det bemærkes herved, at der ikke siden den sidste bedømmelse er fremkommet noget betydeligere arbejde fra hans side.

Om de tre øvrige ansøgere docent Boalt, dr. Karlsson og professor Svalastoga skal udvalget udtale følgende:

Docent Boalt er født den 26. august 1910, har aflagt filosofisk embedseksamen i 1933 og licentiateksamen i 1934 samt efterprøver i 1942-47, hvorhos han i 1947 har erholdt den filosofiske doktorgrad ved Stockholms Högskola for en afhandling med titlen »Skolutbildning och skolresultat för barn ur olika samhällsgrupper i Stockholm«. Fra og med høstterminen 1951 tjenstgør ansøgeren som hovedlærer og eksaminator i sociologi ved Socialinstitutet i Stockholm. Docent Boalt har foruden den ovennævnte disputats udgivet en række mindre sociologiske skrifter og ydet bidrag til samleværker af sociologisk indhold. Disputatsen er en



grundig undersøgelse af de faktorer, som påvirker bl.a. karaktergivningen og udvalget til den højere skole. Den fortsættes med »Människan och arbetet«, Stockholm 1950, og »Socialpsykologi«, Stockholm 1951, der begge er håndbogs-mæssige oversigter over problemer, undersøgelser og litteratur angående sådanne problemområder som enkeltmennesket som individ og som medlem af smågrupper, variabiliteten af den menneskelige adfærd, konstitutions-typologien, problemet arv og miljø o.s.v. I samleværket »Sociologi«, Stockholm 1951, har docent Boalt givet bidrag om gruppen, om statsbegrebet og samfundsklasser, om skolens sociologi, om religiøs adfærd, om arbejdsgruppen, om militærsociologi og om de sociale tilpasningsvanskeligheder såsom med henblik på forbrydelse og prostitution. I manuskript foreligger et grundigt arbejde over arbejds-sociologien, hvorunder alle vigtige undersøgelser og synspunkter på dette område er diskuteret og ført à jour. Blandt hans mindre arbejder kan nævnes artiklen »Family, Name and Social Class« (Teoria XVII, 1951). Om docent Boalt foreligger også vidnesbyrd om udmærkede pædagogiske kvalifikationer, som han bl.a. har erhvervet sig gennem flere års forelæsningsvirksomhed ved Stockholms Högskola.

Docent Boalt har utvivlsomt sin styrke i den usædvanlige bredde og alsidighed, som han gennem sin samlede produktion har lagt for dagen. Den vidner om en energisk indtrængen i de fleste af socialpsykologiens problemområder. Især kommer disse egenskaber til syne i hans sidste arbejde om arbejds-sociologien, som giver et udmærket overblik over problematikken og resultaterne i faget idag. Hans selvstændige undersøgelser stadfæster indtrykket af stor grundighed og tålmodigt detailarbejde.

Den usædvanlige bredde og kundskabsrigdom, som præger docent Boalts skrifter, har han imidlertid ikke kunnet opnå, uden at det er sket på bekostning af koncentration i problemstillingen og mere dybtgående problembehandling. Hans rent videnskabelige indsats svækkes efter udvalgets opfattelse noget af den encyklopædistske bredde, han overalt lægger for dagen. Derfor har han åbenbart ikke kunnet samle sig om en intensiv indsats på de områder, som må siges at være sociologiens kerneområder, og man savner i hans videnskabelige produktion i nogen grad sansen for centrale teoretiske problemer.

Fil. dr. Georg Karlsson er født den 2. juni 1917, fil. kand. Uppsala 1942, fil. lic. Uppsala 1945 og disputerede for den filosofiske doktorgrad i 1951, ligeledes ved Uppsalas universitet. Disputatsens titel var »Adaptability and Communication in Marriage. A Swedish Predictive Study of Marital Satisfaction«. Dr. Karlsson har i 1952-53 været gæsteprofessor ved University of Minnesota.

Ansøgeren har ledet og gennemført en undersøgelse vedrørende »Tjänstemännens inställning till företag och samhälle«. Han har forfattet et mindre teoretisk arbejde over »Ett sociologisk referenssystem« i håndbogen »Sociologi«, Stockholm 1951, foruden to mindre arbejder i serien »Verdandis småskrifter« over den moderne sociologi og dens forskningsmetoder, Stockholm 1951. Endvidere foreligger der fra dr. Karlsson et forsøg på en matematisk modelbygning over »Tillfredsställelsen i pargruppen« (kun i stencil) samt en drøftelse af en række arbejder i forbindelse med »Likformighet och konformitet hos beteendet«, et emne, han desuden har behandlet referatmæssigt i en mindre artikel: »Lynchningen som ett konformitetsfenomen« i »Menneske og Miljø«, København 1947.

Dr. Karlssons arbejder viser en udpræget evne til at udvælge og samle sig om vigtige og centrale problemer indenfor moderne sociologisk teoridannelse og dokumenterer samtidig en højt udviklet sans for koncentration i problemstillingen, som sikkert har sammenhæng med hans interesse for en matematisk formalisering af sociologisk teori. I det hele giver hans produktion indtryk af en intellektuel og videnskabelig personlighed, som vil være vel egnet til at føre sociologisk forskning



videre. Dr. Karlssons forfatterskab vidner også om en betydelig evne og sans for de store linier i fremstillingen.

Hvad særlig angår dr. Karlssons disputats, har udvalget indtrykket af, at denne – trods visse svagheder – er en teoretisk-empirisk undersøgelse, som er planlagt i nøje overensstemmelse med normerne for moderne videnskabsteori og forskningslogik. Dr. Karlssons teoretiske arbejder er ligesom de fleste arbejder fra den retning, som han må siges at interessere sig stærkest for, nemlig den såkaldte Harvardsociologi, præget af en noget dristig teoretisering, men denne dristighed modarbejdes og opvejes hos Karlsson af hans stærke interesse for sociologisk forskningsmetode og forskningsteknik, som han må siges at have et godt greb om.

Fung. professor Kaare Svalastoga er født den 1. marts 1914, har taget magistergraden i historie og filologisk embedseksamen ved Oslo universitet i 1945, og har erhvervet den filosofiske doktorgrad med sociologi som hovedfag og matematisk statistik som bifag fra University of Washington, Seattle, i 1950 på en afhandling med titlen: »Observations, Measurements and Correlations relative to Internationalism« (utrykt). Siden september 1950 har det været ham overdraget at varetage de til professoratet i sociologi ved Københavns universitet henlagte forpligtelser, og han har under varetagelsen af dette hverv holdt adskillige forelæsningsrækker og møder med studiegrupper sammen med de studerende, ligesom der på hans initiativ er oprettet en sociologisk afdeling ved Københavns universitet som underafdeling af økonomisk-statistisk laboratorium. Han har udfoldet en omfattende sociologisk produktion, hvoriblandt kan fremhæves den historisk-sociografiske afhandling »Byer i Emning« afsluttet 1943, forskellige mindre undersøgelser fra okkupationstiden i Norge, som f.eks. artiklen »Sosial ulikhet i en fangelejr«, en række artikler over index-problemer, skalerings- og andre måleproblemer i samfundsforskningen og forskellige sociometriske undersøgelser over naboforhold i Norge og Danmark.

Professor Svalastoga har gennem sin uddannelse og dominerende forskerinteresse et udpræget speciale i meningsmålingens metode og teknik og i den matematisk-statistiske teknik, som sædvanligvis bruges til at planlægge og fortolke meningsforskningens resultater. Han er afgjort den af ansøgerne, som har størst erfaring og rutine med hensyn til forskningsteknikken på dette område, således som den er udviklet, navnlig ved de amerikanske centrer for samfundsforskning. Han lægger dermed for dagen, at hans teoretiske hovedinteresse samler sig om en modelbygning, der mere eller mindre direkte møder meningsmålingens behov, og på samme måde som man kan hævde, at dr. Karlsson er nøje knyttet til en bestemt teoretisk retning, må professor Svalastoga gennem sine hidtidige arbejder regnes som elev af George Lundberg og Stuart Dodd med de følger, som dette har for udvalget af problemerne og afgrænsningen af interesseområdet. Det er derfor kun naturligt, at han har udviklet sig videre til at tage den såkaldte matriksanalyse op indenfor sociologien, og at han har igangsat sociometriske undersøgelser. For den, som er interesseret i udviklingen af sociologien som en eksakt kvantitativ videnskab, vil professor Svalastogas forfatterskab være af betydelig interesse.

Svaghederne i professor Svalastogas videnskabelige produktion fremtræder i den ensidighed og overdrevne interesse for detaillén, som han lægger for dagen i sine arbejder. Det er et spørgsmål, om der ikke i hans forskerpersonlighed er en svigtende sans for de »meningsfulde« teoretiske problemstillinger. Man savner også hos professor Svalastoga den bredde i orienteringen, som man kunne ønske hos en forsker, der ved et universitet skal stå i spidsen for udviklingen af en så ny videnskab som sociologi. Stærkest fremtræder og mest skæbnsvanger virker



denne indsnævring af forskerinteressen, som efter udvalgets mening er så karakteristisk for Svalastoga i den i påfaldende grad manglende sans for socialpsykologiske og psykologiske synspunkter. Professor Svalastogas sociologiske forskning er nærmest apsykologisk.

Når udvalget stilles overfor den opgave at træffe et valg blandt disse tre ansøgere, kommer det i et dilemma. Alle de tre sidstnævnte ansøgere har, som det vil fremgå af vor vurdering, hver for sig deres fortrin frem for de andre, og hver af dem må i og for sig anses for kvalificeret til et professorat i sociologi. Når hensyn tages til, hvad der ovenfor er sagt om værdien af professor Svalastogas videnskabelige produktion, mener udvalget dog ikke at kunne sætte ham i første række, men er nået til den opfattelse, at valget, når alt kommer til alt, må stå mellem dr. Karlsson og docent Boalt.

Ved afgørelsen af dette valg mener man ikke at kunne kvalificere den ene som videnskabeligt overlegen i forhold til den anden. Man er ganske vist af den opfattelse, at dr. Karlsson hidtil har vist sig som den mest interessante forskerpersonlighed, men heroverfor må sættes det fortrin, der ligger i docent Boalts særlig vide orientering og indgående kendskab til bredere områder af sociologien og socialpsykologien. Dette må tillægges særlig vægt ved besættelsen af det her omtalte professorat, der skal være grundlæggende for den sociologiske forskning ved Københavns universitet. Når dertil kommer, at docent Boalt igennem sin virksomhed ved Stockholms Högskola klart har dokumenteret pædagogiske og organisatoriske evner, medens der endnu ikke foreligger tilsvarende vidnesbyrd for dr. Karlssons vedkommende, finder udvalget enstemmigt at måtte indstille docent Boalt som den bedst egnede af ansøgerne til det ledige professorat.«

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke konsulent Friis, dr. phil. Christian Petersen og Kaare Svalastoga, Ph. D., afgav bemærkninger.

Ved skrivelse af 30. august 1953 trak docent Boalt sin ansøgning tilbage, hvorefter udvalget under 8. oktober 1953 afgav følgende indstilling:

»Det bemærkes først, at udvalget har gennemgået de fra ansøgerne til professoratet indkomne bemærkninger i skrivelse fra statsvidenskabelig konsulent Henning Friis, dr. phil. Chr. Petersen og fg. professor Kaare Svalastoga. Disse udtalelser giver ikke udvalget anledning til yderligere bemærkninger.

Når udvalget nu skal gøre ny indstilling, må man med hensyn til ansøgernes rent videnskabelige kvalifikationer, således som de indtil nu er blevet dokumenteret, i det hele henholde sig til vor tidligere afgivne bedømmelse, således at man fortsat finder, at dr. Karlsson og fg. professor Svalastoga er kvalificerede til at beklæde et professorat i sociologi. Ved valget mellem disse to til det opslåede professorat ved Københavns universitet er udvalget imidlertid i tvivl om, hvorvidt Svalastogas pædagogiske evner og de evner, han ikke mindst i den senere tid har vist i retning af at skabe frugtbare kontakter med interesserede kredse specielt her i Danmark, hvilke kontakter er af betydelig værdi for det praktiske sociologiske forskningsarbejde, ikke bør overveje den omstændighed, at Karlsson ifølge udvalgets bedømmelse er placeret med et vist fortrin i rent videnskabelig henseende. Under hensyn til denne tvivl er udvalget enedes om, at det mest ønskelige er, at man bringer anordningen om ansættelse af professorer ved Københavns universitet § 3 stk. 3 pkt. 2 i anvendelse, således at der nedsættes en udvidet komité til at bedømme disse to ansøgeres kvalifikationer. I betragtning af den tid, der er forløbet siden ansøgningernes indgivelse og den heraf



følgende mulighed for nye arbejder fra andre ansøgers side vil man ikke udelukke, at også andre af ansøgerne end Karlsson og Svalastoga kan inddrages under komitéens bedømmelse, jvf. herved anordningens § 5 stk. 3. Man kan allerede på nærværende tidspunkt indstille, at bedømmelsen også kommer til at omfatte statsvidenskabelig konsulent Henning Friis.

Man tillader sig til vejledning for den kommende bedømmelseskommité at bemærke, at udvalget, således som forholdene ligger i øjeblikket, ville finde det ønskeligt, om en prøve som ommeldt i anordningens § 7 stk. 3 ville blive iværksat.»

Denne indstilling blev ligeledes tilstillet ansøgerne, af hvilke dr. phil. Christian Petersen afgav bemærkninger til indstillingen.

Udvalgsindstillingen blev derefter behandlet af fakultetet, der tiltrådte indstillingen. Det vedtoges at lade samtlige ansøgere omfattes af en udvidet bedømmelseskommité.

Fakultetets indstilling tiltrådtes af Konsistorium i møde den 3. februar 1954.

Ved skrivelse af 10. april 1954 trak lektor, mag. art. Karl O. Christiansen sin ansøgning tilbage.

Ministeriet beskikkede derefter under 13. april 1954 i henhold til § 3, stk. 3, pkt. 2 jfr. § 5 i kgl. anordning af 5 februar 1953 en udvidet bedømmelseskommité til at bedømme samtlige ansøgers kvalifikationer. Komiteen bestod af professorerne, dr. philos. Sverre Holm, Oslo, fil. dr. Torgny Segerstedt, Uppsala, fil. dr. Heikki Waris, Helsingfors, dr. jur. Stephan Hurwitz, dr. polit. Carl Iversen, dr. polit. et oecon. F. Zeuthen.

Komiteen afgav under 26. november 1954 følgende indstilling:

»Der opnåedes ikke flertal for indstilling af nogen enkelt ansøger til professoratet. I henhold til anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet § 7 traf komitéen derfor bestemmelse om afholdelse af en prøve.

Valget skønnedes enstemmigt at måtte stå mellem dr. Georg Karlsson og dr. Kaare Svalastoga, hvorfor det i medfør af nævnte anordning § 7, stk. 2, besluttedes, at prøven alene skal omfatte disse to ansøgere.

Til begrundelse af denne beslutning kan komitéen i det væsentlige indskrænke sig til at henvise til den af det tidligere bedømmelsesudvalg afgivne bedømmelse af ansøgerne, jfr. udvalgets indstilling til det rets- og statsvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet. Siden denne indstilling er der ikke fremkommet arbejder, som afgørende ændrer billedet af ansøgernes videnskabelige kvalifikationer.

Vedrørende dr. Chr. Petersen skal man især henvise til, at de af ham særlig dyrkede sider af sociologien ikke efter deres forskningsområde og metode indtager den plads indenfor moderne sociologi, som man fortrinsvis har ønsket varetaget gennem det nye professorat.

Konsulent Henning Friis har, siden bedømmelsesudvalget afgav sin indstilling, indsendt flere mindre arbejder, hvoraf et par i højere grad end de fleste af hans tidligere arbejder må siges at være af egentlig sociologisk karakter. Artiklen »Mennesket i nutidens samfund« behandler, væsentligt som referat og i populær, delvis politisk form en række vigtige socialpsykologiske og sociologiske problemer. »Foreløbig redegørelse for nogle resultater af socialministeriets forsøgs-



undersøgelse« er udført i samarbejde med flere medicinere, Friis har forestået den socialpolitiske og sociologiske del af arbejdet, der – som det fremgår af redegørelsen – også har givet væsentlige resultater.

Som helhed vidner konsulent Friis' omfattende behandling af konkrete og aktuelle sociale spørgsmål om en kyndig og idérig indsats indenfor brede områder af sociologien og socialpolitiken, til dels af videnskabeligt anerkendelsesværdig karakter. Men han har dog ikke ydet sådanne større selvstændige arbejder, at han efter komitéens opfattelse ved besættelsen af det ledige professorat vil kunne foretrækkes fremfor doktorerne Karlsson og Svalastoga.

I henhold til anordningen om ansættelse af professorer § 7, stk. 3, sidste punktum, bestemte bedømmelseskomitéen, at prøven for dr. Karlsson og dr. Svalastoga skal omfatte to forelæsninger for hvers vedkommende, en over et selvvalgt emne, en over et opgivet emne efter komitéens nærmere bestemmelse. Til den sidste forelæsning gives en forberedelsestid på en uge.«

I henhold til komiteens bestemmelse blev der afholdt prøve mellem to ansøgere, fil. dr. Georg Karlsson og Kaare Svalastoga, Ph. D., i dagene 9. og 10. februar 1955. Prøven omfattede en forelæsning over bundent emne: »Den aktuelle forskning vedrørende »små grupper« og en forelæsning over selvvalgt emne. Dr. Karlsson læste over emnet: »En socialpsykologisk modell för sociologi« og dr. Svalastoga over emnet: »Vertikal social mobilitet«.

Under 10. februar 1955 afgav komiteen følgende indstilling:

»Efter den nu stedfundne prøve må man fastholde den tidligere udtalte bedømmelse, hvorefter dr. Karlsson alt i alt snarest må placeres som noget højere kvalificeret i videnskabelig henseende end dr. Svalastoga, men man har dog ikke ment, at der er dokumenteret en så decideret forskel i så henseende, at der kan tillægges dette afgørende betydning over for den omstændighed, at dr. Svalastoga i pædagogisk henseende har placeret sig noget stærkere end dr. Karlsson – omend også dr. Karlsson har vist gode pædagogiske evner – samt navnlig over for den omstændighed, at dr. Svalastoga gennem sin flerårige virksomhed som fungerende professor i sociologi ved Københavns universitet har vist udtalte evner for at skabe kontakt med de studerende og med interesserede kredse, med hensyn til hvilke gode kontakter er af betydelig værdi for det praktiske sociologiske forskningsarbejde. Ved valget mellem de to ansøgere har det for bedømmelseskomiteens flertal også spillet en væsentlig rolle, at man gennem de afholdte forelæsninger har fået et indtryk af, at dr. Svalastoga befinder sig i en frugtbar videnskabelig udvikling, der synes at ville afsvække en del af den kritik, der blev fremført i bedømmelsesudvalgets indstilling af 23. juni 1953.

Under henvisning til det anførte, stemmer som nævnt 5 af komiteens 6 medlemmer for at indstille dr. Svalastoga til professoratet. Eet af komiteens medlemmer, professor, dr. Heikki Waris, indstiller dr. Karlsson med den begrundelse, at han anser denne for den videnskabeligt bedst kvalificerede og ikke kan tillægge de af flertallet heroverfor anførte omstændigheder afgørende betydning«.

Indstillingen tiltrådtes af fakultetet i møde den 1. marts 1955 og af Konsistorium i møde den 2. marts, hvorefter den videresendtes til ministeriet under 21. april 1955. Herefter blev Kaare Svalastoga, Ph. D., der ikke havde dansk indfødsret, konstitueret som professor i sociologi ved Københavns universitet fra 1. april 1955 at regne.



*Konstitueret professor i sociologi, Kåre Svalastoga's udnævnelse til professor i sociologi*

(j. nr. 605/51).

Ved kgl. resolution af 13. april 1956 blev konstitueret professor i sociologi, Kaare Halvor Svalastoga, Ph. D., udnævnt til professor i sociologi ved Københavns universitet fra 1. april 1956 at regne (jfr. lovenfor side 00).

*3. Lektor, cand. jur. Knud Waabens konstitution som professor i retsvidenskab.*

(j. nr. 219/55).

Under 24. februar 1955 udbad ministeriet sig en udtalelse om, under hvilke vilkår der kunne bevilges professor, dr. jur. Stephan Hurwitz orlov fra sin stilling ved universitetet som professor i kriminalret, efter at han var valgt til folketingets ombudsmand.

Efter at have indhentet en udtalelse fra det rets- og statsvidenskabelige fakultet og efter at den under 1. marts 1955 med rektors tilslutning var blevet indsendt til ministeriet, meddeltes under 16. april 1955 professor, dr. jur. Stephan Hurwitz tilladelse til at træde uden for nummer i sin stilling som professor i retsvidenskab ved universitetet for en tre-årig periode fra 1. april 1955 at regne.

Herefter afgav det rets- og statsvidenskabelige fakultet under 26. september 1955 følgende indstilling:

»... af hensyn til nødvendigheden af, at undervisningen af faget kriminalret kan fortsættes i sit hidtidige omfang, skal fakultetet indstille, at den beskikkede lektor i faget cand. jur. Knud Waaben fra 1. september d.å. og indtil videre konstitueres som professor i kriminalret ved universitetet med den dertil svarende lønning.

Lektor Waaben, der er født den 6. juli 1921 og er kandidat fra 1947, har siden 1951 været ansat som lektor i kriminalret. Lektor Waaben har fra 1947 været ansat i justitsministeriet, hvor han i det væsentlige har beskæftiget sig med kriminalret, og han har fra 1950 været sekretær i den permanente straffelovskommission. I 1947 opnåede han universitetets guldmedalje for en besvarelse af universitetets prisspørgsmål i kriminalret, som af bedømmelsesudvalget blev vurderet særdeles højt, jvf. universitetets festskrift 1947, side 196.

I den forløbne tid har lektor Waaben udført de med lektoratet forbundne undervisningsopgaver til fakultetets fulde tilfredshed, og man finder det i det hele sagligt velbegrunderet i den foreliggende situation at søge lektor Waaben konstitueret som professor i kriminalret.

Efter at denne indstilling med tilslutning fra universitetets rektor under 5. oktober 1955 var indsendt til ministeriet, blev under 15. oktober 1955 lektor, cand. jur. Jens Knud Waaben konstitueret som professor i retsvidenskab ved Københavns universitet fra 1. oktober 1955 at regne.



4. *Oprettelse af et ordinært professorat i nationaløkonomi og lektor, dr. polit. P. Nørregaard Rasmussens ansættelse som professor*

(j. nr. 191/53).

På forslag til normeringslov for 1954-55, jfr. folketingstidende for 1953-54, tillæg A, sp. 2493-94, oprettedes et ordinært professorat i nationaløkonomi ved universitetet.

Efter at embedet efter indstilling fra det rets- og statsvidenskabelige fakultet under 9. december 1954 var blevet opslået ledigt, blev under 5. januar 1955 den eneste indkomne ansøgning, nemlig fra lektor, cand. oecon. P. Nørregaard Rasmussen, tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af den indkomne ansøgning nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professor i statsøkonomi og statistik ved Oslo universitet, dr. philos. Trygve Haavelmo samt professorerne, dr. polit. et oecon. F. Zeuthen og dr. phil. A. Hjorth Hald. Dette udvalg afgav under 24. februar 1956 følgende indstilling:

»Poul Nørregaard Rasmussen er født i 1922. Efter at have studeret ved Aarhus universitet 1941-43 og 1946-47 og ved Københavns universitet 1944-45 tog han i sommeren 1947 ved Aarhus universitet økonomisk eksamen af den offentlig-administrative linje. Samme år fik han Aarhus universitets guldmedalje for besvarelse af en prisopgave med titlen »Der ønskes en undersøgelse af skatternes overvæltning under nutidens økonomiske forhold«, jvf. bedømmelsen af opgaven i Aarhus universitets årsberetning 1946-47, side 126 ff.

1947-48 studerede han som »gæste-associat« ved universitetets socialøkonomiske institut i Oslo, og 1948-51 var han efter forudgående konkurrence ansat i Research Division ved Economic Commission for Europe i Genève. Fra efteråret 1951 har han været lektor i nationaløkonomi ved Københavns universitet og samtidig assistent ved det økonomiske forskningsinstitut og lærer ved Handelshøjskolen i København. Han har som lektor i en to-årig turnus selvstændigt gennemført undervisning for 2. dels studerende i økonometri, nationalregnskabet, konjunkturteori og finanst teori. Hans undervisning indenfor disse, delvis nye studieområder, er blevet mødt med betydelig interesse. På Handelshøjskolen har hans undervisning omfattet nationaløkonomi for H.D.-studerende samt elementær matematik på grundlag af et af ham udarbejdet kompendium.

Nørregaard Rasmussen har til udvalget indsendt 20 trykte afhandlinger, en fortegnelse over 31 offentliggjorte boganmeldelser og en del utrykte foredrag m.m., jvf. ansøgningen og den supplerende skrivelse af 25. august 1955, samt dansk manuskript til en bog om Danmarks erhvervsliv, som Det danske Selskab har planlagt at udsende i tysk oversættelse.

Det største af de indsendte arbejder er disputatsen: »Studies in Inter-Sectoral Relations«. Denne afhandling giver en værdifuld oversigt over et aktuelt forskningsområde. Den bæres ikke af en enkelt original idé, men indeholder flere nyttige bidrag til diskussionen omkring input-output teorien. Fremstillingen er i matematisk henseende baseret på lineære operationer med input-output mængderne og virker i enkelte afsnit lidt tung. Forfatterens anvendelse af matematisk statistik er ikke særlig dybtgående. Forfatteren har nedlagt et meget betydeligt arbejde i bearbejdelsen af to danske input-output tabeller fra 1947 og 1949. Resultaterne af disse beregninger forekommer udvalget interessante som et udgangspunkt for yderligere eksperimenter i samme retning, men betydningen af arbejdet med dette talmateriale er dog begrænset, idet forfatteren på forhånd



har indtaget den stilling, at han ikke ønsker at knytte realøkonomiske kommentarer til resultaterne, og ej heller ønsker ved en sammenligning mellem modellens resultater og de faktiske forhold at knytte kommentarer til modellens anvendelighed. Afhandlingen forsvaredes for den statsvidenskabelige doktorgrad den 23. februar 1956.

En stor del af de øvrige arbejder behandler ligesom disputatsen emner vedrørende moderne nationalregnskabsteori (input-output). Artiklen »Om Indkomstfordelingen og Handelen mellem Sektorerne« har ret nøje forbindelse med disputatsen. De tre afhandlinger i Nationaløkonomisk Tidsskrift 1954 om input-output analysen, dens anvendelsesmuligheder og nogle udvidelser af modellen fremtræder i en for ikke-specialister lettere tilgængelig form end disputatsen, og hvad der i høj grad er værdifuldt, behandler med stor forståelse den nævnte analyses begrænsninger og mulighederne for at komme ud over disse.

Mere almindelige økonometriske metodeproblemer er behandlet i afhandlingerne i Nordisk Tidsskrift for Teknisk Økonomi 1948 og Nationaløkonomisk Tidsskrift 1949 samt i de to litteraturoversigter i Handelsvidenskabeligt Tidsskrift 1952 og Nationaløkonomisk Tidsskrift samme år. Disse artikler i forbindelse med de talrige boganmeldelser viser stort kendskab til og forståelse af de senere års drøftelse af økonometri og konjunkturteori m.m. Artiklen i Nordisk Tidsskrift for Teknisk Økonomi 1948 giver et originalt bidrag til analyse af repercussionsproblemer.

Af andre emner har Nørregaard Rasmussen i afhandlingerne behandlet overvæltningsslæren (i tilknytning til guldmedaljeafhandlingen), spindelvævsteoremet samt måling af realindkomster. Endvidere af mere praktisk betonedede emner: Valutakurser og dollarproblemet, de underudviklede landes problem og endelig i en del artikler i beskrivende form konjunkturudviklingen år for år.

Det omtalte manuskript til en bog om Danmarks erhvervsliv er af mere populær karakter. Det drejer sig i alt væsentligt om en statistisk beskrivelse på grundlag af officielle kilder. Fremstillingen er god og klar, men virker noget skematisk.

Nørregaard Rasmussens forfatterskab præges af evnen til klar fremstilling. En stor del af afhandlingernes indhold er af refererende karakter, men er samtidig præget af levende forståelse og ledsages i stort omfang af fornuftig kritik og værdifulde egne betragtninger.

Ved siden af ovennævnte selvstændige arbejder har Nørregaard Rasmussen sammen med docent ved Handelshøjskolen Poul Winding assisteret professor Carl Iversen ved udarbejdelsen af en rapport om Iraks pengepolitik. (A Report on Monetary Policy in Iraq, 1954, 331 s.) og sammen med kontorchef Kjeld Bjerke og lektor Poul Milhøj udarbejdet en oversigt over »Input-Output Work in Denmark« til International Association for Research in Income and Wealth, 1955.

Efter det oplyste om lektor Nørregaard Rasmussens videnskabelige arbejde og undervisning anser udvalget ham for kvalificeret og indstiller enstemmigt, at han ansættes i professoratet.«

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgeren, som ikke afgav bemærkninger.

Efter at fakultetet og Konsistorium havde tiltrådt indstillingen, videresendtes den under 24. marts 1956 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 18. april 1956 lektor, dr. polit. Poul Nørregaard Rasmussen udnævnt til professor i nationaløkonomi ved Københavns universitet fra den 1. april 1956 at regne.



5. *Professor, dr. jur. Erwin Munch-Petersens død og lektor, cand. jur. Bernhard Gomards udnævnelse til professor i retsvidenskab*  
(j. nr. 535/56).

Den 26. februar 1956 afgang professor i retsvidenskab, dr. jur. Erwin Munch-Petersen ved døden.

Efter at det således ledigtblevne embede efter indstilling af det rets- og statsvidenskabelige fakultet og universitetets rektor under 26. oktober 1956 var blevet opslået ledigt, blev under 13. november 1956 de indkomne to ansøgninger, nemlig fra sekretær, lektor cand. jur. Bernhard Gomard og sekretær, lektor cand. jur. Bent Christensen tilstillet universitetet til erklæring.

Ved skrivelse af 18. maj 1958 trak Bent Christensen sin ansøgning tilbage.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. jur. Poul Andersen, dr. jur. A. Vinding Kruse og dr. jur. Carl Rasting. Dette udvalg afgav under 24. juni 1958 følgende indstilling:

»Lektor Bernhard Gomard er født i 1926 og bestod juridisk embedseksamen i vinteren 1949/50 med første karakter med udmærkelse. Den 1. februar 1950 blev ansøgeren ansat i justitsministeriet, hvor han stadig er ansat, idet han dog i det sidste år har virket som sekretær for Atomenergikommissionen. Ansøgeren har endvidere i 1951-52 studeret ved Harvard Law School, U.S.A., og blev den 1. september 1952 ansat som lektor ved universitetet med obligationsret som fagområde, i hvilken stilling han stadig virker.

I april 1957 indleverede lektor Gomard en afhandling betitlet »Forholdet mellem erstatningsregler i og udenfor kontraktsforhold« (419 kvartsider). Denne afhandling der under 28. maj d.å. er blevet antaget til forsvar for den juridiske doktorgrad, viser, at ansøgeren er i besiddelse af udpræget videnskabelige evner, betydelig belæsthed samt evne til på moden og afbalanceret måde at behandle et vanskeligt retsteoretisk område inden for formueretten. Foruden denne afhandling har ansøgeren skrevet en række fortjenstfulde mindre formueretlige afhandlinger samt anmeldelser i fagtidsskrifter.

Det ledige professorats fagområde er dansk retspleje, og har således – bortset fra dele af skifteretten herunder især den materielle konkursret – ikke noget område til fælles med formueretten, der hidtil har været lektor Gomards særlige felt. Udvalget nærer imidlertid ikke tvivl om, at hans betydelige videnskabelige evner også vil komme til udfoldelse inden for andre juridiske discipliner end dem, han især har beskæftiget sig med i sin produktion i de forholdsvis få år, som er hengået siden hans embedseksamen. Under hensyn til den videnskabelige kvalitet af hans arbejder inden for formueretten og til den udmærkede måde, hvorpå han i flere år har varetaget stillingen som juridisk universitetslærer mener udvalget, at lektor Gomard har kvalificeret sig på en sådan måde, at udvalget ikke nærer betænkeligheder ved at indstille ham til at overtage fagområdet inden for retspleje.

I henhold til det anførte indstiller udvalget enstemmigt lektor Bernhard Gomard til professoratet i retsvidenskab (med dansk retspleje som fagområde) fra den 1. september d.å.»

Udvalgsindstillingen blev tilstillet ansøgeren, som ikke fremkom med bemærkninger.



På fakultetets møde den 26. juni 1958 behandlede udvalgsindstillingen, der enstemmigt tiltrådtes af fakultetet.

Efter at indstillingen var tiltrådt af fakultetet i møde den 26. juni 1958 og af Konsistorium på dettes møde den 30. juni 1958, videresendtes den under 3. juli 1958 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 21. juli 1958 lektor, cand. jur. Bernhard Gomard udnævnt til professor i retsvidenskab ved Københavns universitet fra 1. september 1958 at regne.

### C. VED DET LÆGEVIDENSKABELIGE FAKULTET

#### 1. *Professor, dr. med. S. Kjærgaards afgang og professor, dr. med. Erik Husfeldts udnævnelse til professor i kirurgi*

(j. nr. 456/52).

Under 15. oktober 1952 blev der meddelt professor, dr. med. Svend Eriksen Kjærgaard afsked på grund af alder i nåde og med pension fra 31. august 1953 at regne fra stillingen som professor i kirurgi ved Københavns universitet og overkirurg ved rigshospitalets afdeling D.

Ved skrivelse af 7. juli 1952 indstillede fakultetet, at det ledigblivende embede som overkirurg ved rigshospitalets afdeling D efter professor, dr. med. S. Kjærgaards afgang uden opslag overtoges af professor, dr. med. Erik Husfeldt, som efter fakultetets mening var så afgjort alle andre, der eventuelt måtte komme i betragtning, overlegen, at en nærmere granskning af hans kvalifikationer i forhold til andres måtte anses for overflødig.

Ved skrivelse af 5. januar 1953 meddelte undervisningsministeriet, at stillingerne som chef for rigshospitalets med lærerposter ved universitetet forbundne kliniker ikke indtog en særstilling, hvorfor man ikke mente, der var hjemmel til at fravige det i § 14 i lov nr. 72 af 14. marts 1934 om udøvelse af lægegerning opstillede krav om, at besættelsen af statslige og kommunale lægestillinger sker efter forudgående offentligt opslag.

Efter at embedet herefter var blevet opslået ledigt, blev under 17. februar 1953 de indkomne 3 ansøgninger, nemlig fra 1. reservekirurg, dr. med. Erik Bandier, 1. reservekirurg, dr. med. Allan Gammeltoft og professor, klinikchef, dr. med. Erik Husfeldt tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. med. S. Kjærgaard, dr. med. Eggert Møller og dr. med. E. Dahl-Iversen. Dette udvalg afgav under 6. maj 1953 følgende indstilling til fakultetet:

»Erik Bandier. 42 år, student 18 år gammel, cand. med. 5<sup>1</sup>/<sub>2</sub> år derefter, 240 points. Dr. med. 29 år gammel. Prosektorassistent i 8 måneder, reservekirurg i 11



år 5 måneder, heraf 1 år 8 måneder ved thoraxkirurgisk afdeling. Har på flere studierejser opholdt sig længe i udlandet. Uddannelsen er fyldig og alsidig.

Den videnskabelige produktion er ret fyldig og indeholder gode arbejder. De to første offentliggjorte mindre afhandlinger er ret svage. De med S. Petri og F. Nørgaard udførte undersøgelser over experimentel pellagra har bragt oplysninger af værdi, selv om tilrettelæggelsen kan kritiseres. God er endvidere beretningen om behandling med ventrikelsubstans af 16 pellagrapatienter i Rumænien. Foredraget på neurologkongressen i 1939 er ikke helt vellykket.

Disputatsen (1940) handler om bestemmelsen af nikotinsyre i blod, urin og andet organisk materiale. Emnevalget skyldes de nævnte experimentelle arbejder. De første kemiske undersøgelser er udført af ansøgeren og Jens Hald. Disputatsen er overvejende af metodologisk natur, og selv om værdien af den udarbejdede metode ikke blev helt fastlagt, repræsenterede den dog et fremskridt af ikke ringe betydning. Et mindre arbejde fra 1941 er et supplement til disputatsen; det giver gode normalværdier og nogle få værdier fra enkelte patienter med vidt forskellige sygdomme.

Siden 1941 har ansøgeren kun fået enkelte videnskabelige arbejder trykt. Af disse skal nævnes beskrivelsen af fibrosis prostatae (26 tilfælde) (1945). Et foredrag om vagotomi (98 tilfælde) fra 1946 er ikke godt disponeret. Foruden det anførte har ansøgeren i årene 1948-52 ved forskellige møder og kongresser holdt 9 foredrag og leveret 3 diskussionsindlæg, som han har opført i sin litteraturliste. Ingen af disse meddelelser er offentliggjort, og de er ikke indsendt i manuskript.

Allan Gammeltoft. 40 år, student 18 år gammel, cand. med. 6 $\frac{1}{2}$  år senere, 209 points. Guldmedaille 30 år gammel, dr. med. 36 år gammel. Assistent ved Institut for Medicinsk Fysiologi i 1 år 4 måneder, reservekirurg i 6 år. Har under flere, langvarige ophold i udlandet studeret bl.a. thoraxkirurgi. Uddannelsen er fyldig og alsidig.

Ansøgerens videnskabelige produktion er ret omfattende og delvis af god kvalitet. Til de fleste afhandlinger findes en eller flere medforfattere. Det med universitetets guldmedaille belønnede arbejde handler om den renale udskillelse af fruktose og galaktose. Forsøgene er forholdsvis omfattende og bringer flere oplysninger af værdi. Trods visse svagheder må det siges at være en god og lovende afhandling. Hertil slutter sig to andre, gode afhandlinger om beslægtede emner, offentliggjorte i de følgende år i samarbejde henholdsvis med K. Kjerulf-Jensen og med P. Kruhøffer og E. Lundsgaard. I foriængelse af disse arbejder ligger disputatsen om ketonstofferne rolle i fedtstofskiftet. Den er et solidt og godt arbejde, der vidner om god forståelse af dette vanskelige område og om videnskabelig selvstændighed (Særtryk nr. 7, 8 og 15 er i det væsentlige afsnit af disputatsen i noget omarbejdet form.)

Af afhandlinger om kirurgiske emner foreligger – foruden et par rejsebreve – ikke særlig mange. En referende oversigt om penicillin (1947, med K. H. Køster); en god redegørelse for hudtransplantation ved forbrændinger (1948, med A. Zacho); en interessant opgørelse og efterundersøgelse af Blakemore's 108 patienter med portastase, behandlet med anlæggelse af Eck's fistel (1950); en noget mindre påkrævet opgørelse af et engelsk materiale på 110 ulcuspatienter, deraf 17 opererede (1951); en god meddelelse om pethidin ved perpharyngeal endoskopi (med to coautores) (1951); en meget værdifuld afhandling om leverens blodperfusion hos patienter med levercirrhose (med A. H. Blakemore og to andre engelske coautores) (1951); og det af M. Simonsen, J. Buemann, ansøgeren, F. Jensen og K. Jørgensen 1953 publicerede arbejde indgår som en del i den afhandling, som M. Simonsen har fået antaget til forsvar for den medicinske



doktorgrad. Det er et led i en serie og indeholder mest forsøgsprotokoller, medens behandlingen af de vigtigere videnskabelige problemer udskydes til et senere led i serien. Et foredrag fra 1952 om pethidin ved endoskopi (med to coauctores) foreligger ikke til bedømmelse.

Erik Husfeldt. 51 år, student 17 år gammel, cand. med. 7<sup>1</sup>/<sub>2</sub> år senere, 237 points. Dr. med. 30 år gammel. Prosektorassistent i 9 måneder. I længere tid frivillig medarbejder på Institut for almindelig Patologi og Carlsberg Laboratoriets biokemiske afdeling. Reservekirurg i 8 år 3 måneder, chef for Rigshospitalets kirurgiske poliklinik og den dertil knyttede thoraxkirurgiske afdeling R i 10 år. Prosektor chirurgiae i 2 år, lektor i kirurgi ved universitetet i 1 år 10 måneder, professor i kirurgi i godt 10 år. Uddannelsen er meget fyldig og alsidig. Ansøgeren har foretaget adskillige studierejser til udlandet.

Den videnskabelige produktion er meget omfattende og værdifuld. Efter to mindre meddelelser følger 1932 disputatsen om proteolytiske enzymer. Det er en værdifuld og grundig afhandling som vidner om grundighed, klarhed og videnskabelig evne.

I årene 1933–37 publicerer ansøgeren nogle arbejder af både kirurgisk og medicinsk interesse, nemlig om katalasebestemmelse i afføringen, om forskellige nyrefunktionsprøver, delvis i samarbejde med Aalkjær, samt tre afhandlinger om nyrefunktionen ved lavt blodtryk. Særlig de sidste, af hvilke en er udført i samarbejde med H. C. A. Lassen og en med Tage Bjering, skal fremhæves på grund af deres videnskabelige værdi.

1937–39 fremkommer fire afhandlinger om ekstremitetskirurgiske emner. Siden da har ansøgerens egen videnskabelige produktion udelukkende drejet sig om thoraxkirurgien, og på dette område har han i disse år som videnskabelig forfatter, gennem sine elevers arbejder, som operator og ved undervisning af viderekomne, trods trange og vanskelige arbejdsvilkår dog formået at yde en indsats, der er af betydelig værdi for videnskaben og sygdomsbekæmpelsen her i landet og i ikke ringe grad ud over landets grænser. De mange videnskabelige arbejder, der i disse år er udgået fra ansøgerens afdeling, skal ikke her omtales enkeltvis, men man skal fremhæve den kvalitet, der præger dem som helhed, ligesom det skal bemærkes, at ansøgeren hele tiden har kunnet fortsætte sin personlige videnskabelige produktion. Også som leder af det af Københavns Universitet og World Health Organization oprettede internationale kursus i anæsthesiologi har ansøgeren været i stand til at udføre et nyttigt arbejde.

Når man til slut skal sammenligne de tre ansøgers kvalifikationer, skal det først siges, at de alle har en god og fuldt tilstrækkelig kirurgisk uddannelse. Herudover har Husfeldt ti års administrativ erfaring i en kirurgisk chefstilling. Med hensyn til undervisning har de alle tre i nogle år som reservelæger givet undervisning i kirurgi. Herudover har Husfeldt først i to år undervist som prosector chirurgiae, og derpå i to år som lektor og i de sidste ti år som professor varetaget undervisningen og afholdt eksamen i systematisk kirurgi, ligesom han siden 1943 har gjort god fyldest i henseende til de øvrige pligter, der påhviler et medlem af det lægevidenskabelige fakultet.

Hvad endelig angår den videnskabelige produktion har Husfeldt også på dette område et klart fortrin for Bandier og Gammeltoft. Medens de to sidstnævnte i deres videnskabelige arbejde ikke viser en opadgående linie, hverken kvalitativt eller kvantitativt, fra de første år omkring disputatsens fremkomst, har Husfeldt ikke alene i denne henseende en god start, men han har stadig udviklet sig, stillet sig større opgaver og er vokset med disse.



Som det vil fremgå af det ovenstående, må professor, dr. med. Erik Husfeldt anses for den bedst kvalificerede af de tre ansøgere. Vi skal derfor herved indstille, at han ansættes i det ledige embede.»

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, fra hvem der ikke fremkom bemærkninger.

Efter at udvalgets indstilling således var tiltrådt af fakultetet i møde den 18. maj og Konsistorium på dettes møde den 12. juni 1953 videre-sendes sagen under 15. juni 1953 til ministeriet, med henvisning til, at professor Husfeldt, der i forvejen var professor i kirurgi ved Københavns universitet, blot ville være at beskikke som overkirurg ved rigshospitalets afdeling D.

Herefter blev ved kgl. resolution af 2. juli 1953 professor, dr. med. Erik Husfeldt udnævnt til overkirurg ved rigshospitalets afdeling D fra 1. september 1953 at regne.

*2. Professor, dr. med. Erik Husfeldts afgang og 1. reservekirurg, lektor, dr. med. Frederik Therkelsens udnævnelse til professor i kirurgi*

(j. nr. 456/52).

Efter indstilling af fakultetet og universitetets rektor blev et professorat i kirurgi med den dertil knyttede stilling som chef for Righospitalets kirurgiske poliklinik opslået ledig i forbindelse med besættelsen af professor, dr. med. S. Kjærgaards professorat i kirurgi ved professor, dr. med. Erik Husfeldt, smh. ovenfor.

Under 17. februar 1953 blev de indkomne 10 ansøgninger, nemlig fra 1. reservekirurg, dr. med. Mogens Andreassen, 1. reservekirurg, dr. med. Erik Bandier, 1. reservekirurg, dr. med. Poul Fogh-Andersen, 1. reservelæge, dr. med. Allan Gammeltoft, afdelingslæge, dr. med. Jens L. Hansen, 1. reservelæge, dr. med. Eivin Hasner, dr. med. John Hertz, overlæge, dr. med. Edgar Schnohr, 1. reservekirurg, lektor, dr. med. Frederik Therkelsen og 1. reservelæge, dr. med. Kjæld Trautner tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. med. E. Dahl-Iversen, dr. phil. Rich. Ege, dr. med. E. Husfeldt, og dr. med. Poul Morville samt professor ved Lunds universitet, med. dr. Ph. Sandblom. Dette udvalg afgav under 3. september 1953 følgende indstilling:

»Mogens Andreassen, født 1911, cand. med. 1937, dr. med. 1943, har en fyldig og alsidig uddannelse, desuden børnekirurgisk specialuddannelse. Prosector chirurgiæ siden 1951.

Dr. Andreassens videnskabelige produktion er ret omfattende og varierende. Disputatsen om hæmofili belyst klinisk, hæmatologisk og arvebiologisk indeholder et stort, værdifuldt og omhyggeligt undersøgt materiale, på hvilket forfatteren har gjort flere nye iagttagelser såvel af teoretisk som praktisk betydning.



Fremstillingen lider af visse formelle mangler. Af de øvrige arbejder skal fremhæves arbejderne om Columna fracturærs behandling, mammaplastik, carcinoma mammæ og vesical neck obstruction in children. Fælles for disse arbejder kan anføres, at de er grundige, solide, velskrevne og bringer nye synspunkter.

Erik Bandier, født 1911, cand. med. 1935, dr. med. 1940, har en fyldig og alsidig uddannelse. Han har foretaget flere studierejser.

Den videnskabelige produktion er bortset fra disputatsen og de dertil hørende arbejder forholdsvis beskeden. Disputatsen, der handler om bestemmelsen af nikotinsyre i blod, urin og andet organisk materiale, er overvejende af metodologisk og descriptiv natur. Metoden, der er udarbejdet i samarbejde med Jens Hald, har vundet indpas i litteraturen. Arbejdet har på afgørende punkter forøget vor viden om nikotinsyrens forekomst i organismen. Til disputatsen slutter sig et mindre arbejde om normalværdierne af nikotinsyre i blodet og hos enkelte patienter med vidt forskellige sygdomme samt de med S. Petri og F. Nørregaard udførte undersøgelse over experimentel pellagra. Siden 1941 foreligger kun få og svage arbejder. Ud over dette anfører ansøgeren, at han i årene 1948-52 har holdt en række foredrag og leveret 3 diskussionsindlæg. Ingen af disse er trykt eller indsendt i manuskript.

Poul Fogh-Andersen, født 1913, cand. med. 1938, dr. med. 1942, har en alsidig og fyldig uddannelse, suppleret med flere studierejser, specielt i plastik-kirurgi.

Dr. Fogh-Andersens arbejder omfatter bortset fra disputatsen overvejende plastikkirurgiske arbejder. Disputatsen: Inheritance and Harelip and Cleft Palate er velskrevet, og hele fremstillingen er præget af grundighed, nøgternhed og kritisk sans. Materialet er stort og omhyggeligt gennemarbejdet og helt enestående i sin art. Der meddeles principielt nye iagttagelser af såvel teoretisk som praktisk betydning. Af de øvrige arbejder skal fremhæves: Arbejderne om den operative behandling af hareskår og ganespalte, arbejderne om pyelo-ureteroplastiske indgreb ved hydronefroze og arbejder om nye retningslinier for operativ behandling af hypospadi. Om disse arbejder kan fremføres, at de er grundige og kritiske, og at de har haft stor betydning for udviklingen af det plastikkirurgiske speciale i Danmark.

Allan Gammeltoft, født 1912, cand. med. 1938, guldmedaille 1943, dr. med. 1948, har en alsidig uddannelse; men den kirurgiske uddannelse er endnu ikke tilstrækkelig. Han har flere langvarige studieophold bag sig i udlandet.

Dr. Gammeltofts videnskabelige produktion er bortset fra prisafhandlingen og disputatsen ikke omfattende. Det med universitetets guldmedaille belønnede arbejde handler om den renale udskillelse af forskellige monosaccharider. Forsøgene er forholdsvis omfattende og bringer flere oplysninger af værdi. Det må siges at være en god og lovende afhandling. Disputatsen om ketonstofferne rolle i fedtstofskiftet er et solidt og godt arbejde, der vidner om god forståelse af dette vanskelige område og om videnskabelig selvstændighed. Desuden foreligger en række arbejder i tilslutning til disputatsen, tildels udført i samarbejde med andre. Under sit studieophold i udlandet som assistent ved Post Graduate School, Hammersmith, England, og Presbyterian Hospital, New York, har ansøgeren samlet og bearbejdet materialer, hvoraf skal fremhæves arbejder over portårestase og leverens blodperfusion hos patienter med levercirrhose udført i samarbejde med Blakemore og andre. Det af M. Simonsen, J. Buemann, A. Gammeltoft, F. Jensen og K. Jørgensen 1953 publicerede arbejde indgår som et led i den afhandling, som M. Simonsen har fået antaget til forsvar for den medicinske



doktorgrad. Det er et led i en serie, og indeholder mest forsøgsprotokoller, mens behandlingen af de vigtigere videnskabelige problemer udskydes til senere. I de senere år har ansøgeren udført experimentalkirurgiske arbejder indenfor centrale områder af kirurgien; disse er udført i samarbejde med andre, og der foreligger endnu ikke større selvstændige arbejder, som muliggør en bedømmelse af ansøgerens personlige indsats.

Jens L. Hansen, født 1913, cand. med. 1938, dr. med. 1950, har en god almen uddannelse; men hans kirurgiske uddannelse er utilstrækkelig, fordi den fortrinsvis ligger på et enkelt kirurgisk speciale. Han har foretaget flere studierejser.

Hans videnskabelige produktion er meget stor, men af stærkt skiftende kvalitet; den vidner om stor belæsthed og mangesidige interesser. Disputatsen, under fællestitlen: *Ulcus ventriculi s. duodeni* og *cancer ventriculi* i et sektionsmateriale, er et flittigt og meget stort arbejde; men det lider af betydelige svagheder. Der er dog meget af værdi i afhandlingerne, og ligeledes er forfatterens bidrag til de grundlæggende principer for bearbejdelsen af sektionsmaterialer original og værdifuld. Af andre arbejder skal fremhæves arbejderne om hyperthermi og shock samt om betydningen af gonococdyrkningen i klinikken. Blandt de thoraxkirurgiske arbejder skal fremhæves arbejdet om solitære lungeabscesser behandlet med radikal operation og arbejderne om den tidlige diagnose af bronchialcanceren.

Eivin Hasner, født 1915, cand. med. 1941, guldmedaille 1943, dr. med. 1946, har en alsidig uddannelse; men den kirurgiske uddannelse er endnu ikke tilstrækkelig. Han har været censor i anatomi i 6 år.

Den videnskabelige produktion er omfattende og af høj kvalitet. Prisaftandlingen: En ved Injektionsmetoder foretaget Undersøgelse af Blodkarrene i det menneskelige Endometrium er en klart opbygget afhandling, der i sin form vidner om modenhed og videnskabelig sans. Disputatsen: Endometriets vasculære cyclus er et flittigt og grundigt arbejde, der er tillidsvækkende og værdifuldt, og som bærer vidnesbyrd om sund kritik og udpræget videnskabelig evne. Af de øvrige arbejder skal fremhæves arbejdet om binyrernes størrelse i barnealderen, arbejderne om thromboangiitis obliterans, arbejderne om funktionsundersøgelser af columna, arbejdet om eosinophili i den postoperative periode samt det store arbejde om binyrernes betydning i den post operative periode, et arbejde, i hvilket dr. Hasner indtager en central og samlende stilling. Hans produktion er – navnlig set i betragtning af hans alder – imponerende såvel kvantitativt som kvalitativt.

John Hertz, født 1906, cand. med. 1931, dr. med. 1935, har en alsidig uddannelse; men den kirurgiske uddannelse er ikke tilstrækkelig. Han har foretaget flere studierejser.

Den videnskabelige produktion er omfattende. Disputatsen: Studier over fracturhelingen med særligt henblik på betydningen af kostens vitaminindhold bringer på flere områder betydelige resultater, dels i retning af bekræftelse af tidligere undersøgelser, dels i retning af ny viden. Af de følgende arbejder skal fremhæves arbejderne over thyreotoxicosis med monografien *Goitre and allied diseases* i centrum, der er et omfattende og værdifuldt arbejde, der behandler litteraturen overlegent, og som på flere punkter bringer selvstændige undersøgelser og iagttagelser, og som er blevet belønnet med en amerikansk pris. Desuden kan fremhæves arbejderne om adamantinom og mucus-secreting tumours of the jaws.



Edgar Schnohr, født 1900, cand. med. 1927, dr. med. 1934, har en god almen-uddannelse. Hans uddannelse som reservekirurg er næppe tilstrækkelig. I de sidste 10 år har han været chef for en kirurgisk poliklinik. Han har foretaget flere studierejser.

Den videnskabelige produktion er omfattende og alsidig. Disputatsen: *The Cause of Death in High Intestinal Obstruction. Observations on Chloride, Urea and Water* er et originalt og dygtigt arbejde, hvis disposition er meget stringent. Den statistiske behandling er særdeles vellykket. Arbejdet indleder her i Skandinavien en ny epoke i det for kliniken så centrale problem om vædske og salt-balance. Af de resterende arbejder skal fremhæves de smukke arbejder om tarm-peristaltik observeret gennem bugvægsvinduet, arbejdet om protamininsulinat ved kirurgisk diabetes, arbejderne om behandling af urinvejsinfektion med calcium amygdalat samt de konsekvent gennemførte arbejder over hånddesinfektion med hexachlorofen. Som helhed kan siges, at arbejderne fra de senere år ikke er af samme høje kvalitet som disputatsen og de sig dertil sluttende arbejder.

Frederik Therkelsen, født 1906, cand. med. 1930, guldmedaille 1932, dr. med. 1936, har en usædvanlig fyldig uddannelse suppleret med flere studierejser. Foruden fuld almindelig kirurgisk uddannelse har han været reservelæge på ortopædisk afdeling og thoraxkirurgisk specialafdeling. Endvidere har han været konstitueret overkirurg og poliklinikchef i ca. 1½ år samt prosector chirurgie i godt 3 år og lektor i kirurgi i 6 år. Yderligere har dr. Therkelsen i 5 semestre overtaget undervisningen for professoren i kirurgi samt 3 gange været officiel opponent ved disputatshandlinger.

Dr. Therkelsens videnskabelige produktion er omfattende og af høj kvalitet. Prisopgaven om primære blandingssvulster i menneskets spytkirtler er et meget stort, omhyggeligt og grundigt arbejde, der vidner om solide kundskaber og en ubestridelig evne til videnskabelig forskning. De foreliggende spørgsmål behandles med kritik på moden, forstandig og selvstændig vis og afhandlingen yder vægtige bidrag til det foreliggende spørgsmål. Disputatsen om typebestemmelse ved retsmedicinske pletundersøgelser er et særdeles smukt og modent arbejde, der vidner om stor grundighed, uomtvistelig videnskabelig klarhed og en omhyggeligt gennemtænkt plan; det bringer mange vigtige iagttagelser, og metoden anvendes stadig som standardmetode ved retsmedicinske undersøgelser.

Af de følgende arbejder skal fremhæves arbejdet om kulhydratrig kost ved diabetes, arbejderne over kranietraumerne og deres følgetilstande, arbejdet om den histologiske diagnose af appendicitis, for hvilket han har fået tildelt Svindts pris, arbejderne om navicularefractur og lunatommalaci samt fra de seneste år arbejderne om bronchial-carcinom, oesophaguscarcinom, tragtbryst og pulmonalstenose. Flere af de nævnte arbejder er store og vægtige. Alle arbejder er præget af megen selvstændighed i emnevalg og synspunkter og skrevet i en smuk, akademisk form, ligesom de viser, at han har bevaret uformindsket videnskabeligt initiativ.

Kjæld Trautner, født 1909, cand. med. 1934, dr. med. 1947, har en fyldig og alsidig uddannelse suppleret med flere studierejser i udlandet.

Den videnskabelige produktion, som foreligger trykt, er sparsom. Disputatsen handler om åbne senelæsioner. Arbejdet er velskrevet, præget af megen grundighed og viser gennemgående kritisk evne. Afhandlingen giver en dokumentation af den hidtidige behandlings mangelfuldhed. Det er beklageligt, at der ikke fremlægges et selvstændigt, såvel experimentelt, som klinisk arbejde udført efter moderne principper. Af andre arbejder kan fremhæves de experimentelle om



gastropriv pellagra sammen med S. Petri og Fl. Nørregaard, arbejdet om leverfunktion og hypertension sammen med Fl. Råschou samt indledningsforedraget i Nordisk kirurgisk Forening i 1951 om abscessus ad anum og fistula ani sammen med Otto Mikkelsen. Ved møder og kongresser har dr. Trautner i samarbejde med andre holdt 3 foredrag om urulogiske emner belyst klinisk og eksperimentelt. Ingen af disse arbejder foreligger publiceret bortset fra et kort resumé, der ikke tillader bedømmelse. Manuskripter er ikke indsendt.

Efter ovenstående gennemgang af ansøgernes kvalifikationer mener udvalget eenstemmigt, at af ansøgerne er dr. med. Frederik Therkelsen alle de andre ansøgere klart overlegen i betragtning af hans usædvanligt omfattende uddannelse, hans videnskabelige produktion og hans mangeårige og udmærkede virksomhed som universitetslærer.«

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke afdelingslæge dr. med. Jens L. Hansen og dr. med. John Hertz afgav bemærkninger til indstillingen.

Efter at udvalgets indstilling således var tiltrådt af fakultetet i møde den 21. september og af Konsistorium på dettes møde den 30. september 1953 videresendtes den under 1. oktober 1953 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 23. oktober 1953 1. reservekirurg, lektor, dr. med. Frederik Therkelsen udnævnt til professor i kirurgi ved Københavns universitet og til chef for Rigshospitalets kirurgiske poliklinik fra 1. november 1953 at regne.

*3. Professor, dr. med. Anders Thornvals afgang og 1. reservelæge, dr. med. Harald Kristian Kristensens udnævnelse til professor i øre-, næse- og halssygdomme*

(j. nr. 235/53).

Under 23. april 1953 blev der meddelt professor, dr. med. Anders Thornval afsked på grund af alder i nåde og med pension fra stillingen som professor i øre-, næse- og halssygdomme ved Københavns universitet og overlæge ved rigshospitalets afdeling for øre-, næse- og halssygdomme fra den 31. januar 1954 at regne.

Efter at embedet var opslået ledigt, blev under 12. maj 1953 de 7 indkomne ansøgninger, nemlig fra klinikchef, dr. med. Jørgen Arnvig, overlæge, dr. med. Jørgen Falbe-Hansen, 1. reservelæge, dr. med. Harald K. Kristensen, overlæge, dr. med. Johannes Christian Nielsen, 1. reservelæge, dr. med. J. P. Vald. Poulsen, overlæge, dr. med. Niels Riskær og dr. med. Thure Bruun Vilstrup tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. med. A. Thornval, dr. med. Mogens Fog og dr. med. J. Engelbreth-Holm samt professor, dr. med. Yrjö Meurmann, Helsinki, og professor, dr. med. Odd Opheim, Oslo. Dette udvalg afgav under 1. december 1953 følgende indstilling:



Jørgen Arnvig, født 1908, cand. med. 1934 (220 points), specialistanerkendelse 1941, dr. med. 1948, har i årene 1948–52 været ørelæge ved Statens kostskole for døve og er siden juni 1952 ansat som klinikchef ved samtlige Statens kostskoler for døve. Han er socialministeriets konsulent i spørgsmål vedrørende døve børn. Ansøgeren har en forholdsvis god almen sygehusuddannelse samt en fuldt tilfredsstillende specialuddannelse. Han har foretaget studierejser til Holland og England.

Ansøgerens videnskabelige produktion er af relativt begrænset omfang. Disputatsen: »Cerebrospinalvædskenes produktion og resorption« er et særdeles værdifuldt arbejde indenfor sit område, og det samme gælder afhandlingen om fundet af lymfekar i væggen af saccus endolymphaticus hos det normale marsvin samt et større arbejde fra 1951 om relationen mellem ørelabyrinten og det subarachnoidale rum og om absorptionen af labyrintvædsken.

Ansøgeren har – såvidt det kan ses – ikke givet sig af med undervisning af studenter.

Jørgen Falbe-Hansen, født 1903, cand. med. 1929 (221½ points), specialistanerkendelse 1937, chef for Blegdamshospitalets øreklinik 1940, dr. med. 1942 og overlæge ved Blegdamshospitalets øreklinik fra 1944. Han er desuden fra 1942 konsulent i strubekirurgi ved Finseninstitutet og Radiumstationen, og fra 1945 ørehalslæge ved Københavns kommunale skolevæsen. Han har foretaget flere studierejser, derunder en rejse til U.S.A.

Hans almen- og specialuddannelse må anses for rigelig og fyldestgørende.

Hans videnskabelige produktion er ret omfattende. Disputatsen: »Clinical and Experimental Histological Studies on Effects of Salicylate and Quinine on the Ear« og de dertil knyttede arbejder vidner om gode intentioner og interesse for forskning. Hans øvrige arbejder, der overvejende er praktisk orienterede, dokumenterer hans kliniske kunnen og erfaring. Særlig skal fremhæves et arbejde over tracheotomi og bronchoskopi ved poliomyelitis samt beretningen om resultater af laryngektomi.

Såvidt det kan ses, har ansøgeren ikke beskæftiget sig med undervisning af studenter.

Harald Kristian Kristensen, født 1914, cand. med. 1939 (233 points) specialistanerkendelse 1948 og dr. med. 1949. Ansøgeren har en omfattende og grundig almen- og specialuddannelse og har fungeret som 1. reservelæge ved Rigshospitalets øreafdeling siden 1950. Han har foretaget talrige studierejser, derunder en længere til England.

Hans videnskabelige produktion er meget stor og mere omfattende end de øvrige ansøgers. Han har beskæftiget sig med mange forskellige områder indenfor otolaryngologien. Disputatsen: »Afkalkningsproblemer i den histologiske teknik med bidrag til det indre øres histologi« er et solidt og vederhæftigt arbejde af betydning, hvis positive sider vel opvejer dets formelle svagheder. Den øvrige produktion omfatter såvel experimentelle som kliniske arbejder. Langt den største del af disse viser ansøgerens evne til at se et problem og angribe det på videnskabelig forsvarlig måde og vidner om hans store flid og belæsthed. Særlig skal fremhæves det originalt anlagte experimentelle arbejde om nystagmografi og undersøgelser over den akustisk vestibulære funktion hos marsvin efter fjernelsen af den horisontale buegang.

Han har siden 1946 fungeret som censor i anatomi ved den lægevidenskabelige examens 1. del, og siden september 1950 hvert semester holdt propædeutisk kursus i oto-, rhino- laryngologiske undersøgelsesmetoder for medicinske studenter.



Johannes Christian Nielsen, født 1904, cand. med. 1932 (201 points) specialistanerkendelse 1944, embedslægeexamen 1938, dr. med. 1945, overlæge ved Statshospitalet i Sønderborg siden 1951. Han har foretaget flere studierejser. Hans praktiske almene og specielle uddannelse er meget tilfredsstillende.

Ansøgerens videnskabelige produktion er ret stor og omfatter særligt bakteriologiske emner. Disputats: »Studies of the Aetiology of Acute Otitis Med.« giver værdifuldt bidrag til forståelse af den akutte otitis medias bakteriologi særligt hos børn. Udover den bakteriologiske emnekreds har forfatteren kun præsteret få arbejder.

Ansøgeren har som klinisk assistent deltaget i undervisningen af studerende.

J. P. Vald. Poulsen, født 1913, cand. med. 1939 (226 points), specialistanerkendelse 1948, dr. med. 1944, 1. reservelæge ved Sundby hospital siden 1. maj 1952. Ansøgerens praktiske uddannelse er alsidig og ret stor, men han har knapt fuldendt sin tjeneste som 1. reservelæge. Han har foretaget studierejse til Sverige.

Hans videnskabelige produktion er relativt lille, men på den anden side er ingen af hans arbejder ligegyldige, idet de alle søger at fremskaffe bestemte oplysninger eller at belyse bestemte problemer. Disputatsen: »Studier over korynebakteriernes systematik« kan betegnes som et værdifuldt systematisk arbejde. Blandt de øvrige arbejder skal særligt nævnes undersøgelsen over forholdet mellem adenotomi-tonsilectomi og polio-mylitis samt hans undersøgelser over objektiv audiometri ved hjælp af psykogalvanisk reflex.

Han ses ikke at have deltaget i undervisning af de studerende.

Niels Riskær, født 1910, cand. med. 1937 (241 points), guldmedaille 1938, specialistanerkendelse 1947, dr. med. 1943, overlæge ved Københavns amts-sygehus i Gentofte siden 1953. Ansøgerens praktiske uddannelse er meget alsidig og værdifuld. Han har foretaget studierejser til Sverige.

Hans videnskabelige produktion er omfattende og præget af evne til original problemstilling og kritisk vurdering. Guldmedailleafhandlingen: »Duodenalsonderings betydning for diagnose og behandling af galdevejslidelse« blev af censorerne meget rosende bedømt. Disputatsen: »Undersøgelser over hæmolytiske streptococcers serologi med særligt henblik på type- og gruppebestemmelse af gruppe A-stammer« må betegnes som svagt sammenlignet med forfatterens øvrige arbejder. De øvrige publikationer har et varieret emnevalg, dels fra bakteriologien dels fra kliniken. Fra de senere år foreligger en række experimentelle arbejder med tilknytning til den vestibulære del af labyrinten, som viser fantasi og teknisk opfindsomhed foruden soberhed og kritisk sans. Særligt skal fremhæves de vel gennemførte arbejder over streptomycinets virkninger og den elektrofysiologiske registrering af nystagmus. Også arbejderne over antihistaminica er af betydning.

Ansøgeren har i 4 måneder undervist de studerende i det obligatoriske kursus i oto-, rhinolaryngologi.

Thure Bruun Vilstrup, født 1917, cand. med. 1943 (213 points), specialistanerkendelse 1951, dr. med. 1950, dr. phil. 1951. Hans almene uddannelse er nogenlunde omfattende, hvorimod specialuddannelsen er mindre end de øvrige ansøgere og skønnes endnu at være utilstrækkelig. Han har foretaget studierejser til Sverige og deltaget i Galathea-expeditionen.

Den videnskabelige produktion er i betragtning af ansøgerens alder omfat-



tende. Arbejderne er af høj videnskabelig kvalitet, men behandler alle et meget snævert område. De indeholder således intet, som kan tjene til belysning af hans kliniske viden og kunnen eller egnethed for klinisk arbejde. Den medicinske disputats: »Studies on the Structure and Function of the Semicircular Canals« og den filosofiske disputats: »Structure and Function of the Membranous Sacs of the Labyrinth in *Acanthias Vulgaris*« er begge baserede på meget dygtigt gennemførte undersøgelser af de histologiske og fysiologiske forhold i sildehajens labyrinth. Forfatteren har i disse arbejder vist sig som en experimentator af høj klasse og som en nøgtern og kritisk videnskabsmand. Ansøgeren ses ikke at have deltaget i undervisningen af studenter.

Efter ovennævnte gennemgang af ansøgernes kvalifikationer er udvalget nået til følgende resultat:

Udvalget er i sin helhed enig om, at Thure Bruun Vilstrup i teoretisk videnskabelig henseende har vist ganske særlige evner. Hans kliniske produktion og uddannelse er imidlertid ikke tilstrækkelig til, at han kan komme i betragtning ved besættelsen af professoratet.

Udvalget skal herefter udtale, at to af ansøgerne, nemlig Harald Kristian Kristensen og Niels Riskær er de øvrige overlegne med hensyn til teoretisk og klinisk videnskabelig indsats; de har begge en fyldig og fuldt ud tilfredsstillende praktisk uddannelse. Det er vanskeligt at afgøre, hvem af de nævnte to der er bedst kvalificeret til den søgte stilling.

Et flertal (Opheim, Engelbreth-Holm og Fog) mener at måtte give Niels Riskær fortrinet på grund af hans veldokumenterede evne til original og selvstændig problemstilling, hans udpræget kritiske sans og hans stringente og klare fremstilling af sine resultater.

Et mindretal (Meurman og Thornval) anser Harald Kristian Kristensen for den bedst kvalificerede, idet vi peger på, at denne ansøger har den største videnskabelige produktion, og at hans arbejder for størstedelen er meget værdifulde og i ikke mindre grad end Niels Riskærs vidner om originalitet og fantasi. Endvidere synes hans uddannelse os mere alsidig. Fremhæves må også hans 3-årige undervisning af studenterne.«

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke klinikchef, dr. med. Jørgen Arnvig fremsendte bemærkninger.

Ved skrivelse af 9. december 1953 trak Niels Riskær sin ansøgning tilbage.

Udvalgsindstillingen blev derefter behandlet på fakultetets møde den 14. december 1953, hvori 21 af 28 fakultetsmedlemmer deltog. På mødet erklærede professorerne, dr. med. J. Engelbreth-Holm og dr. med. Mogens Fog, at de kunne tiltræde, at 1. reservelæge, dr. med. Harald K. Kristensen indstilledes til professoratet. Det samme havde professor, dr. med. Odd Opheim udtalt ved skrivelse af 11. december 1953. Ved afstemningen stemte ialt 19 fakultetsmedlemmer for, at dr. Kristensen indstilledes til professoratet, ingen imod.

Efter at fakultetet således havde tiltrådt udvalgets ændrede indstilling og efter at den var tilrådt af Konsistorium, videresendtes den under 11. januar 1954 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 6. februar 1954 1. reservelæge, dr. med. Harald Kristian Kristensen udnævnt til professor i øre-, næse-



og halssygdomme ved Københavns universitet og til overlæge ved rigshospitalets afdeling for øre-, næse- og halssygdomme med den dertil knyttede poliklinik fra den 1. februar 1954 at regne.

4. *Oprettelse af et ordinært professorat i neurofysiologi og direktør, dr. med. Fritz Buchthals udnævnelse til professor*

(j. nr. 326/54).

På normeringsloven for 1955-56, jfr. folketingstidende, tillæg A, sp. 1419-20, oprettedes et ordinært professorat i neurofysiologi mod samtidig nedlæggelse af direktørstillingen for neurofysiologisk institut.

Efter indstilling fra universitetet blev herefter ved kgl. resolution af 25. april 1955 direktør for universitetets neurofysiologiske institut, dr. med. Fritz Buchthal udnævnt til professor i neurofysiologi ved Københavns universitet fra 1. april 1955 at regne med fortsat forpligtelse til som bestyrer at varetage ledelsen af universitetets neurofysiologiske institut.

5. *Professor, dr. med. Poul Flemming Møllers afgang og assisterende overlæge, cand. med. Gregers Thomsens udnævnelse til professor i radiodiagnostik*

(j. nr. 495/54).

Under 4. februar 1955 blev der meddelt professor, dr. med. Poul Flemming Møller afsked efter ansøgning på grund af alder i nåde og med pension fra 31. august 1955 at regne fra stillingen som professor i radiologi ved Københavns universitet og overlæge ved rigshospitalets radiologiske afdeling.

Efter at embedet under 21. april 1955 var blevet opslået ledigt som et professorat i radiodiagnostik, hvortil professoratet i radiologi var blevet omdannet, blev under 13. maj 1955 de indkomne 4 ansøgninger, nemlig fra 1. reservelæge, cand. med. Johannes Fischer Christensen, afdelingslæge, dr. med. Helge Eltorm, overlæge, dr. med. Thomas Peder Rosendal og fungerende assisterende overlæge, cand. med. Gregers Thomsen tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. med. Poul Flemming Møller, dr. med. Eggert Møller, dr. med. E. Husfeldt og med. dr. Jens Nielsen samt professor ved Lunds universitet med. dr. Olle Olsson. Dette udvalg afgav under 3. september 1955 følgende indstilling:

»J. Fischer Christensen er 48 år og kandidat fra sommeren 1935 med haud prim. Hans almene uddannelse har foruden turnus bestået i 1 års tjeneste som reservelæge ved Ålborg amts sygehus i Terndrup og 3 måneders ansættelse som kandidat på afd. for hud- og kønssygdomme. Han har desuden været kandidat-vikar på provinssygehuse og vikar i landpraksis i ialt  $1\frac{1}{2}$  år.



Hans radiologiske uddannelse har strakt sig over ialt ca. 17 år og er foregået på forskellige blandet diagnostisk-terapeutiske afdelinger og tillige på Radiumstationen i Aarhus. Han har været 1. reservelæge i  $7\frac{1}{2}$  år, heraf  $4\frac{1}{2}$  på Bispebjerg Hospital og 3 år på Nørre Hospital. Under sin ansættelse på Bispebjerg Hospital var han i 1 år konstitueret overlæge.

Han har ved indlevering af 2 afhandlinger til forsvar for doktorgraden vist en betydelig flid og lyst til litterært arbejde. Men begge disse afhandlinger viser en sådan mangel på videnskabelig kritik og metodik, at de ikke kan kvalificere ham til et professorat i røntgendiagnostik. Mindre arbejder, som udgør resten af hans produktion, ændrer ikke denne bedømmelse.

Dr. med. Helge Eltorm er 47 år og kandidat fra vinteren 1934/35 med laud. Hans almene uddannelse har strakt sig over ca. 5 år, heraf 1 år og 3 måneder som 2. reservelæge.

Hans radiologiske uddannelse har strakt sig over ialt ca. 16 år, heraf  $4\frac{1}{2}$  år som 1. reservelæge og ca. 5 år som afdelingslæge på Københavns Amtssygehus i Gentofte. Uddannelsen har fundet sted på forskellige blandet diagnostisk-terapeutiske afdelinger samt på Radiumstationen i København.

Dr. Eltorm har tillige været konsulent ved Sct. Maria Hospital i Roskilde og ved Blegdamshospitalet.

Han har undervist sygeplejeelever i fysiologi og foretaget flere korte studierejser til Sverige samt deltaget i kongresser i Sverige, Norge og København.

Hans videnskabelige produktion er ret omfattende. 3 af litteraturlistens arbejder skal foreligge i manuskript, som dog ikke er indsendt til bedømmelse, og to udgøres af kun ganske korte referater af afholdte foredrag. Alle hans arbejder – undtagen det første om evipannarose – er af radiologisk indhold. Hans hovedværk er undersøgelserne over lave temperaturers indvirkning på maligne svulster, hvilket emne disputatsen også omfatter. Det er et stort og grundigt arbejde, i hvilket er samlet resultatet af tidligere offentliggjorte mindre arbejder om samme emne. Af disse er særligt et arbejde fra 1942: »Über Kältebehandlung bei Krebs« velskrevet med grundig og kritisk gennemgang af litteraturen. Selve konklusionen i disputatsarbejdet er nøgtern og god, og afhandlingen kan betegnes som et godt arbejde. Blandt dr. Eltorms andre arbejder skal særlig fremhæves hans arbejde sammen med Bartels om prolaps af ventrikelslimhinden, i hvilket slås en pæl gennem den i den senere litteratur så stærkt fremhævede prolapshyppighed. Hans arbejder om angiografi, bronchografi og myelografi viser stor interesse for nye undersøgelsesmetoder.

Dr. Eltorms arbejder viser en flittig og også grundig forsker med sans og evner for videnskabeligt arbejde og godtgør, at han ikke er inhabil til den søgte stilling.

Dr. med. Th. Rosendal er 48 år og kandidat fra sommeren 1933 med laud.

Hans almene uddannelse har foruden turnus bestået af 14 måneder som klinisk assistent og prosector ved Almindeligt Hospital, heri indbefattet 5 måneder som vikar for praktiserende læge, samt 3 måneders ansættelse som kandidat på en hudafdeling og tilsammen 3 måneder som vikar på specialafdelinger. Han har desuden været visitator på Kommunehospital i ca. 9 år.

Hans radiologiske uddannelse har strakt sig over godt 10 år. Uddannelsen har fundet sted på forskellige blandet diagnostisk-terapeutiske afdelinger samt på Radiumstationen i København. Han har været 1. reservelæge, først på Sundby Hospital i  $2\frac{1}{2}$  år og senere på Kommunehospital i  $1\frac{3}{4}$  år.

Siden maj 1947 har han været overlæge på Sundby Hospitals røntgenafdeling.

Dr. Rosendal er desuden konsulent ved Dr. Louises Børnehospital og ved



Vestre Fængsel, samt indtil 1. april 1955 ved den kommunale børneklíník på Martinsvej.

Ansøgeren har foretaget studierejser til Sverige, U.S.A. og Genua. Han har aldrig undervist.

Dr. Rosendal har en stor og alsidig radiologisk uddannelse, og hans videnskabelige produktion er omfattende. Arbejdet nr. 1 ligger udenfor radiologien, og det samme gælder arbejderne nr. 6, 7, 8 og 9, som alle ligger indenfor et emneområde, hvor hovedarbejdet er doktorafhandlingen: »The Conducting Properties of the Human Skin to Alternating Current.« Disputatsen er et eksperimentelt, hovedsageligt fysisk arbejde; det er et godt og flittigt arbejde og viser en for en mediciner usædvanlig evne til indtrængen i fysiske problemer.

Af de øvrige 10 arbejder er 5 casuistiske meddelelser (nr. 2, 3, 4, 5 og 11).

Selv om billedokumentationen i visse af disse meddelelser kan udsættes for kritik, og diskussionen på sine steder er unødigt udførlig, kan de dog betegnes som værdifulde og aktuelle indlæg.

Nr. 10, afhandlingen om »Renal Tuberculosis, a Review of 208 Cases« er et bredt anlagt forsøg på i ret summarisk form at belyse en del kliniske forhold af interesse. Arbejdet har navnlig værdi ved at tilvejebringe et materiale vedrørende nyre-tuberkulosen i Danmark til sammenligning med et fremtidigt materiale ved moderne behandling.

I et arbejde (nr. 12): »Roentgen Examination of the Temporal Bone for Cholesteatoma« har forfatteren på en efterlignelsesværdig måde sat sig ind i den detaljerede røntgenanatomi og med kritik udvalgt de rigtige projectioner.

I et særdeles detaljeret arbejde: »The Development of the Calcaneal Foot Deformity after Poliomyelitis« skildrer forfatteren de divergerende anskuelser angående årsagerne til fejlstillingen. På grundlag af et eget materiale på 167 triceps-paralyser på 134 patienter viser forfatteren på afgørende måde, at calcaneus-foden er forårsaget dels af lejeforandringer af calcaneus, dels af en ændret form af denne knogle. En analyse af disse forhold har betydning for behandlingen.

I samarbejde med dr. Hertz har forfatteren på grundlag af et materiale på 153 intracranieelle tumorer hos børn i en retrospektiv analyse af røntgenbilleder fra 1936 til 1951 med overordentlig omhyggelighed sammenfattet røntgensymptomatologien. I sammenhæng med grundig litteraturgennemgang beskrives røntgenfundene på oversigtsbilleder af craniumet ved forskellige typer af hjernetumorer. På grund af problemstillingen har arbejdet ikke givet væsentlig nyt, men er værdifuldt ved materialets omfang og dets om hyggelige bearbejdelse.

Dr. Rosendal viser i hele sit forfatterskab en tydelig videnskabelig evne, en levende interesse og sans for aktuelle medicinske problemer. Hans arbejder karakteriseres ved en overordentlig omhu og grundighed, der dog kan føre ud i et detailstudium til skade for fremstillingens klarhed.

Gregers Thomsen er 40 år og kandidat fra sommeren 1941 med laud.

Hans almene uddannelse har strakt sig over ca.  $3\frac{1}{2}$  år; foruden turnus har han været kandidat på forskellige provinssygehuse.

Hans radiologiske uddannelse har strakt sig over ca. 11 år og har fundet sted på forskellige blandet diagnostisk-terapeutiske afdelinger samt på Radiumstationen i København. Han har været 1. reservelæge i  $4\frac{1}{3}$  år og siden april 1955 været konstitueret assisterende overlæge på rigshospitalet.

Endvidere har ansøgeren siden juni 1950 været docent i radiologi ved Danmarks Tandlægehøjskole (de første  $1\frac{1}{4}$  år konstitueret) og har her varetaget undervisning af de tandlægestuderende og afholdt eksamen i faget.

Som 1. reservelæge har han afholdt kursus i røntgendiagnostik for de medicinske studerende og undervist sygeplejeelever i radiologi.



Hans videnskabelige produktion er særdeles omfattende. Ca.  $\frac{1}{3}$  af arbejderne er casuistiske meddelelser, af hvilke nogle har betydelig interesse. Således udgør nr. 9 den første beskrivelse i litteraturen af et røntgendiagnosticeret aneurisme i sinus Valsalvæ. Gennem nr. 8 meddeles en i litteraturen ikke tidligere omtalt komplikation til cleido-cranial dysostose. Allerede i et tidligere arbejde, nr. 2, viser han en usædvanlig evne til kritisk bedømmelse, idet han ved røntgenundersøgelser af halshvirvelsøjlen i et brachialgi-materiale og i et comparabelt kontrolmateriale finder, at røntgenforandringer som sådanne næppe kan have nogen væsentlig betydning for opståelsen af brachialgi.

En række arbejder om angiografiske problemer viser, at forfatteren har evne til at sætte sig ind i og udføre nye krævende undersøgelsesmetoder af stor betydning for kliniken.

I arbejdet (nr. 14): »Pneumo-encephalography in a Pediatric Department. Review of 214 Cases. With Special Reference to Brain Atrophy« giver den forsigtige vurdering af røntgenfundet ved atrofi et tydeligt indtryk af forfatterens kritiske evne. Arbejdet (nr. 22): »Thymogene tumorer« giver den vigtige opdeling mellem operable virkelige thymomer og inoperable carcinomatøse thymustumorer på grundlag af en god iagttagelsesevne ved klogt varieret undersøgelsesteknik.

Størst interesse knytter sig dog til den kategori af arbejder, der omhandler hiatusbrok. Allerede med arbejdet nr. 4, hvori forfatteren redegør for 27 tilfælde af ulcus oesofagi, hvoraf 13 var under 20 år, tager han det første skridt på dette felt. Nr. 6: »Hiatal Hernia and Short Oesophagus in Children« udgør en logisk fortsættelse af nr. 4 og er en forstudie til afhandlingen: »Hiatushernier hos børn.« Dette arbejde, der er antaget til forsvar for den medicinske doktorgrad ved Københavns universitet, er baseret på et patientmateriale af 58 børn, det største foreliggende materiale af denne art. Gennem en meget tiltalende undersøgelsesteknik udreder forfatteren røntgensymptomatologien ved hiatusbrok hos børn og påviser, at regurgitationen af ventrikelindholdet til oesofagus er et karakteristisk symptom ved denne lidelse. I et stort kontrolmateriale af normale småbørn kunne regurgitation ikke påvises ved en tilsvarende røntgenundersøgelsesteknik. Afhandlingen, der er skrevet i et klart og godt sprog, er klart disponeret, hvilket gør det til en fornøjelse at læse den. Det er et endog særdeles godt arbejde.

Gregers Thomsens hele produktion vidner om en fremragende videnskabelig evne, usædvanlig flid og interesse, god iagttagelsesevne og sund klinisk bedømmelse. Imponerende er hans klare fremstillingsevne og hans udprægede evne til samarbejde.

Af ovenstående fremgår, at udvalget finder Rosendal og Thomsen de andre ansøgere langt overlegne.

Når vi til slut skal sammenligne de to nævnte, må vi finde, at Thomsens større produktion på væsentlig kortere tid, hans mere frugtbringende klinisk-røntgenologiske problemstillinger, hans klarere fremstillingsevne og hans dokumenterede evne til samarbejde samt hans betydelig større erfaring som lærer giver ham et afgjort fortrin fremfor Rosendal.

Udvalget skal derfor enstemmigt indstille Gregers Thomsen til det ledige professorat.

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke overlæge, dr. med. Thomas Rosendal indsendte bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet og Konsistoriums forretningsudvalg i møde den 28. oktober 1955 indsendtes den under 31. oktober 1955 til ministeriet.



Herefter blev ved kgl. resolution af 14. januar 1956, nu konstitueret professor Gregers Segelcke Thomsen udnævnt til professor i radio-diagnostik ved Københavns universitet og overlæge ved rigshospitalets radiologiske afdeling fra 1. januar 1956 at regne.

6. *Professor, dr. med. Knud Sands afgang og afdelingsleder, dr. med. Harald Gormsens udnævnelse til professor i retsmedicin*

(j. nr. 163/57).

Under 5. februar 1957 blev der meddelt professor, dr. med. Knud Sand afsked efter ansøgning på grund af alder i nåde og med pension fra stillingen som professor i retsmedicin ved Københavns universitet fra den 31. august 1957 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede under 11. februar 1957 var blevet opslået ledigt, blev under 26. februar 1957 de indkomne 2 ansøgninger, nemlig fra cand. med. Jørgen Axel Voigt og afdelingsleder, dr. med. Harald Gormsen, tilstillet universitetet til erklæring. Ved skrivelse af 5. april 1957 trak Jørgen Axel Voigt sin ansøgning tilbage.

Til bedømmelse af den indkomne ansøgning nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. med. Knud Sand, dr. med. J. Engelbreth-Holm samt dr. med. K. Brøchner-Mortensen. Dette udvalg afgav under 8. april 1957 følgende indstilling:

»Den eneste ansøger, inspektør og afdelingsleder ved universitetets retsmedicinske institut, dr. med. H. Gormsen er født i 1909, blev student i 1927, tog medicinsk embedseksamen 1934 (249<sup>5</sup>/<sub>6</sub> points) og erhvervede den medicinske doktorgrad i maj 1942 på afhandlingen »Knoglemarvsundersøgelser, med særligt henblik på plasmaceller«.

Dr. Gormsens uddannelse er meget omfattende og alsidig. Han har næsten fire års klinisk uddannelse på provinssygehuse, dels som kandidat, dels som reserve-læge, og endvidere på Radiumstationen i Århus.

I patologisk anatomi har dr. Gormsen 4<sup>1</sup>/<sub>2</sub> års uddannelse, på Kommunehospitalet i Århus og København samt på universitetets patologisk-anatomiske institut, København. Han opnåede autorisation som speciallæge i patologisk anatomi og vævsmikroskopi 1941.

Dr. Gormsens retsmedicinske uddannelse har fundet sted på universitetets retsmedicinske institut, København, fra 1. januar 1943 som assistent og fra 1. juli 1943 som inspektør og afdelingsleder ved universitetets retsmedicinske institut. Uddannelsen omfatter således ialt 14 år.

Dr. Gormsen har i 6 måneder som Rockefeller-stipendiat studeret retsmedicin og patologisk anatomi i U.S.A., har i flere perioder studeret retsmedicin i London og har desuden besøgt en række retsmedicinske instituter i det øvrige Europa. Han er korresponderende medlem af British Association of Forensic Pathologists.

Dr. Gormsen har siden 1943 deltaget i undervisningen af medicinske studenter og embedslægestuderende i retsmedicin og socialmedicin, og siden 1948 har han alternerende med professoren været eksaminator i retsmedicin.

Dr. Gormsen har en betydelig videnskabelig produktion bag sig. Hans videnskabelige arbejder omfatter foruden mindre patologisk-anatomiske og rets-



medicinske arbejder et stort antal arbejder om knoglemarv og specielt studier over plasmaceller og disses betydning for antistofdannelse. Disse arbejder er beskrevet i en længere række publikationer, hvoriblandt den førnævnte disputats. Dr. Gormsens arbejder, som på dette område for en del er sket i samarbejde med andre, er alle af stor værdi og har givet ham international anerkendelse. Dels bringer de nye originale synspunkter, og dels viser de dr. Gormsen som en ualmindelig energisk, grundig og kritisk forsker.

Et andet område, hvor dr. Gormsen har ydet en fortræffelig indsats, er hans samarbejde med klinikere ved undersøgelser over nyreforandringer belyst ved nyrebiopsier. Disse arbejder er publiceret i ni afhandlinger og må siges at være af meget høj videnskabelig standard.

Et tredje område, hvor dr. Gormsen har ydet interessante bidrag, er en række undersøgelser over forekomst af epitheloide cellegranulomer i knoglemarven ved forskellige sygdomme og efter BCG-vaccination. Særlig på dette sidste område er der samlet og bearbejdet et højt interessant materiale.

Endelig har dr. Gormsen, især i de senere år, publiceret flere meget værdifulde afhandlinger om retsmedicinske emner, trafikdødsfald og pludselig død, hvoraf særlig skal fremhæves et vægtigt arbejde om pludselig død som følge af myocarditis.

Dr. Gormsens meget betydelige uddannelse såvel i klinik som patologisk anatomi og retsmedicin, hans overmåde vægtige videnskabelige produktion, som gennem årene har været af stigende omfang og kvalitet og hans store erfaring som underviser og eksaminator gør ham fuldt kvalificeret til et professorat i retsmedicin.

Udvalget skal enstemmigt indstille, at det ledige embede besættes med inspektør og afdelingsleder, dr. med. H. Gormsen.«

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgeren, der ikke afgav bemærkninger.

Efter at fakultetet og Konsistorium havde sluttet sig til indstillingen, blev den under 24. maj 1957 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 8. juni 1957 afdelingsleder, dr. med. Harald Gormsen udnævnt til professor i retsmedicin ved Københavns universitet fra 1. september 1957 at regne.

#### D. VED DET FILOSOFISKE FAKULTET

##### *1. Oprettelse af et ordinært professorat i teatrets æstetik og historie og professor, dr. phil. Torben Kroghs udnævnelse til professor i dette fag*

(j. nr. 536/46).

Under 19. maj 1947 indstillede det filosofiske fakultet, at der oprettedes et ordinært professorat i teatrets æstetik og historie.

På normeringsloven 1953-54, jfr. Rigsdagstidende 1952-53, tillæg A, sp. 4269-70, blev oprettet et professorat i teatrets æstetik og historie mod nedlæggelse af det ekstraordinære professorat i operaens æstetik og historie.

Med henblik på embedets besættelse afgav fakultetet under 16. april



1953 indstilling om, at professor Krogh straks overtog professoratet i teatrets æstetik og historie.

Efter at indstillingen var tiltrådt af Konsistorium, videresendtes den til ministeriet under 24. april 1953.

Herefter blev ved kgl. resolution af 15. maj 1953 professor, dr. phil. Torben Krogh udnævnt til professor i teatrets æstetik og historie ved Københavns universitet fra 1. april 1953 at regne.

*2. Oprettelse af et ordinært professorat i moderne historie og samfundskundskab og lektor, dr. phil. Sven Henningsens udnævnelse til professor*  
(j. nr. 324/51).

På normeringsloven for finansåret 1953/54 – jfr. Rigsdagstidende 1952-53, tillæg A, sp. 4269-70 – oprettedes et professorat i moderne historie og samfundskundskab.

Under 27. april 1951 afgav den historiske faggruppe følgende indstilling:

»På fakultetsmødet den 23. ds. overdrog fakultetet efter forhandling den historiske faggruppe at formulere et andragende om oprettelse af et ordinært professorat i moderne historie og samfundskundskab. I den anledning tillader faggruppen sig at udtale følgende:

Allerede i 1929 stillede faggruppen (professorerne Aage Friis, Erik Arup og Knud Fabricius) forslag om et sådant professorat, og forslaget blev 18. febr. 1929 tiltrådt af fakultetet. Når embedet ikke dengang blev oprettet, hang det sammen med, at der på sagens senere stadium ikke længere fandtes »en bestemt kvalificeret kandidat« til et professorat, medens der var flere yngre historikere, der måtte betragtes som velegnede til at beklæde et lektorat. 1932 fremsatte faggruppen da forslag om oprettelse af et lektorat i moderne historie og samfundskundskab, der gennemførtes på finansloven 1935/36. 1935-43 beklædtes lektoratet af nuværende direktør i foreningen Norden, cand. mag. F. W. Wendt, fra efterårssemestret 1943 af den nuværende indehaver dr. phil. Sven Henningsen.

Når faggruppen nu søger lektoratet omdannet til et professorat, skyldes det, at de forskningsmæssige og pædagogiske hensyn, som 1929 talte for at oprette et sådant professorat, siden har fået forøget vægt, medens den hindring, der i begyndelsen af 30'erne vanskeliggjorde professoratets oprettelse, nu må betragtes som bortfaldet; der findes for tiden en dansk historiker (nemlig dr. Sven Henningsen), som vi anser for kvalificeret til at beklæde et professorat i moderne historie og samfundskundskab.

Om den eventuelle professors *forskningsopgaver* kan anføres, at de to discipliner, der i de angelsaksiske lande betegnes som Political Science og International Relations, og som begge omfattes af det eventuelle professorat, er inde i en stærk udvikling. Nye emner – f.eks. UN og de andre store internationale organisationer – tages op til behandling, og nye synspunkter anlægges under studiet af det politiske livs funktioner, parlamenternes sammensætning, de politiske partiers opbygning, de faktorer, der bestemmer den politiske opinion, de principielle linier i udenrigspolitikken og baggrunden derfor i staternes økonomiske, geografiske og ideologiske forhold osv. I løbet af de sidste årtier er en stor og værdifuld videnskabelig litteratur vedr. disse emner vokset frem. Samtidig er



det tilgængelige kildemateriale til den nyeste tids historie i væsentlig grad forøget, ikke mindst takket være de allieredes beslaglæggelse af tyske arkiver. Det behøver ikke at understreges, at en videnskabelig bearbejdelse af dette materiale fra dansk synspunkt vil have stor interesse.

Det kan i denne forbindelse nævnes, at en konference af universitetsrepræsentanter i Utrecht 1948, sammenkaldt af UNESCO, udtalte ønsket om, at »all those universities, not already possessing special chairs or departments or not otherwise providing for teaching and research on the subject of International Relations, be urged as soon as possible to establish such chairs or departments or make other provision for such teaching and research.« Dette ønske vil blive imødekommet ved oprettelsen af et professorat som det foreslåede.

Der ligger indenfor fagområdet moderne historie og samfundskundskab store *undervisningsopgaver*. Undervisningsplanen for studiet til skoleembedseksamen lægger særlig vægt på den nyeste tids historie, og anordningen af 1935 om studentereksamen kræver, at den nyeste tids historie (efter 1870) behandles udførligst. Tendensen indenfor gymnasieundervisningen går formentlig også i retning af at give faget samfundslære en større plads end tidligere. Det er derfor særlig uheldigt, at universitetsundervisningen i det nævnte fagområde længe har været forældet, og at der savnes tidssvarende lærebøger, ikke mindst i samfundslære.

Dr. Svend Henningsen har som lektor i moderne historie og samfundskundskab gjort et stort og værdifuldt arbejde for at modernisere universitetsundervisningen, som han har varetaget i større omfang og mere selvstændigt, end det med billighed kan kræves af en lektor, men hans fagområde kan kun bestrides på fyldestgørende måde af en videnskabsmand, der kan ofre forskning og undervisning den væsentlige del af sin tid.

Under henvisning til, hvad ovenfor er anført, skal faggruppen andrage om, at fakultetet søger oprettet et ordinært professorat i moderne historie og samfundskundskab.«

Det filosofiske fakultet indstillede i sit møde den 1. juni 1953 i henhold til § 1, stk. 4 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer, at embedet skulle besættes uden opslag med lektor, dr. phil. Sven Henningsen.

Efter at fakultetets indstilling var blevet tiltrådt af Konsistorium på dettes møde den 12. juni 1953, blev ved kgl. resolution af 17. august 1953 lektor, dr. phil. Sven Henningsen udnævnt til professor i moderne historie og samfundskundskab fra den 1. august 1953 at regne.

### 3. *Professor, dr. phil. Edgar Rubins død og amanuensis, dr. phil. Franz Froms udnævnelse til professor i psykologi*

(j. nr. 444/51).

Den 3. maj 1951 afgik professor i eksperimentel psykologi ved universitetet, dr. phil. Edgar Rubin ved døden.

Efter at embedet var blevet opslået ledigt som et professorat i psykologi blev under 10. juni 1953 de indkomne 3 ansøgninger, nemlig fra mag. art. Kr. Holt-Hansen, amanuensis, dr. phil. Franz From og docent, fil. dr. Gudmund J. W. Smith, tilstillet universitetet til erklæring.



Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Fr. Brandt, Jørgen Jørgensen og E. Tranekjær Rasmussen. Dette udvalg afgav under 28. november 1953 følgende indstilling:

»Dr. Gudmund J. W. Smith, der er født i Lund den 29. januar 1920, blev fil. lic. 1946 og disputerede for doktorgraden 1949 på en afhandling om tvillingforskningen. I årene 1945-47 var han amanuensis ved det psykologiske institut i Lund, blev første assistent i 1949 og docent i psykologi samme år.

Docent Smith har til bedømmelse af sine kvalifikationer indsendt to større arbejder, nemlig disputatsen »Psychological Studies in Twin Differences« (251 sider) og »Interpretations of Behavior Sequences« (120 sider) samt en række mindre artikler og nogle manuskripter. Denne ret omfattende produktion, der dog overvejende angår testpsykologi, viser ham som en i mange henseende habil og original psykolog med en særdeles levende trang til forskning. Som det vægtigste eksempel kan her anføres disputatsen, hvor flere nye synspunkter anlægges for tvillingforskningen. Af de fremsatte resultater skal eksempelvis anføres, at medens eenæggede tvillinger synes at have let ved at tilpasse sig til hinanden og til at samarbejde, synes forholdet mellem toæggede tvillinger ofte at være præget af kappestrid og af konflikt. Et andet bemærkelsesværdigt resultat er, at de enkelte testresultater korrollerer mindre mellem eenæggede tvillinger end forskellene mellem resultaterne af tests, der gentages med større tidsinterval på samme person. Forfatteren tillægger derfor såkaldte »longitudinale« undersøgelser stor betydning, ikke blot for tvillingforskningen, men for testning i al almindelighed. Sådanne eksempler på selvstændig forskning og originale ideer findes der rundt omkring i produktionen flere af. Desuden viser forfatteren i de psykologiske undersøgelser af enkelttilfældene i tvillingforskningen en udmærket psykologisk indlevelsessevne og i det hele taget en evne til at få fat i interessante træk og udforme levende helhedsbilleder. Hvis hans påstand om de omtalte »longitudinale« undersøgelses betydning holder stik, må dette resultat anses for at være af vidtrækkende betydning, men indtil videre må spørgsmålet anses for diskutabelt.

Hvad man kan anke over hos ansøgeren i hans produktion i det hele taget er en vis uklarhed i hans begrebsdannelser. Han diskuterer levende og ofte med en udmærket kritisk sans en mængde problemer, men alt for sjældent munder diskussionen ud i klarhed. Dette hænger også sammen med hans manglende evne til i sin fremstilling at skabe overblik. Hans produktion er jævnlgt svær at læse, og det er alt for ofte vanskeligt at danne sig en præcis opfattelse af det centrale i hans problemstilling. Dette gælder bl. a. diskussionen af de anvendte forskningsmetoder, hvor man hyppigt lades i stikken med en følelse af utryghed, hvad angår metodernes rækkevidde og holdbarhed.

Ansøgerens samlede produktion giver indtryk af en ung energisk forsker, der med stor begejstring og selvstændighed giver sig i kast med en række forskningsopgaver, men som næppe endnu kan siges at være fuldt afklaret.

Mag. art. Kr. Holt-Hansen, der er født den 5. februar 1898, blev magister i psykologi i 1927. Han har siden væsentligst været beskæftiget med dyreprykologiske forsøg, som han med store personlige afsavn har gennemført med sjælden energi og entusiasme. Desuden har han givet sig af med foredragsvirksomhed og med skribentvirksomhed af forskellig art, samt en årrække med skolepsykologiske arbejder ved det kommunale skolevæsen i Stubbekøbing.

Ansøgeren har til bedømmelse af sine kvalifikationer indleveret en række arbejder, hvoraf det største »Undersøgelser over eftervirkning hos mus agrarius



ved adfærd» (432 sider) for nylig af det filosofiske fakultet er antaget til forsvar for doktorgraden. Desuden har han indleveret et manuskriptarbejde i tilknytning hertil, nemlig »Læreprocesser i Labyrint« (132 sider) samt nogle mindre arbejder, hvoraf to særligt fortjener at nævnes, nemlig to undersøgelser over lydlokalisering (Zeitschrift für Psychologie, Bd. 120 (1931) og Bd. 145 (1939)).

Disputatsen repræsenterer det væsentligste af det forskningsarbejde, magister Holt-Hansen gennem årene har været beskæftiget med. Dette arbejde bringer i mange henseender originale bidrag til den dyrepsykologiske metodik til udforskning af tidligere handlingers eftervirkning på senere handlinger og hermed til udforskning af indlæringsprocessernes psykologi. Det er et stort anlagt experimentelt arbejde med en mængde smukt udførte forsøg, som forfatteren har gennemført med stor konsekvens. Det er imidlertid også et arbejde, der lider af væsentlige svagheder og mangler, navnlig hvad angår vurderingen af det indhøstede forsøgsmateriale, som forfatteren – tiltrods for en vidtgående statistisk analyse med anvendelse af de nyeste metoder og i benyttelsen af disse assisteret af dr. phil. G. Rasch – ikke på tilfredsstillende måde får bragt til at belyse nærliggende spørgsmål, der rejser sig i anledning af det indhøstede materiale. Læsningen af afhandlingen er til det yderste besværlig med den udviklede og ofte uklare terminologi og dens brede fremstillinger, hvor man savner sondring mellem væsentligt og uvæsentligt. Forfatterens egentlige fortjeneste er det forsøgs-metodiske bidrag. Det er lykkedes ham at udbygge en forsøgsanordning, der må siges at være de tidligere anvendte labyrinter overlegen i flere henseender. Den er således langt simplere, og navnlig tillader den tilvejebringelse af et materiale, som i langt højere grad end tidligere muliggør indgående statistiske analyser. Det indhøstede materiale må siges at være af en sådan art, at man stadig vil kunne vende tilbage til det og efter udvikling af nye statistiske teorier – som i dag er i deres vorden – formentlig vil kunne vente sig interessante resultater af ved en fornyet analyse af materialet eventuelt i forbindelse med nye supplerende forsøg.

Arbejdets hovedsvaghed er desværre karakteristisk for ansøgeren. Om nogen alsidig orientering indenfor psykologiens forskellige områder vidner heller ikke hans øvrige produktion. Alt i alt viser den hans gode evner som experimentator, og de to arbejder over lydlokalisering bidrager på smuk måde til dette billede, men disputatsarbejdet giver tillige indtryk af svigtende evne til begrebsmæssig klar bearbejdelse af det ved eksperimenterne indvundne materiale.

Når man tager de nævnte mangler i betragtning, må udvalget nære betænkeligheder ved at erklære magister Holt-Hansen kompetent til et professorat i psykologi.

Dr. phil. Franz From, der er født 14. februar 1914, tog magisterkonferens i psykologi i 1939. Efter examen blev han ansat som honorarlønnet medarbejder ved Københavns Kommunes psykotekniske institut. 1939 blev han konstitueret som fast videnskabelig assistent ved Universitetets psykologiske laboratorium, hvor han blev fast ansat i denne stilling 1942. Efter det psykologisk-pædagogiske studiums oprettelse 1944 blev undervisningen i børne- og ungdomspsykologi overdraget ham. Desuden har han varetaget vikarundervisningen under Rubins fravær fra 1943–45, under hans sygdom og efter hans død. I 1953 disputerede han for den filosofiske doktorgrad.

Til bedømmelse af sine kvalifikationer har dr. From indleveret sin disputats: »Om oplevelsen af andres adfærd« (1953, 200 sider). Desuden har han i manuskript indleveret et experimentalpsykologisk arbejde: »En undersøgelse over hopto-dynamisk længdebedømmelse«, samt tre mindre afhandlinger.

Af disse arbejder karakteriserer navnlig disputatsen ansøgeren som forsker på



en smuk måde. Det er et arbejde med en klar og interessant problemstilling, nemlig en undersøgelse af andres adfærd som oplevelse, som perception, uafhængigt af, hvorledes denne adfærd udfra andre synspunkter iøvrigt må siges at være beskaffen, hvilket er udtrykt i bogens titel, og i dens undertitel: Et bidrag til den menneskelige adfærds fænomenologi. Arbejdet er fast og smukt opbygget med mange fine beskrivelser på grundlag af forfatterens egne iagttagelser, suppleret med forsøgspersonernes spontane udtalelser og med medarbejderes iagttagelser. Man kan sige, at arbejdet i visse henseender er et pionerarbejde. Det åbner for et nyt forskningsområde og vil kunne virke tilskyndende og inspirerende. Med megen klarhed og fin psykologisk sans analyseres de »psykoide« emner i deres forskellige aspekter, og der gives nye faste begrebsbestemmelser, således at afhandlingen som helhed virker som grundlæggelse af en ny disciplin. Blandt de nye værdifulde begrebsbestemmelser skal nævnes »Præg«, »Handlespor«, »Udtryksspor«, »Prægspor«, »perciperede Handlemuligheder«.

Arbejdet bringer betydningsfulde forsøgsresultater, især hvad angår oplevede tidlige forløb. Det vises, hvorledes mange af de fra den såkaldte gestaltpsykologi kendte lovmæssigheder også gælder her. Indstillingens betydning for forarbejdningen af de ensartede, fysiske stimuli (en forevist film) undersøges i enkeltheder. Der påvises f.eks. det interessante, at oplevelsen af, hvad der for iagttageren står som en særlig hensigt hos det handlende individ, hos iagttageren kan virke formende på hans oplevelse af hele det videre forløb. Der er med andre ord skabt en indstilling, der har indflydelse på, hvorledes den videre forarbejdning af de fysiske påvirkninger kommer til at foregå. Sammenhængen mellem to væsentlige momenter indenfor det oplevede, nemlig på den ene side den oplevede hensigt, formål eller mening, som forfatteren kalder den oplevede handlings »sens«, og på den anden side det mere »materielle« forløb, analyseres indgående, og interessante forhold fremdrages her. Et andet eksempel på interessante resultater er forfatterens påvisning af, at det oplevede handleforløb hos det perciperende individ (iagttageren) har en tilbøjelighed til at blive fremtrædelsesform for, hvad der for ham kommer til at stå som en speciel beskaffenhed hos det oplevede handlende individ.

Som allerede fremhævet, må det understreges, at man her står overfor et arbejde, der åbner vide perspektiver for personlighedsforskningen, idet det bl. a. viser, at den måde, hvorpå en person forarbejder visse stimuli til oplevet adfærd hos andre, vil fortælle væsentlige ting om denne person selv og derved kan give anledning til konstruktion af interessante personlighedstests. Arbejdet viser dr. From som en moden forsker med fantasi og evne til intelligent bearbejdelse af sine resultater. Og det viser tillige ved sin klare og letfattelige fremstilling udmærkede pædagogiske evner, som iøvrigt også har vist sig ved dr. Froms lærervirksomhed.

Indtrykket af hans forskerpersonlighed bestyrkes ved læsningen af de andre arbejder, blandt hvilke man særligt må fremhæve den experimentalpsykologiske undersøgelse af, hvorledes vi oplever og bedømmer stængers længde, når vi holder disse i hånden og svinger dem uden at få stængerne at se. Ved en række mønstergyldigt udtænkte og udførte forsøg finder forfatteren frem til det på forhånd alt andet end nærliggende resultat, at det, der er afgørende for længdebedømmelse uden synets hjælp af stænger svunget i hånden, er kubikroden af stængernes inertioment om den givne omdrejningsaxe. Disse undersøgelser fortæller noget om de psyko-fysiologiske processer, der spiller en rolle for vor håndtering af genstande og kan muligvis blive af betydning for værktøjskonstruktion.

Omendskønt dr. Froms produktion ikke er omfattende, er dens kvalitet gennemgående så fin, at hans kompetence er utvivlsom. Selvom hans arbejder hist og her er lidt vel knappe i udformningen, viser de ham som en selvstændig og



iderig forsker, der ved sin modenhed, sin alsidige orientering og skønsomhed, såvelsom ved sine pædagogiske evner har sådanne kvalifikationer, at vi må anse hans fortrin fremfor de andre ansøgere for ubestridelige og derfor ikke betænker os på at anbefale fakultetet at indstille ham til det ledige professorat.»

Indstillingen blev tilstillet ansøgerne af hvilke mag. art. Kr. Holt-Hansen og docent, fil. dr. Gudmund Smith afgav bemærkninger.

Efter at indstillingen var tiltrådt af fakultetet og af Konsistorium, videresendtes den under 9. februar 1954 til ministeriet. Herefter blev ved kgl. resolution af 3. februar 1954 amanuensis dr. phil. Franz From udnævnt til professor i psykologi ved universitetet fra 1. februar 1954 at regne.

#### *4. Professor, dr. phil. Erik Abrahamsens død og dr. phil. Nils Schiørrings udnævnelse til professor i musikvidenskab*

(j. nr. 327/49).

Den 17. februar 1949 afgik professor i musikvidenskab dr. phil. Erik Abrahamsen ved døden.

Efter at embedet var blevet opslået ledigt og efter at man havde bedømt ansøgningerne, nemlig fra mag. art. Henrik Glahn, mag. art. Povl Hamburger, mag. art. Gunnar Heerup, dr. phil. Torben Krogh, mag. art. Nils Schiørring og fil. dr. Ingeborg Lagerkrantz, blev i overensstemmelse med flertalsindstillingen besættelsen af embedet udsat indtil videre.

På normeringsloven for 1952-53, jfr. rigsdagstidende tillæg A, sp. 5399-5400, omdannedes det ekstraordinære professorat i musikvidenskab for professor, dr. phil. Jens Peter Larsen til et ordinært professorat under forudsætning af, at det efter professor Abrahamsens død ledige professorat fortsat indtil videre ikke blev besat.

På normeringsloven for 1953-54, jfr. rigsdagstidende tillæg A, sp. 4269-70, oprettedes imidlertid et professorat i teatrets æstetik og historie, hvorefter det efter professor Abrahamsens død ledige professorat atter kunne opslås ledigt.

Efter at dette var sket, blev under 26. maj 1953 de indkomne tre ansøgninger, nemlig fra universitetsadjunkt, mag. art. Henrik Glahn, lektor, mag. art. Povl Hamburger og dr. phil. Nils Schiørring tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Jens Peter Larsen, dr. phil. Torben Krogh og professor, dr. phil. Knud Jeppesen. Dette udvalg afgav under 5. februar 1954 følgende indstilling:

»Mag. art. Henrik Glahn (født 1919) tog i 1945 magisterkonferens ved Københavns universitet. Han har siden den tid virket først som undervisningsassistent og fra 1950 som universitetsadjunkt, er desuden, siden 1947, organist.

Han har til bedømmelse indsendt 3 maskinskrevne afhandlinger samt nogle



korte trykte artikler og nogle pædagogiske udgivelser. De tre afhandlinger er: 1. En undersøgelse over de formale og stilistiske forhold indenfor Brahms symfonier (specialeafhandling ved magisterkonferens i 1945); 2. En undersøgelse over de rytmiske forhold i reformationstidens salmesang på basis af Hans Thomissons salmebog (guldmedaljeafhandling 1946); 3. Melodistudier til den lutherske salmesangs historie 1524 til ca. 1600 I (indsendt til bedømmelse for doktorgraden 1953).

Brahms-afhandlingen er et vel disponeret og klart fremstillet arbejde, der tager stilling til værdifulde problemer på en dygtig måde. De indledende æstetiske betragtninger kan nok siges at være lidt uafklarede, men opfattelsen som helhed bygger på god indlevelse og en sund og naturlig musikalsk opfattelse. – Guldmedaljeafhandlingen viser også afgjorte videnskabelige evner. Det er en meget dygtigt anlagt og gennemført undersøgelse, som tildels tager stilling til tidligere lidet behandlede problemer og når frem til klare formuleringer. I visse henseender kan dens synspunkter dog synes vel stærkt bestemt af tidligere forskeres teorier. Som helhed er det imidlertid et meget lovende arbejde. – Det væsentligste bidrag til bedømmelsen er dog den sidste omfangsrige afhandling om den lutherske salmesangs melodistof. Formålet med denne undersøgelse har været en klarlæggelse af det kildemæssige grundlag for melodistoffet i Hans Thomissons salmebog med udgangspunkt i spørgsmålet om, hvorvidt melodierne mere eller mindre selvstændige holdning hos Hans Thomisson skyldtes en særlig dansk syngemåde eller udefra kommende påvirkning (tysk meloditradition). Med dette for øje gennemgår forfatteren en rig samling mss. og tryk fra 1524 til ca. 1600, en samling, som med sine ca. 200 numre er meget anseelig og må opfattes som fuldt ud tilstrækkelig, selvom den, som forf. selv bemærker, langt fra er fuldstændig og under de nuværende forhold (tyske bibliotekstilstande efter krigen) ikke kan blive det. Ved en sammenligningsmetode, hvis teknik må kaldes både original og fintmærkende, anfører og betragter han nu alle væsentlige varianter i de 158 melodier, der her kommer i betragtning. Denne gennemgang af kildemateriale med indgående kommentarer, undertiden voksende ud til selvstændige specialafsnit, danner med sine ca. 200 sider afhandlingens langt overvejende del. Af disse specialafsnit kan fremhæves ekskurser over melodierne til »Jesus Christus nostra salus« (med den interessante påvisning af, at de to melodier oprindeligt har været knyttet sammen i en tostemmig sats), »Nu bede vi den Helligaand« (med den overbevisende understregning af dens sammenhæng med sekvensen »Venis sancte spiritus«), og om melodierne hidrørende fra Le Maistres samling (med den overraskende påvisning af forbindelsen med de danske »Kongesalmer«) m. fl. I en afsluttende sammenfatning, som især på baggrund af den udførlige kildegennemgang måske nok kan siges at virke lovlig knap og næsten skitseagtig, uddrages resultaterne af den forudgående undersøgelse. Det samlede resultat må opgøres som værende af overordentlig betydning, ikke blot til klarlæggelse af kildegrundlaget for Hans Thomissons melodistof, men for udviklingen indenfor det 16. århundredes tysk-lutherske meloditradition overhovedet. Det må dog beklages, at forf. i det sidste afsnit ikke fuldt ud har nået at indfri de store forventninger, som er skabt ved afhandlingens hovedafsnit. – I forhold til de nævnte større afhandlinger er de øvrige indsendte arbejder uden afgørende betydning.

Hovedindtrykket af ansøgeren er, at han har vist udprægede videnskabelige evner, stor dygtighed, stringens og evne til at tumle et omfattende materiale. Hans store arbejde er vel, som naturligt motiveret i opgavens art, overvejende filologisk betonet, men viser tillige på adskillige punkter et sundt musikalsk omdømme. Det vil være meget at ønske, at der sikres ham mulighed for fortsat videnskabelig forskervirksomhed.



Mag. art. Povl Hamburger (født 1901) tog i 1928 magisterkonferens i musikvidenskab ved Københavns universitet. Han har siden 1940 været lærer i musikteori og musikhistorie ved Blindeinstituttet, og fra september 1945 undervisningsassistent, fra 1951 lektor i samme fag ved Københavns universitet. Desuden har han været organist siden 1925.

De af ansøgeren indsendte arbejder falder i tre hovedgrupper: 1. En maskinskreven afhandling fra 1928 om toccataen hos J. S. Bach og dens historiske forudsætninger (magisterkonferens) og 3 mindre studier vedr. ældre klaver- og luthmusik, offentliggjort i Zeitschrift f. Musikwissenschaft 1929–30; 2. En række lærebøger fra årene 1936–1951 (Musikkens historie 1–2, harmonilære, modulationslære, koralharmonisering i kirketonearter og harmonisk analyse); 3. En større afhandling »Subdominant og vekseldominant« (indsendt til bedømmelse for doktorgraden 1953) med tre beslægtede mindre afhandlinger (»The Ornamentation in the Works of Palestrina«) (Acta mus. 1950), »Pausens anvendelse i det 16. årh.s vokalphony« (manuskript 1953) og »Halvnodesissonans i vokalphony« (manuskript 1953); hertil kommer bl. forskellige andre arbejder en biografi af Thomas Laub (1942) og en artikel »Formproblemet i vor tids musik (Carl Nielsens »Espansiva«) Dansk Musiktidsskrift 1931.

Afhandlingen fra 1928 er et velskrevet og dygtigt tilrettelagt arbejde, som viser anlæg for videnskabelig forskning. De tre mindre afhandlinger viser kynighed og god orientering indenfor det pågældende område. I de følgende år har ansøgeren overvejende helliget sig pædagogisk virksomhed; resultaterne heraf er nedfældede i en række stærkt benyttede lærebøger, der også har været af væsentlig betydning for undervisningen af de musikstuderende ved vore højere læreanstalter. Mens flere af disse lærebøger er overvejende didaktisk prægede, og næppe kan siges at have nogen egentlig videnskabelig karakter, vil vi gerne fremhæve særlig de to seneste, »Harmonisk analyse« (1951), der ved forenkling og tildels omformning af den Riemannske funktionslære, viser praktisk pædagogisk sans og klarhed i tankegangen, og »Koralharmonisering i kirketonearter« (1948), der hviler på selvstændige iagttagelser og væsentlig er skabt på bar bund. Bogen om Thomas Laub er ligeledes et førstehånds arbejde; den er velskrevet, men kan næppe siges at have egentlig videnskabelig karakter. En artikel om Carl Nielsens tredje symfoni viser et åbent blik for formproblemer i nyere musik.

Afhandlingen »The Ornamentation in the Works of Palestrina« (1950) åbner rækken af de studier over Palestrinatidens musik, hvormed han i de seneste år på ny har vendt sig til egentlig musikvidenskabelig forskning. Udgangspunktet har atter været hans pædagogiske virksomhed, hvilket også gælder de to følgende afhandlinger om pausen og om halvnodesissonans i det 16. årh.s vokalphony. Men hans forsøg på at underbygge sin pædagogiske praksis, har her ført ham helt over i videnskabelig forskning. Om disse tre artikler gælder, at de alle bærer vidnesbyrd om skarpsindighed og fin iagttagelsesevne, men at de lejlighedsvis afslører en vis hang til at drage slutninger ud fra et lovligt spinkelt materiale.

Det største af de forelagte arbejder er afhandlingen »Subdominant og vekseldominant – en udviklingshistorisk undersøgelse« (1953). Med udgangspunkt i den af Rameau i det 18. århundrede grundlagte og i nyere tid navnlig af Hugo Riemann omkring 1900 udformede harmoniopfattelse (»Funktionslæren«) søger han at efterspore et af denne teoris hovedmomenter, den subdominantisk-vekseldominantiske funktionsvirkning, så langt tilbage som muligt i europæisk musikhistorie. Han gennemgår til dette formål de forskellige epokers musikværker, fra det 13.–14. årh.s flerstemmighed til impressionismens gennembrud omkring 1900. – Den centrale idé i hans arbejde har været ønsket om at påvise, at en akkordbestemt musikopfattelse gør sig gældende i europæisk musikhistorie langt tidligere end oftest hævdet. Denne påvisning er på flere punkter lykkedes,



selvom fortolkningen af hvad der ligger bag ved nodebilledet ofte kan diskuteres. Den fare for en »anakronistisk« opfattelse, som forf. selv lejlighedsvis gør opmærksom på, kan han ikke siges at have undgået. Dette gælder især tiden op til ca. 1600. En væsentlig svaghed ved arbejdet er grundet i, at han søger at omfatte et så stort tidsrum, hvilket medfører dels, at han ikke får alt væsentlig materiale med, dels, at han ikke får mulighed for i tilstrækkelig grad at gå til bunds i det materiale han anvender. Ofte kan materialebegrænsningen synes noget vilkårlig og valget af kilder lidt tilfældigt. En virkelig kildekritisk vurdering finder sjældent sted. Endvidere må man beklage, at forf. i så ringe grad har interesseret sig for teoretikerne, som på mange punkter kunne have givet ham fastere grund under fødderne. – Til afhandlingens udpræget positive sider hører bl. a. en ekskurs over *Musica ficta*, som er både vel overvejet og kyndig. Videre er der grund til at fremhæve den gode og levende fremstilling, som præger afhandlingen, og som udspringer af forf.s intense optagethed af sit emne. Trods alle mangler, hvoraf nogle langt fra er uvæsentlige, må afhandlingen siges at rumme værdifulde iagttagelser og vidne om skarpsindighed, sans for systematik og omfattende musikalsk indsigt.

Vi vil gerne til slut fremhæve, at vi nærer den største respekt for den beundringsværdige energi, ansøgeren har lagt for dagen ved trods en overvældende undervisningsbyrde at gennemføre et så krævende forskningsarbejde. Det må håbes, at han i fremtiden må kunne fortsætte dette arbejde under mindre tyngende vilkår.

Dr. phil. Nils Schiørring (født 1910) tog magisterkonferens i musikvidenskab ved Københavns universitet i 1933. Han har siden 1933 været assistent ved musikhistorisk museum og siden 1939 været musikanmelder (først ved *Nationaltidende*, hvor han også var teaterkritiker, siden 1949 ved *Berlingske Tidende*). I 1943-45 var han redaktør af *Dansk Musiktidsskrift*. Fra 1953 er han efter en længere årrækkes medarbejderskab konsulent for *Dansk Folkemindesamling*. Siden 1949 har han regelmæssigt holdt forelæsninger ved universitetet.

Der foreligger fra denne ansøger til bedømmelse to tidlige maskinskrevne afhandlinger, om den franske ouverture (magisterkonferens 1933) og om Schultz' og Kunzens viser (prisafhandling 1934), en række arbejder om det 16. og 17. årh.s danske visesang (en afhandling i *Musikhistorisk Arkiv* (1939), *Melodibindet* til den samlede udgave af Kingos skrifter (1945) og disputatsen (1950), en maskinskrevet afhandling »Allemande og fransk Overture« (1953) samt forskellige udgaver og afhandlinger om dansk musik, herunder en række artikler i *Dansk biografisk Leksikon*.

Den tidlige afhandling om den franske ouverture er et dygtigt og velskrevet arbejde, der bygger på en stor stof-indsamling og viser sundt *judicium*, omend det metodisk knapt synes helt frigjort. Afhandlingen om Schulz' og Kunzens viser er det første arbejde på det felt, hvorom hans forskning har koncentreret sig gennem de følgende femten år: den ældre danske musik, i særlig grad den danske vise. Det er et solidt arbejde, som viser både en bredere kulturhistorisk orientering og evne til musikalsk karakterisering. I forbindelse med hans viseforskning må nævnes hans medudgivervirksomhed ved samlingen »Gamle danske viser« (I-V), der selv om den fortrinsvis er beregnet til praktisk brug, udmærker sig ved grundige og fuldt videnskabeligt funderede kommentarer. Som det første centralt videnskabelige arbejde indenfor hans hovedfelt: viseforskningen, står dog afhandlingen om »Melodistof til danske viser 1530-1630« (*Musikh. Arkiv* 1939). Allerede her viser han dybtgående kendskab til det omfattende melodistof og dets mangfoldigt forgrenede problemer. Et smukt vidnesbyrd om hans



indlevelse i den ældre visetradition giver også hans bearbejdelse af melodistoffet til Kingoudgaven.

Ansøgerens ubetinget største indsats på dette felt er dog hans hittidige hovedværk, disputatsen »Det 16. og 17. årh.s danske visesang«, som betegner en imponerende arbejdsydelse og er bygget op med en storstilet flid og sejt udholdenhed. Det er lykkedes forf. ved et uhyre omfattende indsamlingsarbejde at sammenstille et materiale, som i ganske overvejende grad er bygget på hans egen forskning, og derved kaste lys over områder af dansk musikhistorie, som hidtil var praktisk talt uoplyst, og som foruden rent musikalskt tillige har betydelig litterær og kulturhistorisk interesse. Ind i arbejdet er føjet lykkelige fund, således frem for alt den overraskende påvisning af et dansk musikmanuskript som kilde for størstedelen af Adam Kriegers længe efterlyste første arie-samling fra 1657. Med al beundring for den fremragende forskerpræstation, der her er ydet, kan man ikke tilbageholde en beklagelse af, at forf. ikke når til en mere indgående musikalsk behandling af sit stof. I betragtning af det overvældende materiale, der er gennemgået, må dette dog siges at være fuldt forståeligt. I de få år, der er gået siden arbejdets fremkomst, har det vist sig at hævde sin plads som et grundlæggende hovedarbejde indenfor Skandinaviens viseforskning, der uden tvivl fremover vil tjene som basis for nye studier på dette område.

Ansøgerens sidste arbejde, »Allemande og fransk ouverture«, genoptager et tema fra hans første afhandling, og viser eklatant hans evne til at afvinde et stof nye muligheder gennem udholdende og målbevidst videreføring. I forhold til det tidligere arbejde, der omfattede den franske ouverture i hele dens udvikling, har forf. her indsnævret sine rammer og rettet søgelyset mod en mere afgrænset periode, ouverturen indtil Lully's død, og har herigennem opnået at vise sin evne til at vinde øget indsigt gennem stærkere fordybelse. På overbevisende måde har han klarlagt den franske ouvertures sammenhæng med den forudgående Allemande-tradition, bl. a. gennem inddragning af hidtil upågtet håndskrevet materiale, og derved kastet interessant nyt lys over dens udvikling frem til klassisk form. Det er en smuk og afrundet fremstilling af et problem af central musikhistorisk interesse.

Alt i alt må det siges, at dr. Schiørring har vist sig som en forskerbegavelse af rang, først og fremmest i kraft af sin evne til fordybelse og aldrig afladende trang til at føre sin forskning til bunds. Disse egenskaber og ikke mindre den modenhed, som præger hans seneste værker, har for os været afgørende, når vi mener at måtte indstille dr. Schiørring til det ledige professorat i musikvidenskab.

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen afgav bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i møde den 15. februar 1954 og af Konsistorium på dettes møde den 3. marts 1954, videresendtes sagen under 8. marts 1954 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 6. april 1954 dr. phil. Nils Schiørring udnævnt til professor i musikvidenskab ved Københavns universitet fra 1. april 1954 at regne.



5. *Professor Anton Karlgrens afgang og universitetsadjunkt, dr. phil. Carl Stiefs udnævnelse til professor*

(j. nr. 251/52).

Under 17. juli 1952 blev der meddelt professor i slavisk filologi Lars Anton Natanael Karlgren afsked på grund af alder i nåde og med pension fra 31. januar 1953 at regne.

Efter at embedet var blevet opslået ledigt, blev under 3. september 1952 den eneste indkomne ansøgning, nemlig fra universitetsadjunkt, dr. phil. Gunnar Bech, tilstillet universitetet til erklæring.

Under 16. september 1952 indstillede fakultetet, at embedet påny blev opslået ledigt. Til motivering herfor anførtes, at det med sikkerhed vidstes, at danske videnskabsmænd indenfor fagområdet på grund af sommerferien ikke havde været opmærksomme på det stedfundne opslag og at det var fakultetet bekendt, at der kunne forventes een eller flere ansøgere fra det øvrige Norden.

Under 2. oktober 1952 forlængede ministeriet derefter ansøgningsfristen til embedet til 11. oktober 1952.

Under 17. oktober 1952 indkom yderligere 4 ansøgninger, nemlig fra mag. art. Kristine Netteberg, inspektør, cand. jur. et mag. art. W. Thorndal-Sørensen, universitetsadjunkt, mag. art. Carl Stief og universitetsadjunkt, dr. phil. Hans Chr. Sørensen. Alle 5 ansøgninger blev under 20. oktober 1952 tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne Anton Karlgren, Kaj Barr og dr. phil. L. Hjelmlev. Efter at universitetsadjunkt, dr. phil. Gunnar Bech under 7. juli 1953 havde trukket sin ansøgning tilbage, afgav udvalget under 4. februar 1954 følgende indstilling:

»Der meldte sig oprindeligt 5 ansøgere, nemlig: universitetsadjunkt dr. Gunnar Bech, mag. art. Kristine Netteberg (der senere har forsvaret en afhandling for den filosofiske doktorgrad), universitetsadjunkt, mag. art., senere dr. phil. Carl Stief, universitetsadjunkt dr. Hans Christian Sørensen og inspektør, cand. jur. et mag. art. W. Thorndahl-Sørensen, af hvilke dr. Gunnar Bech senere trak sin ansøgning tilbage.

Omend af de således tilbageblivende 4 ansøgere en enkelt, nemlig mag. art. Thorndahl-Sørensen, endnu kun har kvalificeret sig i ringere grad end de 3 øvrige, som både gennem offentliggjort og i manuskript indleveret videnskabelig produktion afgjort har kvalificeret sig, mener udvalget, at alle 4 ansøgere bør tages i betragtning. Imidlertid er der inden for udvalget så afgørende tvivl om, hvem der bør foretrækkes, at udvalget enstemmigt har besluttet at gøre indstilling om, at der i henhold til kgl. anordning af 5. februar 1953 § 5 nedsættes en komité til at bedømme de 4 forannævnte ansøgers kvalifikationer.«

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, fra hvem der ikke fremkom bemærkninger.

Fakultetet vedtog herefter i møde den 15. februar 1954, at der i henhold til kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer



ved Københavns universitet § 4, stk. 4, jfr. § 5, stk. 1, af undervisningsministeren skulle nedsættes en 7-mands bedømmelseskomité bestående af det forannævnte bedømmelsesudvalg suppleret med følgende sagkyndige: professor ved Århus universitet, dr. phil. Adolf Stender-Petersen, professor ved Stockholms Högskola, fil. dr. Peeter Arumaa, samt professorerne ved Oslo universitet, dr. philos. Erik Krag, og dr. philos. Chr. S. Stang, med professor Anton Karlgren som formand.

Efter at Konsistorium i møde den 3. marts 1954 havde tilsluttet sig indstillingen, nedsatte undervisningsministeren under 13. april 1954 en bedømmelseskomité af den nævnte sammensætning. Denne komité afgav under 20. september 1954 følgende indstilling:

»Magister Thorndahl, som har påbegyndt sine slavistiske studier i en forholdsvis fremskreden alder, har kun nået at indlevere nogle afhandlinger i manuskript, som foruden hans afhandlinger til magisterkonferens omfatter to arbejder, hvoraf det vigtigste er Russiske og kirkeslaviske elementer i det moderne russiske litteratur- og talesprog. Skønt denne afhandling vidner om kundskaber og videnskabelig ildhu, mener vi, at den ikke kvalificerer ham til embedet.

Dr. Kristine Nettebergs vigtigste arbejde er uden tvivl hendes doktorafhandling *Études sur le verbe polonais*, i hvilken hun med udpræget analytisk og kritisk sans har givet et på mange interessante og nye iagttagelser rigt arbejde, som vidner om stor intellektuel energi og giver løfte om en frugtbar videnskabelig udvikling. Hun har desuden indleveret nogle mindre arbejder, som på en fordelagtig måde bekræfter det gode indtryk, som hendes doktorafhandling gør. Hun er dog som forsker endnu i sin vorden, og har på det litterære område (Træk i Zeromskis litterære stil og Tjutčev-problemer) endnu ikke præsteret nogen afgørende indsats. Vor samstemmende mening er derfor, at hun endnu ikke har nået en udvikling, der bringer hende fuldt på linie med de resterende ansøgere.

Dr. Carl Stief har i sin videnskabelige produktion hovedsagelig vist sig som folklorist og litteraturforsker. I sin doktordisputats *The Russian Historical Song* har han samlet en række studier over de af Richard James i sin tid optegnede digte og over forskellige såkaldte historiske folkeviser. Med stor dygtighed og lærdom har han her studeret og grupperet varianterne i flere folkevisecykler og derved udført et omfattende arbejde indenfor et hidtil af forskningen stedmoderligt behandlet område af den russiske folkepoesi. Forfatteren har desuden i manuskript indleveret sin med guldmedalje belønnede afhandling om Den russiske litteraturforskning og kritik siden Belinskij, i hvilken han har fremlagt sine på et udstrakt materiale baserede førstehåndsstudier over et for russisk litteratur- og kulturhistorie fundamentalt emne. Særligt bør fremhæves hans værdifulde fremstilling af den russiske formalistiske skole. Denne afhandling er, alt taget i betragtning, en imponerende præstation af den den gang endnu unge forsker. I sine talrige trykte og utrykte artikler, anmeldelser og foredrag har han lagt en bred viden for dagen indenfor moderne slavisk, særlig russisk kultur. I en afhandling om Sovjetlitteraturen i det af ham selv redigerede samleværk *Moderne litteratur efter 1914* har han med fin sans for de store linier givet et fængslende billede af den russiske litteraturs udvikling efter revolutionen. Man kunne have ønsket, at han havde fundet tid til på en fyldigere måde at dokumentere sine evner på det sprogvidenskabelige område end sket er i de af ham indleverede arbejder. Blandt de fremlagte arbejder er hans manuskript om Obnorskij's teori om det ældste russiske litteratursprog utvivlsomt det vægtigste og viser hans evne til sober kritisk omdømme overfor sproghistoriske problemer.



Dr. Sørensen har en meget fyldig videnskabelig produktion, som væsentligt ligger indenfor det lingvistiske område. Oprindeligt viste han en næsten eksklusiv interesse for sprogteori, som kom til udtryk i hans doktordisputats *Aspect et temps en slave* og i hans i manuskript indleverede *Studier over kasus i russisk*. Der kan ikke råde nogen tvivl om at dr. Sørensen er en af de få, der har været i stand til på en personlig måde at tilegne sig og videreføre den strukturanalytiske metodes principper og at frugtbar gøre dem i eget arbejde. Han har desuden i de senere år på en meget frugtbar måde taget helt andre opgaver op og leveret vigtige og solide forarbejder til kritisk kommenterede udgaver dels af Simeon Polockijs polsk-latinske ordbog, dels af en Russisk øvelses- og samtalebog, som findes på det Kongelige bibliotek. Han har gennem disse arbejder vist sig at være en dygtig og samvittighedsfuld filolog. På det litterære område har dr. Sørensen kun nået at fremlægge et enkelt mindre arbejde om Zeromskis fortælle-teknik og også her vist, at han er i stand til at gennemføre en metodisk analyse.

Ved den endelige forhandling var der enighed om, at valget måtte stå mellem dr. Stief og dr. Sørensen. Et flertal, bestående af professorerne Karlgren, Barr, Krag og Arumaa, og den sidstnævnte dog med en vis tvivl, ønskede at indstille dr. Stief, medens et mindretal, bestående af professorerne Stender-Petersen, Hjelm-slev og Stang, ønskede at indstille dr. Sørensen.

Flertallet motiverede sit standpunkt på følgende måde: med al anerkendelse af dr. Sørensens videnskabelige fortjenester må vi mene, at foruden hans filologiske indsats ligger hans egentlige styrke og originale indsats foreløbig indenfor den teoretiske sprogforskning. Derimod er der for os ingensomhelst tvivl om, at dr. Stiefs egentlige styrke ligger i udforskningen af slavisk litteratur og kultur på bred basis og at hans forskning på centrale og ingenlunde særlig begrænsede felter vidner om virkelig fordybelse. Vi mener derfor, at dr. Stief er den af de to, der i første række må komme i betragtning ved besættelsen af professoratet, og indstiller således ham til embedet.

Mindretallet derimod indtager med overbevisning det modsatte standpunkt. Vi mener, at af de to kandidater er dr. Sørensen afgjort den mest udprægede forskerpersonlighed. Idet vi anerkender dr. Stiefs brede viden på det kulturelle og litterære område, hans flid, hans interesse og hans lærdom, betragter vi dr. Sørensen som en ung forsker, som med enestående skarphed i tanken er skredet frem fra det teoretisk-metodiske synspunkt til rent konkrete og praktisk-videnskabelige problemstillinger, som han har evnet at løse med dygtighed og overlegenhed. Det er derfor vor overbevisning, at dr. Sørensen er den af de to, der bør indstilles til det ledige professorat.

I erkendelse af den umiskendelige selvstændige videnskabelige stræben og fremragende forskningsindsats, som dr. Sørensen har lagt for dagen, udtaler komiteen i sin helhed samtidigt med, at den i overensstemmelse med flertalsbeslutningen indstiller dr. Stief til det ordinære professorat i slavisk filologi ved Københavns universitet, det indtrængende ønske, at det filosofiske fakultet ved første lejlighed vil søge oprettet et ekstraordinært professorat i slavisk sprogvidenskab for dr. Hans Chr. Sørensen.«

Efter at fakultetet i møde den 27. september og Konsistorium i møde den 29. september 1954 havde tiltrådt indstillingen, videresendtes den under 9. oktober 1954 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 10. november 1954 universitetsadjunkt, dr. phil. Carl Stief udnævnt til professor i slavisk filologi ved Københavns universitet fra 1. november 1954 at regne.



6. *Oprettelse af et ekstraordinært professorat i romansk sprog og litteratur for og udnævnelse af adjunkt, dr. phil. Knud Tøgeby*

(j. nr. 267/54).

Under 9. februar 1954 indsendte professorerne dr. phil. Hans Sørensen og dr. phil. H. Sten på den romanske faggruppes vegne følgende indstilling til fakultetet:

»Den romanske faggruppe skal herved anmode om, at der indgives forslag om optagelse af en bevilling på finansloven for finansåret 1955–56 som lønning til et ekstraordinært professorat i romansk sprog og litteratur for dr. Knud Tøgeby.

Ønskeligheden af et tredje professorat i vort fag forekommer os indlysende.

For det første kan vi pege på det meget store sprog- og kulturområde, der rent fagligt skal dækkes af en romanistgruppe. Det drejer sig om et stort antal europæiske sprog, af hvilke nogle, som fransk, spansk og portugisisk, tillige tales uden for Europa (navnlig spansk og portugisisk i Amerika er i en rivende udvikling, der fjerner sprogformen betydeligt fra den, der findes i moderlandene). Og Frankrig, Spanien og Italien er så store kulturnationer, at studiet af deres sprog og litteratur hver for sig kunne kræve en mands arbejde. Med hensyn til den permanente undervisning i italiensk og spansk er professorerne nu en del aflastede ved lektors arbejde, men dette fritager ikke professorerne fra at beskæftige sig med disse sprog, også undervisningsmæssigt, og eksaminationen ved magisterkonferens i italiensk og spansk påhviler helt professorerne. At der ingen lektorer findes i portugisisk eller rumænsk, og at professorerne også lejlighedsvis bør forelæse både over ældre og nyere provençalsk, nævnes kun for fuldstændigheds skyld. Det kan ligeledes bemærkes, at der for nylig har været en doktordisputats om et rumænsk emne, hvilket viser, at den reelle arbejdsbyrde for faglærerne er meget stor også for det vidtstrakte område, der ligger uden for Frankrig.

Men alene det arbejde, der påligger professorerne som lærere for fremtidige franskpædagoger i den højere skole, kunne begrunde ønsket om et nyt professorat. Der kan her henvises til antallet af franskstuderende. Dette har siden krigen været stadig stigende og har længe ligget over antallet af tyskstuderende (det kan bemærkes, at faget tysk ved Københavns universitet har tre professorater). For året 1953–54 er der indtegnet 127 studerende med fransk som hovedfag (tysk: 93), med fransk som bifag 167 (tysk: 131). De tilsvarende tal for magisterkonferensstuderende er: romansk filologi 12, tysk 8. Det er klart, at dette forhold pålægger romanistgruppen en meget stor eksamensbyrde (herunder også bedømmelsen af specialer).

Der er ingen tvivl om, at det vil være meget værdifuldt for os og for faget at få en så stor videnskabelig kraft som dr. Tøgeby knyttet til universitetet. Hans disputats »Structure immanente de la langue française«, er et vægtigt indlæg i den linguistiske diskussion. Den kan anses for at være såvel et almen-linguistisk som et romanistisk arbejde, og mange af de betydeligste romanister har netop været store sprogforskere i vid forstand. I sin bog »Mode, aspect et temps en espagnol« har han forstået at kombinere de nyere strukturalistiske synspunkter med det bedste af den traditionelle romanistiks metoder. At han med sin store alsidighed også behersker litteraturforskningens metoder, viser hans nylig udkomne bog »L'oeuvre de Maupassant« som ikke blot giver en indtrængende analyse af forfatterskabet i dets forskellige aspekter, men tillige på original måde indordner det i det historiske perspektiv.

De nævnte værker betegner blot højdepunkterne indenfor dr. Tøgebys viden-



skabelige virksomhed. Men også derudover har han ved en lang række anmeldelser, deltagelse i diskussioner o. l. vist sig som en forsker af en umådelig arbejdskraft, idérigdom og perfektibilitet, så han er højt kvalificeret til at beklæde et professorat ved universitetet. Og hans ansættelse som professor vil være så meget mere betydningsfuld for os, som denne udvidelse af lærerstaben ifølge det foregående er hårdt tiltrængt.»

Efter at indstillingen under 3. marts 1954 var blevet videresendt til ministeriet med fakultetets og Konsistoriums tilslutning blev på finansloven for 1955-56, jfr. folketingstidende for 1954-55, tillæg D, sp. 1747-50, oprettet et ekstraordinært professorat for adjunkt, dr. phil. Knud Togeby.

Herefter blev adjunkt, dr. phil. Knud Togeby ved kgl. resolution af 20. maj 1955 udnævnt til ekstraordinær professor i romansk sprog og litteratur ved Københavns universitet fra 1. juni 1955 at regne.

#### *7. Oprettelse af et ordinært professorat i pædagogik og dr. phil. Knud Grue-Sørensens udnævnelse til professor*

(j. nr. 483/54).

På normeringsloven for 1955-56, jfr. folketingstidende 1954-55, tillæg A, sp. 1420-21, oprettedes et professorat i pædagogik.

Under 21. juni 1955 afgav det filosofiske fakultet følgende indstilling om besættelse af professoratet:

»Efter at fakultetet i sit møde den 13. d. m. under iagttagelse af bestemmelserne i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet har behandlet spørgsmålet om fremgangsmåden vedrørende besættelsen af det på normeringsloven for finansåret 1955/56 oprettede professorat i pædagogik ved Københavns universitet skal man herved meddele, at fakultetet i henhold til anordningens § 1, stk. 2, er kommet til den erkendelse, at embedet, uden at det bliver opslået ledigt, bør besættes med dr. phil. Knud Grue-Sørensen.

Det bemærkes i denne forbindelse, at de 27 under sagens behandling tilstede-værende fakultetsmedlemmer (af ialt 42) ved en i fakultetsmødet i henhold til anordningens § 1, stk. 4, afholdt afstemning stemte for et af den psykologiske og den filosofiske faggruppe stillet forslag, samt at man fra ikke tilstedeværende medlemmer efter mødet har modtaget 10 stemmer for forslaget.

Om dr. phil. Knud Grue-Sørensens kvalifikationer til at opnå embedet skal man oplyse følgende:

Dr. phil. Knud Grue-Sørensen er født i 1904, blev student i 1922 og tog efter endt læreruddannelse og ansættelse ved Københavns skolevæsen i 1932 magisterkonferens i filosofi med pædagogik som speciale. I 1930 havde han opnået accessit for en besvarelse af Københavns Universitets prisopgave for 1929, »Begrebet pligt etisk og sociologisk belyst«. I 1937 fik han tilkendt andenprisen for en i Sverige udskreven international konkurrence vedrørende muligheden af en objektiv moral. Besvarelsen udkom på svensk og dansk i 1937, på dansk med titlen »Vor tids moralskepticisme. Om muligheden af en objektiv etik«. Siden 1940 har han været beskikket som censor ved den almindelige filosofiske prøve ved Københavns Universitet. Siden 1941 har han ved det psykologisk-pædago-



giske studium ved Københavns Universitet holdt forelæsninger over almindelig pædagogik. I 1949 opholdt han sig et halvt år i USA og studerede ved forskellige amerikanske universiteter. Han disputerede i 1950 for den filosofiske doktorgrad på afhandlingen »Studier over refleksivitet. En filosofisk afhandling«. I maj 1952 deltog han i en konkurrence om det ledige professorat i filosofi ved Københavns Universitet.

I 1951–52 var han redaktør af tidsskriftet »Nordisk Psykologi«, og han har desuden været medredaktør og medforfatter af »Leksikon for Opdragere« I-II (Kbh. 1953). Siden 1954 har dr. Grue-Sørensen fungeret som vikar for professor, dr. phil. Franz From ved undervisningen i pædagogik som led i forberedelsen til prøverne i teoretisk pædagogik og skolehygiejne for lærere ved statens højere almenskoler.

Dr. Grue-Sørensens virksomhed som lærer ved det psykologisk-pædagogiske studium ved Københavns Universitet har vist ham som en sjælden kyndig mand, der på inspirerende måde har kunnet føre de studerende ind i de pædagogiske problemstillinger på en bred kulturel basis. I sine forelæsninger gør han først rede for opdragelsens begreb og de forskellige synspunkter, der kan anlægges på opdragelsen, dens individuelle og dens sociale aspekter, dens funktion i samfundet og i kulturlivet. Endvidere gør han opmærksom på, hvilke sider af opdragelsen der kan gøres til genstand for en empirisk videnskabelig behandling, og hvilke der implicerer normative synspunkter.

Efter en sådan indledende begrebsanalyse med henvisning til de forskellige retninger, som studiet af opdragelsen kan slå ind på, giver han en mere udførlig fremstilling af opdragelsen i dens relation til samfunds- og kulturlivet.

I tilknytning hertil kommer han f. eks. ind på, hvordan der har eksisteret en brydning mellem et mere kollektivistisk og et mere individualistisk syn på opdragelsen, hvilket har været et fremtrædende tema hos flere pædagogiske tænkere. Videre gør han rede for forholdet mellem autoritet og frihed i opdragelsen, og skildrer med udgangspunkt i Rousseau, hvordan dette problem er blevet behandlet af nyere pædagoger, specielt inden for de retninger, der betegnes som fri opdragelse, arbejdsskole, aktivitetspædagogik m. v.

Også andre spørgsmål fra den pædagogiske problemkreds drager dr. Grue-Sørensen frem til behandling i sine forelæsninger, f. eks. nyttesynspunktet contra dannelsessynspunktet, og han giver en fremstilling af selve dannelsesbegrebet ud fra repræsentative tænkere, som har ytret sig derom, samt ud fra den diskussion om skolens indhold og mål, der har præget skoledebatten fra oplysningstiden og frem til vor tid.

Endvidere behandler han de enkelte sider af opdragelsen, først den intellektuelle opdragelse, dernæst den æstetiske, den moralske og den legemlige opdragelse. I tilknytning hertil kommer han ind på en række pædagogiske problemer, hvor han inddrager psykologiske data og synspunkter, som har betydning for emnerne.

Under hans gennemgang af alle disse spørgsmål er det systematiske synspunkt det ledende, det historiske stof inddrages dog i stort mål til belysning og mere konkret fremstilling, og han betragter overalt opdragelsen og dens enkelte træk i sammenhæng med den øvrige kultur og samfundstilstand.

Dr. Grue-Sørensens virksomhed på mange forskellige felter viser ham som en meget alsidig, iderig og levende kulturpersonlighed med en bred humanistisk dannelse. Han beskæftiger sig på en selvstændig måde både med filosofiske, psykologiske, sociologiske og pædagogiske spørgsmål, såvel af teoretisk, principiel som af praktisk art.

Den måde, hvorpå dr. Grue-Sørensen beskæftiger sig med pædagogikens problemer – det gælder såvel hans skrifter som hans forelæsninger – vidner om en



særdeles stor viden forenet med et usædvanligt overblik. Hans fremstilling er særdeles klar og velovervejet med hensyntagen til relevante synspunkter og vurderinger.

Det må vel siges at være umuligt i dag at finde nogen anden dansk pædagog, der som dr. Grue-Sørensen er i besiddelse af såvel en omfattende filosofisk-psykologisk dannelse som et indgående kendskab til pædagogik. Og hvad pædagogikken alene angår, findes der ingen anden dansk pædagog, der som han på een gang er i besiddelse af et så indgående kendskab til teoretisk pædagogik og tillige har en mangeårig praksis som pædagog og det både som lærer på universitetet, i skolen og som skolepsykolog.

I overensstemmelse med det ovenfor anførte skal fakultetet herved indstille, at det nyoprettede professorat i pædagogik ved Københavns universitet snarest muligt besættes med dr. phil. Knud Grue-Sørensen.«

Efter at dr. phil. Knud Grue-Sørensen ved skrivelse af 2. juli 1955 havde erklæret sig villig til at modtage ansættelse som professor, og efter at Konsistoriums forretningsudvalg havde tiltrådt fakultetets indstilling, videresendtes den under 31. juli 1955 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 29. september 1955 dr. phil. Knud Grue-Sørensen udnævnt til professor i pædagogik ved Københavns universitet fra 1. oktober 1955 at regne.

#### *8. Oprettelse af et ordinært professorat i tysk sprog og dr. phil. Gunnar Bechs udnævnelse til professor*

(j. nr. 257/55).

På normeringsloven for 1956-57, jfr. folketingstidende 1955-56 tillæg A, sp. 1927-28, blev der oprettet et ordinært professorat i tysk sprog.

Med henblik på embedets besættelse afgav fakultetet under 24. april 1956 følgende indstilling:

»Efter at der på normeringsloven for finansåret 1956/57 er blevet oprettet et professorat i tysk sprog ved Københavns universitet har fakultetet i sit møde den 16. d.m. under iagttagelse af bestemmelserne i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet behandlet spørgsmålet om fremgangsmåden vedrørende besættelsen af embedet og er i henhold til anordningens § 1, stk. 2, kommet til den erkendelse, at professoratet uden opslag bør besættes med dr. phil. Gunnar Bech.

I forbindelse hermed bemærkes, at 28 af 29 under sagens behandling tilstedeværende fakultetsmedlemmer (af i alt 42) ved en i fakultetsmødet i henhold til anordningens § 1, stk. 4, afholdt afstemning stemte for et af fakultetets tyske faggruppe stillet forslag om besættelse af embedet med den pågældende forsker, samt at man efter fakultetsmødet fra ikke tilstedeværende medlemmer har modtaget 9 stemmer for faggruppens forslag.

Om dr. phil. Gunnar Bechs kvalifikationer til at opnå embedet skal man oplyse følgende:

Dr. Bech, der er født i 1920, tog magisterkonferens i tysk med sprogligt speciale i 1945, fik tildelt Københavns universitets guldmedaille for besvarelsen af



det germansk-filologiske prisspørgsmål for året 1942 og erhvervede i 1951 ved en afhandling om et slavistisk emne den filosofiske doktorgrad ved Københavns universitet. Fra 1945 til sommeren 1955 har dr. Bech, med kortere afbrydelser, bl.a. på grund af et studieophold i Prag fra 1946–47, virket som undervisningsassistent ved universitetet og var fra 1. september 1949 til 31. august 1955 universitetsadjunkt, adjungeret professor, dr. phil. L. L. Hammerich.

Dr. Bech er kendt som en originalt tænkende og selvstændigt, stringent og grundigt arbejdende lingvist, der med sine udstrakte kundskaber ikke blot i tysk og germansk, men også inden for andre indoeuropæiske sprog, således navnlig slavisk, med sin idérigdom i forbindelse med en sikker empirisk metode og med sin utrættelige energi og arbejdslyst vil kunne opnå meget betydelige videnskabelige resultater. Allerede hans hidtidige videnskabelige produktion, kan karakteriseres som forholdsvis omfattende, flersidig, særpræget og afgjort værdifuld.

Besvarelsen af universitetets prisopgave om de tyske modalverbers betydning førte til offentliggørelse af to kortere afhandlinger om emnet. I den ene foretages en indholdsanalyse af modalverberne i nuværende tysk skriftsprog med en ikke tidligere praktiseret opdeling i indholdskomponenter og en sammenstilling til et semantisk system; i den anden påvises væsentlige træk af disse verbers betydningsudvikling fra oldhøjtysk til nyhøjtysk. Og selve indholdsanalysens problem har dr. Bech, i anledning af en diskussion i »Studia neophilologica«, for nylig underkastet en principiel behandling. Blandt de andre mindre artikler skal især fremhæves den indgående systematiske fremstilling af det nederlandske *er*'s funktioner; i øvrigt beskæftiger dr. Bech sig her både med almen-grammatiske emner på grundlag af tysk materiale og med enkeltspørgsmål inden for gotisk, ældre tyske sprogkilder og tysk sproghistorie samt med tekstfortolkning. Hans to største arbejder hører imidlertid hjemme i den beskrivende syntaks, der således tydeligt fremtræder som dr. Bechs centrale forskningsområde.

En siden studietiden dyrket interesse for slaviske sprog og det nævnte studieophold i Prag fik dr. Bech til at vælge et slavistisk emne, den tjekkiske (og russiske) konjunktivs syntaks, som genstand for sin disputats. Han giver her ved hjælp af en ny, af ham selv udformet analyse en beskrivelse af den tjekkiske (og russiske) konjunktiviske sætnings syntaktisk-kombinatoriske egenskaber. Med det andet større værk, første bind af bredt anlagte studier over det tyske verbum infinitum vender dr. Bech tilbage til germanistikken. Han stiller de infinite verbalformer i nuværende tysk sammen til et todimensionalt bøjningssystem og knytter dertil en principiel gennemgang af de relationer, som de enkelte former indgår indbyrdes og med andre led i den sammenhængende tekst. Derefter følger begyndelsen af den egentlige, på et meget omfangsrigt materiale hvilende redegørelse for de enkelte konstruktioner; denne agtes fortsat i et bind 2, som er under udarbejdelse og nærmer sig sin afslutning. Arbejdet er et absolut selvstændigt, vel gennemtænkt og fast opbygget bidrag til den grammatiske forskning, med nye synspunkter og frugtbare ideer, og vil, hvis det gennemføres efter planen, resultere i en særdeles grundig behandling af et vigtigt udsnit af tysk grammatik, som kan danne mønster for tilsvarende undersøgelser vedrørende andre germanske sprog.

Som lærer har dr. Bech allerede virket ved Københavns universitet en halv snes år. I sin egenskab af undervisningsassistent i tysk har han især afholdt de regelmæssige kursuser i oldhøjtysk, desuden lejlighedsvis gennemgået Nibelungenlied og Luthers sprog og endelig et enkelt semester undervist i tysk stilskrivning. Som universitetsadjunkt har han læst over gotisk, oldsaksisk og Kudrun, har gennemgået sine afhandlinger om de tyske modalverber og sammen med professor, dr. phil. Paul Diderichsen afholdt øvelser over latinsk indflydelse på tysk og nordisk syntaks. Dr. Bech har ved denne mangeartede undervisning



ikke blot dokumenteret sine omfattende kundskaber i tysk og germansk filologi, men også vist sine betydelige evner som akademisk lærer og i det hele gjort et fortrinligt arbejde, som i høj grad værdsættes af de studerende.

Dr. Bech må i det hele, både som forsker og lærer, betragtes som udmærket kompetent til at beklæde det omhandlede embede. Samtidig bemærkes, at ingen anden dansk eller skandinavisk videnskabsmand for tiden skønnes at kunne komme i betragtning ved embedets besættelse.

Fakultetet skal derfor indstille, at det nyoprettede ordinære professorat i tysk sprog ved Københavns universitet snarest muligt besættes med dr. phil. Gunnar Bech.«

Efter at konsistorium havde tilsluttet sig indstillingen, videresendtes den under 1. maj 1956 til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 2. juni 1956 dr. phil. Gunnar Bech udnævnt til professor i tysk sprog ved Københavns universitet fra 1. juni 1956 at regne.

*9. Professor, dr. phil. Knud Friis Johansens afgang og professor, dr. phil. Poul Jørgen Riis' ansættelse som professor i klassisk arkæologi*

(j. nr. 225/56),

Under 2. juni 1956 blev der meddelt professor, dr. phil. Knud Friis Johansen afsked efter ansøgning på grund af alder med pension fra den 31. august 1956 at regne fra stillingen som professor i arkæologi ved Københavns universitet.

Med henblik på embedets besættelse afgav det filosofiske fakultet under 17. marts 1956 følgende indstilling:

»I fortsættelse af fakultetets skrivelse af 22. f.m. med anbefaling af en samtidig fremsendt begæring fra professor i arkæologi ved Københavns universitet, dr. phil. K. Friis Johansen om afsked fra sit embede fra den 1. september 1956 at regne, skal fakultetet, efter at spørgsmålet om embedets nybesættelse har været drøftet i et den 20. februar d.å. afholdt fakultetsmøde, ved hvilket 31 medlemmer af fakultetet var nærværende, i henhold til anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet, § 1, stk. 2, indstille, at det ved professor Friis Johansens tilbagetræden ledigtblivende professorat besættes uden opslag med professor i klassisk arkæologi ved Aarhus universitet, dr. phil. P. J. Riis.

Til begrundelse af denne indstilling skal følgende anføres:

Professor Poul Jørgen Riis, der er født 26. maj 1910, blev i 1936 mag. art. i klassisk arkæologi og erhvervede 1941 ved en afhandling med emne fra samme videnskabsgren (»Tyrrenika«) den filosofiske doktorgrad ved Københavns universitet. I 1940 ansattes han som inspektør ved Nationalmuseet og leder af Antiksamlingen. Han virkede i denne stilling indtil han i 1949 blev kaldet til at beklæde den nyoprettede lærestol i klassisk arkæologi ved Aarhus universitet. I 1923-33 og igen i 1936-37 deltog han i Carlsbergfondets udgravninger i Hama (Syrien) og har derved opnået grundig erfaring i arkæologisk markarbejde. Ved gentagne, til dels meget omfattende, studierejser har han skaffet sig et udstrakt kendskab til de vigtigste europæiske antiksamlinger og til monumenter og udgravningspladser i Middelhavslandene (Spanien, Italien, Grækenland og Syrien).



Som videnskabsmand er professor Riis nu en moden forsker, der nyder stor anseelse i faglige kredse såvel herhjemme som i udlandet. Af hans litterære produktion må først fremhæves hans ovennævnte disputats »Tyrrenika, an Archaeological Study of the Etruscan Sculpture in the Archaic and Classical Periods« (1941), et også i omfang betydeligt, indtrængende og resultatrigt arbejde, der med fuld føje kan betegnes som værende af grundlæggende karakter, og som også af alle kyndige er blevet modtaget med uforbeholden anerkendelse. Omkring dette værk grupperer sig flere mindre afhandlinger, der ligeledes henter deres emner fra den etruskiske arkæologi. Som de vigtigste af dem kan nævnes »Some Campanian Types of Heads« (1938), »Rod-Tripods« (1939) og »Etruscan Statuary Terracottas« (1942). Hertil føjer sig endelig den i populær form skrevne bog »Den etruskiske Kunst« (1948), en sammenfattende og helt igennem på førstehånds-indsigt baseret fremstilling af dette afsnit af oldtidskunstens historie. I 1953 har Riis efter opfordring fra engelsk side udgivet en ny, noget udvidet udgave af samme arbejde på Engelsk (»An Introduction to Etruscan Art«). – Et andet hovedområde for professor Riis' hidtidige videnskabelige produktion er betinget af hans deltagelse i Hama-udgravningerne. Ham skyldes den eneste hidtil udkomne del af det definitive publikationsværk om disse udgravninger, det store bind *Hama II, 3: »Les cimetières à crémation«* (1948), en mønstergyldig fremlæggelse og bearbejdelse af fundene fra Hamas brændingsnekropoler, der hidrører fra det i den nære Orients historie særlig vigtige tidsrum fra ca. 1200 til ca. 700 f. Kr., og et arbejde, der er præget af en detailleret og vidtspændende indsigt i Syriens og de tilstødende orientalske og ægæiske landes arkæologi så vel som af fortrolighed med den hele historiske kontekst, i hvilken det omhandlede materiale hører ind. Af andre litterære resultater af professor Riis' syriske studier må fremhæves den vigtige og vidtspændende undersøgelse »*The Syrian Astarte Plaques and their Western Connections*« (1949). – Forholdene har ført med sig, at professor Riis' videnskabelige produktion foreløbig hovedsagelig har været koncentreret på de to forannævnte områder. Men både i hans etruskiske og i hans syriske arbejder træder det klart frem og er til dels af fundamental betydning, at han også er i besiddelse af et omfattende og dybtgående kendskab til det antikke Grækenlands arkæologi og kunsthistorie, og i flere små-afhandlinger har han ydet kyndige detail-bidrag til studiet af græsk-romersk arkitektur og skulptur. Alt i alt må han karakteriseres som en fremstående primær-forsker, der behersker den klassiske arkæologi på alsidig måde. Som et vidnesbyrd om værdsættelsen af hans videnskabelige indsats kan det nævnes, at han i 1953 indvalgte i det Danske Videnskabernes Selskab.

Det er fakultetet bekendt, at professor Riis meget ønsker at komme i betragtning ved besættelsen af den lærestol ved Københavns universitet, der bliver ledig ved professor Friis Johansens afgang, jfr. den vedlagte skrivelse af 15. d.m. fra professor Riis. Da det med sikkerhed kan siges, at han i videnskabelig henseende er afgjort overlegen i forhold til alle andre, der kunne ventes at komme i betragtning, og da han ydermere i syv år på meget påskønnet måde har beklædt den tilsvarende lærestol ved Aarhus universitet og derved klart har godtgjort sine kvalifikationer som universitetslærer i den videnskabsgren, hvorom det her drejer sig, må fakultetet finde, at betingelserne for, at det ledige professorat besættes med ham uden opslag, fuldt ud er til stede. Det skal endnu tilføjes, at nærværende indstilling har været forelagt samtlige medlemmer af det filosofiske fakultet, i øjeblikket 42, og er tiltrådt af 36 af disse.

Fakultetet tillader sig yderligere at indstille, at lejligheden benyttes til at søge benævnelsen af det omhandlede professorat ved Københavns universitet ændret. Da det oprettedes i 1916, betegnedes det som professorat i arkæologi. Denne meget vidtspændende, uspecificerede benævnelse, der vedblivende be-



nyttes, var vel begrundet, så længe der under fakultetet ikke fandtes nogen anden lærestol inden for samme videnskabsgren, men efter at der i 1941 er tilføjet et ordinært professorat i nordisk arkæologi og europæisk forhistorie, er den blevet urimelig og vildledende. Fakultetet indstiller derfor, at den nu ændres til: professorat i *klassisk* arkæologi, en benævnelse, der dækker, hvad der fra begyndelsen af har været dette professorats reelle indhold, og som er den samme, som anvendes for tilsvarende lærestole såvel ved Aarhus universitet som ved mange udenlandske universiteter.«

Ved skrivelse af 15. marts 1956 erklærede professor, dr. phil. P. J. Riis sig villig til at beklæde det ledige embede.

Efter at konsistorium i møde den 11. april 1956 havde tiltrådt indstillingen, blev den under 16. maj 1956 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 23. juni 1956 professor i klassisk arkæologi ved Århus universitet, dr. phil. Poul Jørgen Riis udnævnt til professor i klassisk arkæologi ved Københavns universitet fra 1. september 1956 at regne.

10. *Professor Ejnar Thomsens død og lektor, cand. mag. Oluf Friis' udnævnelse til professor i nordisk litteratur*

(j. nr. 379/56).

Den 16. marts 1956 afgik professor i nordisk litteratur Ejnar Thomsen ved døden.

Efter at det således ledigtblevne embede under 28. maj 1956 var blevet opslået, blev under 13. juni 1956 de indkomne 9 ansøgninger, nemlig fra lektor, cand. mag. Mogens Holger Brøndsted, lektor, cand. mag. Oluf Friis, universitetsadjunkt, dr. phil. Aage Henriksen, dr. phil. Aage Kabell, professor, dr. phil. Sven Møller Kristensen, adjunkt, dr. phil. William Blicher Michelsen, lektor, dr. phil. Frederik Nielsen, dr. phil. Vagn Lundgaard Simonsen og adjunkt, dr. phil. Helge Toldberg tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. F. J. Billeskov Jansen, dr. phil. Paul V. Rubow, dr. phil. Paul Krüger samt dr. phil. Alf Henriques og overbibliotekar, dr. phil. H. Topsøe-Jensen. Dette udvalg afgav under 6. november 1956 følgende indstilling:

»Til det ledige professorat i nordisk litteratur har ni ansøgere meldt sig. Efter at have sat sig ind i ansøgernes produktion såvel som deres vita ante acta ønsker udvalgets medlemmer samstemmende at udtale følgende.

Mogens Brøndsted er født 1918, tog skoleembedseksamen med dansk, latin og græsk kultur 1945; han var undervisningsassistent for professor Ejnar Thomsen 1945-46, lektor i dansk sprog og litteratur ved Oslo universitet 1946-50; siden 1950 er han lektor i dansk sprog og litteratur ved Uppsala universitet.

Under sine lektorår har Mogens Brøndsted udfoldet en ret omfattende publi-



cistisk virksomhed. Han har bl. a. med smag redigeret litterære antologier, været en kyndig medarbejder ved Salmonsens leksikonstidsskrift og håndbogen »Litteraturen i Danmark før 1914« (1954). En særlig interesse har han ofret forholdet mellem danske og nabolandene; herhen hører den velskrevne bog, »Danske i Norge« (1953), en artikel om »Johannes V. Jensen og Norge« (Samtiden 1951), samt en anden om »H. C. Andersen i Sverige«, der angives under udarbejdelse. – Som litteraturforsker i snævrere forstand har Mogens Brøndsted, på grundlag af sin store opgave ved skoleembedseksamen, udgivet en bog om »Henrik Hertz's teater« (1946). Det er en fortrinlig oversigt over Hertz's talrige skuespil; man kunne dog have ønsket fremstillingen uddybet, både i genre- og teaterhistorisk henseende. Et bidrag til Hertz' arbejde med sin lyriske stil findes i »Henrik Hertz-Manuskripter« (Danske Digtere ved Arbejdet, XIV, 1948). – Af to smukt dokumenterede afhandlinger, som er forelagt i manuskript, »Christian Winthers versnoveller« og »Barnet hos H. C. Branner«, bringer især den sidste gode iagttagelser.

Om Mogens Brøndsteds brede læsning vidner hans afhandling om »Fantaster i dansk og fremmed digtning« (Edda 1949); om hans interesse for litteraturens teori hans artikel »Digtningen og »arketyperne«« (Samlaren 1952). Denne dobbeltsidige orientering mødes i en mægtig afhandling, »Digtning og skæbne. En studie i æstetisk determination«, som han har indleveret til Københavns universitet til bedømmelse for doktorgraden. Ud fra en elastisk forståelse af begrebet determination ræsonneres over de årsager, som bestemmer et digterværks form; desuden fremstilles med et væld af detaljer skæbnegrebets udfoldelse i myter, sagn og digtning i oldtid og middelalder. Forfatterens kendskab til dette uhyre stof er imponerende. Hvert afsnit er en præcis og kompendiøs oversigt, f. eks. over den islandske saga eller den græske tragedie. Denne universelle forstedel skal øjensynlig danne fodstykke for en fortsættelse, hvor hovedvægten, efter forfatterens oplysning, er »lagt på den nordiske romantik – herunder Goldschmidt og Runeberg – og den nordiske naturalisme og efternaturalisme.«

Mogens Brøndsted er en flersidig begavelse, en flittig og modtagelig læser; han fører en god pen, hans evne for den korte udtryksform er helt usædvanlig; hans seneste arbejde er det første fra hans hånd, som er anlagt efter store, krævende linjer.

Oluf Friis er født 1894 og tog skoleembedseksamen med dansk, engelsk og gymnastik 1921. Han var gymnasielærer 1921–24, lærer i dansk litteratur-historie ved Statens lærerhøjskole 1922–24; lektor i dansk ved Uppsala universitet 1924–34; han har derefter levet som videnskabelig forfatter, foredragsholder i Radioen samt siden 1944 atter som lærer ved Statens lærerhøjskole.

Oluf Friis har siden sine studenterdage drevet forskning inden for dansk litteraturhistorie. Han fik tidligt trykt en afhandling, »Naturbesjæling («Indføling») hos Oehlenschläger i hans romantiske Periode« (Edda 1919), som viser hans sikre forståelse af lyrikkens problemer. Friis' kommenterede udgave af Christian Winther: »Poetiske Skrifter«, i tre bind (1927–29), hvilede på indgående, selvstændige undersøgelser. Foruden at dyrke guldalderen fulgte Oluf Friis med i samtidslitteraturen. Da Johannes V. Jensen havde fuldført »Den lange Rejse«, foretog han en grundig analyse af romanrækken (Nordisk tidsskrift 1923); han skrev en fin lille bog om Knud Hjørtø (1924). Under Uppsala årene kom J. P. Jacobsen i forgrunden af hans studier; et vidnesbyrd herom var hans artikel »J. P. Jacobsen i Belysning af hans efterladte Papirer« (Tilskueren 1929).

1929 konkurrerede lektor Friis med hæder om det nyoprettede docentur i nordisk litteratur i Aarhus; han udgav bagefter sin fortrinlige konkurrenceafhandling, »Jylland i dansk Litteratur indtil Blicher«. I tiden efter Uppsala har Oluf



Friis' produktion især været præget af hans forsøg på at skabe en ny, monumental dansk litteraturhistorie. 1937-45 udkom i hefter det første, svære bind af »Den danske Litteraturs Historie«, der indeholder en dybtgående gennemgang af litteraturen op til o. 1615; denne kommer her ikke blot i genre- og stilhistoriens, men også i idé- og lærdomshistoriens lys. Som forarbejder og skitser til værkets fortsættelse kan betragtes »Litteraturen i Danmark indtil 1914« (1954), hvor Friis har behandlet tiden fra oldtiden til 1800 og fra 1870 til 1914, og fremstillingen af det 20. århundredes danske digtning i samlingsværket »Vor Tids Kunst og Digtning i Skandinavien« (1948). Hans antologi, med indledning og kommentar, af »Halvfemsernes Lyrikere« (1937) er et førstehånds arbejde, der har vundet stor anerkendelse; den er nu (1956) udkommet i ny, gennemarbejdet skikkelse, Oluf Friis' ypperlige artikler i Dansk biografisk Leksikon (1933-44), f.eks. om Martin Andersen Nexø, J. P. Jacobsen, Johannes V. Jensen og Christian Winther er monografier i kortform.

Oluf Friis' videnskabelige arbejder er vokset frem under langsom modning. Og hvor han én gang har fordybet sig i et emne, forbliver dets problemer levende og aktuelle for ham. Man kan således fra den seneste tid nævne, at han har givet en ny tolkning af »J. P. Jacobsens Michelangelo-Arabesk« (Festskrift til Paul V. Rubow, 1956), og at han i manuskript har forelagt en ny, stor afhandling om Christian Winthers »Hjortens Flugt«. Med fremragende benyttelse af digterens forstudier, som her for første gang fremlægges, udreder Oluf Friis det store digts tilblivelseshistorie, ligesom han giver en overordentlig fin og præcis æstetisk analyse af dets opbygning. Med metodisk sikkerhed har Friis hermed givet et hovedværk inden for dansk litteratur en alsidig, resultatrig behandling.

Aage Henriksen er født 1921; han afsluttede magisterkonferens i nordisk filologi 1947; han var lektor i dansk ved Lunds universitet 1949-55; siden 1955 er han universitetsadjunkt ved Københavns universitet.

Aage Henriksen vandt 1945 Københavns universitets guldmedalje for en kyndig og velkomponeret afhandling om Søren Kierkegaard-studiet i Norden; den blev i bearbejdet tilstand udgivet som »Kierkegaard Studies in Scandinavia« (1951). 1954 disputerede han på et selvstændigt bidrag til Kierkegaard-forskningen, »Kierkegaards romaner«, som trods mangler i bevisførelsen er et lærerigt arbejde. – Foruden Søren Kierkegaard og Ernesto Dalgas (hvis »Lidelsens Vej« Aage Henriksen har behandlet i en grundig undersøgelse, *Orbis Litterarum*, 1948), har han især viet to moderne forfatterskaber sin opmærksomhed; med en indviets forståelse har han tolket Karen Blixens digterverden (»Karen Blixen og marionetterne« 1952; »Guder og galgefugle« 1956) og i sammenhæng hermed Thomas Manns (»Thomas Manns Amor Fati«, *Vindrosen* 1954; »Felix Krulls bekendelser«, smst. 1955).

Dr. Henriksen har med forkærlighed opsøgt komplicerede, svært tilgængelige forfattere; som universitetsadjunkt har han forelæst over Jens Baggesen, om hvem han agter at udgive en bog. Han har som videnskabsmand og skribent endnu kun behandlet et fåtal af emner, men har sit eget ansigt; man mærker i Aage Henriksens produktion en skribent og forskerpersonlighed, som udfolder sig efter sin egen indre vækst.

Aage Kabell er født 1920, tog skoleembedseksamen med dansk, tysk og engelsk 1947; han var universitetsadjunkt ved Københavns universitet 1949-55; siden 1955 er han gymnasielærer.

Allerede som student viste Aage Kabell lyst og evne til at drive studier inden for meget forskellige områder af litteraturen, og under en fortsat strøm af større og mindre afhandlinger har han dokumenteret sit videnskabelige initiativ og sine



vidtstrakte kundskaber. Han har således givet mindre bidrag til belysning bl. a. af Brandes' forhold til Shelley og Heibergs til Hegel. En større afhandling om Poul Pedersens »Don Pedro« (1949) vidner om litteraturhistorisk sporsans. En bog om Baudelaires »Les Fleurs du Mal« (1950) giver derimod et påfaldende ringe udbytte.

Til bedømmelse af Aage Kabells videnskabelige kvalifikationer er mest afgørende hans store publikationer om så forskelligartede emner som Søren Kierkegaard, metrik og Henrik Wergeland. Det er fælles for disse, at de hver for sig repræsenterer en imponerende arbejdsindsats. – I en undersøgelse over »Kierkegaard-studiet i Norden«, for hvilken Aage Kabell 1945 vandt Københavns universitets guldmedalje, og som blev udgivet 1948 under ovennævnte titel, knytter hovedinteressen sig til den vidtgående bibliografiske indsamling. – Til udgaven af »Danske Metrikere« I (1953) har Aage Kabell ydet overordentlig vigtige bidrag. Skønt der er ret væsentlige og berettigede indvendinger mod hans disputats, »Studier i metrik« (1952), er denne dog i kraft af sine tilspidsede theser et inciterende arbejde. – I en afhandling om Strindbergs »Påsk og det mystiske teater« (Edda 1954) har dr. Kabell benyttet en bredt dokumenterende, biografisk og kildehistorisk fremgangsmåde. Det er en lignende metode, han anvender i sit hidtil omfangsrigeste værk, »Wergeland«, hvoraf 1. bind er forelagt i korrektur, 2. bind i manuskript. Idet Kabell konstaterer et skel i Wergelands liv og forfatterskab o. 1835, behandler han i to kapitlerækker Wergelands biografi, digtning og tænkning. Med udnyttelse af den foreliggende store, men spredte litteratur om Wergelands personlige forhold og boglige kilder analyserer Kabell stort og småt i forfatterskabet; han følger selvstændige iagttagelser til, især vedrørende Wergelands forhold til den danske litteratur. Flid, kundskabsfylde og ordenssans virker sammen i denne monografi. I afhandlingens foreliggende form skæmmes den af stilistisk usikkerhed.

Sven Møller Kristensen er født 1909 og tog skoleembedseksamen 1932 med dansk og fransk. Han har dyrket sin dobbelte interesse, moderne musik og moderne litteratur, dels som dagbladskritiker, dels som skribent. Han har udsendt to meget påskønnede håndbøger, som udmærker sig ved vid horisont og afbalancerede domme: »Amerikansk Litteratur 1920–40« (1942, forøget udgave 1948); »Dansk litteratur 1918–50« (1950, 3. forøgede udgave 1953). Hans historisk-videnskabelige opmærksomhed heftede sig først ved stilens problemer. Han opnåede 1932 accessit for sin besvarelse af Københavns universitets prisopgave: »J. S. Sneedorff som Prosaist«; afhandlingen, som er en smuk løsning af et vanskeligt problem, blev trykt, noget forkortet, i Acta philologica Scandinavica (1932). Han disputerede 1938 på en undersøgelse af nyere dansk prosastil, »Æstetiske studier i dansk fiktionsprosa 1870–1900« (som 1955 genudsendtes under titlen »Impressionismen i dansk prosa 1870–1900«). Derpå anlagde Møller Kristensen en sociologisk betragtning af litteraturen, idet han belyste »Digteren og samfundet i Danmark i det 19. århundrede« (I-II, 1942–45). Som deltager i Konkurrencen om professoratet i nordisk litteratur ved Aarhus universitet holdt Møller Kristensen en forelæsning om Fr. Paludan-Müllers »Tithon«, som satte dette mytologiske skuespil i mangesidigt lys. Efter at Møller Kristensen vandt konkurrencen og ansattes som professor, har han øjensynlig i undervisning og forskning tilstræbt en harmonisering af litteraturvidenskabens metoder, ligesom han synes at lægge samme vægt på ældre og nyere perioder.

Professor Møller Kristensen er således en meget erfaren videnskabsmand og akademisk lærer. Hvert skrift af ham har bragt friske synspunkter og værdifulde resultater.

William Michelsen er født 1913, tog skoleembedseksamen med dansk og latin



1939; han var lektor i dansk ved Uppsala universitet 1942-50; siden 1950 har han været adjunkt ved Roskilde katedralskole.

I sin studietid havde William Michelsen speciale i Oehlenschlägers stil; 1943 kunne han udsende en lille bog, »Hakon Jarl og Erik Glipping. En Studie i den oehlenschlägerske Tragedies Komposition og Stil«. 1941 havde han fået accessit for sin besvarelse af Københavns universitets prisspørgsmål, H. C. Ørsteds stilling i dansk åndsliv. Han blev derved ført ind i et studium af Grundtvigs tanker. Foruden en række mindre artikler og anmeldelser, især i årbogen »Grundtvig-Studier«, har han offentliggjort to store, hinanden supplerende skrifter om Grundtvigs forhold til historien: »Tilblivelsen af Grundtvigs historiesyn« (1954), som forskaffede ham den filosofiske doktorgrad, og »Den sælsomme forvandling i N. F. S. Grundtvigs liv« (1956). I disse brede, tålmodige undersøgelser udreder Michelsen, på idéhistorisk baggrund, overskueligt og overbevisende, væksten i Grundtvigs historieopfattelse.

Foruden til Grundtvig er dr. Michelsen stadig vendt tilbage til H. C. Andersen; hans nænsomme analyser af eventyr som »Snedronningen« (1940) og »Skyggen« (1956), m.fl. byder dog ikke på meget nyt. En artikel om »Kaj Munks dramatiske digtning« (1943), samt en række forelæsninger fra Uppsala over dansk litteratur 1920-50 (indsendt i manuskript), vidner fordelagtigt om hans kendskab til vor nyere digtning. – William Michelsen er en solid videnskabsmand med vågen sans for poesien.

Frederik Nielsen er født 1915, tog skoleembedseksamen med dansk, tysk og engelsk 1941; han gik straks over i gymnasieundervisningen, og han er nu lektor ved Lyngby statsskole. Han var fra 1946 undervisningsassistent for professor Ejnar Thomsen. Samme år blev han litterær medarbejder ved Social-Demokraten, hvor han siden har udfoldet en omfattende anmeldervirksomhed. Sin fortrolighed med nutidsdigtningen har han dokumenteret i nogle værdifulde artikler til »Danske Digtere i det 20. Aarhundrede«, bl. a. om Aage Dons og Erik Knudsen.

Inden for den ældre litteraturs historie har Frederik Nielsen, som han angiver, haft planer om en undersøgelse af komedien mellem Holberg og Heiberg; korte forarbejder hertil fremtræder i en trykt artikel vedrørende Wessel (Danske Studier 1948) og en utrykt om P. F. Suhm. I denne sammenhæng kan nævnes en meget nyttig historisk antologi, »Dansk Litteratur- og Teaterkritik«, som Frederik Nielsen udgav 1948. På romantikkens område foreligger fra hans hånd en lille studie over »Den unge Grundtvig« (Gads danske Magasin 1948).

På en afhandling om »J. P. Jacobsen. Digteren og mennesket« erhvervede Frederik Nielsen i november 1953 den filosofiske doktorgrad. Med støtte bl. a. i den tyske psykiater R. von Krafft-Ebing, »Psychopathia Sexualis«, tolker dr. Nielsen især J. P. Jacobsens digtning som udtryk for et masochistisk, nærmere bestemt algolagnisk naturanlæg. Punktvis kaster undersøgelsen lys over partier af Jacobsens forfatterskab, men undgår ved sin ensidighed ikke at give et noget fortegnet billede af J. P. Jacobsen som digter.

Dr. Frederik Nielsen er en dygtig og initiativrig skribent, til hvis fremtidige produktion det er berettiget at stille forventninger.

Vagn Lundgaard Simonsen, født 1914, blev magister i almindelig og sammenlignende litteraturhistorie 1945; han har været lærer ved Aarhus kommunale skolevæsen og er nu ansat ved statsseminariet på Emdrupborg.

Lundgaard Simonsens videnskabelige interesser har indtil nu yttret sig på to områder, Anders Arrebos forfatterskab og moderne katolsk æstetik. 1942 vandt han Aarhus universitets guldmedalje for sin besvarelse af opgaven i almindelig litteraturvidenskab, »Anders Arrebos kunstneriske Originalitet i Hexaëmeron«.



I denne afhandling, som i forkortet skikkelse blev trykt i *Orbis Litterarum* (1943), var forfatteren metodisk ikke nået meget ud over den traditionelle sammenligning mellem Arrebos værk og dets forlæg, *Du Bartas' La Semaine*. I sin disputats derimod, »Kildehistoriske studier i Anders Arrebos forfatterskab« (1955), bringer Lundgaard Simonsen afgørende nye resultater, bl.a. påvisningen af den betydning, den hollandske *Du Bartas*-oversættelse har haft for Arrebo. Mangler i filologisk akribi, som afhandlingens trykte form og det mundtlige for-svar bragte for dagen, vil formentlig kunne overvindes under dr. Lundgaard Simonsens arbejde med den udgave af Arrebos Samlede skrifter, som Det danske Sprog- og Litteraturselskab har betroet ham.

Jævn-sides med renæssancens forening af teologi og digtekunst har Lundgaard Simonsen beskæftiget sig med nutidig katolsk tænkning i dens forhold til poesien. Herhen hører, foruden nogle populariserede publikationer, en afhandling i *Orbis Litterarum*, »Thomas d'Aquin, Maritain, Marcel de Corte« (1948) og bogen »L'esthétique de Jacques Maritain« (1956).

Skønt Lundgaard Simonsens bog om Arrebo har en håndgribelig videnskabelig værdi og hans skrift om Maritain rører en under vore breddegrader sjælden specialinteresse, er de dog næppe tilstrækkelige til at dømme om forfatterens muligheder for at bestride det ledige professorat.

Helge Toldberg er født 1913, tog skoleembedseksamen 1938 med dansk og engelsk; han var undervisningsassistent for professor Ejnar Thomsen 1938-43; universitetsadjunkt ved Københavns universitet 1950-55; gymnasielærer fra 1945, nu adjunkt ved Statens og Hovedstadskommunernes kursus til studenter-eksamen.

I sin forskning har Helge Toldberg i særlig grad beskæftiget sig med genop-livelsen af den nordiske mytologi og sagnverden i dansk forromantik og roman-tik. Han har fulgt denne nordiske renæssance i digtningens historie (»Det nordiske element i Johs. Ewalds Digtning«, 1944) og i lærdommens (»Jens Møller som æstetiker og mytolog«, *Danske Studier* 1945); de to synspunkter løber sammen i Toldbergs mangeårige beskæftigelse med Grundtvigs personlighed og forfatter-skab, især i hans disputats, »Grundtvigs symbolverden« (1950), en dybtgående bog, hvis tilegnelse vanskeliggøres af en unødigt kompliceret terminologi. Blandt dr. Toldbergs øvrige Grundtvig-studier skal fremhæves »Grundtvig som filolog« (1946; på grundlag af en med guldmedalje belønnet besvarelse af Københavns universitets prisopgave i nordisk filologi for 1941) og »Grundtvig og den danske rimkrønike« (*Grundtvig-Studier* 1954). For universitetsjubilæets danske samfund forbereder dr. Toldberg for tiden en ny udgave af den danske rimkrønike; i en utrykt afhandling »Til den danske rimkrønikes tolkning og datering« har han meddelt sine foreløbige, men meget lovende resultater. – Udkast er også manu-skriptet »Goldschmidt-studier«; et afsnit er nærmere udført som »Goldschmidt og Kierkegaard« (Festskrift til Rubow, 1956).

Helge Toldberg har en i forhold til sin alder meget omfattende produktion. Han har fra sine studenterår arbejdet med rastløs energi inden for nordisk litte-raturhistorie og filologi. Han har desuden anstrengt sig for hurtig offentliggørelse; det er antagelig af den grund, at nogle af hans undersøgelser ikke fremtræder i fuld afklaring. Ved sin lærdom og videnskabelige fremdrift vil han uden tvivl også fremtidig kunne yde fortræffelige bidrag til forskningen.

Med henvisning til ovenstående karakteristik af de enkelte ansøgere indstiller vi, at det ledige professorat besættes med Oluf Friis. Hans studiers omfang og dybde, hans litterære indfølelse og metodiske sikkerhed gør ham til den til embedet bedst kvalificerede.«



Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke professor, dr. phil. Sven Møller Kristensen, lektor, dr. phil. Frederik Nielsen og dr. phil. Aage Kabell afgav bemærkninger.

Efter at fakultetet i møde den 19. november og Konsistorium i møde den 12. december 1956 havde tilsluttet sig indstillingen, blev den under 3. januar 1957 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 6. februar 1957 lektor, cand. mag. Oluf Anker Friis udnævnt til professor i nordisk litteratur ved Københavns universitet fra den 1. februar 1957 at regne.

11. *Oprettelse af et ekstraordinært professorat i assyriologi for og lektor, dr. phil. Jørgen Læssøes udnævnelse til professor*

(j. nr. 171/56).

Under 30. januar 1956 afgav det filosofiske fakultet følgende indstilling:

»Fakultetet skal herved indstille, at der fra 1. april 1957 oprettes et ekstraordinært professorat i assyriologi ved Københavns universitet for lektor i samme fag ved universitetet, dr. phil. Jørgen Læssøe.

I den anledning skal man fremsætte følgende:

Ved Københavns universitet er der siden 1883 drevet forskning og givet undervisning i assyriologi, indtil 1923 ved professor, dr. phil. Valdemar Schmidt og fra 1923 til 1952 ved docent, senere professor, dr. phil. O. E. Ravn. Siden 1952 har mag. art., senere dr. phil. Jørgen Læssøe, først som universitetsadjunkt og derpå, fra 1. juni 1953, som lektor varetaget fagets interesser.

Fakultetet anser det for at være af den største betydning, at faget assyriologi vedblive er repræsenteret ved universitetet.

Inden for den semitisk-østerlandske filologi må faget assyriologi betragtes som et centralt og vidtspændende forskningsområde, der bl.a. og især omfatter de østsemitiske sprog babylonisk og assyrisk. Dette synspunkt, der klart er kommet til udtryk gennem indretningen af en magisterkonferens i semitisk filologi med babylonisk-assyrisk som hovedfag under fakultetet, medfører, at universitetet ikke kan undvære en lærestol i assyriologi. På grund af de østsemitiske sprogs særpræg, den overordentlig vanskeligt tilgængelige kileskrift, hvorved disse og andre østerlandske oldsprog er skrevet, og hvori alene den rette indsigt nås gennem et studium af det svært forståelige ikke-semitiske sprog sumerisk, har det i mere end et halvt århundrede ved alle større europæiske og amerikanske universiteter været anset for bydende nødvendigt at have en selvstændig lærestol i assyriologi. Ved den indsats, som i tidligere tid Carsten Niebuhr, Fr. Münter og N. L. Westergaard har gjort med hensyn til udforskningen af kileskriften og af de med denne skrevne sprog, har dansk videnskab på dette område vundet international anerkendelse.

Den assyriologiske forskning er på fortjenstfuld måde blevet fortsat af Valdemar Schmidt og O. E. Ravn. Med de skærpede kritiske krav inden for assyriologien og på grund af mængden af ikke-publicerede kileskrifttekster, må det anses for påkrævet, at Danmarks traditionsrige assyriologiske forskning atter bliver repræsenteret ved et professorat ved vort universitet.

Fakultetet henleder tillige opmærksomheden på den kendsgerning, at assyriologien ikke blot er en ren sproglig disciplin. Kileskriftteksternes indhold suppleres



med historisk-arkæologiske fund af enhver art, som danner grundlaget for en dybere forståelse af hele den semitiske kultur.

Om dr. phil. Jørgen Læssøes kvalifikationer til at beklæde et professorat i assyriologi skal man oplyse følgende:

Jørgen Læssøe, der er født i 1924, tog efter et par år at have studeret sammenlignende sprogvidenskab magisterkonferens i semitisk filologi med assyriologi som hovedfag og hebræisk og arabisk som bifag i 1948 og erhvervede i 1956 den filosofiske doktorgrad på afhandlingen: »Studies on the Assyrian Ritual and Series *bīt rimki*«. I årene 1948–1951 har Læssøe dels som Research Assistant og dels som Research Associate ved The Oriental Institute ved Chicagos universitet bistået ved udarbejdelsen af den store internationale akkadiske ordbog og har i øvrigt fra efteråret 1953 til efteråret 1955 med orlov fra sin lektorgerning virket i U.S.A., dels for at afslutte det forannævnte leksikalske arbejde og dels som Assistant Professor ved universitetet i Berkeley, Californien.

Det er fakultetets overbevisning, at lektor, dr. phil. Jørgen Læssøe vil være i stand til på bedste måde at varetage såvel forskningen som undervisningen inden for assyriologien og til at videreføre den hidtil skabte tradition på disse områder.

Læssøes første arbejder, nemlig artiklen »On the Fragments of the Hammurabi Code« og et par senere afhandlinger om Assyriens overrislingssystem, vidner dels om betydelig filologisk nøjagtighed og skarpsindighed og dels om evne til at sætte enkeltanalyser ind i en kultursammenhæng.

Doktorafhandlingen, jfr. ofr., må betegnes som et fortjenstfuldt arbejde, ikke mindst ved dens fremdragen af nye tekstkilder og ved tolkningen af disse.

Læssøes seneste arbejder, som endnu er utrykte, består dels i en udgave af en kileskrifttekst fra Hama i Syrien og dels i en artikel om Atrahasismyten. Det førstnævnte arbejde behandler et tekstmateriale (der hidrører fra danske udgravninger i Hama), som Læssøe translittererer, oversætter og kommenterer såvel sprogligt som reelt. Herved har Læssøe godtgjort, at han helt ud behersker det sproglige studium af assyriologien.

I Atrahasis-artiklen har Læssøe stillet sig en opgave af indgribende betydning for den semitiske religionshistorie og derved lagt betydelig filologisk kombinationsevne og omfattende viden for dagen.

Alle Læssøes videnskabelige arbejder bærer præg af god orientering i den assyriologiske forsknings problemer og vidner om betydelige videnskabelige anlæg.

Hertil kommer, at Læssøe gennem pædagogisk og anden virksomhed i betroede stillinger ved forende udenlandske universiteter yderligere har kvalificeret sig til en lærestol ved vort universitet.

Fakultetet må derfor anse det for i høj grad ønskeligt, at lektor, dr. phil. Jørgen Læssøe fra 1. april 1957 udnævnes til at beklæde et ekstraordinært professorat i assyriologi ved Københavns universitet.

Herefter blev der på forslag til finanslov for finansåret 1957–58, jfr. folketings Tidende 1956–57, tillæg D, sp. 1745–46, oprettet et ekstraordinært professorat i assyriologi for lektor, dr. phil. Jørgen Læssøe.

Herefter blev ved kgl. resolution af 17. april 1957 lektor, dr. phil. Jørgen Læssøe udnævnt til ekstraordinær professor i assyriologi ved Københavns universitet fra 1. april 1957 at regne.



12. *Professor, dr. phil. et litt. L. L. Hammerichs afgang og professor Peter Jørgensens udnævnelse til professor i germansk filologi*

(j. nr. 204/57).

Under 7. marts 1957 blev der meddelt professor, dr. phil. et litt. L. L. Hammerich afsked efter ansøgning på grund af alder i nåde og med pension fra stillingen som professor i germansk filologi ved Københavns universitet fra 31. januar 1958 at regne.

Ved skrivelse af 2. maj 1957 afgav fakultetet følgende indstilling:

»Fakultetet skal herved indstille, at det ved professor, dr. L. L. Hammerichs afgang fra universitetet fra 31. januar 1958 ledigtblivende professorat i germansk filologi besættes uden opslag med professor i tysk filologi med særligt henblik på sproget Peter Jørgensen.

I den anledning skal man fremføre følgende:

Under sagens behandling i fakultetets møde den 4. marts d.å. stemte 29 medlemmer for, ingen imod indstillingen, medens 3 medlemmer undlod at stemme. Ved skriftlig afstemning blandt de øvrige fakultetsmedlemmer, som ikke var til stede i mødet, har 10 stemt for sagen, og 1 ikke afgivet nogen stemme.

Til begrundelse af indstillingen skal følgende anføres:

Professor Peter Jørgensen, der er født 12. september 1899, blev cand. mag. i 1929 med tysk som hovedfag. Indenfor sin forskning har han i særlig grad beskæftiget sig med nedertysk, frisisk og dansk sprog. Af hans videnskabelige produktion kan bl. a. nævnes: »Die ditmarsische Mundart von Klaus Groths »Quickborn« (1934), »Nordfrisische Beiträge aus dem Nachlass Hermann Möllers« (1938), Udgaven af den plattyske oversættelse af Jyske Lov (Danmarks gamle Landskabslove IV) (1945) og det særlig fremragende arbejde »Ueber die Herkunft der Nordfriesen« (1946).

Endelig skal peges på hans omfattende og betydningsfulde universitetsundervisning i tysk sprog, fra 1939 som lektor, fra 1944 som docent og fra 1948 som professor i tysk filologi. Man kan i denne forbindelse særligt nævne hans »Tysk Grammatik I« (1951).

Professor Peter Jørgensens hovedforskningsområde vil passende netop kunne betegnes »germansk filologi« i dette fags oprindelige betydning ved Københavns universitet.

Efter at indstillingen var tiltrådt af Konsistorium på dettes møde den 15. maj 1957, blev den under 18. maj 1957 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 15. juni 1957 professor i tysk filologi med særligt henblik på sproget Peter Jørgensen udnævnt til professor i germansk filologi ved Københavns universitet fra 1. februar 1958 at regne.

13. *Oprettelse af et ekstraordinært professorat i østasiatiske sprog med særligt henblik på kinesisk for og udnævnelse af dr. phil. Søren Egerod til professor*

(j. nr. 321/56).

Under 16. januar 1956 afgav professorerne, dr. phil. Louis Hjelmslev, K. Barr og dr. phil. Kaare Grønbech følgende indstilling:



»I nyere tid har der ved vort universitet tidligt været et udtalt og føleligt behov for videnskabelig undervisning inden for det nævnte fagområde. Dette manifesterede sig først ved den undervisning i kinesisk, der påbegyndtes på universitetet i efterårssemestret 1921 af attaché ved det kinesiske gesandtskab i København hr. Sia Lei, hvilket dog ifølge sagens natur kun kunne være en ganske midlertidig foranstaltning, omend den nævnte undervisning straks fra sin begyndelse fik en efter omstændighederne meget betydelig tilslutning. Man var allerede dengang såvel fra fakultetets som fra rektors og konsistoriums side fuldt opmærksom på den særlige betydning og interesse, det måtte have at etablere en mere fast og samtidig fuldt videnskabelig undervisning i det ovennævnte fagområde, og universitetet indstillede i konsekvens heraf i 1922, at der for dr. phil. Kurt Wulff, der var en fremragende videnskabelig specialist på området, oprettedes et ekstraordinært professorat i østasiatiske sprog, en indstilling, som undervisningsministeriet dog ikke dengang så sig i stand til at følge. Dr. Wulff blev imidlertid fra 1. april 1926 lektor i kinesisk og fra 1. april 1928 docent i østasiatiske sprog med særligt henblik på kinesisk. Dr. Wulff havde i denne egenskab sæde i fakultetet, men da stillingen var ekstraordinær, måtte den bortfalde ved hans død i maj 1939. (Jf. Universitetets Årbog 1925–26 p. 54–60, 1927–28 p. 25–26, 1938–39 p. 38). Af flere nærliggende grunde kunne man ikke i den nærmestfølgende tid tænke på at tilgodese denne forskningsgren ved universitetet, ligesom det i det hele uundgåelig må være således, at der, i hvert fald i overskuelig fremtid, kun lejlighedsvis vil kunne være en dansk forsker disponibel, der er kvalificeret til at beklæde en lærestol på dette vanskelige, omfattende og studiemæssigt set relativt udsigtsløse område, således at man antagelig også i fremtiden vil være henvist til at foreslå en ekstraordinær lærestol oprettet, når man kan pege på en tilstrækkelig højtstående videnskabsmand, der kan og vil påtage sig opgaven. Dette var netop tilfældet, da dr. Wulff fremtrådte som specialist på området og stillede sig til universitetets rådighed. En ganske tilsvarende lejlighed frembyder sig nu, da fil. lic. Søren Egerod har fuldstændt en omfattende uddannelse netop med henblik på denne mulighed, og nu fremtræder som en så højt kvalificeret videnskabsmand, at fakultetet uden tøven kan foreslå et ekstraordinært professorat oprettet for ham.

For den betydning, man må tillægge det videnskabelige studium af de østasiatiske sprog, har der allerede siden forslaget om professoratet for dr. Kurt Wulff fra sagkyndig side været argumenteret så udførligt og overbevisende, at en udførligere gentagelse heraf må skønnes unødigt. Ligeledes må det skønnes at være særdeles velbekendt, at sagens betydning ingenlunde i mellemtiden er blevet ringere, men tværtimod er vokset betydeligt, i betragtning af den langt større selvstændige rolle, som de østasiatiske kulturer og nationer spiller i nutidens internationale samkvem og hele kulturelle arbejde. Det vil være tilstrækkeligt her kort at anføre nogle hovedgrunde, der taler for disse studiers opretholdelse ved universitetet, når der, som nu, frembyder sig en gunstig lejlighed dertil. Den kinesiske kulturs æld og styrke er så overordentlig betydelig, at en lærestol, der omfatter kinesisk, må være en naturlig forpligtelse for ethvert større universitet, ligesom den videnskabeligt og sprogligt betingede direkte formidling af de kulturelle berøringer mellem Kina og Danmark må anses for en naturlig forpligtelse, dersom Danmark fortsat skal kunne hævde såvel sin internationale position i almindelighed som sine høje sprogvidenskabelige traditioner i særdeleshed. Kan dette siges for Kinas vedkommende, turde det i endnu højere grad gælde om Siam (Thailand), en nation og et kulturområde, Danmark, som almindelig bekendt, hovedsagelig omend ikke udelukkende gennem det Østasiatiske Kompagnis allerældste forbindelser, har en særlig berøring med, som der er interesse i på enhver måde at fastholde og videreføre. Hertil kommer bl.a.



andre bagindiske nationer og kulturer, som gennem de nyere selvstændighedsbevægelser søger øget direkte kontakt med europæiske nationer, og det samme gælder også indonesisk, herunder specielt javansk, hvis ældre kultur Kurt Wulff bidrog afgørende til det filologiske studium af. Her er kun omtalt visse hovedområder, som dyrkedes af Kurt Wulff, og hvori han i sin tid underviste, og som det nu vides, at hr. Egerod har videnskabelig indsigt i og vil kunne varetage i forskning og undervisning på tilsvarende måde. Men det må i denne sammenhæng også nævnes, at både det Kongelige Bibliotek og Nationalmuseets etnografiske afdeling besidder meget betydelige, for en stor del enestående samlinger, hvoraf adskillige er tilvejebragt ved dansk initiativ og dansk driftighed i Østen, også i forbindelse med videnskabelige ekspeditioner, hvori Danmark har taget væsentlig eller afgørende del, og som vedrører Kina i allervideste forstand såvel som Bagindien og flere dermed direkte eller indirekte sammenhængende områder. Disse samlinger – og naturligvis især håndskriftsamlingerne – må bearbejdes, udnyttes og udbygges, så snart lejlighed dertil gives, af en sagkyndig, som naturligt må have ansættelse ved Københavns Universitet. Dette var også et af de væsentlige argumenter for universitetets forslag i sin tid, som i 1921-22 bl.a. byggede på en erklæring af overbibliotekar H. O. Lange og i 1925 på en erklæring af overbibliotekar Carl S. Petersen vedrørende disse forhold og specielt vedrørende dr. Wulff, der 1910-20 var ekstraordinær medhjælper ved det Kgl. Bibliotek, i hvilken egenskab han ordnede, bestemte og katalogiserede de rige samlinger bl.a. af kinesisk og siamesisk litteratur, som biblioteket netop i dette tidsrum erhvervede. Det må betones, at dersom universitetet til stadighed må undvære en erstatning for det tab, man led ved dr. Wulffs død, vil en fuld udnyttelse af de forannævnte samlinger ikke kunne organiseres, og København ikke opretholde sin fremskudte stilling som et internationalt centrum for disse studier, der er muliggjort gennem danske videnskabelige statsinstitutioners besiddelse af disse samlinger.

Det bør endnu tilføjes, at det filosofiske fakultet må føle et meget stærkt behov for at afhjælpe savnet af den her omtalte lærestol, efter at fakultetet forlængst er udbygget gennem indrettelse af lærestole og laboratorier for en hel række vigtige humanistiske discipliner og kulturområder, der, dels af almene grunde og dels på grund af de mangfoldige berøringer igennem tiderne mellem østasiatiske sprog og kulturer, og specielt kinesisk, på den ene side og vidtstrakte tilgrænsende områder på den anden side, ikke fuldt tilfredsstillende kan dyrkes med henblik på alle væsentlige sider af studiet, dersom der ikke er en mulighed åben for, for den der ønsker det, at indføres i de østasiatiske studier; der kan blot henvises til så vigtige studieområder som sammenlignende sprogvidenskab, almen fonetik, almindelig litteraturvidenskab, almindelig historie, religionshistorie, kunsthistorie, studiet af centralasiatiske sprog samt indisk og iransk filologi.

Endelig bør det erindres, at Danmark – ikke mindst med henblik på de ovenfor omtalte særlige forbindelser, Danmark i lange tider har haft med Østasien – også inden for Skandinavien har en position at hævde. I Sverige har dr. Bernhard Karlgren, der er en af de allerfornemste internationale kendere af dette felt, i en lang årrække, siden 1915, været professor i østasiatisk sprogvidenskab og kultur ved Göteborgs högskola, og har i de seneste år dels været professor i samme fag ved Stockholms högskola, dels været leder af de østasiatiske samlinger på Statens historiska museum i Stockholm.

I erkendelse af alle her nævnte omstændigheder har det filosofiske fakultet stedse siden dr. Kurt Wulffs død måttet nære et stærkt ønske om at se nye kræfter vokse frem og nye muligheder åbne sig for genindretningen af en sådan lærestol. Det blev derfor herfra hilst med overordentlig glæde, da professor Bernhard Karlgren, udfra ganske samme erkendelse, i 1946 søgte og opnåede tre stipendier



fra Rockefeller Foundation til uddannelse hos ham af henholdsvis en svensk, en norsk og en dansk sinolog med henblik på dels en afløser af professor Karlgren selv (professor Karlgren er født 1889), dels en mulig oprettelse af en tilsvarende lærestol i hvert af de to andre lande: Norge og Danmark.

Til at oppebære dette stipendium udpegede Københavns Universitets filosofiske fakultet for sit vedkommende Søren Egerod, født 8. juli 1923, dimitteret 1942, derefter stud. mag. i klassisk filologi, hvori han aflagde forprøve 1945. Søren Egerod havde på det tidspunkt ikke blot gjort sig bemærket som en særlig dygtig fagstuderende indenfor klassisk filologi, men havde også med betydelig iver og fremgang bl.a. fulgt forelæsninger og øvelser i sammenlignende sprogvidenskab og også på anden måde tilegnet sig en efter hans alder meget betydelig sprogvidenskabelig indsigt og omfattende sprogkundskaber. Han begyndte også tidligt på egen hånd studiet af kinesisk, og da der ikke kunne gives undervisning heri ved Københavns Universitet, rejste han efter samråd med sine lærere her på et fransk regeringsstipendium til Paris, hvor han tilbragte året 1946 med studiet af lingvistik og sinologi, hovedsagelig henholdsvis hos professorerne Bonveniste og Demiéville.

Med det ovennævnte Rockefeller-stipendium studerede han derefter i 2 år i Stockholm og blev i 1948 fil. kand. fra Stockholms högskola med kinesisk, græsk og sanskrit som fag.

Som det er bekendt, næredes der i årene efter efter anden verdenskrig af Rockefeller Foundation en betydelig interesse for at yde hjælp til uddannelse til og oprettelse af lærestole i forskellige europæiske lande på forskellige fjernere-liggende, men kulturelt betydelige filologiske områder, og i forbindelse hermed erklærede Rockefeller Foundation sig også villig til at yde Søren Egerod fortsat understøttelse til videregående studier dels i Østen, dels ved orientalske lærdomssæder i U.S.A. Søren Egerod blev derved sat i stand til at foretage en længere studie- og forskningsrejse til Kina (1948–50) og til derefter at studere østasiatiske sprog ved University of California in Berkeley, hovedsagelig kinesisk hos professor Chao Yuen Ren; ved det nævnte universitet aflagde han i 1950 og 1951 to diplomprøver i kinesisk med et usædvanlig højt resultat. Han bestod derefter licentiateksamen i kinesisk ved Stockholms högskola 1952 på grundlag af sine dialektstudier i Sydkina. Han modtog derefter ansættelse ved University of California in Berkeley, U.S.A., dels som professor i orientalske sprog (Assistant Professor, dog i ét år under ovennævnte professor Chao's ophold i Europa som head of department og leder af det orientalske institut med status som full professor), dels som videnskabelig medarbejder ved udgivelsen af en stor siamesisk-engelsk ordbog (som Research Linguist ved Thai Dictionary Project). Hans årlige løn herfor udgør 5100 dollars; hans indkomster er i virkeligheden forsvundet større, som hans (amerikanskfødt) hustru, der er videnskabelig botaniker, oppebærer en årlig lønning af 1800 dollars. Medens professor Egerod selv har tilkendegivet – officielt senest ved en skrivelse til rektor for Københavns Universitet af 1. juni 1955 – at han på passende betingelser kunne ønske ansættelse i København, er det os bekendt, at man ved universitetet i Berkeley lægger megen vægt på vedblivende at kunne have ham knyttet til det orientalske institut dér, og at man arbejder aktivt herfor.

Foruden de ovennævnte Rockefeller-stipendier, som er tildelt efter anbefaling fra dansk side og med henblik på forberedelsen af en lærestol i København for Søren Egerod, har han også fra dansk side modtaget understøttelser udfra de samme intentioner. Bl.a. kan nævnes, at han har oppebåret understøttelse af Egmont H. Petersens Fond, at han fra 1952 oppebærer Wimmere legat (4000 kr. årlig, tildelt af konsistorium ved Københavns Universitet), og at en portion af Martin Levys mindelegat (ca. 7000 kr.) tildeltes ham i 1954 af Københavns Uni-



versitets filosofiske fakultet, samt at det ved skrivelse fra Københavns Universitets rektor af 21. maj 1955 på grundlag af konsistoriums beslutning er meddelt ham, at han kunne opnå ansættelse som universitetsadjunkt fra 1. september 1955.

Ad disse veje er det nu lykkedes at gennemføre, at professor Søren Egerod har nået at dokumentere fuld kvalifikation på sit felt, og det kan uden ringeste betænkelighed siges, at han har mere end opfyldt de forhåbninger, man gennem tildelingen af de nævnte understøttelser stillede til ham. I 1955 har det filosofiske fakultet ved Københavns Universitet antaget en af ham indleveret afhandling for den filosofiske doktorgrad om den sydkinesiske lung-tu-dialekt, som har fået en smuk bedømmelse bl.a. af professor Bernhard Karlgren. Det mundtlige forsvar har imidlertid måttet udskydes, indtil forfatterens forpligtelser i U.S.A. gør det muligt for ham at tage til København, hvilket forventes at kunne ske i efteråret 1956. Egerod har desuden publiceret to oversættelser af kinesiske litteraturværker til dansk med indledning og forklaringer, nemlig dels af oldtidsfilosofen Meng-tse (1953), dels af tænkeren Chuang-tse fra samme periode (1955). Professor Egerod har desuden dygtiggjort sig i flere andre orientalske sprog, bl.a. i indonesisk.

Det vil være af største betydning, at man så hurtigt som muligt søger at sikre professor Søren Egerods indsigt, hans forskerpersonlighed og pædagogiske dygtighed og hans hele frodige initiativ for Københavns Universitet, og at man drager konsekvensen af de nu igennem lang tid trufne dispositioner, der så fuldtud er kronede med held, således at der nu ved allerførste lejlighed søges oprettet et ekstraordinært professorat for ham i østasiatiske sprog med særligt henblik på kinesisk.«

På finansloven for 1958-59, jfr. folketingstidende 1957-58, tillæg D, sp. 1761-64, oprettedes et ekstraordinært professorat i østasiatiske sprog med særligt henblik på kinesisk for dr. phil. Søren Egerod.

Efter at rektors indstilling under 2. april 1958 var blevet indsendt til ministeriet, blev ved kgl. resolution af 29. april 1958 dr. phil. Søren Christian Egerod udnævnt til ekstraordinær professor i østasiatiske sprog med særligt henblik på kinesisk fra 1. april 1958 at regne.

*14. Omdannelse af docenturet i engelsk sprog og litteratur til et professorat og bibliotekar, lektor, cand. mag. Eric Jacobsens udnævnelse til professor*  
(j. nr. 478/47).

På normeringsloven for finansåret 1957-58, jfr. folketingstidende 1956-57, tillæg A, sp. 1659-60, blev docenturet i engelsk sprog og litteratur omdannet til et professorat i samme fag.

Efter at det således ledige embede under 29. maj 1957 var blevet opslået ledigt, blev under 15. juni 1957 de indkomne tre ansøgninger, nemlig fra bibliotekar, lektor, cand. mag. Eric August Jacobsen, cand. mag. Bent Nordhjem og mag. art. Holger Steen Sørensen tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg, bestående af professorerne, dr. phil. C. A. Bodelsen, dr. phil.



Paul V. Rubow, dr. phil. K. Schibbye og dr. phil. Louis Hjelmslev. Udvalget afgav under 14. april 1958 følgende indstilling:

Eric Jacobsen er født 1923 og blev cand. mag. 1950 med engelsk som hovedfag og latin som bifag. Foruden sine studier ved Københavns Universitet har han haft følgende uddannelse: 1946 studerede han engelsk og amerikansk sprog og litteratur ved det af Oslo Universitet oprettede Anglo-American House. 1947 var han en af de tre første som fik tildelt stipendier fra det nyoprettede Marsden Foundation for Gifted Youth. Med dette stipendium studerede han ved the Comparative Literature Department ved Harvard, bl.a. under Douglas Bush, Harry Levin, Kenneth B. Murdock og F. O. Matthiessen. 1948 tog han Harvards Master of Arts grad, og bestod 1949 den skriftlige prøve »Doctor's General« som forberedelse til doktorgraden. Han har desuden været på studieophold i England i 1946, 1949, 1951 og 1955.

Fra 1950 har han virket som undervisningsassistent ved Københavns Universitet og har i nogle år undervist i engelsk litteratur, aflønnet af de midler som var ledige på grund af det engelske docenturs hvilen. 1953 udnævntes han til lektor i engelsk litteratur. Han er desuden siden 1955 bibliotekar af II grad ved det kgl. bibliotek.

Hans universitetsundervisning har ligget på et videnskabeligt plan og været af høj kvalitet. Han har holdt forelæsninger og øvelser over emner fra alle perioder efter 1500. Han medvirker ved eksamen og ved bedømmelsen af specialeopgaver.

Eric Jacobsen har bilagt sin ansøgning med følgende arbejder, hvoraf nr. 1, 2 og 3 er publicerede:

(1) *Christian Weise und Seneca* (1950, 8 sider) er en analyse af et tysk barokdigt med henblik på at påvise digterens personlige omformning af digtets forbillede: en passage fra et af Senecas breve.

(2) *The Fable is Inverted or Donne's Aesop* (1952, 37 sider). Med udgangspunkt i et digt af Donne følger forf. Æsops fabel om frøernes konge fra den klassiske oldtid til renaissance med særligt henblik på spørgsmålet om hvorledes slangen i den oprindelige fabel er blevet til en stork i de senere versioner. Såvel den litterære som den ikonografiske tradition undersøges med stor grundighed, og den korte afhandling repræsenterer et betydeligt forskningsarbejde, som har involveret eftersporingen og studiet af et stort antal versioner af fabelen. En omfattende viden og en sikker metode er her anvendt på et problem, som ganske vist i sig selv er meget specielt, men som har videre perspektiver.

(3) *Die Metamorphosen der Liebe und Friedrich Spees »Trutznachtigall«, Studien zum Fortleben der Antike I.* (194 sider, udgivet af Videnskabernes Selskab 1954). Symbol- og tankeverdenen i Spees religiøse digte vises at være præget af den i middelalderen opståede »Jesusminne«-symbolik og digtene at være gennemvævet med et billedsprog, hovedsageligt hentet fra erotikken, som for en stor del går tilbage til antikken og Bibelen (Hojsangen), således at de antikke verdslige elementer er blevet omfortolket og allegoriseret i kristelig-mystisk ånd. Hertil kommer desuden Petrarchismen. »Trutznachtigall« placeres således i en tradition som har sat sig spor i europæisk litteratur indtil ind i det 17. århundrede, hvilket forf. påviser ved citater fra tysk og især engelsk litteratur.

Selve den omhandlede traditions udvikling belyses med talrige citater fra mange forfattere fra Antikken og fremefter, og med stærk benyttelse af emblem-bøger og andet ikonografisk materiale. Det er et fremragende arbejde, som vidner om videnskabelig fantasi, judicium og stor belæsthed på mange områder af den europæiske litteratur.



(4) *Translation, a Traditional Craft. An Introductory Sketch with a Study of Marlowe's Elegies* (1957), som er antaget til forsvar for den filosofiske doktorgrad, har som afsluttende del, men i virkeligheden som udgangspunkt, en studie over Marlowes oversættelse af Ovids *Amores*. Forf. påviser at fremtrædende træk i denne er dikteret af en oversættelsestradition som går tilbage til Antikken og står i forbindelse med den teknik ved behandlingen af tekster som lærtes i de hellenistiske og romerske skoler, og som fortsattes i modificeret form gennem middelalderen til renaissancen.

Det er et lærerigt værk, en filologisk undersøgelse, som repræsenterer et stort arbejde på et meget vidtspændende område. Forf. går direkte til kilderne, også hvor der allerede forefindes sammenfattende behandlinger af de pågældende punkter. Et fremtrædende træk er de mange fint gennemførte analyser af klassisk poesi og engelsk renaissancedigtning. Afhandlingen er meget velskrevet.

Det er karakteristisk for Eric Jacobsens produktion at de værker som er hans udgangspunkt ikke behandles i isolation, men placeres i en fælleseuropæisk tradition på grundlag af en bred orientering i europæisk kultur- og litteraturhistorie. Opmærksomheden begynder med at samle sig om et begrænset felt, som udvides i større og større ringe.

Hans produktion omfatter foruden mindre afhandlinger to større værker – den ene en disputats, og den anden meget nær ved at ækvivalere med en sådan – som begge vidner om originalitet, fuld beherskelse af litteraturvidenskabelig metode, fin kritisk og analytisk sans, og en usædvanlig bred orientering indenfor mange områder, ikke blot i engelsk litteratur, men også hvad angår dennes sammenhæng med den almindelige europæiske kulturtradition. Han er en åndfuld skribent, som forstår at fremsætte sine resultater med gratie. I betragtning af i hvor høj grad den engelske litteratur er forankret i en europæisk tradition der går tilbage til Antikken, må den viden og forskeriver han har dokumenteret på dette felt betegnes som en fortræffelig – og i Danmark ret sjælden – kvalifikation for forskning og undervisning i engelsk litteratur.

Cand. mag. Bent Nordhjem er født 1920 og tog skoleembedseksamen med engelsk som hovedfag og dansk og fransk som bifag 1947. Efter at have taget sin eksamen tilbragte han tre år i England, hvoraf det sidste som Rockefeller-stipendiat ved universitetet i Cambridge. Fra august 1949 til august 1955 var han universitetsadjunkt ved Københavns Universitet og holdt i denne egenskab 9 forelæsningsrækker over engelske forfattere fra det 17. og 18. århundrede samt en sproglig række. Fra august 1955 har han været ansat ved Falkonergårdens Gymnasium.

Han har indleveret følgende to arbejder, det første trykt, det sidstnævnte i manuskript:

(1) *Aldous Huxley. Udvikling og Stilling i Samtiden.* (1948. 182 sider). Bogen er en udvidet udgave af forfatterens guldmedaljeafhandling. Af dens fire afsnit består det første af en karakteristik af Huxleys personlighed. Det andet, som er det centrale i bogen, er en redegørelse for de forskellige faser som Huxleys livsanskuelse har passeret igennem, og som hans bøger i sidste instans handler om. Der påvises en udvikling fra værdinihilisme gennem eksperimenter med mystisk-religiøs filosofi og Lawrence'sk livsdyrkelse til gennemført mysticisme.

Et tredje afsnit handler om stil og struktur i Huxleys bøger.

Et fjerde, »Samtiden«, er dels en redegørelse for Huxleys forhold til Lawrence, dels et rids af tendenserne i 20'ernes engelske åndsliv. Bogen er et fortjenstfuldt arbejde, der giver en kritisk bedømmelse og et helhedsbillede af Huxley på baggrund af hans samtid, og yder gode bidrag til forståelsen af hans personlighed,



ideer og litterære teknik. Det er et solidt stykke litteraturkritik og -historie, grundigt gennemtænkt og godt disponeret.

(2) *The Phonemes of English. An Essay in Structural Phonemics*. Afhandlingen falder i 4 afsnit. I det første forkaster forf. af erkendelsesteoretiske grunde de sædvanlige modeller af talesituationen og opstiller sin egen. I det andet, som kan betragtes som afhandlingens centrale, opstiller han en metode som skal kunne anvendes, ikke alene på sprogets foneminventar, men på et hvilket som helst materiale der består af et antal enheder som går igen i forskellige kombinationer – et gennemført abstrakt system, som udelukkende er baseret på kombinations- og substitutionsmuligheder: et »spil«, som han betegner det.

Metoden afviger fra den glossematiske ved at den ikke opererer med begrebet indhold, hvorfor begrebet kommutation ikke indgår i den. Endvidere ved at den i modsætning til glossematikken ikke går ud fra større enheder, som ved en progressiv analyse inddeles i mindre, men begynder med de mindste enheder. Dens ledende princip er økonomi, således at proceduren kommer til at bestå i en fremadskridende reduktion af inventaret. Forf. har således lavet sin egen sprogteori.

I det tredje afsnit anvendes det således opstillede system på det engelske sprog, idet han dog ser bort fra 3 ordtyper: interjektioner, egennavne og »fremmedord« (den sidste type imidlertid på en måde som virker noget vilkårlig). Resultatet er et engelsk foneminventar som på adskillige punkter afviger fra det man plejer at regne med. Det korte 4. afsnit formulerer en række karakteristika for fonemerne, som ikke ses at være helt i overensstemmelse med det foregående.

Om forfatteren er nået til en bedre beskrivelse af det engelske fonemsystem end den der opnås ved andre metoder, kan diskuteres. Men det har i hvert fald ikke været hans primære formål. Dette er at opstille et system der er gennemført abstrakt, og som skal kunne anvendes på alle fænomener af lignende art som fonemsystemet. Det er et interessant og dristigt eksperiment han her har foretaget, og det er gennemført med stor sindrighed, konsekvens og videnskabelig fantasi – et meget dygtigt arbejde, som indirekte vidner om et omfattende kendskab til den lingvistiske litteratur, skønt forfatteren så godt som aldrig citerer andre lingvistiske værker.

De to arbejder viser Nordhjem som en begavet, original og velfunderet videnskabsmand.

Holger Steen Sørensen er født 1920 og tog magistergraden i engelsk 1952. Han har været på studieophold ved Columbia University i foråret 1946, på Trinity College, Cambridge, i efteråret 1948 og foråret 1949, samt som Rockefeller stipendiat ved forskellige amerikanske universiteter i sommeren og efteråret 1953. Han har siden efteråret 1952 virket som undervisningsassistent ved Københavns Universitet, og han har holdt øvelser honoreret af de ved det engelske docenturs hvilen ledigblevne midler. I disse egenskaber har han udført et udmærket arbejde.

Han har som bilag til sin ansøgning i manuskript indleveret følgende arbejder:

(1) *Word Classes in Modern English, With Special Reference to Proper Names. With an Introduction on Grammar, Meaning and Reference*, som er antaget til forsvar for den filosofiske doktorgrad, fremtræder som et forsøg på at løse problemet om propriernes plads i ordklassesystemet, hvilket i realiteten vil sige at udskille dem fra appellativerne. Fremgangsmåden er strukturalistisk. Forf. konstaterer at problemet er uløseligt på grundlag af det traditionelle ordklassesystem, og opstiller derfor sit eget, hvilket involverer at han også må etablere sin egen procedure for sprogbeskrivelsen. Opstillingen af dette system, snarere end



løsningen af propriernes problem, synes her at være hans primære formål; ligesom Nordhjem har han lavet sin egen sprogteori.

Proceduren foretages trin for trin, således at hvert skridt mod løsningen hviler på det foregående. Det er et omfattende arbejde, som er gennemført med stringens og – sommetider lovlig stor – dristighed. Afhandlingen vidner om original videnskabelig begavelse.

(2) *Propriernes Semantik. Et polemisk, begrebsanalytisk essay*. 84 maskinskrivne kvartsider. (Angives af ansøgeren ikke at have endelig form).

Afhandlingen gennemgår de vigtigste hidtil gjorte forsøg på at forklare hvad propriernes betydningsindhold er, og slutter med forfatterens egen definition af dette samt en excurs om propri og den sociale norm. De ovennævnte tidligere forsøg behandles med skarp og ofte overbevisende kritik, idet forf. slår ned på indre modsigelser i de pågældende teorier.

Steen Sørensen har yderligere i manuskript indleveret 3 kortere afhandlinger, som han ønsker betragtet som udkast.

(3) Den vigtigste af disse er *En skitsemæssig sammenligning mellem det oldengelske og det moderne engelske kasussystem. Om hvilken form for udvikling er der tale?* (44 pp.). Heri søger han at vise at forandringen fra det ene af disse systemer til det andet kun er en forandring i udtryksformen, og at moderne engelsk har ganske de samme kasus som oldengelsk.

I oldengelsk borteliminerer han vokativen og den possessive genitiv som ikke virkelige kasus. Hvad angår moderne engelsk polemiserer han mod det standpunkt at ordstilling ikke skulle være lige så gyldigt et udtryk for kasus som flexiver. Også her borteliminerer han den possessive genitiv, d.v.s. hele den moderne engelske genitiv. Både hvad angår oldengelsk og moderne engelsk indrangerer han præpositionerne som kasusformer. En del af de ovennævnte tanker er velkendte, men forfatterens argumentation er hans egen.

(4) *An Analysis of »to be« and »to be true«* (15 pp.) er et forsøg på ad lingvistisk vej at løse det logiske problem om eksistentielle udsagn, hvor det har voldt vanskeligheder at en sætning som /Anderson does not exist/ tilskriver Anderson egenskaben non-existence, samtidig med at den benægter at bæreren af denne egenskab eksisterer. Forf. søger at klare problemet ved begrebet »denotation« – udsagnet betyder »Anderson does not denote«, hvilket vil sige en påstand om at den sproglige enhed »Anderson« ikke har noget denotatum. Det søges vist at det samme gælder udtryk med »be true«.

(5) *The Phoneme and the Phoneme Variant* (16 pp.) går ud fra fire kendte definitioner af fonemet (Jones, Bloch & Trager, Togeby og Trubetzkoy), som forf. efterprøver med det resultat at ingen af dem findes tilfredsstillende, og han hævder at en væsentlig grund hertil er at man i definitionerne ikke har holdt fonemerne og fonemvarianterne tilstrækkelig skarpt ude fra hinanden. Han slutter med at opstille sin egen fonemdefinition.

Sammenfattende kan det siges at Steen Sørensen er en original og produktiv lingvist, hvis teorier sommetider har et noget paradoksalt præg og næppe altid vil findes akceptable, men som altid er tankevækkende.

Alle de tre ansøgere er unge og originale forskere, hvis produktion ikke alene er løfterig, men i sig selv placerer dem som kvalificerede til universitetslærestole. De har alle suppleret deres hjemlige uddannelse med længere studieophold ved fremmede universiteter i den engelsktalende verden, og de har alle – omend i forskelligt omfang – virket som lærere ved Københavns Universitet.

Mag. art. Steen Sørensen er ren lingvist og har ikke givet sig af med litteraturforskning. Hans hidtidige produktion hører i det væsentlige hjemme i den almene



lingvistik, snarere end i anglistikken. Alene af den grund mener vi at han som ansøger til det ledige professorat trods al anerkendelse bør stilles efter de to andre.

At cand. mag. Nordhjem ikke som de to andre har fået en disputats antaget har vi ikke ment at burde regne som et minus for ham, idet hans fonemafhandling efter vort skøn afgjort ækvivalerer med en afhandling for doktorgraden. Med al anerkendelse også af mag. art. Steen Sørensen mener udvalget i henhold til det ovenanførte at måtte stille cand. mag. Eric Jacobsen og cand. mag. Bent Nordhjem i første række, men deler sig med hensyn til vurderingen af disse to ansøgere i et flertal og i et mindretal.

*Flertallet*, bestående af C. A. Bodelsen, Paul V. Rubow og K. Schibbye, ønsker at udtale følgende:

I sin produktion fremtræder Bent Nordhjem først og fremmest som lingvist. Hans bog om Huxley er ganske vist et smukt arbejde, men har langt mindre præg af *litteraturforskning* end Eric Jacobsens arbejder, og vi finder at denne bog og hans fonemafhandling tilsammen vejer mindre i vægtskålen end Eric Jacobsens produktion. Vi mener også at det må tages i betragtning, at hans eneste litterære publikation ligger 10 år tilbage, mens Eric Jacobsens publikationer vidner om en til dato fortsat beskæftigelse med litteratur.

Under henvisning til den foranstående karakteristik af Eric Jacobsen finder vi, med al anerkendelse af Bent Nordhjem, at Eric Jacobsen bør foretrækkes for denne. Han har ganske vist hidtil ikke vist sig som lingvist, men han er både litteraturhistoriker og filolog og i besiddelse af en bred orientering i den fælles-europæiske kultur- og litteraturtradition. Til de kvalifikationer, han har dokumenteret gennem sin ovenfor omtalte vægtige produktion kommer, at hans hidtidige universitetsgerning har haft et større omfang end de andre ansøgeres, og bl.a. omfattet, at han som lektor har deltaget i eksamen og bedømmelse af specialeopgaver. Han har som universitetslærer lagt fremragende evner for dagen og har i sjælden grad forstået at delagte sine elever i sin egen viden, sin analytiske sans og sin forståelse af æstetiske værdier.

Vi indstiller derfor at Eric Jacobsen udnævnes til det ledige professorat.

*Et mindretal*, bestående af Louis Hjelmslev, ønsker at udtale:

Ligesom jeg på grundlag af den forelagte produktion må anse mag. art. Holger Steen Sørensen som en højtfortjent sprogfilosof og sprogteoretiker (dog nok med en lovlig fremtrædende hang til det paradoxale), men ikke i første række som egentlig anglist og derfor ikke som umiddelbart og særligt kvalificeret til et professorat i engelsk sprog og litteratur, er det mit skøn, at cand. mag. Eric Jacobsen hidtil vel har vist sig som en interessant og fin åndshistoriker og boghistoriker, men ikke i særlig grad som anglist. Afhandlingen om Donne's *Aesop* er af Eric Jacobsens arbejder det eneste, der i sin helhed klart ligger indenfor det ledige professorats område. Hans afhandlinger »Christian Weise und Seneca« og »Die Metamorphosen der Liebe und Friedrich Spees 'Trutznachtigall'« ligger klart udenfor professoratets område, og af disputatsafhandlingen er det kun 4. kapitel, d.v.s. 40 (af 200) sider (omhandlende Marlowe's Elegier) der falder indenfor området. Eric Jacobsen har hidtil ikke produceret sig indenfor udforskningen af moderne engelsk litteratur, og ikke indenfor engelsk sprog.

Cand. mag. Bent Nordhjem har forelagt en produktion, der udelukkende ligger indenfor professoratets område, nemlig dels indenfor engelsk sprog (afhandlingen »The Phonemes of English«, der gennem en nødvendig teoretisk indledning fører frem til en detaljeret analyse af det moderne engelske fonemsystem) og dels indenfor moderne engelsk litteratur (afhandlingen om Huxley). Han er af de tre ansøgere efter min mening den eneste, der på nærværende tidspunkt



med sikkerhed kan siges at være fuldt kvalificeret til et professorat i engelsk sprog og litteratur. Hans prisafhandling om Huxley blev i sin tid bedømt med fuld anerkendelse. Hans fonem-afhandling er en meget stort anlagt undersøgelse, der er udtænkt og gennemført med sjælden intelligens og med megen original selvstændighed og yder et myndigt og betydningsfuldt bidrag ikke blot til fonem-teorien, men også til den videnskabelige beskrivelse og analyse af moderne engelsk. Det er desuden min overbevisning, at cand. mag. Nordhjem hidtil har lagt større modenhed og mangesidig beherskelse af flere væsentlige anglistiske områder for dagen end de øvrige ansøgere. Jeg mener derfor at måtte indstille ham til det ledige professorat.»

Indstillingen blev tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen afgav bemærkninger.

Efter at fakultetet i møde den 28. april og Konsistorium i møde den 7. maj 1958 havde tilsluttet sig indstillingen, blev den under 8. maj 1958 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 19. maj 1958 bibliotekar, lektor, cand. mag. Eric August Jacobsen udnævnt til professor i engelsk sprog og litteratur ved Københavns universitet fra 1. maj 1958 at regne.

15. *Professor Peter Jørgensens afgang i og lektor, dr. phil. Günther Jungbluths konstitution som professor i tysk filologi*

(j. nr. 459/57).

Under 15. juni 1957 blev professor i tysk filologi med særligt henblik på sproget, Peter Jørgensen udnævnt til professor i germansk filologi efter professor, dr. phil. et litt. L. L. Hammerich.

Efter at embedet under 14. oktober 1957 var opslået ledigt, blev under 7. november de 4 indkomne ansøgninger, nemlig fra universitetsadjunkt, cand. mag. Ernst Dittmer, Århus, lektor, dr. phil. Heinrich Roos, docent, fil. dr. Märta Åsdal Holmberg, Lund, og lektor, dr. phil. Günther Jungbluth tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. et litt. L. L. Hammerich, Peter Jørgensen, dr. phil. Steffen Steffensen, dr. phil. Gunnar Bech samt professor ved Århus universitet, dr. phil. H. Bach. Udvalget afgav under 9. april 1958 følgende indstilling:

»Ernst Dittmer (født 1921) tog skoleembedseksamen i tysk, latin og dansk ved Århus universitet i 1947 og har efter nogle års tjeneste i gymnasieskolen siden 1952 været universitetsadjunkt ved Århus universitet, i hvilken egenskab han fortrinsvis har læst over ældre tyske tekster. Desuden har han gennem nogle år assisteret professor Holt (Århus) i dennes arbejde med hittitisk leksikografi.

Der foreligger ingen trykt produktion fra universitetsadjunkt Dittmers hånd. Han kan henvise til en guldmedaille, som han har erhvervet for sin besvarelse af Århus universitets prisopgave i germansk filologi for 1948: »En redegørelse for terminologien og ordforrådet i de thyrske diplomer indtil 1350, jævnført med



de samtidige latinske diplomer fra de samme kancellier.« Dette arbejde har ikke været indleveret i forbindelse med ansøgningen.

Ansøgeren oplyser, at han arbejder på »en større afhandling om latinsk indflydelse på de faste vendinger i det højtyske kancellisprog indtil 1290, et arbejde, der skal ses som et led i den senere tids undersøgelser over det latinske mønster i de vesteuropæiske sprog.« Af denne afhandling, som han agter at indsende til bedømmelse for den filosofiske doktorgrad, er der til udvalget indleveret tre afsnit i manuskript, nemlig en »Spezielle Einleitung«, et afsnit omhandlende såkaldte »Paarformeln« og et afsnit om participial-præpositioner, i alt 182 maskinskrivne kvartsider, hvoraf omkring en tredjedel er noter.

I disse os forelagte skrifter fremtræder universitetsadjunkt Dittmer som en solid kender af det valgte emne og som en grundig filolog, der er velbevandret både i latin og middelaldertysk og som samvittighedsfuldt stræber efter en udtømmende gennemgang af sit materiale; men man savner i nogen grad mere vidtrækkende eller personlige synspunkter.

Selvom der efter vort skøn ikke kan være tvivl om universitetsadjunkt Dittmers gode egenskaber som filolog, mener vi ikke, at hans hidtil dokumenterede videnskabelige fortjenester kvalificerer ham til et professorat i tysk filologi.

Docent, fru Märta Åsdahl Holmberg (født 1919 i Sverige og svensk statsborger) har fra 1939 studeret i Lund og bestod i 1941 fil. mag. eksamen i nordisk sprog, tysk, litteraturhistorie og pædagogik, i 1945 licentiateksamen i tysk sprog. Efter studieophold ved tyske og amerikanske universiteter disputerede hun i 1950 for den filosofiske doktorgrad og har siden 1951 været indehaver af et docentstipendium, resp. et ekstraordinært docentembede; i kortere tidsrum har hun fungeret som vikar for professoren i tysk sprog – altsammen ved universitetet i Lund. Hendes forelæsningsvirksomhed har omfattet gennemgang af middelalderlige og moderne tyske tekster samt sproghistorie til fil. mag. eksamen, desuden tre øvelsesrækker på licentiatstadiet.

Dr. H. hører til Erik Rooths germanistiske skole, hvilket fremtræder både i det metodiske og i hendes emnevalg, der stort set koncentrerer sig om sproghistoriske og ordgeografiske studier samt udgaver af middelalderlige tekster med karakteristik af disses sproglige form. Hendes arbejder beskæftiger sig specielt med middelnedertysk sprog og tekster fra samme periode samt de tilgrænsende højtyske egne.

Disputatsen, *Studien zu den niederdeutschen Handwerkerbezeichnungen des Mittelalters, Leder- und Holzhandwerker* (1950, 278 sider), giver et betydeligt bidrag til de nedertyske håndværkerbetegnelser historie og geografiske fordeling i middelalderen. De ordgeografiske resultater, som er bogens egentlige emne, er nye og gennemgående sikre; for en række af de mest gængse betegnelser kan der konstateres klare geografiske fordelinger, og bogens slutkapitel giver et interessant billede af den geografiske udbredelse af visse orddannelsestyper. Der fremdrages et righoldigt nyt leksikalsk stof. At det her ofte vil dreje sig om tilfældige nydannelser, ligger i sagens natur. Det kildemateriale, som er benyttet som grundlag, er af meget stort omfang, og det har derfor (og på grund af arkivforholdene i de første efterkrigsår) nødvendigvis måttet indsamles fra de trykte udgaver; dette har i visse tilfælde ført til misforståelser. Fremlæggelsen af det store materiale er en afgjort fortjeneste, men det må beklages, at det som regel anføres i de nøgne ordformer, uden den kontekst, som for læseren muliggør en forståelse (og kontrol) af ordformerne og af ordenes semantik og synonymik. De etymologiske og kulturhistoriske indledninger til de enkelte afsnit forekommer lovlig brede, da de i det store og hele kun giver referater af tidligere forskeres resultater.



»Karlmeinet«-Studien (1954, 58 sider) er en nyudgave af tre håndskriftsfragmenter, hvor dr. Holmberg adskillige gange kan korrigere tidligere udgivers læsemåder. Indledningen (34 sider) bestemmer sprogformen som ripuarisk, og forfatteren viser i den sproglige redegørelse grundigt kendskab til den videnskabelige litteratur. – Beslægtet hermed er udgaven af Der Harffler Sachsenspiegel vom Jahre 1295. Landrecht (1957, 207 sider). Den ikke tidligere trykte tekst er her udgivet med megen omhu. Da tidspunktet langtfra er inde til en kritisk edition af den uhyre omfattende og spredte Sachsenspiegeloverlevering, er denne tekstudgave et velkomment bidrag til forskningen. Den sproglige indledning (65 sider) vidner atter om forfatterens fortrolighed med de vanskelige dialektforhold i grænseegnene mellem nedertysk og højtysk. Dertil kommer en udførlig undersøgelse af dette håndskrifts indviklede forhistorie.

Dr. Holmberg har desuden offentliggjort tre mindre afhandlinger (i alt ca. 35 sider), som i emne og art hænger nær sammen med de ovenfor refererede bøger.

Sammenfattende kan dr. Holmberg karakteriseres som en øvet akademisk lærer, navnlig indenfor de sproglige discipliner af faget tysk, og som en belæst og flittig forsker, der allerede har gjort et bemærkelsesværdigt arbejde. Hendes for tjeneste består ikke så meget i fremsættelsen af interessante ideer som i tilvejebringelsen af et omfattende nyt materiale, i forbindelse med en bred detailbehandling, der med omhu afvejer alle muligheder, uden dog altid at nå frem til et eget klart standpunkt. Hun er kvalificeret til et professorat i tysk filologi.

Dr. Günther Jungbluth, tysk lektor ved Københavns universitet, er tysk statsborger, født 1912 i Köln-Deutz. Han studerede tysk filologi samt oldnordisk og engelsk ved flere tyske universiteter, blev dr. phil. (Heidelberg) i 1936 på et tysk-filologisk arbejde og var i årene derefter beskæftiget med en undersøgelse af middelalderlige tyske håndskrifter. I januar 1939 kom han som tysk lektor til København og har siden, med en afbrydelse fra 1942 til 1948 på grund af indkaldelse til tysk militærtjeneste og senere manglende udrejsetilladelse fra Tyskland, virket som lektor ved Københavns universitet. Han har sammenlagt opholdt sig her i landet i 13 år og skriver og taler nu dansk uden besvær.

Dr. Jungbluth har i sin undervisning fortrinsvis behandlet den ældre tyske litteratur, dels i forbindelse med professor Hammerich, da det tyske lektorat har været underlagt professoratet i germansk filologi, dels i selvstændige forelæsninger og øvelser. Disse har foruden begynderøvelser også omfattet forelæsninger og øvelser for ældre studerende over forskellige emner både inden for middel- og højtysk og ældre nyhøjtysk. Dertil kommer forelæsninger og øvelser over en lang række nyere tyske forfattere samt en systematisk gennemgang i forelæsningsform af tysk litteraturhistorie fra 11. til 17. århundrede.

Denne emnemæssigt meget udstrakte undervisning i tysk litteratur, som har lagt beslag på en væsentlig del af dr. Jungbluths tid og kræfter, har været udført med megen omhu og nidkærhed. Den har da også fået almindelig anerkendelse, og de studerende har flere gange givet tydeligt udtryk for deres tilfredshed med dr. Jungbluths undervisning.

I sin videnskabelige produktion fremtræder dr. Jungbluth som litteraturforsker og som tekstfilolog. Hans forskningsområde er hovedsagelig middelalderlig tysk digtning.

Dr. Jungbluths bidrag til nyere tysk litteraturforskning, der foruden et par recensioner omfatter en lille værdifuld studie »Mörike og Hans Wurst«, er af ubetydeligt omfang, men af høj kvalitet; de viser forfatterens kritiske sans og hans fine indfølelse over for vanskeligt tilgængelige digteres psyke.



Inden for dr. Jungbluths centrale forskningsområde indtager hans dissertation »Untersuchungen zu Heinrich von Veldeke« (1937, 187 sider) en ikke uvæsentlig plads. Den indeholder dels tidsbestemmelse af Heinrich von Veldekes Eneide i forhold til Strassburger Alexander og Eilhart, dels et forsøg på, ud fra stilistiske kriterier, at godtgøre, at Servatius ikke stammer fra samme forfatter som Eneiden. Denne sidste thesis har vist sig at være uholdbar, men de omhyggelige samlinger af materiale til beskrivelse og sammenligning af de to digterværkers ordforråd og stilistiske træk har blivende værdi for forskningen, og arbejdet i sin helhed må karakteriseres som en moden præstation af en ung forsker.

En anden middelalderlig digtning, som dr. Jungbluth har ofret adskillige års arbejde, er dialogen *Der Ackermann aus Böhmen*. Efter at Hammerich i 1934 havde påvist, at ældre udgiveres opfattelse af håndskriftforholdet ikke holdt stik, var en ny kritisk udgave blevet forberedt på forskellig vis. I 1948 blev dr. Jungbluth inddraget i arbejdet, og nu opnåedes der et virkeligt resultat med udgaven af 1951 (Vid. selsk. hist.-fil. medd. XXXII, 4), der foruden den kritiske tekst med omfattende variantapparat og glossar indeholder en udførlig filologisk indledning (ca. 120 sider), medens kommentaren henvises til et senere bind. Selve den kritiske tekst og kommentaren er fremkommet ved et intimt samarbejde mellem Hammerich og Jungbluth i en sådan grad, at hver enkelt andel ikke lader sig udrede. Men den filologiske indledning er i alt væsentligt dr. Jungbluths værk og skrevet af ham. Han har her ved en undersøgelse af håndskrifternes slægskabsforhold i alle enkeltheder og fra grunden af, hvorved han på et vigtigt punkt kommer til et andet og rigtigere resultat end Hammerichs første behandling, leveret et filologisk arbejde, der har fået megen anerkendelse og i sin helhed står uanfægtet.

Desuden har dr. Jungbluth syslet med en række andre emner indenfor den middelhøjtyske litteratur. Resultat af disse studier foreligger i form af mange mindre afhandlinger og ganske små artikler (i alt ca. 150 sider) omfattende dels leksikonartikler og anmeldelser, samt en længere Forschungsbericht om middelhøjtysk lyrik, dels behandlinger af enkelte tekststeder, især i Minnesangs Frühling og hos Walther von der Vogelweide, desuden i Kudrun-digtningen og Armer Heinrich. Disse arbejder viser dr. Jungbluths dybe fortrolighed med sit emne og et helhedssyn på de enkelte værker og forfattere. Recensionerne og forskningsberetningen vidner om sund kritik overfor andres vidtgående tekstrettelser og hasarderede tolkningsforsøg. Denne kritiske evne synes ofte at svigte ham, når det gælder hans egne forslag (konjekturen og tolkninger); de er i mange tilfælde meget problematiske og kan give forfatteren anledning til fantasifulde overbygninger på et usikkert grundlag.

Sammenfattende kan konstateres, at dr. Jungbluth ved sin mangeårige universitetsundervisning og sin videnskabelige produktion har dokumenteret beherskelse af navnlig den middelalderlige tyske litteratur og af tysk tekstfilologi og litteraturvidenskab. Han er kvalificeret til et professorat i tysk filologi.

Universitetslektor dr. phil. Heinrich Roos er 53 år gammel, er tyskfødt, men har med nogle afbrydelser været her i landet siden 1928 og har fået dansk indfødsret 1952. Han taler og skriver et smukt dansk. Han er medlem af jesuiterordenen og studerede 1925–28 og 1933–38 middelalderlig filosofi, teologi og kirkehistorie, dels ved sin ordens collegium maximum i Valkenburg (Holland), hvor han blev lic. theol., dels ved universitetet i Münster (Tyskland). 1928–32 studerede han tysk filologi ved Københavns universitet og blev mag. art. i faget 1932; 1952 blev han dr. phil. sammesteds på en afhandling om den middelalderlige danske grammatiker Martinus de Dacia. Fra 1952 har han været lektor i



nyere tysk litteratur ved Københavns universitet. Han har som universitetslektor gennemført en værdifuld og påskønnet undervisning og har eksamineret til skoleembedseksamen. Han har to gange fungeret som officiel opponenter ved Lunds universitet ved disputater om middelalderfilosofiske emner.

Dr. Roos' videnskabelige hovedindsats er hans studier vedrørende den danske middelalderlige spekulative grammatik samt den udgivervirksomhed, der knytter sig hertil: to afhandlinger i *Classica et Mediaevalia* 1946 og 1948, en festskriftartikel 1952 (tilsammen ca. 56 sider), samt hovedværket, disputatsen »Die Modi significandi des Martinus de Dacia, Forschungen zur Geschichte der Sprachlogik im Mittelalter« (1952; 162 sider).

Der goes i disse arbejder for første gang indgående rede for, at middelalderens ofte omtalte, men af forskningen lidet behandlede spekulative grammatik blev særlig plejet af nogle danske videnskabsmænd i Paris i 2. halvdel af det 13. århundrede. Særlig interesse har dr. Roos viet dels Martinus de Dacia's kommentar til »logica vetus«, dels udformningen af grammatikken under indflydelse af Martinus' lærebog, dels endelig det historiske spørgsmål om Martinus' mulige identitet med Erik Menveds kansler Morten Mogensen. Dr. Roos har forberedt udgivelsen af Martinus de Dacia's skrifter for Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Teksten af *De modis significandi* er sendt til rensning.

De meget vanskelige filologiske arbejder må ligesom de ovennævnte studier betegnes som værende af høj kvalitet, selvom der kan rejses berettigede indvendinger mod visse punkter, navnlig med hensyn til historiske konklusioner.

Af dr. Roos' filosofisk-teologiske skrifter kan fremhæves nogle anmeldelser, der atter navnlig viser hans fortrolighed med middelalderlig filosofi. – Dr. Roos har også givet bidrag til Søren Kierkegaard-litteraturen: det klare foredrag »Søren Kierkegaard og Katolicismen« (1952, også oversat til engelsk og fransk) og den lille nøgterne afhandling »Søren Kierkegaard und die Kenosislehre« (1957).

Dr. Roos' germanistiske produktion er lille af omfang: to værdifulde afhandlinger om dateringen af Mester Eckharts *Trostbuch* (1932 og 1954), samt en artikel om nyere Eckhart-litteratur (1957; i alt ca. 35 sider). Han har været medarbejder ved udgivelsen af Mester Eckharts latinske skrifter og af Cusanus, hvorom der foreligger en meget anerkendende udtalelse af hovedudgiveren, prof. J. Koch. – Nævnes kan endvidere, at afhandlingen »Die Quellen der Bulle Exsurge Domine« også har betydning for tysk filologi; her påvises, at der til alle luthers angrebepunkter svarer tekststeder i Luthers latinske eller tyske skrifter.

Dr. Roos er en filologisk-filosofisk og humanistisk-teologisk forsker af høj rang, der fortjener, at der skaffes ham adækvate arbejdsforhold ved Københavns universitet. Han er kvalificeret til et professorat i tysk filologi.

I øvrigt har udvalget delt sig i et flertal og to mindretal.

Udvalgets flertal, bestående af Bech, Hammerich og Jørgensen udtaler:

I betragtning af, at to af fakultetets tyskprofessorater er besat med sprogforskere og det tredje med en litteraturforsker, der har den nyere tyske litteratur som speciale, er det af tyskgruppen over for fakultetet fremhævet, at det fjerde, for tiden ledige professorat bør besættes med en forsker med særlige forudsætninger for at behandle tysk litteratur, i særdeleshed den ældre.

Dr. Roos har givet universitetsundervisning i tysk litteratur (navnlig den nyere), og han er særdeles kyndig i en vigtig gren af middelalderforskningen. Men hans – også af os højt vurderede – videnskabelige arbejde ligger fortrinsvis uden for germanistikken; og den del, som falder inden for dette område, er både kvantitativt og emnemæssigt meget begrænset.

Dr. Märta Åsdahl Holmberg er germanist med en produktion af næsten udelukkende sprogvidenskabelig art. Der foreligger ikke positive vidnesbyrd om



evne til at behandle et litteraturværks indholdsmæssige eller æstetiske side. Og hendes sprogvidenskabelige arbejder er, til trods for det fordelagtige, der kan siges om dem, afgjort ikke af en så høj kvalitet, at de kunne berettigede en tilside-sættelse af ønsket om at få det ledige embede besat med en litteraturforsker.

Dr. Jungbluth har ved sin forskning og sin universitetsundervisning vist sig at have særlige forudsætninger for at behandle tysk litteratur, navnlig den ældre. De indvendinger, der kan rejses mod enkelte dele af hans produktion, forringer ikke hans iøjnefaldende gode egenskaber: hans omfattende videnskabelige orientering i tysk litteratur og hans indgående kendskab til tysk middelalder, hans idérigdom og betydelige indfølgelsevne.

Udvalgets flertal indstiller derfor dr. Günther Jungbluth til det ledige professorat i tysk filologi ved Københavns universitet.

Et mindretal, professor H. Bach, ønsker at begrunde sit standpunkt på følgende måde:

Af de tre ansøgere er dr. Heinrich Roos den, der har gjort den mest selvstændige videnskabelige indsats. Imidlertid falder hans videnskabelige produktion næsten helt udenfor faget tysk. De få sider, der falder indenfor, er ensidigt knyttet til samme emnekreds som hans undersøgelser af middelalderlig latinsk skola-stik, så det til trods for en påskønnet lektorvirksomhed i nyere tysk litteratur vil være urimeligt at foretrække ham for to forskere, hvis indsats ligger på det germanistiske område. Derimod kan jeg varmt slutte mig til ønsket om, at der bliver skabt en fastere basis for dr. Roos' videnskabelige virksomhed på hans egentlige felt.

De i fællesudtalelsen om dr. Günther Jungbluth fremhævede positive sider anerkendes også af mig: hans påskønnede lektorvirksomhed (på et højt plan) ved Københavns universitet, hans ufortrødne forskningsiver, hans grundige kendskab til sit fagområde (middelalderens tyske litteratur) samt hans udmærkede indsats i arbejdet med Ackermannudgaven. De gode små artikler om nyere tysk litteratur er af så ringe et omfang, at de ikke *kan* tælle ved besættelsen af et professorat. I det hele taget er J.s selvstændige produktion ikke omfangsrig, ej heller baner han nye veje. Billedet beherskes af en ensidig hang til konjektural-kritik. De forslag, han kommer med, virker i de fleste tilfælde lidet rimelige, og de dertil knyttede udførlige omvurderinger af det enkelte digt eller endog en forfatters produktion er ofte ganske uantagelige. Hypotese bygges oven på hypotese, så at læseren føler sig svævende i et lufttomt rum, længe inden J. slutter. Dette ville jeg næppe vurdere så strengt, hvis der ved siden af afhandlinger af denne art stod en videnskabelig produktion, der virkelig bragte forskningen fremad ved at komme til (nogenlunde) sikre resultater eller ved at anlægge nye metodiske synspunkter. – J.s vægtigste bedrift er den udførlige filologiske indledning til Ackermannudgaven ved Hammerich og Jungbluth. Imidlertid er J. først på et forholdsvis sent tidspunkt kommet ind i arbejdet, har opereret med det meget omfangsrige materiale, som igennem årene var tilvejebragt af H., og har bearbejdet det sammen med H. At resultatet af et sådant samarbejde en kvalificerende, skal jeg ingenlunde benægte. Betænkelig er jeg ved, at der ikke ved siden af står en (helt) selvstændig produktion af nogenlunde tilsvarende værdi.

Med hensyn til dr. Märta Holmberg kan jeg henholde mig til fællesindstillingen fra udvalget. Jeg lægger vægt på, at hun i en ung alder (f. 1919) har præsteret en omfangrig produktion, der fremdrager nyt stof, viser beherskelse af den videnskabelige litteratur og akribi ved udgivelsen af håndskrifter. Det kan med rette hævdes, at hun ikke har begivet sig ind på så »farlige« områder som Jungbluth, og at man derfor bør indrømme ham en større fejlmargen. På den anden side



er det langt fra ukomplicerede problemer, hun undersøger, og hendes (måske lovlig forsigtige) jugement vil som oftest indgyde tillid. Alle dr. H.'s skrifter falder indenfor embedets område. Selv hvis man vil forstå »professorat i tysk filologi« som »professorat i tysk filologi med særligt henblik på middelalderens tyske litteratur«, kan det anføres, at hendes to tekstudgaver falder indenfor den snævre fortolkning. Dertil kommer det efter min mening meget vigtige forhold, at den af hende dokumenterede sproghistoriske indsigt er af stor værdi for universitetsundervisningen i den middelalderlige litteratur. Gennemgangen af de gamle tekster bør ikke miste forbindelsen med den grammatiske og sproghistoriske undervisning, enten denne bliver givet af samme personer, eller der sker en (vidtgående) opdeling. Dette har været praksis i faget tysk, og er et vigtigt motiv til en tilsvarende tekstlæsning i fagene nordisk/engelsk/romansk filologi. Skiller man faget »ældre tysk litteratur« helt fra de sproglige discipliner, fremkommer en lidet ønskværdig yderligere splittelse. Jeg indstiller derfor dr. Märta Holmberg til det ledige embede i tysk filologi ved Københavns universitet.

Et mindretal, Steffen Steffensen, udtaler følgende:

I valget mellem de tre kvalificerede ansøgere – dr. Märta Åsdahl Holmberg, dr. Günther Jungbluth og lektor dr. Heinrich Roos – mener jeg, at dr. Heinrich Roos bør foretrækkes. Jeg kan ikke tilslutte mig flertallets opfattelse, at dr. Jungbluth er den bedst kvalificerede til det ledige embede. Vel anerkender også jeg, at dr. Jungbluth er kvalificeret til et universitetsembede i tysk filologi, først og fremmest på grund af hans videnskabelige hovedindsats, arbejdet med Ackermannudgaven, der er foretaget i samarbejde med prof. Hammerich. Jeg mener dog ikke, at han i sin øvrige produktion, især ikke i sine tekstkritiske afhandlinger om middelhøjtysk litteratur, viser sig som en forsker af samme høje niveau som dr. Roos.

Med hensyn til dr. Märta Åsdahl Holmberg mener også jeg, at hun i sine arbejder har vist sig som en dygtig og flittig forsker, men anser hende dog ikke for at være i besiddelse af den samme spændvidde og horisont, ej heller af samme dybe fortrolighed med middelalderens åndsliv som dr. Roos.

Hvad dr. Roos angår, er jeg af den opfattelse, at hans videnskabelige hovedindsats, studierne vedrørende de middelalderlige danske grammatikere, ganske vist falder uden for tysk filologi, men at han også i sine studier over Mester Eckhart har vist sig som en filolog af høj kvalitet. Hans arbejder vidner ikke blot om hans store lærdom og vide horisont, men også om skarpsindighed, sober metode og sundt jugement.

Der er for mig således ingen tvivl om, at dr. Roos er de andre kvalificerede ansøgere afgjort overlegen.

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen fremsatte bemærkninger.

Efter at fakultetet i møde den 21. april og Konsistorium i møde den 7. maj 1958 havde sluttet sig til indstillingen, blev den under 20. maj 1958 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved ministeriets skrivelse af 28. maj 1958 lektor, dr. phil. Günther Jungbluth, der ikke var dansk statsborger, konstitueret som professor i tysk filologi ved Københavns universitet fra 1. august 1958 at regne.



## E. VED DET MATEMATISK-NATURVIDENSKABELIGE FAKULTET

### 1. Oprettelse af et ekstraordinært professorat i geologi for og udnævnelse af *Alfred Rosenkrantz til professor*

(j. nr. 280/51).

Under 20. februar 1951 afgav professorerne dr. phil. Chr. Poulsen og dr. phil. A. Noe-Nygaard følgende indstilling:

»Undertegnede professorer ved Københavns universitet ansøger herved om, at at der må blive oprettet et ekstraordinært professorat i geologi ved dette universitet til professor ved Danmarks tekniske højskole Alfred Rosenkrantz.

Motiveringen for vort andragende er ønsket om at give geologiundervisningen en stærkt påkrævet effektivitetsforøgelse ved universitetet, samtidig med at arbejdet med Grønlands geologi vil kunne blive i væsentlig grad intensiveret, en ting der i dag er yderst vigtig, og som vi finder overmåde påkrævet.

Selvom professor Rosenkrantz er velkendt som videnskabsmand, skal vi tillade os at give en kort præsentation af hans hidtidige karriere og videnskabelige virke.

Professor Rosenkrantz er født 11. november 1898 i København og blev cand. polyt. i 1926. I sine studenterår assisterede han på universitetets mineralogiske museum fra 1918–25, i somrene 1919 og 1921 var han tillige sommerassistent ved Danmarks geologiske undersøgelse (DGU). Rosenkrantz var deltager i geologiske expeditioner til Østgrønland i 1926–27 og i 1929, og foretog selvstændige rejser i samme egne i 1934, 1935, 1936 og 1945, og stod som leder af de danske Nugsuaqexpeditioner til Vestgrønland i 1938 og 1939. Professor Rosenkrantz studerede ved tyske universiteter i 1930 og 1931, og i London 1932. I 1931 udnævntes Rosenkrantz til docent ved den polytekniske læreanstalt og i 1943 til professor i geologi sammesteds; siden dets oprettelse har professor Rosenkrantz været medlem af udvalget for Grønlands geologiske undersøgelse (GGU) og har hver sommer siden 1946 forestået feltarbejdet i Nordgrønland.

Professor Rosenkrantz blev i 1937 medlem af akademiet for de tekniske videnskaber og i 1948 af Det kongelige danske videnskabernes selskab. Hertil kan føjes at professor Rosenkrantz har et betydeligt og originalt geologisk forfatterskab bag sig.

Vi nærer ingen betænkelighed ved at foreslå professor Rosenkrantz ansat i et personligt professorat ved universitetet, idet vi mener, at hans videnskabelige kvalifikationer og hele geologiske virke er af en sådan art, at han uomtvisteligt må gå forud for ethvert andet eventuelt emne til et geologisk professorat i Danmark i øjeblikket. Det bør i denne forbindelse yderligere fremhæves, at professor Rosenkrantz har en 20-årig lærergerning bag sig ved universitetet.

Vor motivering for denne ansøgning er dobbelt, og vi skal hermed kort redegøre for det, man opnår ved at imødekomme vor ansøgning.

1. Professor Rosenkrantz har i dag undervisning for såvel polytekniske studerende (bygningsingeniørstuderende) som for universitetsstuderende, samtidig har professor Noe-Nygaard undervisning for universitetsstuderende samt polytekniske studerende (kemiingeniørstuderende), totalantallet af studenter er i øjeblikket så stort, at det kniber stærkt at dække to læreanstalters undervisning effektivt samtidigt (over 300 studenter).

Overflytter man nu, således som vi ansøger om, professor Rosenkrantz til universitetet og udnævner en efterfølger, der kan dække såvel hans som profes-



sor Noe-Nygaards undervisning ved den polytekniske læreanstalt, opnår man, at begge de to professorer bliver aflastet i en sådan grad, at de, hver på sit felt vil kunne udvide deres universitetsundervisning til fordel for det stærkt stigende antal af magisterkonferensstuderende og studerende med geologi som hovedfag. Det er desværre i dag ikke muligt at gøre denne for hele fagets fremtidige udvikling afgørende undervisning så omfattende og så god, som øjeblikket kræver, navnlig med henblik på den nye geologgenerations uddannelse – den generation, der skal tage arbejdet i Grønland op på længere sigt.

Selv uden at nævne Sverige, hvis aktuelle udvidelse af det videnskabelige miljø er meget betydelig, kan Danmark ikke på nogen måde tåle sammenligning med nabolandene med hensyn til undervisningseffektiviteten i geologi; vi kan blot i denne forbindelse nævne, at der ved universitetet i Oslo er fem professorer i geologi (foruden 1 professor i Bergen, 1 ved den tekniske højskole i Trondheim og 1 ved landbrugsskolen i Aas). Med de opgaver, geologien nu står overfor, kan Københavns universitet ikke på forsvarlig måde bestride en universitetsundervisning med een hel og to »halve« professorer; vi skal blot henvide til udviklingen af den geologiske undersøgelse af Grønland samt de store opgaver i Danmarks dybere undergrund, der er blevet aktuelle gennem de amerikanske borer.

Geologiens manglende a jour-føring kommer bl.a. frem hvis man sammenligner med zoologi i videre forstand, foruden lektorater har Københavns universitet fire professorater og eet docentur i dette fag.

I medfør af professor Rosenkrantz' eventuelle overgang til Københavns universitet må en ny professor i mineralogi og geologi udnævnes ved den polytekniske læreanstalt i hans sted. Det er vor bestemte opfattelse, at der herved gives polyteknisk læreanstalt en mulighed for at komme den udvikling i møde, som i andre lande har ladet sig mærke, nemlig at indrette polyteknikerundervisningen i geologi efter sådanne linjer, at den i højere grad end nu er tilfældet, tager direkte sigte på de polytekniske studerendes fremtidige behov, dvs. lægger grundfagene, geologi (Rosenkrantz) eller krystallografi-mineralogi (Noe-Nygaard), således an, at de i særlig grad egner sig for videreuddannelse i de tekniske fag (med betoning af teknisk geologi, økonomisk geologi og mineralske råstoffer). Da Danmark ikke besidder en bjergingeniørlinje på den polytekniske læreanstalt og ikke heller har nogen lærestol i økonomisk geologi, vil valget af et professoremne efter den antydede retningslinje tillige være af almen betydning for landet.

Den nye professor ved den polytekniske læreanstalt vil endvidere have den fordel, sammenlignet med forholdene i dag, at han kun skal undervise polyteknikere, hvem han efter samråd med sine kolleger vil kunne betjene bedre end to »halve« professorer, der også har universitetsstuderernes undervisning at varetage. Vi vil alt i alt mene, at den af os foreslåede ordning, også for den polytekniske læreanstalt indebærer fordele af betydelig rækkevidde.

2. Professor Rosenkrantz' frigørelse for undervisningen på den polytekniske læreanstalt vil tillade ham for alvor at gå i gang med bearbejdelsen af de overmåde vigtige materialer, der er indsamlet på Grønland gennem de sidste fem år. For øjeblikket er det således, at feltarbejdet i sommerperioden tager sin mand fuldt; når dertil kommer, at der også i vinterperioden må ofres en betydelig tid på forberedelsen af det følgende års arbejde i marken samtidig med, at der skal præsteres undervisning på to læreanstalter, bliver der liden tid til videnskabeligt arbejde og fordybelse i det værdifulde og i mange retninger aldeles enestående materiale, der er et af resultaterne af GGUs sommerarbejde i Grønland. Denne bearbejdelses vigtighed kan ikke understreges nok, for først når den er foretaget, kan udlandet gøre sig en forestilling om, hvad der er præsteret fra dansk side af geologi til håndhævelsen af vor suverænitet over Grønland!

Muligheden for at komme i gang med det videnskabelige arbejde i laboratoriet



for alvor vil tillige have afgørende betydning for de unge, vordende geologer, der vil kunne følge dette arbejde på nært hold og derved få en betydningsfuld hjælp til og introduktion i deres fremtidige arbejde.

Den foreslåede ordning vil samtidig give professor Noe-Nygaard en ganske lignende mulighed for videnskabeligt at bearbejde de geologiske problemer i de grønlandske prækambriske dannelser.

Vi må slutte med at fremhæve, at oprettelsen af et ekstraordinært professorat ved Københavns universitet til professor A. Rosenkrantz, såvel med hensyn til en effektivisering af universitetsundervisningen som med hensyn til en meget tiltrængt forøgelse af vor geologiske indsats i Grønlands-arbejdet vil være i universitetets og Danmarks interesse. Det bør understreges, at antallet af specialstuderende er ti-doblet siden 1942 (til ca. 30). Da vi endvidere mener, at den polytekniske læreanstalt ved samme lejlighed får mulighed for at revidere og modernisere sin undervisning i de geologiske fag, skal vi sluttelig rette en indtrængende anmodning om, at vort andragende må blive imødekommet.«

På forslag til tillægsbevillingslov for 1952–53, jfr. rigsdagstidende, tillæg B, sp. 735–36, oprettedes et ekstraordinært professorat i geologi for A. Rosenkrantz.

Herefter blev ved kgl. resolution af 15. april 1953 professor ved Polyteknisk læreanstalt Alfred Johannes Rosenkrantz udnævnt til professor i geologi ved Københavns universitet fra 1. april 1953 at regne.

## *2. Oprettelse af et ekstraordinært professorat i geografi for og udnævnelse af lektor, dr. phil. Axel Schou som professor*

(j. nr. 477/52).

Under 5. september 1952 afgav bestyreren for Universitetets geografiske laboratorium, professor, dr. phil. Niels Nielsen, følgende indstilling:

»Undertegnede bestyrer for Universitetets Geografiske Laboratorium, professor Niels Nielsen, tillader mig herved at andrage om oprettelsen af et ekstraordinært professorat i geografi for dr. phil. Axel Schou.

Dette andragende er begrundet i to forhold. De mig påhvilende opgaver som universitetslærer, institutleder og videnskabelig vejleder og administrator er vokset i et sådant omfang, at jeg ikke føler mig i stand til at varetage disse på en for mig selv og for universitetet tilfredsstillende måde, ikke mindst på grund af de neden for omtalte arbejder i det sønderjyske marskland og vadehav.

Den anden omstændighed er, at Danmark i dr. phil. Axel Schou i disse år har en geografisk videnskabsmand og lærer af usædvanligt format. Hans evner og muligheder er indtil nu blevet mangelfuldt udnyttet, idet han på grund af geografis vanskelige arbejdsmuligheder i det væsentlige har måttet virke som lærer i den helt elementære undervisning, endda delvis i fjerntliggende fag som skrivning.

Det kan ikke være forsvarligt at forvalte en så værdifuld mands evner på denne måde. Alle kyndige i Norden har forlængst erkendt dette, og dr. Axel Schous internationale position er nu så betydelig, at hans gerning nævnes som en hæder for Danmark verden over. Sidst har man erfaret dette på den geografiske verdenskongres i Washington i august i år, hvor han fik en meget stærk stilling og mødte stor anerkendelse.



Universitetets Geografiske Laboratorium varetager i dag en lang række undervisningsmæssige, videnskabelige og praktiske opgaver af betydning for det danske samfund. Nogle af disse er omtalt i hoslagte redegørelse: »Universitetets Geografiske Laboratorium. Virksomheden i året 1951«, men jeg skal dertil føje nogle supplerende oplysninger om institutionens arbejde, især sådanne opgaver, der er blevet aktuelle i indeværende år, og som delvis vil influere på virksomheden i fremtiden.

### 1. *Undervisning og uddannelse.*

Normalundervisningen af danske studerende med geografi og naturhistorie som hovedfag beslaglægger en betydelig del af arbejdskraften (20-25 timer pr. uge). Dertil kommer andre fagkombinationer, konferensstuderende i forskellige fag, særundervisning af hovedfagsstuderende med geografi som speciale og vejledning af unge videnskabsmænd. Endvidere feltkurser, der beslaglægger 3 mands arbejdskraft i ca.  $1\frac{1}{2}$  måned, ekskursioner, der i senere år har fordret mindst 25 dage pr. år, og dertil alle de andre funktioner, der er direkte knyttet til undervisningen af og kontrollen med de studerende.

I ret lange perioder har jeg måttet forelæse 8-10 timer pr. uge, heri ikke indbefattet øvelser, specialvejledning og praktiske kurser.

En særlig opgave udgør vejledning af de talrige udenlandske studerende, som søger uddannelse i geografi, og modtagelsen af videnskabsmænd fra andre lande, som ønsker at arbejde ved de af mig ledede virksomheder. I indeværende semester har jeg således allerede fra 20. august 2 Fullbright stipendiater fra U.S.A. (8 måneder), en englænder med statsstipendium (4 måneder) og i den nærmeste fremtid venter jeg endnu en engelsk, en skotsk, en amerikansk og en fransk videregående studerende for længere tids arbejde. Ca. 15 graduate students fra U.S.A. vil følge mit grundkursus på engelsk i Danmarks og de nordiske landes geografi. Hertil kommer så de udenlandske videnskabsmænd. For tiden arbejder således professor Edgar Kant (Lund), dr. Gertrud Repp (Wien), dr. Francis Cormier (Lille) hos mig, og adskillige andre har anmodet om arbejdsplads i det kommende universitetsår. Dertil kommer så ledelsen af fremmede ekskursioner, i det kommende år 2-4, af hvilke den første bliver en hollandsk ekskursion på 20 deltagere i dagene 24.-28. september d.å.

### 2. *Det internationale faglige og videnskabelige samarbejde.*

Jeg står nu, efter professor Hans W:son Ahlmanns udnævnelse til ambassadør i Oslo, som Nordens senior-geograf. Dette medfører en lang række forpligtelser, som vanskeligt kan afvises, deltagelse i internationale møder, kongresser og andre forhandlinger af faglig og organisatorisk art. Jeg har lige ledet en af hovedsektionerne ved den internationale geografkongres i Washington, og en anden opgave af tilsvarende art er umiddelbart forestående. En særlig opgave frembyder varetagelsen af de nære relationer med de andre nordiske instituter og fagfæller, embedsbesættelser i de andre nordiske lande, udveksling af universitetslærere og studerende. Jeg må afvise de fleste opfordringer til at holde gæsteforelæsninger i fremmede lande, således fra de sidste måneder fra U.S.A., Norge og England.

### 3. *Videnskabelige arbejder.*

Atlas over Danmark er i stærk udvikling. Størstedelen af dette værk er nu gennemarbejdet, men tilbage står udarbejdelsen af store tekstafsnit og den indbyrdes koordination.



I forbindelse hermed foregår fra laboratoriet en lang række specialundersøgelser vedrørende Danmark, der alle mere eller mindre direkte sker under min ledelse.

Marsk- og vadeundersøgelserne er nu reorganiserede. Laboratorieforholdene er bragt i orden, og videreførelsen af de arbejder, som påbegyndtes i 1930, og som har resulteret i udgivelsen af 13 bind »Meddelelser fra Skalling-Laboratoriet«, er i fuld udvikling.

Dertil kommer en række andre videnskabelige arbejder vedrørende Grønland, tørkeklimaer, befolkningsforhold i Sydamerika og Vesteuropas industrigeografi, som for tiden er i gang, og som vil komme til at strække sig nogle år frem i tiden.

#### 4. Nye institutopgaver.

*Landvinding ved Sønderjyllands vestkyst* og systematiske undersøgelser vedrørende befolknings- og erhvervsudvikling i det vestlige Nordslesvig.

Arbejdet i den sønderjyske marsk og i vadehavet er i disse år i stærk udvikling. Det teoretiske grundlag er tilvejebragt af mig gennem ca. 20 års arbejde, og man står nu over for et vendepunkt i disse studier, idet såvel det teoretiske forskningsarbejde som de derpå byggede praktiske foranstaltninger kræver en indsats af meget stort format. I efteråret 1951 igangsattes bl.a. et stort forsøg med nye af os udarbejdede metoder til indvinding af nyt land, og dette skulle afsluttes i oktober d.å. Resultatet er indtil dette øjeblik særdeles lovende, idet det synes muligt at nedbringe udgifterne ved landvindingen til under en femtedel af de bekostninger, man hidtil har måttet regne med. Forsøgets omfang illustreres af, at omkostningerne i indeværende år er ca. 100.000 kr., og at man har behandlet et areal på ca. 50 ha.

Kravet om igangsættelse af store landvindingsarbejder i vadehavet er meget stærkt, såvel i politiske kredse som inden for den sønderjyske befolkning, hvis ønsker navnlig kommer til udtryk gennem Tønder amtsråd og Det sønderjyske Erhvervsudvalg. Man har indstændigt opfordret os til at fremskynde de omtalte eksperimenter og at bringe disse til afslutning i år, trods mine betænkeligheder ved at arbejde med store maskinkombinater i vadehavet i sensommer og efterår. Man tillægger det nemlig stor vægt at få rationelle landvindingsarbejder i gang fra april 1953.

I løbet af året 1953 tilstræber man at tilvejebringe det økonomiske grundlag og en arbejdsplan på langt sigt med den opgave, at omdanne adskillige tusinde ha nogen vade til marskland. Omkostningerne vil blive meget store, men vil efter vore nuværende erfaringer kunne holdes inden for et rimeligt niveau. Men arbejdet vil fordre den yderste omhu, og fejlgreb kan blive overmåde kostbare.

Da den videnskabelige basis og de nye tekniske fremgangsmåder er tilvejebragt af mine medarbejdere og mig, er det naturligt, at vi i det kommende arbejde vil få meget omfattende opgaver med planlægning, ledelse og kontrol. Mange rejser og langvarige ophold i området vil blive nødvendige, og hvis jeg skal påtage mig den nationale opgave at overtage en væsentlig del af ledelsen, vil det næppe være muligt for mig i fuld udstrækning samtidig at varetage min nuværende meget omfattende gerning som professor og institutleder.

Samtidig hermed planlægges på langt sigt indgående analyser af hele marsklandet med en rationalisering af en række brugs- og bebyggelsesformer for øje. Dette arbejde er ligeledes gennem adskillige år forberedt af mine medarbejdere og mig, og kravet om en igangsættelse af store systematiske arbejder er nu så stærkt, at resultatet antagelig bliver, at der oprettes et særligt marskforskningsinstitut, der i de fleste henseender må komme til at arbejde udfra de af Skalling-Laboratoriet tilvejebragte resultater og retningslinier.



*Trap: Danmark.* I de sidste måneder er der kommet endnu en stor opgave, som laboratoriet må føle en forpligtelse til at tage op. Der forberedes en ny udgave af Traps »Danmark« med væsentlige udvidelser og omlægninger. En række institutioner leverer materiale til dette nationale værk, og man har nu bedt Geografisk Laboratorium om at deltage i planlægningen og senere udarbejde et indledende bind om Danmarks geografi samt de regionale og topografiske beskrivelser af landsdele, amter og sogne. Dette er en naturlig udnyttelse af den store sum af viden og erfaring, som laboratoriets systematiske studier over Danmark gennem de sidste 12 år har tilvejebragt.

*Lærebøger og håndbøger.* I næsten 100 år har man savnet en stor lærebog i Danmarks geografi. Gennem en årrække er arbejdet med en sådan blevet forberedt, og det burde fremskyndes stærkest muligt, fordi behovet for en sådan er påtrængende, men det er vanskeligt under de nuværende arbejdsforhold at løse denne vigtige opgave.

Derimod er det lykkedes i de sidste måneder at finde en mulighed for tilvejebringelsen af en passende håndbog til erstatning for den nu udsolgte »Jorden og Menneskelivet«. Man har måttet gå den vej at omarbejde et under udgivelse værende schweizisk værk, en løsning, der ikke er helt tilfredsstillende, men som alligevel har måttet accepteres, fordi behovet for et sådant værk er meget stort.

Universitetets Geografiske Laboratorium varetager på denne måde en lang række opgaver af stor vigtighed for universitetet og for hele det danske samfund. Det er centret for hele den grundlæggende højeste uddannelse, det er hjemstedet for langt de fleste geografiske videnskabelige arbejder, der fremkommer i landet. Det varetager endvidere et stort system af internationale funktioner af videnskabelig, organisatorisk og oplysningsmæssig art. Det er i dag et internationalt forskningscentrum, som søges af studerende og videnskabsmænd fra mange lande.

En anden væsentlig funktion er laboratoriets opgave som centrum for geografisk viden, hvorfra alle andre uddannelsesformer i landet direkte eller indirekte henter kundskaber og færdigheder. Der er al udsigt til, at de kommende år vil stille endnu større krav til institutionen og til dens ledelse, men opgaverne er så store, at de overstiger en enkelt mands kræfter.

Jeg kan ikke anse nogen af mine medarbejdere for egnede til i de nærmeste år at løse den opgave, effektivt at aflaste de mig påhvilende arbejdsbyrder, og den eneste udvej, jeg kan se, er, at dr. phil. Axel Schou knyttes til laboratoriet som professor extraordinarius.

Jeg har tidligere påpeget hans fremragende videnskabelige, undervisningsmæssige og personlige kvalifikationer. Hans videnskabelige produktion nyder den største internationale anerkendelse. Han har under beskedne forhold ydet en indsats af banebrydende art, hvilket bl.a. fremgår deraf, at han af den internationale geografiske union er blevet udpeget som præsident for den internationale kommission for kystforskning. Han har modtaget opfordring fra udlandet til at overtage posten som universitetslærer og institutionsleder. Hans administrative og pædagogiske evner er usædvanlige, og han har indgående kendskab til Universitetets Geografiske Laboratoriums organisation og funktioner. Som vikarierende universitetslærer og som eksaminator ved skoleembedseksamen har han ydet en bemærkelsesværdig indsats i årene 1946-48.

Dr. Axel Schou er født 18. august 1902 i København, cand. mag. 1927, dr. phil. 1945, adjunkt ved Rysensteen Gymnasium 1927, lektor sammesteds 1945. Han har siden 1941 været medarbejder ved Atlas over Danmark og fra 1946 været leder af Vægtkort-Sektionen under Geodætisk Institut.



På forslag til finanslov for 1953-54, jfr. rigsdagstidende for 1952-53, tillæg B, sp. 739-42, oprettedes et ekstraordinært professorat i geografi for dr. phil. Axel Schou.

Herefter blev ved kgl. resolution af 6. juli 1953 lektor, dr. phil. Axel Schou udnævnt til ekstraordinær professor i geografi ved Københavns universitet fra den 1. august 1953 at regne.

3. *Oprettelse af et ekstraordinært professorat i planternes anatomi, cytologi og embryologi for og udnævnelse af lektor, amanuensis, dr. phil. Tyge W. Böcher til professor*

(j. nr. 315/52).

Under 20. februar 1952 afgav professor, dr. phil. Knud Jessen følgende indstilling:

»Undertegnede, professor Knud Jessen tillader sig herved med henvisning til det efterfølgende at ansøge om, at der for amanuensis af II. grad, lektor, dr. phil. T. W. Böcher oprettes et personligt professorat i planternes anatomi, cytologi og embryologi med beslægtede discipliner såsom cytotaxonomi m.m., mod at hans lektorat og det planteanatomiske laboratoriums stilling for en honorarlønnet videnskabelig assistent inddrages.

Ved besættelsen af det til afløsning af det tidligere docentur i botanik oprettede professorat efter fakultetets indstilling vil undervisningen i henholdsvis de højere og de lavere planters systematik, morfologi og biologi blive varetaget ved professorater, og det vil i høj grad være ønskeligt, om også det tredje store undervisningsområde indenfor det botaniske studium, det anatomisk-cytologiske, der har udviklet sig til at blive et af de betydningsfuldeste, blev underlagt et professorat.

Dr. Böcher er så fuldt optaget af sit arbejde som lektor, at han i virkeligheden undervisningsmæssigt allerede fungerer som professor, og han kan således ikke assistere ved det øvrige arbejde på laboratoriet. Ved rektors skrivelse af 14. januar 1950 (jn. 10 i/49) blev derfor oprettet en stilling ved dette for en honorarlønnet videnskabelig assistent bl.a. til assistance for lektoren ved hans omfattende undervisning. Den ordning, hvorom der ansøges, og som vil kunne gennemføres uden større udgifter for staten, vil da undervisningsmæssigt f.s.v. ikke ændre forholdene ved laboratoriet, idet lektorens amanuensisstilling bevares, men den vil, om den gennemføres, tilvejebringe en stærkt tiltrængt harmoni i undervisningsmæssig henseende mellem de tre undervisningsområder.

Dr. Böcher er født 25. oktober 1909. Efter i nogle år at have arbejdet som videnskabelig assistent ved Landbohøjskolens arvelighedslaboratorium og ved Universitetets planteanatomiske laboratorium ansattes han i 1938 som amanuensis ved det sidstnævnte og udnævntes i 1946 til lektor ved universitetet i planteanatomi, cytologi og embryologi, i hvilke fag han siden har undervist og eksamineret ved skoleembedseksamen og ved magisterkonferenser. Han er som universitetslærer fremragende og virker inspirerende både overfor begyndere og videregående, og med sin mangesidede viden er han af den største værdi for arbejdet på laboratoriet.

Dr. Böcher var ansøger til professoratet i botanik, som blev opslået ledigt i 1949 efter omnormeringen af det tidligere docentur, og af det sagkyndige udvalg erklæredes han ligesom de øvrige ansøgere for kvalificeret til at beklæde et uni-



versitetsprofessorat i botanik, men udvalget indstillede den ansøger, hvis specielle fagområde bedst svarede til det ledige embedes undervisningskrav.

Om bedømmelsen af dr. Böchers videnskabelige produktion, der er meget omfattende, henvises til det ovenfor nævnte udvalgs betænkning, men det skal dog her bemærkes, at udvalget betegnede hans cytologiske og dermed beslægtede arbejder som særlig værdifulde. Her må anføres, at dr. Böcher har udarbejdet de lærebøger i planternes anatomi og embryologi samt i plantecytologi, der benyttes ved universitetet. De har som nydannelser indenfor den danske botaniske litteratur ikke kunnet undgå at møde en vis kritik, men de må i det hele betegnes som meget værdifulde.

Blandt dr. Böchers videnskabelige arbejder indtager hans plantegeografiske studier en fremtrædende plads og er for en væsentlig dels vedkommende fremkaldt ved hans forskningsrejser i Grønland. Som udtryk for den værdi, der tillægges dem kan anføres, at han er indvalgt som korresponderende medlem af »Societas Phytogeographica Suecana« og Fellow af »The Arctic Institute of North America«, samt at han i 1949 efter indbydelse holdt nogle forelæsninger ved universitetet i Cambridge over plantegeografiske emner.

Som det vil fremgå af det anførte, er dr. Böcher en så betydelig personlighed både som forsker og som lærer, at jeg meget stærkt må fremhæve det ønskelige i, at han i sit arbejde ved laboratoriet stilles lige med dettes øvrige lærekræfter i første linie.

På forslag til finanslov for finansåret 1954-55, jfr. folketingstidende 1953-54, tillæg D, spalte 1899-1900, oprettedes et ekstraordinært professorat i planternes anatomi, cytologi og embryologi for lektor, amanuensis, dr. phil. Tyge W. Böcher.

Herefter blev lektor, amanuensis, dr. phil. Tyge Wittrock Böcher ved kgl. resolution af 10. april 1954 udnævnt til professor i planternes anatomi, cytologi og embryologi ved Københavns universitet fra 1. april 1954 at regne.

4. *Omdannelse af docenturet i sammenlignende anatomi til et ordinært professorat i sammenlignende anatomi og morfologi og docent, fil. dr. Karl Georg Wingstrands udnævnelse til professor i dette fag*

(j. nr. 331/52).

Den 1. februar 1946 afgik professor i sammenlignende anatomi, dr. phil. C. M. Steenberg ved døden.

På normeringsloven for 1954-55, jfr. folketingstidende for 1953-54, tillæg A, spalte 2493-94, blev docenturet i sammenlignende anatomi omdannet til et ordinært professorat i sammenlignende anatomi og morfologi.

Efter at embedet var blevet opslået ledigt, blev de under 20. maj 1954 indkomne to ansøgninger, nemlig fra amanuensis, lektor, dr. phil. Niels Thydsen Meinertz og docent ved Lunds universitet, fil. dr. Karl Georg Wingstrand tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. R. Spärck, dr. phil. H. V.



Brøndsted, fil. dr. Torsten Pehrson, Stockholm, dr. phil. Mathias Thomsen og Edvard Sørensen, begge fra Den kgl. veterinær- og landbohøjskole. Udvalget afgav derefter følgende indstilling:

»Dr. Thydsen Meinertz er født 1894, tog lærereksamen 1916, magisterkonferens i zoologi i 1929 og erhvervede i 1942 den filosofiske doktorgrad. I tiden 1929–34 assisterede han professor, dr. C. M. Steenberg på universitetets institut for sammenlignende anatomi, hvor han i 1934 blev ansat som videnskabelig assistent og i 1944 udnævntes til amanuensis af 1. grad. Fra 1. april 1953 har han desuden været beskikket som lektor i laboratorieteknik ved universitetet. Fra 1946 til 1953 har han varetaget undervisningen i sml. anatomi ved Kbh.s universitet.

Dr. Wingstrand er født 1919 og har bestået fil. lic. eksamen i 1950. I 1951 disputerede han for doktorgraden og ansattes efter at have været ansat en år-række som videnskabelig assistent ved Zoologiska Institutionen i Lund som docent ved Lunds universitet i 1952. Han har i denne stilling holdt forelæsninger over zoologisk teknik ved Lunds universitet og har i 1954 forestået kursus i komparativ anatomi. Siden september 1953 har han varetaget den til professoratet i sammenlignende anatomi og morfologi hørende undervisning ved Københavns universitet.

Dr. phil. Niels Thydsen Meinertz' produktion omfatter i alt 35 arbejder; disse falder i fire grupper:

- 1) 22 arbejder omhandlende pattedyrenes deskriptive anatomi (1–16, 18–22) og et enkelt arbejde vedrørende krybdyr (17);
- 2) et par mindre tekniske meddelelser (23 og 25);
- 3) en undersøgelse over mitoseantallet hos røntgenbestrålede larver af *Triton punctatus* (24);
- 4) 10 afhandlinger vedrørende landisopoder, overvejende af faunistisk og systematisk karakter (26–35).

For bedømmelsen af ansøgerens kvalifikationer til det ledige embede kommer navnlig de 3 første grupper i betragtning.

ad 1. *De anatomiske arbejder* omfatter for det første 6 afhandlinger (1–6) vedrørende hudmuskulaturen hos nogle gnavere (marsvin, kanin og hare samt halsbånd-lemming). De pågældende arbejder indeholder omhyggelige og detaljerede beskrivelser af hudmuskulaturen hos de nævnte arter ledsaget af halvskematiske figurer. Fremstillingen er meget bred og ikke uden overflødige gentagelser. – De følgende publikationer (7–15) behandler på samme deskriptive måde facialis-muskulaturen hos en række gnavere tilhørende forskellige familier samt hos moskusoksen. Blandt disse arbejder må særlig nævnes disputatsen fra 1941 (7), hvori forfatteren forsøger at nå frem til almene synspunkter vedrørende muskulaturens differentiering og gnavergruppernes indbyrdes slægtskabsforhold. Disse synspunkter synes os meget svagt funderede, uden hensyntagen til den moderne biologis synspunkter. De systematisk-fylogenetiske betragtninger er i fuldkommen modstrid med nutidens opfattelse af gnavernes nedstammingsforhold.

Om de øvrige arbejder (8–15) vedrørende facialis-muskulaturen kan siges, at de overvejende giver en mere detaljeret fremstilling af det allerede i disputatsen offentliggjorte. I øvrigt er de af samme karakter som afhandlingerne nr. 1–6.

En afhandling (16), der behandler trigeminus-muskulaturen hos kaninen, fremstiller denne mere detaljeret, end tidligere forfattere har gjort det, men uden at bringe noget væsentligt nyt.

I et mindre arbejde (17) beskrives hjertet og de store kar hos Komodovaranen.



Afhandlingen, der er smukt illustreret, giver dog, som af forfatteren selv påpeget, ikke noget principielt nyt.

Fem utrykte arbejder (18-22), der oprindeligt var tænkt som led i en monografisk fremstilling af kaninens anatomi (planlagt af afdøde prof. Steenberg), bringer ligesom de tidligere en omhyggelig detailbeskrivelse af forskellige muskelgrupper.

Om samtlige ovennævnte anatomiske afhandlinger kan vi udtale, at de er udtryk for en overordentlig flid og betydelig omhu, men de savner ganske en egentlig problemstilling. Afhandlingerne viser forfatterens evner som deskriptiv anatom, men tillige, at han mangler sans for egentlige sammenlignende undersøgelser. Hvor han i enkelte tilfælde kommer ind på mere almene synspunkter, forekommer disse os svagt underbyggede og præget af en forældet grundindstilling.

ad 2. Denne gruppe omfatter to mindre i manuskript foreliggende meddelelser (23 og 25) af *teknisk indhold*. De indeholder ikke noget væsentligt nyt og kan i denne forbindelse ikke tillægges nogen større betydning.

ad 3. En i manuskript indsendt afhandling vedrørende *mitoseantallet* hos røntgenbestrålede larver af *Triton punctatus* (24) bringer resultaterne af et meget betydeligt antal tællinger; men det må beklages, at dette flittige arbejdes resultater ikke er sat i relation til moderne problemstilling indenfor dette område.

ad 4. Udover de ovenfor omtalte 3 grupper, der må siges at vedrøre det ledige professorats område, foreligger der yderligere en række publikationer over *landisopoder*. De pågældende arbejder er overvejende af faunistisk og systematisk karakter; i nogle (nemlig 30-33 og 35) behandles dog også økologiske forhold. Man savner imidlertid ganske moderne økologiske synspunkter og analysering af de økologiske faktorer, idet lokaliteterne f.eks. karakteriseres som »tørre« eller »fugtige« uden eksakte målinger. Man kan derfor ikke tillægge den økologiske side af disse arbejder nogen virkelig videnskabelig værdi. – En afhandling om isopodernes udbredelsesforhold i Danmark (34) er ganske uden oversigt og almene synspunkter.

Også arbejderne vedrørende landisopoderne forekommer os at være unødigt brede.

Fil. dr. Karl Georg Wingstrand's produktion omfatter 37 publikationer, af hvilke 33 er gjort til genstand for bedømmelse; de kan inddeles i følgende 4 grupper:

- 1) 8 anatomiske arbejder (28-33, 35 og 37);
- 2) 4 afhandlinger vedrørende blodparasiter (15, 17, 18 og 25);
- 3) 2 økologiske afhandlinger (22, 26);
- 4) 19 ornithologiske meddelelser (1-14, 16, 20, 21, 23 og 27).

Af disse har især gruppe 1 og 2 interesse for bedømmelsen af ansøgerens kvalifikationer til stillingen.

ad 1. Blandt de *anatomiske arbejder* indtager disputatsen: »The structure and development of the avian pituitary« (29) fra 1951 en central stilling. Dette store arbejde må karakteriseres som et fremragende bidrag til vort kendskab til fuglenes hypofyse. Ikke alene bringer afhandlingen en indgående beskrivelse af hypofysens makroskopiske og mikroskopiske bygning hos en række fuglearter, men tillige en fremstilling af hypofysens embryologiske udvikling og endvidere en sammenligning med de øvrige vertebrater. Arbejdet udmærker sig ved en overlegen og mangesidig teknisk behandling af det vanskelige emne. Det forener en betydelig grundighed med en rigdom på synspunkter og en udpræget sans for problemer; samtidig fremtræder forfatteren som en kritisk og nøgtern forsker. Dette skrift, der er forsynet med talrige udmærkede mikrofotografier og instruktive skematiske figurer, er uden tvivl et af de vægtigste bidrag til de senere års



hypofyselitteratur. Det har allerede haft og vil utvivlsomt få en betydelig indflydelse på hypofysforskningen.

Til dette arbejde slutter sig flere mindre. I en afhandling sammen med prof. Bertil Hanström (28) har ansøgeren skrevet to afsnit, hvoraf det ene omhandler en sammenligning af hypofysen hos monotremes, placentale pattedyr, krybdyr og fugle, det andet karforsyningen i monotremernes hypofyse.

I et par publikationer (32, 35) har ansøgeren behandlet den neurosekretoriske bane under den ontogenetiske udvikling af kyllingen og har med sin forfinede teknik kunnet påvise samtidig optræden af neurosekret og antidiuretisk hormon allerede på 6. dag i udviklingen. Denne iagttagelse har stor principiel betydning for forståelsen af cellernes differentiering. Forfatteren viser her sin evne til at forbinde morfologiske og fysiologiske synspunkter og metoder.

I en anden mindre afhandling (33) har ansøgeren i fortsættelse af en diskussion i disputatsen påvist, at »Herringlegemer« faktisk findes i hypofyser behandlet efter »freezingdrying« metoden, hvilket tidligere har været benægtet.

I korrektur foreligger et arbejde (37), hvori ansøgeren sammen med R. Olsson har anvendt Gomori's chromhæmatoxylin-phloxin teknik til studiet af *Amphioxus*' hjerne; han har i denne fundet nogle primitive strukturer, som med sandsynlighed kan homologiseres med de neurosekretholdige cellegrupper i mellemhjernen hos fiskene.

Endelig kan anføres, at ansøgeren sammen med Y. Melander har publiceret en interessant teknisk meddelelse (31), hvori der gøres rede for en modifikation af den af Wingstrand tidligere anvendte »Gomori-metode«, som viser sig sig særdeles velegnet til kromosomfarvning.

ad 2. I tilslutning til de ovennævnte anatomiske arbejder har ansøgeren offentliggjort nogle afhandlinger (15, 17, 18 og 25) over *blodparasiter* hos fugle, spec. arter af slægten *Leucocytozoon*. De giver et værdifuldt bidrag til kendskabet til forplantningsforholdene hos de pågældende eencellede organismer og har vakt betydelig interesse i veterinær-medicinske kredse.

ad 3. Denne gruppe omfatter to afhandlinger (22, 26) udgivet sammen med Per Brinck med bidrag af enkelte andre zoologer. De behandler faunaen i et laplandsk fjeldområde. Ansøgeren har sammen med Brinck givet en beskrivelse af området, dets plantesamfund og klimatiske forhold og viser heri sin evne til beskrivelse af biotoper ud fra moderne økologiske synspunkter. I arbejdets 2. del har ansøgeren behandlet områdets hvirveldyr, krebsdyr og igler.

ad 4. Denne gruppe omfatter et større antal, overvejende mindre, *ornithologiske meddelelser*, for største delen publiceret i ansøgerens studietid. De indeholder adskillige gode biologiske iagttagelser. To af dem (9 og 20) kan særlig fremhæves. Den første indeholder en eksperimentel undersøgelse over ægtemperaturen under rugningen hos duehøgen, hvorved de i V. Holstein's disputats fremførte resultater korrigeres. Den anden er en ret omfattende behandling af kærangerens biologi, indvandring og forekomst i Sverige, bl.a. indeholdende en optælling af bestanden af ynglende kærangere i Skåne.

Sammenligner man de to ansøgers videnskabelige produktion, er der for udvalget ikke nogen tvivl om, at dr. Wingstrand bør indstilles til det ledige embede. Dr. Wingstrands produktion er præget af alsidige og moderne synspunkter, idérigdom og sans for det væsentlige. Hans fremstillingsform er klar, levende og anskuelig uden unødvendig bredde. Han udviser megen kritisk sans og behersker fuldt ud den moderne teknik inden for sit arbejdsområde. Udvalget anser dr. Wingstrand for en meget lovende forsker, der i sit arbejde inden for den sammenlignende anatomi ikke alene anlægger fylogenetiske, men også i høj grad



funktionelle synspunkter og tilmed inddrager det fysiologiske eksperiment i sine undersøgelser.

Udvalget finder, at dr. Meinertz gennem sin produktion har vist sig som en omhyggelig og flittig forsker i det væsentlige inden for den deskriptive anatomi, hvorimod sammenlignende synspunkter kun i ringe grad gør sig gældende. Hans produktion er ret omfangsrig, men snæver i sit anlæg og emnevalg, uden påvirkning af moderne synspunkter. Under hensyntagen til det foranstående i forbindelse med ansøgerens alder mener udvalget ikke at kunne indstille dr. Meinertz til det ledige embede.

Udvalget indstiller således eenstemmigt dr. K. G. Wingstrand til det ledige professorat i sammenlignende anatomi og morfologi.«

Indstillingen blev tilstillet ansøgerne, af hvilke amanuensis, lektor, dr. phil. N. Thydsen Meinertz afgav bemærkninger.

Efter at indstillingen var tiltrådt af fakultetet i møde den 23. november 1954 og af Konsistorium i møde den 8. december 1954, indsendtes den under 22. december 1954 til ministeriet.

Herefter konstituerede ministeriet under 6. januar 1955 docent, fil. dr. Karl Georg Wingstrand som professor i sammenlignende anatomi og morfologi ved Københavns universitet fra 1. februar 1955 at regne.

Efter at kst. professor K. G. Wingstrand under 21. december 1955 havde erhvervet dansk indfødsret, blev han ved kgl. resolution af 2. august 1956 udnævnt til professor i sammenlignende anatomi og morfologi ved Københavns universitet fra 1. august 1956 at regne.

##### *5. Professor, dr. phil. Knud Jessens afgang og professor, dr. phil. Thorvald Sørensens udnævnelse til professor i botanik*

(j. nr. 208/54).

Under 3. maj 1954 blev der meddelt professor, dr. phil. Knud Jessen afsked efter ansøgning på grund af alder i nåde og med pension fra 31. januar 1955 at regne fra stillingen som professor i botanik og direktør for universitetets botaniske have.

Efter at embedet var blevet opslået ledigt, blev under 28. maj 1954 de indkomne 5 ansøgninger, nemlig fra amanuensis, dr. phil. Mogens Koie, universitetsadjunkt, dr. phil. Morten Lange, lektor, dr. phil. Valdemar Mikkelsen, adjunkt, dr. phil. Anders Munk og professor ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, dr. phil. Thorvald Sørensen, tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg, bestående af professorerne, dr. phil. Knud Jessen, dr. phil. Detlev Müller, dr. phil. Johs. Boye Petersen og dr. phil. T. W. Böcher samt statsgeolog dr. phil. Johs. Iversen. Dette udvalg afgav under 21. januar 1955 følgende indstilling:

»Til det ledige professorat i botanik har der meldt sig fem ansøgere:

1. Amanuensis, dr. phil. Mogens Koie, f. 1911. Universitetets guldmedalje 1935, magisterkonferens i botanik 1936, dr. phil. 1951, assistent ved Universitetets



- planteanatomi Laboratorium 1938, amanuensis II 1944, amanuensis I 1954.
2. Universitetsadjunkt, dr. phil. Morten Lange, f. 1919, cand. mag. med botanik som hovedfag 1945, dr. phil. 1952; assistent ved Universitetets planteanatomiske Laboratorium 1948, universitetsadjunkt siden 1949.
  3. Lektor, dr. phil. Valdemar Mikkelsen, f. 1916, cand. mag. med botanik som hovedfag 1943, dr. phil. 1949; amanuensis ved Danmarks farmaceutiske Højskoles botaniske afdeling 1944 og lektor samme sted 1950.
  4. Adjunkt, dr. phil. Anders Munk, f. 1922, cand. mag. med botanik som hovedfag 1946, dr. phil. 1953; adjunkt ved Th. Langs skole i Silkeborg 1947.
  5. Professor, dr. phil. Thorvald Sørensen, f. 1902, Magisterkonferens i botanik 1929, dr. phil. 1942, assistent ved Botanisk Museum 1935–43, derefter amanuensis II, senere amanuensis I ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles afdeling for systematisk botanik, hvor han udnævntes til lektor 1948 og til professor 1953.

Det af fakultetet den 3. juni 1954 nedsatte udvalg til bedømmelse af de indkomne ansøgninger afgiver herved betænkning. Med henblik på de fagområder, som dækkes af universitetets øvrige professorater i botaniske fag og ud fra en historisk betragtning, mener udvalget, at den professor, der vil være at udnævne, som fagområde bør have de højere planters systematik, plantegeografi inklusive florahistorie og økologi.

I bedømmelsen af dr. phil. Morten Lange, dr. phil. Valdemar Mikkelsen og dr. phil. Anders Munk er udvalgets medlemmer enige og udtaler følgende:

Dr. Morten Lange har indsendt 20 trykte afhandlinger og 4 manuskripter. Han har helt specialiseret sig i studiet af storsvampe, men har vedrørende disse arbejdet med eksperimentel og deskriptiv systematik, plantegeografi og økologi. Desuden har han udarbejdet en lærebog omfattende hele svampesystemet.

*Eksperimentel systematik.* Ansøgeren har under et længere studieophold i U.S.A. i 1947 sat sig ind i de moderne metoder og synspunkter vedrørende mere rationelle undersøgelser af svampenes systematik. For at skaffe større klarhed over artsafgrænsningen indenfor en række kritiske artsgrupper har han derefter i kultur studeret specielt bastarderingsmuligheder, samtidig med at materialets mikroskopiske karakterer blev undersøgt statistisk. Som et indledende arbejde i denne retning foreligger »Two species of *Coprinus* with notes on their cultural characters» 1948, hvori nyopstilles en homothallisk art. Hans hovedarbejde er imidlertid disputatsen 1952 »Species Concept in the genus *Coprinus*«, hvori undersøges slægtssectionen *Setulosi*, i hvilken artsafgrænsningen frembyder betydelige vanskeligheder. Problemet desangående søges løst ved en kombination af statistisk behandling af forskellige mikroskopiske karakterer og, på grundlag af et stort primærmateriale, bestemmelse i kulturforsøg af henholdsvis interfertilitet og sterilitetsbarrierer mellem stammer af de hidtil som arter opfattede typer. Et positivt resultat af parring af hyfer fra ensporekulturer tages som udtryk for specifik identitet. Det vistes derved, at sektionen ved hjælp af sterilitetskriteriet kan opdeles i enheder, der er identiske med eller i visse tilfælde snævrere end de arter, der kan opstilles ved en vidtgående anvendelse af de morfologiske karakterer. Sterilitetsbarrierernes taxonomiske værdi for Agaricaceerne er derved yderligere blevet underbygget.

*Deskriptiv systematik.* Ansøgeren har i en række mindre afhandlinger beriget den danske storsvampeflora med omkr. tredive, mest sjældne, herfra ikke tidligere kendte arter. En af disse var ny for Europa (nr. 18); i nr. 4 opstiller han på dansk materiale to nye arter henholdsvis af slægterne *Omphalia* og *Rhodophyllus*, og i nr. 16 påvises en repræsentant for en for Danmark ny slægt, *Coolia*. I disse af-



handlingar samt i Maglemosearbejdet (nr. 6), i disputatsen samt i afhandlingerne om grønlandske svampe (nr. 7) og manuskript 4, gives ofte indgående artsbeskrivelser med vægt lagt på mikroskopiske karakterer, hvortil knyttes bemærkninger om de taxonomiske forhold. Desuden skal nævnes hans arbejde (nr. 20) sammen med A. H. Smith »The *Coprinus ephemerus* group« 1953, der er en monografisk behandling af den gruppe af slægten *Coprinus*, for hvilken ansøgeren i sit disputatsarbejde principielt har fastlagt artsafgrænsningen.

Herhen hører også bemærkninger om nomenklaturen hos *Bovista*, *Calvatia* og *Lycoperdon* (nr. 13) samt en kritisk studie over *Lyophyllum* (i manuskript).

I afhandlingen »*Endogone* in Denmark« (manuskript) ved ansøgeren og E. M. Lund har han påvist forekomsten her af den nævnte til algesvampene hørende slægt af hypogæiske svampe, som hidtil har været overset i dette land; 3 arter beskrives, en af dem er ny for videnskaben.

*Plantegeografi.* For studiet af svampenes plantegeografi er det iflg. sagens natur ofte nødvendigt først at supplere og revidere floralisterne. Ansøgeren, der vedrørende storsvampenes udbredelsesforhold især har koncentreret sig om de arktiske og alpine områder, har på gentagne rejser indsamlet et stort materiale fra Lapland. I en foreløbig meddelelse om svampene omkring Abisko (1946) har han angivet alle dengang i området kendte arters fordeling i de forskellige vegetationsbælter. Ligeledes foreligger fra ham en supplerende floraliste fra Island (1949). Af et af ham i Vestgrønland i 1946 indsamlet stort materiale af storsvampe er kun en del bearbejdet: *Macromycetes* Part I, *Gasteromycetes* of Greenland (1948) og Part II (i manuskript) *Greenland Agaricales* (de hvid- og sortsporede). I disse arbejder er fra Grønland som helhed, hvis storsvampe hidtil var meget ufuldstændigt kendt, foreløbig opført ca. 115 arter, hvoraf flere er nyopstillede.

*Økologi.* Da storsvampene oftest er meget selektive m.h.t. voksestedets natur, findes rundt om i det foreliggende forfatterskab talrige iagttagelser af økologisk art. Af specielle undersøgelser over storsvampenes økologiske forhold findes ikke mange; en af dem er ansøgerens store arbejde, »The agarics of Maglemose. A study in the ecology of the agarics« 1948. Ved omfattende undersøgelser på Maglemose i Grib skov og på andre moseområder af agaricaceernes forekomst i disse mosers forskellige plantesamfund samt ved tilsvarende undersøgelser af skovsamfund på fast bund til sammenligning har han i denne afhandling udarbejdet et analysesystem, der gør det muligt at udtrykke svampens andel i vegetationsdækket på den for plantesociologiske undersøgelser i øvrigt sædvanlige måde og samtidig at vise de årlige og sæsonmæssige variationer i svampevegetationens udvikling.

*Lærebog.* I manuskript er indleveret ansøgerens lærebog i svampe for universitetsstuderende.

Den giver en fyldig fremstilling af hele svampesystemet og er udarbejdet efter moderne systematiske og fylogenetiske synspunkter, hvorefter f.eks. lichenene betragtes som licheniserede svampe og er indføjet på behørigt sted i disses system.

Dr. Valdemar Mikkelsens produktion omfatter 18 publikationer, af hvilke 5 er af populær karakter eller foredragsreferater, samt to hefter af lærebogskarakter. De i afhandlingerne behandlede emner kan i hovedsagen deles i følgende grupper: Økologi, plantegeografi, postglacial flarahistorie og bestemmelser af pollen i honningprøver.

*Økologi.* Et herhenhørende arbejde er nr. 8 »Ecological studies of the salt marsh vegetation in Issefjord« 1949. Fra en række stationer langs Issefjorden har forfatteren på forskellige årstider bestemt mængden af salte og vandmængder i jordprøver fra strandene i forskellig afstand fra og højde over havet.



Han finder derved, at saltkoncentrationen i strandengenes jordvand, især i lavningerne, kan være meget højere end i fjordvandet og at den var størst i begyndelsen af august, d.v.s. i en periode med forholdsvis høj temperatur og ringe nedbør. I det forhold, at saltkoncentrationen således i vegetationsperioden var relativt meget høj, ofte indtil  $42 \text{ ‰}$ , finder han forståelsen af, at strandengenes vegetation i hovedtrækkene er ens overalt i Danmark. De forskellige plante-samfund på Issefjordens strandenge er afgrænset og analyseret efter Raunkiær's metode, og deres udbredelse ligesom deres komponenters forekomst i forhold til jordvandets saltholdighed diskuteres, idet også indflydelsen af eve tages i betragtning. I den mere populære afhandling nr. 10 gives en almindelig fremstilling af strandengsvegetationen i Danmark på grundlag af den ved den ovenfor refererede undersøgelse indvundne forståelse.

Et rent *planlegeografisk* arbejde er den i serien af TBU skrifter udkomne »Udbredelse af Juncaginacea, Alismataceae og Hydrocharitaceae i Danmark« 1943 med 14 kort.

*Postglacial florahistorie.* Til denne gren af det botaniske studium har ansøgeren føjet flere værdifulde bidrag.

I hans første herhenhørende arbejde »Bidrag til Lille Vildmoses stratigrafi og vegetationshistorie« klarlægger han ved hjælp af pollenanalyse og identifikation af et stort antal frø og frugter m.m. fra mosens forskellige lag, dennes udviklingshistorie, som med støtte i visse arkæologiske fund indpasses i tidsskalaen. Ved at inddrage visse tidligere publicerede pollendiagrammer fra det nordvestlige Jylland og Vendsyssel kommer han til den for skovhistorien betydningsfulde konklusion, at bogen i dette område gennemgående først nåede en mere almindelig udbredelse efter den yngste af de tre i moseprofilernes øvre del optrædende udtørningshorizont, den såkaldte Ry I, der med henvisning til svenske undersøgelser foreløbig dateredes til omkring 1200 e. Chr.

Ansøgerens hovedværk er disputatsarbejdet »Præstø Fjord. The development of the post-glacial vegetation and a contribution to the history of the Baltic Sea« 1949 (nr. 11) hvis formål, som det fremgår af titelen, er et dobbelt. Grundlaget for det billede, der tegnes af det sydøstlige Danmarks forud kun meget ufuldstændig kendte postglaciale vegetationsudvikling er talrige, grundigt udførte, udvidede pollendiagrammer fra sedimenterne i Præstø Fjordbassin og lagene i omliggende moser, hvortil føjes nogle diagrammer fra Borre mose på Møn, der udfylder et andet fjordbassin. Fremstillingen, der følger den sædvanlige zoneinddeling, men med forslag om visse underzoner for zone IX, gør rede for vegetationens udvikling under indflydelse af det skiftende klima og for de senere perioders vedkommende af menneskets indgreb. Af særlig interesse er, bl. a. med henblik på temperatorklimaet, hans fund af pollen af *Vitis* og *Ilex* samt i betydelig mængde af *Hedera* og *Viscum* i atlantisk gytje, og hans påvisning af, at bogens fremtrængen i subatlantisk tid er foregået etapevis ligesom i det nordlige Jylland. Ved at sammenholde hyppigheden dels af fundene i omegnen fra jernalderens forskellige perioder, dels af de fra forskellige tider stammende stednavne i de betragtede områder forsøger han at nå til en datering af vigtige faser i zone IX og finder derved støtte for den antagelse, at bøgekurvernes periodicitet i SØ Danmark og N. Jylland er synkrone.

Det skal tillige anføres, at ansøgeren gennem den opstillede kronologi for de forskellige marine aflejringer finder gode holdepunkter for udredningen af øster-søbassinets geologiske udvikling i postglacial tid.

I arbejdet »Pollenanalytiske undersøgelser ved Bolle«, 1952 (nr. 16), der er et bidrag til en større arkæologisk afhandling ved anden forfatter, beskæftiger ansøgeren sig bl. a. atter med spørgsmålet om bogens subatlantiske historie. Han kan her støtte sig til et profil med flere arkæologisk tidsbestemte horisonter fra



jernalder og middelalder og finder derved principielt støtte for sin hypotese om kronologien for bogens etapevise fremtrængen i Danmark, der her som i tidligere afhandlinger sættes i forbindelse med stratigrafisk påviste klimatiske ændringer. Det kan derved sandsynliggøres, at bogen først efter ca. 1300 e. Chr. nåede sin maksimale udbredelse i skovene. Kurverne for »kultur«-pollenet og andet urte-pollen antyder gentagne forskydninger af bosættelsen omkring mosen.

Af interesse er også ansøgerens påvisning af kornblomstens pollen i postglaciale aflejringer (nr. 11, 16 og 18). Bortset fra enkelte bornholmske pollenfund fra den yngre jernalder er kornblomst trods meget omfattende pollentællinger ikke fundet før efter ca. 1300 e. Chr. Dette forhold forklarer ansøgeren ved antagelsen af, at vintersæd først efter dette tidspunkt er blevet almindelig i Danmark.

Den i korrektur indleverede afhandling (nr. 18), »Studies on the sub-atlantic history of Bornholm's vegetation« giver på grundlag af pollendiagrammer fra en mose i Almindingen og fra Ankermys i Slotslyngen en indgående redegørelse for vegetationsudviklingen i dens sammenspil med kulturindgreb og klimaændringer i egnen omkring disse lokaliteter i subatlantisk tid. Det sandsynliggøres, at bogen er et oprindeligt skovtræ på Bornholm, hvor det er avnbogen, som karakteriserer skovene i den nævnte periode, og det påvises, at lyngheden på Højlyngen er opstået i subatlantisk tid, men først blev mere udbredt i middelalderen.

*Bestemmelser af pollen i honningprøver.* Ansøgeren har for Statens Biavlsforsøg beskæftiget sig meget med undersøgelser af, hvilke pollenarter der findes i Honning fra landets forskellige egne, på forskellige tidspunkter, samt i hvilket indbyrdes mængdeforhold de forekommer deri, og finder derved de for bierne vigtigste trækplanter. Af ansøgerens skrifter herom skal nævnes »Et Forsøg til Identificering af Cruciferpollen i Honning«, 1948, der er en specialundersøgelse fremkaldt ved behandlingen af det store materiale, som er grundlaget for »Studier over danske Honningsprøvers Indhold af Blomsterstøv«, 1948, ved ansøgeren i samarbejde med andre forfattere.

Ved undersøgelsen af Crusiferpollenet opstod spørgsmålet, om der er en korrelation mellem størrelsen af pollenet og temperaturen på den tid det indsamles. Der anstilledes forsøg med *Pelargonium zonale* til belysning af dette forhold. Det fandtes imidlertid, at pollenkornenes størrelse i hvert fald er afhængig af planternes ernæring, og problemet kan således næppe løses, da en forandring af temperaturen påvirker plantens vækst.

De nævnte lærebøger, der sammen med E. Steemann Nielsen er udarbejdet til brug ved Danmarks farmaceutiske Højskole, er »De lavere planters systematik« (forelæsningsmanuskript) 1951 og »Nogle til bestemmelse af de vigtigste grupper af blomsterplanterne«, 2. udgave 1953.

Dr. Anders Munk har indsendt 5 trykte afhandlinger samt 5 manuskripter. Med undtagelse af et af disse »A list of Agaricales (sensu lato) found at Strandkjær, Mols«, hvortil der er en medforfatter, drejer produktionen sig udelukkende om systematik vedrørende kernesvampe (Pyrenomycetes). To af manuskripterne er referater af foredrag holdt på botanikerkongresserne i Stockholm 1950 og Paris 1954; et andet foredrag fra sidstnævnte kongres er indeholdt i det indsendte store ms. »A Flora of Danish Pyrenomycetes«.

I »Pyrenomycetes collected in the Peninsula Mols, Jutland«, 1948, anføres eller beskrives ca. 75 arter fra Strandkjær, af hvilke 4 er nye; desuden gives en fylldigere diagnose af den af ansøgeren opstillede slægt *Larseniella*, der var blevet kort beskrevet allerede i 1946 i en ikke indsendt meddelelse. I »Studies in Danish



Pyrenomycetes», 1952, har ansøgeren sammenstillet og kommenteret den afdøde mykolog Poul Larsens noter om danske Pyrenomyceter støttet til dennes herbarium. Det drejer sig om henved 300 arter, af hvilke enkelte er nye med Larsen og Munk som autores. Nogle nye arter, som ansøgeren fandt i Poul Larsens herbarium, men som denne ikke havde været opmærksom på, beskrives i et appendix til ovennævnte afhandling. Ligeledes har ansøgeren udarbejdet i manuskript en kommenteret liste over færøske kernesvampe, som blev indsamlet af F. H. Møller i 1938. Listen indeholder ialt 38 arter, flere er nye.

I sin disputats 1953 »The System of Pyrenomycetes. A Contribution to a Natural Classification of the Group Sphaeriales sensu Lindou«, bygger ansøgeren videre på det af Nannfeldt 1932 opstillede system og på de af denne forfatter supponerede fylogenetiske udviklingslinier. På grundlag af indgående morfologiske og anatomiske undersøgelser af talrige slægter af Ascohymeniales og Ascoloculares udvider han ordenen Sphaeriales og emenderer henholdsvis nyopstiller en lang række familier, slægter og arter. Derved bliver det ham muligt at udpege flere fylogenetiske udviklingslinier særlig hos Ascohymeniales, der afledes fra Plectacales.

Det store, endnu ufuldendte manuskript »A Flora of Danish Pyrenomycetes«, der ikke har nogen egentlig forgænger her i landet, behandler ca. 135 slægter med tilsammen henved 500 arter – flere taxoner er nyopstillede – og tilsigter at tilvejebringe en længe ikke tilstedeværende kontakt mellem moderne Pyrenomycetes-taxonomi og praktisk arbejde med gruppen. I floraen arbejdes der udelukkende med morfologisk-anatomiske karakterer, der tillægges større betydning end de, der kan iagttages ved dyrkningsforsøg. Taxonomien indenfor Pyrenomycetes er vanskelig, idet udviklingen har konvergeret fra to væsentlig forskellige udgangspunkter, Ascohymeniales og Ascoloculares, mod en og samme biologiske type så fuldstændigt, at de nævnte udgangspunkter kan være vanskelige at erkende, og det fremhæves, at der ved karakteriseringen af en overordnet taxon må tages hensyn til dens såkaldte variationsmønster, der betegner de forskellige karakterers skiftende kombination hos taxonens underordnede elementer. Flere eksempler på variationsmønstre diskuteres i indledningsafsnittene til de pågældende familier, og det deri indeholdte problem er desuden berørt i ansøgerens foredrag i Paris.

Ved omtalen af Pyrenomyceternes økologi (vært-specifik eller ubikvistisk saprofytisme/parasitisme) fremhæves sammenhængen mellem levesæt og taxonens afgrænsning.

Både dr. Morten Lange og dr. Anders Munk er udmærkede og skarpsindige mykologer, der hver på sit felt har opnået værdifulde resultater. Dr. Munk er den yngste af ansøgerne og en lovende ung videnskabsmand. Dr. Lange har med sine taxonomiske og eksperimental-systematiske arbejder, ved sin udformning af en rationel metode til undersøgelse af storsvampenes sociologiske økologi samt ved sin lærebog i svampe placeret sig i første række som mykologisk forsker.

Imidlertid mener vi, med henvisning til den indledningsvis nævnte afgrænsning af professoratets fagområde, at disse to ansøgere ikke kan komme i betragtning ved den forestående besættelse, i modsætning til de tre andre ansøgere.

Også Valdemar Mikkelsen er en betydelig forsker, der med stor fremgang har arbejdet indenfor sit hovedområde, postglacial florahistorie, idet han derunder har vist en omfattende forståelse for de forskelligartede problemer, økologiske, plantegeografiske m.fl., som denne forskningsgren rejser. Ligeledes skal fremhæves hans særdeles værdifulde økologiske studie over strandengenes plantevækst samt hans bestemmelse af pollen i honningprøver.



Selvom vi anser dr. Mikkelsen for fuldt kvalificeret til professoratet, mener vi dog, at han må vige for dr. Køie og professor Sørensen, idet han ikke som disse har arbejdet videnskabeligt med problemer indenfor karplanternes systematik.«

Med hensyn til bedømmelsen af dr. phil. Mogens Køie og professor, dr. phil. Thorvald Sørensen har det af fakultetet nedsatte udvalg delt sig i et flertal og et mindretal.

Flertallet, undertegnede Boye Petersen, Bocher og Jessen, udtaler følgende:

Fra dr. Mogens Køie foreligger 15 trykte afhandlinger, deraf 2 af refererende eller mere populær karakter, 2 arbejder i korrektur samt 6 manuskripter. Produktionen omhandler særlig systematiske, økologiske og plantegeografiske forhold.

*Systematik.* Ansøgerens taxonomiske virksomhed står hovedsagelig i forbindelse med hans forskningsrejser til Persien, Afghanistan og Columbia, på hvilke han har foretaget meget store indsamlinger, især af karplanter. Tillige har han besøgt Østgrønland og Island. Under længere studieophold ved herbarierne i Wien, Kew Gardens i London og i forskellige nordamerikanske museer har han studeret afghanske planter og sikret sig assistance fra udenlandske specialister til bearbejdelsen af sit materiale. På sine tilsammen over 3 års studie- og forskningsrejser har han haft lejlighed til at gøre sig bekendt med vegetationen i de vigtigste af jordens forskellige klimaområder.

Som resultat af hans indsamlinger af frøplanter i Persien foreligger »Beitrag zur Flora Südwest Irans I«, 1945, udgivet og med forord af ansøgeren, samt »Beitrag . . . II« i manuskript ved Køie og Rechinger. Han har selv bearbejdet en del mindre familier, medens de øvrige er behandlet af K. H. Rechinger (Wien), J. Bornmüller (Weimar) m.fl. I de to dele er tilsammen opført godt 1000 arter, af hvilke 23 er nye for videnskaben, til to af disse er ansøgeren Co-autor.

Som et supplement til »Beitrag« er desuden modtaget i manuskript diagnoserne til to af ansøgeren opstillede nye Acantholimonarter, som han fandt i herbarierne i Kew Gardens og Wien.

Af »Symbolae Afghanicae« (udgivet ved ansøgeren og K. H. Rechinger), der vil bringe bearbejdelsen af ansøgerens og andres indsamlinger fra det i floristisk henseende delvis uudforskede Afghanistan, foreligger det første hæfte i korrektur, bringende en indledning til værket og en historisk oversigt over den botaniske undersøgelse af Afghanistan ved ansøgeren, samt de to følgende hæfter i manuskript. I disse hæfter er i nært samarbejde med ansøgeren bearbejdet Labiatae, Compositae Cruciferae og Umbelliferae ved K. H. Rechinger, ialt ca. 670 arter, af hvilke over en fjerdedel er ny for videnskaben, til 52 af disse er ansøgeren Co-autor. Af det, der hidtil foreligger af Symbolae Afghanicae og med henblik på indsamlingernes store omfang fremgår, at det vil blive et af hovedværkerne vedrørende Afghanistans flora.

Yderligere haves i manuskript ansøgerens bearbejdelse af det afghanske materiale af den vanskelige slægt Acantholimon, at indføje i et kommende hæfte af Symbolae Afghanicae. Der opføres heri 25 arter med taxonomiske og økologiske bemærkninger, 7 af arterne ligesom Sectio Inermia er opstillet af forfatteren.

Ansøgeren, der er en kyndig moskender (se foruden de nedenfor nævnte arbejder også afhandlingerne 2 og 13), har et par mindre afhandlinger af floristisk indhold vedr. mosser: nr. 1, hvori han påviser tilstedeværelsen i Danmark af en for landet ny Sphagnum-art og nr. 9, i hvilken han reviderer det danske materiale af Eurhynchium striatum, efter at denne art ved norske undersøgelser var blevet



opdelt i to adskilte arter. Ligeledes må nævnes hans afsnit om mosser i *Vilde Planter i Norden* bd. 5, hvori beskrives en stor del af de danske arter med omtale af udbredelses- og vækstforhold.

*Økologi og vegetationsanalyse.* Ansøgeren, der under et længere ophold i U.S.A. i 1952 havde lejlighed til at studere økologiske metoder på derværende laboratorier, har i sit arbejde med dansk vegetation stedse interesseret sig for måling af økologiske faktorer, og han har gennem sit arbejde dermed i flere henseender i væsentlig grad uddybet forståelsen af planternes forekomst. To af hans afhandlinger af denne gruppe er særlig betydningsfulde: »The soil vegetation of the Danish Conifer plantations and its Ecology«, 1938, og disputatsarbejdet (nr. 13) »Relations of vegetation, soil and subsoil in Denmark«, 1951.

I den første af disse afhandlinger, der bringer et stort analysemateriale, omfattende 1) de vigtigste af de i vore nåletræsplantager optrædende urt- og mossamfund, 2) bestemmelse af den relative belysning, som står til rådighed for de undersøgte samfund, 3) beskaffenheden af såvel de humøse lag (muld-mor) som laget derunder – der mangler dog en klar adskillelse mellem begreberne soil og subsoil – og 4) disse lags pH, gør han med forsigtig hensynstagen til forholdenes sammensathed rede bl.a. for træarternes forskelligartede indvirkning på bundvegetationen samt for dennes afhængighed af henholdsvis belysningen samt de humøse lags tykkelse og reaktion. Som det vigtigste resultat kan fremhæves bestemmelsen af de grænser, som af den varierende størrelse af belysningen sættes for arters og plantesamfunds udbredelse i skovbunden.

I disputatsarbejdet stiller ansøgeren sig den opgave ved hjælp af et objektivt tilvejebragt talmateriale til klassifikation af jordbunden at undersøge, i hvilken grad vegetationen på mineralsk bund uden for grundvandets påvirkning viser en lovmæssig fordeling i forhold til undergrundens mekaniske sammensætning, et forhold, som tidligere kun havde været lidet undersøgt. Der er især arbejdet med jydsk vegetation, navnlig egekrat, men også med bøgeskov og lyngheide.

Der er foretaget ialt 307 analyser af undergrunden efter en metode, som i princippet følger Tamm. Af de fleste undergrundsprøver er tillige bestemt deres specifikke ledningsevne, og for en række jorder er undersøgt sugekraften ved varierende vandindhold. Det fremgår, at den procentiske mængde af partikler  $< 0,02$  (såkaldt småkorn) er af særlig betydning, og at der er en god korrelation mellem småkornsindhold og ledningsevne. Hver af arterne i den økologiske række lyng-ene-bævreasp-eg-bøg kan trives på jordbund med samme småkornsindhold som de følgende i rækken, men for hver af arterne er der et minimum af småkornsindhold, under hvilket de ikke kan klare sig. Også en række buske viser i deres udbredelse direkte afhængighed af småkornsindholdet, medens dette – gennem de humusholdige lags udvikling – indirekte er medbestemmende for den urteagtige bundvegetations sammensætning. Af egekrattenes bundflora gives indgående vegetationsanalyser i forbindelse med lysmålinger, bestemmelse af de humøse lags pH og glødetab m.m. Korrelationen mellem småkornindholdet og henholdsvis lysprocenten, pH og glødetabet diskuteres, hvorved der kastes nyt lys over en række udbredelsesforhold.

Stærkt præget af økologiske synspunkter er også nogle af ansøgerens mindre afhandlinger om dansk vegetation (nr. 5, 6 og 10) ligesom den fremstilling af mossernes forekomst her i landet, som han har givet i *Vilde Planter i Norden* bd. 5. Desuden er ansøgeren medforfatter til det store, væsentlig vegetationsbeskrivende arbejde »De jydsk Egekrat og disses Flora«, 1944.

I forbindelse med ansøgerens bestræbelser for at benytte eksakte målemetoder overfor de økologiske faktorer står hans konstruktion (med teknisk bistand) af flere måleapparater. Publiceret er »A portable alternating current bridge and its use for microclimatic temperature and humidity measurements«, 1948, og »A



selfrecording light integrator and a portable integrator for lightpercentage measurements», 1953. Det første er bestemt til mikroklimatiske undersøgelser i selve vegetationslaget, hvortil det egner sig bedre end ældre apparater. De i den sidstnævnte afhandling nævnte to apparater, der er forelagt ved den interskandinaviske jordbrugsforskerkongres i København i 1953 og senere for The Society for Experimental Biology i England, er beregnet dels til relative lysmålinger, dels til stationære målinger af lysklimaet. Med det sidstnævnte er undersøgelser i gang til måling af dagslysets styrke og sammensætning flere steder i landet, bl.a. foranlediget af ansøgerens interessante hypotese om lysklimaets betydning for udbredelsen af visse planter.

*Plantegeografi.* Af betydelig rækkevidde er ansøgerens i manuskript indsendte arbejde »Karakterisering af plantegrupper ved arealsummer«. Til korrektion af en hidtil anvendt delvis arbitrær fremgangsmåde til plantegeografisk karakterisering af plantesamfund eller andre plantegrupper har han i dette arbejde anvist en metode til objektiv og universel (d.v.s. uafhængig af undersøgelsesområdets beliggenhed) bestemmelse af de pågældende grupper plantegeografiske karakter. På grundlag af indtegnning på et kort af arealgrænserne for alle gruppens arter bestemmes forløbet af grænserne for de arealer, indenfor hvilke henholdsvis 25 %, 50 %, 75 % og i visse tilfælde 100 % af arterne forekommer. Herved fås et direkte kartografisk udtryk for, i hvilke områder hovedparten af gruppens arter er repræsenterede. Er gruppen meget artsrig, er det vist, at et vist antal vilkårligt udtagne arter af den vil være repræsentative.

I et arbejde i T.B.U.s serie er sammen med anden forfatter kortlagt udbredelsen i Danmark af Geraniaceae og nogle mindre familier med ialt 23 kort.

*Andre botaniske undersøgelser.* I en lille afhandling »Tøj fra yngre Bronzealder fremstillet af Nælde (*Urtica dioica* L.)«, 1943, har ansøgeren ved bestemmelse af taverne, hvoraf de forelagte tøjstumper var forarbejdet, leveret det første direkte bevis for rigtigheden af den antagelse, at nælden har været brugt som spindplante allerede i oldtiden.

Ved i en årrække for jagtrådet at have analyseret maveindholdet af et meget stort antal fugle, har ansøgeren erhvervet sig et betydeligt kendskab vedrørende diagnostiseringen af frø, frugter og forskellige plantedele i brudstykker. Der er på grundlag af disse analyser udarbejdet en afhandling i manuskript om agerhønsens, fasanens og urfuglens føde, medens andre dele af resultaterne er benyttet af en anden forfatter.

Professor Thorvald Sørensen har indleveret 24 trykte samt 2 i manuskript foreliggende afhandlinger. Disse arbejder, af hvilke tre er af mere refererende karakter, drejer sig udelukkende om karplanter (dog har ansøgeren også beskæftiget sig med mosser, se H. Mølholm Hansen, Nørholm Hede 1932) og de falder i det store og hele indenfor områderne deskriptiv og eksperimentel systematik, økologi og plantegeografi.

En meget væsentlig og omfangsmæssigt den største del af ansøgerens produktion handler om plantelivet i Grønland o.a. højnordiske områder og har som udgangspunkt hans deltagelse i en række ekspeditioner til dette land, både dets øst- og vestkyst med to overvintringer, samt rejser i Island.

*Deskriptiv og eksperimentel systematik.* Til hovedværkerne om den øst- og nordøstgrønlandske karplanteflora hører ansøgerens arbejder nr. 2 »The Vascular Plants of East Greenland from 70°00' to 73°30' N.Lat.», 1933, og nr. 7 sammen med G. Seidenfaden »The Vascular Plants of Northeast Greenland from 74°30' to 79°00' N.Lat.», 1937. Alle i disse områder fundne arter opføres med redegørelse for deres forekomst og med diskussion og afbildninger af kritiske arter. I



den sidste gives en af flere udbredelseskort ledsaget fortegnelse over alle i Østgrønland mellem 60°24' – 79°30' n.b. fundne karplanter samt en gruppering af arterne efter deres formentlige indvandringsveje til området.

I de nævnte og andre arbejder har ansøgeren opstillet *Potentilla rubella* og *Carex pseudolagopina* med dens varietet *solida* samt påvist tilstedeværelsen i Grønland af flere arter, varieteter o.a. typer, som ikke tidligere var kendt derfra, bl. a. *Eriophorum callitrix*, hvis forhold til den nærstående *E. opacum* i taxonomisk og plantegeografisk henseende indgående er udredet i samarbejde med G. Seidenfaden (nr. 1). Imidlertid savnes ved omtalen af *Potentilla rubella* en sammenligning med den meget lignende *P. ranunculus*, med hvilken *P. rubella* for nylig fra kanadisk side er erklæret for identisk, og det kan bemærkes, at grundlaget for opretholdelsen (i 1933) af typisk *Ranunculus auricomus* i Grønland synes meget spinkelt.

Et stort af ansøgeren indsamlet cytologisk materiale af grønlandske karplanter, både fra øst- og vestkysten, er bearbejdet af andre samtidig med, at han selv har gennemført de parallellt løbende taxonomiske undersøgelser. I tilslutning til dette arbejde, der endnu ikke er publiceret, har ansøgeren fremlagt en revision af visse kritiske slægter i det arktiske område. I den meget grundige afhandling »A revision of the Greenland species of *Puccinellia* Parl.«, 1953, har han i det foreliggende grønlandske materiale af denne slægt – støttet bl. a. på ikke tidligere udnyttede karakterer fra bladerpidermis – kunnet udskille 12 arter, af hvilke 4 er nyopstillede, ligesom flere varieteter, medens hans *subspecies typica* af *P. Langeana* allerede i 1950 blev publiceret i et arbejde af Hulten. Til sammenligning anføres, at Gelert og Ostenfeld i 1902 sammendrager de 9 tidligere af John Lange og Kolderup Rosenvinge fra Grønland opførte arter af slægten til 4. I det nævnte arbejde foretager ansøgeren også en revision af *Puccinellia* i arktisk Nordamerika og på *Novaja Zemlja*, hvilket fører til opstillingen af yderligere 5 nye arter, og i manuskript nr. 25 tilføjes yderligere endnu 3 nye *Puccinellia*-arter fra Arkt. Nordamerika. Forfatteren undersøger slægtsskabsforholdet mellem alle slægtens arktiske arter ved at inddele disse i 9 systematiske grupper på grundlag af morfologi og kromosomtall, hvorefter han diskuterer *Puccinellia*-floraens indvandringshistorie i Grønland.

Endvidere har ansøgeren i »New species of *Hierochloa*, *Calamagrostis* and *Braya*«, 1954, bidraget til udredningen af de i titelen nævnte slægters systematik indenfor arktisk område ved nyopstillingen af en art inden for hver af dem. Der savnes i denne afhandling udnyttelsen af foreliggende cytologiske data om *Braya* fra Vestgrønland, og artsrangen for *Calamagrostis Poluninii* synes ikke overbevisende dokumenteret. Dette sidste kan også siges at gælde for *Puccinellia nuttalliana*, *P. deschampsoides* m.fl. i foran nævnte afhandlinger.

Som det vil fremgå af de omtalte arbejder er professor Sørensen i besiddelse af et skarpt systematisk blik, men det må dog bemærkes, at der i flere tilfælde savnes en kritisk vurdering af de opstillede enheders systematiske rang og deres forhold til nærstående typer samt hensynstagen til de ydre kårs modifikative virkning (*Puccinellia Porsildii*).

Spørgsmål vedrørende den arvelige og modifikative variabilitet indenfor plantearterne har beskæftiget ansøgeren i flere afhandlinger således i *Ranunculus*-studierne nr. 8 og 12 samt i nr. 16 og 26. I den sidstnævnte afhandling (i manuskript), »Små Planters Tilpasning til mangelfuld Ernæring og kort Vegetationsperiode belyst ved Dyrkningsforsøg med *Capsella bursa pastoris* (L.) Med.«, fremlægges dyrkningsforsøg med den nævnte plante og angives forskellige typer af konstitutionel og modifikativ tilpasning til en enkelt milieufaktor. I særlig grad har han dog i denne forbindelse haft sin opmærksomhed rettet mod apomiktiske typer, *Ranunculus auricomus* (nr. 9) og i særdeleshed slægten *Taraxa-*



cum. Hans eksperimentalundersøgelse over artsdannelse hos apomikte *Taraxaca*, hvorom han i 1940 gav en foreløbig meddelelse, er senere i samarbejde med G. Gudjonsson udvidet til også at omfatte cytologiske forhold og førte til afhandlingen »Spontaneous chromosome aberrants in apomictic *Taraxaca*«, 1946. I denne behandler ansøgeren de meget omfattende dyrkningsforsøg og de morfologiske forhold, Gudjonsson cytologien. Det overraskende forhold kunne derved påvises, at denne slægts apomiktiske arter, ikke som tidligere antaget er konstante, men at der af arter, hvis kromosomtallet var  $2n = 24$ , kunne fremkomme aberranter med  $2n = 23$ , som indenfor et antal primære arter optrådte i en række analoge former, og at der af disse førstnævnte aberranter igen kunne fremgå analoge sekundære og tertiære aberranter med kromosomtallet på henholdsvis  $2n = 22$  og  $2n = 21$ . Også andre aberranttyper er noterede.

*Økologi og plantegeografi.* Ansøgerens disputats »Temperaturrelations and phenology of the Northeast Greenland flowering plants«, 1941, er en hele den nordøstgrønlandske karplanteflora omfattende undersøgelse af skuddets tidsmæssige udvikling i relation til det på voksestedet herskende termiske klima. Gennem målinger (udført i 2 årsserier, delvis med termograf) af luft-, overflade- og jordtemperatur i forskellig dybde, ved fænologiske undersøgelser over blomstring og bladdannelse i forbindelse med omfattende mikrofænologiske undersøgelser over overvintringstilstanden især af de florale organer (afbildet i henved 300 figurer), hvilket ikke har været udført i så stor udstrækning tidligere, samt ved spiringsforsøg får han et rigt materiale til erkendelse af de enkelte arters livsrytme og de arktiske planters evne til at fuldende deres livscyklus i den korte sommer. Bl.a. finder han, at der fremtræder væsentlige forskelle i organudviklingen mellem sydlige og nordlige arter. I denne forbindelse kunne en sammenligning mellem blomstringstidens indtræden på Ellaø med tilsvarende data fra Angmagssalik (Kruuse) og Umanaq (van Höffen) have været rimelig. Afhandlingen, der har krævet et meget stort arbejde, er af væsentlig betydning for forståelsen af de arktiske planters biologi.

I Danmark har ansøgeren studeret vækstrytmen, hvile og vækst hos en del ranunkel-arter samt hos en form af *Prunella vulgaris* og supplerer derved vor ret ufuldstændige viden om hvileperioden hos mellemeuropæiske stauder.

Af stor betydning for plantevæksten i arktiske egne er den såkaldte solifluktion og de af den fremkaldte forskellige jordbunds- og overfladeformer. Ansøgeren giver i »Bodenformen und Pflanzendecke in Nordostgrönland«, 1935, en på litteraturen og egne iagttagelser grundet fremstilling af disse forhold. Af særlig interesse heri er hans målinger med termograf af jordbundstemperaturen i forårsmånederne på Ella ø.

Fra arbejdet om Nordøstgrønlands karplanter 1937 skal her desuden nævnes ansøgerens værdifulde inddeling af vegetationen i området i 18 økosystemer med angivelse af arternes fordeling i disse, medens de i samme arbejde og i 1953 fremsatte detaljerede betragtninger over arternes geologiske alder og indvandrings tid i Grønland forekommer svagt funderede.

Af den for lerflader i Island karakteristiske, åbne og på enårige arter forholdsvis rige vegetation, den såkaldte flagvegetation, har ansøgeren i 1942 givet en sociologisk behandling. Den nævnte vegetationsform inddeles i 3 associationer, gennem hvis økologiske forudsætninger der findes forståelse for ligheder dels med andre islandske, dels med visse af de fra arktiske og tempererede områder beskrevne, tilsvarende plantesamfund.

Afhandlingen, »A method of establishing groups of equal amplitude in plant sociology based on similarity of species content«, 1948, er et teoretisk arbejde, i hvilket han, i fortsættelse af lignende forsøg i litteraturen, udvikler en beregningsmetode, hvorved det alene på grundlag af vegetationsanalysernes antal af



arter og antallet af fælles arter mellem analyserne kan afgøres, hvor stor indbyrdes artslighed, der er mellem to populationer eller to grupper af sådanne. Metoden kan anvendes til kontrol af subjektive afgørelser ved opbygningen af plante-sociologiske systemer. I afhandlingens sidste del anvender forfatteren sin metode på et foreliggende dansk analysemateriale.

Et rent plantegeografisk arbejde fra ansøgerens hånd er »Primulaceernes Udbredelse i Danmark«, 1935, med 15 kort i serien af TBU.s skrifter.

Af *lærebøger* o. lign. har ansøgeren udgivet »Nogle til Bestemmelse af danske Græsser i blomsterløs Tilstand« (sammen med Johs. Grøntved) 1941, »Tillæg til A. Mentz: Veterinærplanter«, 1944, med en indledning om planternes ernæringsfysiologi og indholdsstoffer, samt »Kompendium til Landbrugsbotanik«, 1950, der hovedsagelig indeholder artslistes fra en række forskellige biotoper i Danmark.

Professor Sørensen er en udmærket kender af Grønlands flora og vegetation, og han har nedlagt et stort og meget værdifuldt arbejde i sine fænologiske og eksperimental-systematiske undersøgelser, af hvilke navnlig studierne over *Taraxacum*, støttet af det dertil knyttede cytologiske medarbejderskab, har givet så interessante resultater.

Dr. Køie, der er ca. 9 år yngre end professor Sørensen, er den blandt nulevende danske botanikere, der på grundlag af selvsyn har det mest omfattende kendskab til vegetationen i de vigtigste typer af jordens forskellige klimaområder og til almen karplantesystematik. Desuden er han en fremragende økolog og foregangsmand i arbejdet med måling af de på landvegetationen virkende edafiske faktorer samt ved konstruktion af økologiske måleapparater.

Både professor Sørensen og dr. Køie har i deres arbejder vist betydelige forskningsevner i forbindelse med originalitet og stor arbejdskraft. Når vi til besættelse af det ledigblivende professorat indstiller dr. Køie, sker det ud fra den opfattelse, at han i ganske særlig grad vil være værdifuld for stillingen. Han vil kunne føre den botaniske forskning ved universitetet ind på nye baner gennem videreførelsen af hans også i udlandet højt vurderede arbejde på det økologiske forskningsområde og på grundlag af den ved hans forskningsrejser erhvervede store botaniske indsigt, og ved de personlige forbindelser, han har knyttet med ledende systematikere i flere lande, har han de bedste betingelser for at kunne forny det her i landet længe for lidt påagtede studium af karplantefloraen i fremmede lande, der er af så afgørende betydning for vurderingen af de højere planter systematik og fylogeni.

I det forsknings- og undervisningsmæssige samarbejde, der foregår på det planteanatomiske laboratorium er dr. Køies andel, som på det økologiske område støttes af den for ham specielt udbyggede laboratorieafdeling, for tiden uerstattelig. Medens professor Sørensens særlige forskningsområder, Grønlands flora og eksperimental-systematik, allerede er repræsenteret ved universitetet, vil dr. Køies ansættelse i den ledigblivende stilling således sikre laboratoriet den efter omstændighederne bedst muligt fordelte faglige repræsentation.

Dr. Køie, der – som det vil fremgå af det anførte – står midt i et omfattende og resultatrigt forskningsarbejde, er ikke blot en fremragende og i høj grad kritisk, ung videnskabsmand, men tillige en udmærket lærer for de studerende, ikke mindst for de videregående.

Vi indstiller således herved dr. Mogens Engell Køie til det ledigblivende professorat i botanik.



Mindretallet, undertegnede Iversen og Müller, udtaler:

»Dr. phil. Mogens Køies produktion omfatter 15 trykte publikationer, af hvilke 3 (nr. 6, 10 og 12) er af refererende eller populær karakter. Derudover foreligger 2 afhandlinger i korrektur og 6 manuskripter.

Ansøgerens produktion falder især indenfor økologi, dog har han også beskæftiget sig med plantegeografi og systematik.

*Systematik.* Ansøgeren har indleveret to manuskripter over den kritiske slægt *Acantholimon* i Iran og Afghanistan. De gør indtryk af at være tilforladelige og kritiske. Ansøgeren opstiller 9 nye arter af slægten.

De nævnte to manuskripter er ansøgerens eneste selvstændige bidrag til den systematiske botanik<sup>1</sup>). På den anden side har han indlagt sig fortjeneste ved på sine forskningsrejser at indsamle et stort materiale af blomsterplanter og få det bearbejdet af specialister. Bearbejdelsen af hans persiske indsamlinger publiceres i »Beitrag zur Flora Südwest-Irans«, hvis første af ansøgeren redigerede del er trykt, medens den anden af ansøgeren og K. H. Rechinger (Wien) i forning redigerede del er indleveret i manuskript. Ansøgerens store plantemateriale fra Afghanistan vil – sammen med andre omfattende indsamlinger fra dette i botanisk henseende næsten udforskede land – blive publiceret i det af Køie og Rechinger udgivne »Symbolae Afghanicae«. Af værket foreligger – foruden en af ansøgeren forfattet indledning – et større manuskript ved K. H. Rechinger. Af de ca. 670 arter Rechinger påviser, er over en fjerdedel ny for videnskaben; til 52 af disse er ansøgeren co-autor.

*Økologi.* Dr. Køies økologiske produktion beskæftiger sig med måling af de fysisk-kemiske faktorer i danske plantesamfund. Betydeligst er hans disputats (nr. 13, 1951), der er et systematisk gennemført forsøg på at udrede relationen mellem undergrund, overjord og vegetation i egeskove og egekrat på høj bund. Sideløbende med vegetationsanalyser er der udført omfattende bestemmelser af undergrundens tekstur (d.v.s. mængdeforholdet mellem partikler af forskellig størrelse) og specifikke ledningsevne, af det humøse lags pH og glødetab og af belysningsprocenten 1 m over skovbunden. Korrelationen mellem disse faktorer og plantevæksten belyses ved tabeller. Størst vægt lægges på undergrundens tekstur, der er bestemt ved en af den svenske pedolog *Tamm* udarbejdet metode. Det er den første danske undersøgelse efter *Westermann's* fra 1902 i hvilket jordens tekstur er bestemt og sammenlignet med plantevæksten. Indholdet af småkorn (diameter < 0,02 mm, d.v.s. ler + mel-ler) opfattes som et tilnærmet udtryk for jordens frugtbarhed. Forudsat at lokaliteter med grundvandspåvirkning eller flyvesandstilførsel udskydes, finder forfatteren en god korrelation mellem undergrundens småkorn-indhold og trævæksten, idet den økologiske række bøg-eg-aspe-ene-lyng angiver aftagende fordringer til lerindhold. I samme rækkefølge viger træarterne også ved stærk vindeksponering, således at man på de mest vindeksponerede steder finder lyng også på leret bund. Væsentlig er især hans påvisning af, at undergrundens lerindhold er højere i de jyske hedekrat end i den omgivende lynghede straks udenfor kratgrænsen. Dette forhold er af interesse i forbindelse med diskussionen om den jyske lynghedes oprindelse, som forfatteren iøvrigt ikke tager stilling til. – De fysisk-kemiske og biologiske (men ikke de anthropogene) faktorerers betydning for podsolering diskuteres i forbindelse med egne iagttagelser; der gives dog ingen nøjere udredning af korrelationen mellem podsoleringsgraden og træbestanden. Forfatteren anfører, at han har valgt at koncentrere sin opmærksomhed om undergrundens tekstur ud fra den betragtning, at der til en undergrund af bestemt fysisk og kemisk sammen-

<sup>1</sup>) To små arbejder over mosser (nr. 1 og 9) er rent floristisk-plante-geografiske, og det samme gælder hans eget bidrag (4 sider) i det af ham redigerede »Beitrag zur Flora Südwest-Irans I«, 1945.



sætning i et givet klima svarer en ganske bestemt naturlig vegetation. Her undervurderer forfatteren efter vor mening den anthropogene indflydelse i fortiden, hvis direkte og især indirekte indvirkninger på overjorden slet ikke er til at overskue og ofte vil være irreversibel, f.eks. i tilfælde af svær podsolering med al efter kulturbetinget lynghededannelse. Dette udelukker ikke, at forfatterens metode, således som han med rette fremhæver, har visse fordele ved studiet af trævæksten. Dog ville en fyldigere behandling af overjorden – f.eks. dens for planterne så afgørende struktur – have været en fordel, da overjorden i alle tilfælde er den vigtigste direkte næringskilde for trævæksten og den eneste for flertallet af skovbundsarter, hvis rodsystem ikke når ned til undergrunden. Det forekommer os under disse forhold noget vildledende at tale om sidstnævnte planters »krav« til småkornindhold i undergrunden og give det et talmæssigt udtryk. Dr. Køies afhandling er trods enkelte svagheder et betydningsfuldt bidrag til belysning af en vigtig og kompliceret problemstilling, og den indeholder også mange værdifulde iagttagelser.

I en tidligere publikation (nr. 2, 1935) har ansøgeren på en fortjenstfuld måde undersøgt sammenhængen mellem danske nåletræplantagers bundvegetation og sådanne faktorer som belysningsprocenten og humuslagets pH. Nogle misforståelser af terminologisk og sproglig art (begrebet subsoil, betegnelserne mould, fir, m.fl.) har skabt uklarheder i dette iøvrigt omhyggelige arbejde.

I en lille afhandling (nr. 5 fra 1944) skildres vegetationen i Skern å og dens tiløb, navnlig med henblik på forureningens indflydelse.

Dr. Køies målinger af fysisk-kemiske faktorer er udført med omhu og sagkundskab, og han har indlagt sig fortjeneste ved med teknisk bistand at forbedre de fysiske målemetoder. Han beskriver nogle nye apparater til måling af temperatur og damptryk i vegetationslaget (nr. 11 fra 1948) samt til lysmåling (nr. 15 fra 1954). Apparaterne er konstruerede af fysikere og ingeniører under hans medvirken. De synes hidtil ikke at være anvendt økologisk, dog har ansøgeren forberedt en kontinuerlig måling af lysklimaet på nogle danske stationer.

*Plantegeografi.* Ansøgerens lille afhandling nr. 9 (1947) og hans afsnit om mosserne i »Vilde planter i Norden« (nr. 14, 1951) bringer oplysninger om mossernes plantegeografiske forhold. Sammen med anden forfatter har han givet et bidrag (nr. 3 fra 1939) i Dansk Topografisk-Botanisk Undersøgelse, hvori nogle små plantefamilier behandles. Af delvis sociologisk karakter er ansøgerens allerede omtalte arbejde over de danske nåletræplantagers bundvegetation. Sammen med to andre forfattere giver han i nr. 7 (1944) en meget fuldstændig fortegnelse over de jyske egekrat med korte oplysninger om deres vegetation. Et selvstændigt bidrag til den floristiske plantegeografi er afhandlingen: »Karakterisering af plantegrupper ved arealsummer«; den af ham foreslåede metode er mere objektiv end tidligere anvendte forsøg på karakterisering på grundlag af plantearternes geografiske udbredelse.

På sine forskningsrejser har ansøgeren haft lejlighed til at stifte bekendtskab med plantevæksten i de vigtigste af jordens forskellige klimaområder. Også det af ham indsamlede materiale af planter er af stor plantegeografisk interesse.

*Andre botaniske undersøgelser.* Dr. Køie har i afhandling nr. 4 (1947) påvist, at en tøjrest fra bronzealderen var forarbejdet af nældens taver. I ufuldendt manuskript (nr. 23) foreligger en afhandling om danske hønsefugles ernæring. Arbejdet er udført på basis af analyse af fuglekroernes indhold af madrester, navnlig planterester.

Professor, dr. phil. Thorvald Sørensens produktion omfatter 24 trykte afhandlinger; deriblandt 3 af mere refererende art (nr. 17, 18, 21). Derudover er



indleveret to trykfærdige manuskripter. Hans produktion fordeler sig ret lige-  
ligt over blomsterplanternes systematik, økologi og plantegeografi.

*Deskriptiv systematik.* Ansøgerens herhen hørende produktion beskæftiger sig med den arktiske flora, som han er en grundig kender af. I to afhandlinger (nr. 2, 1933, og – sammen med G. Seidenfaden – nr. 7, 1937) gives en sammenfattende oversigt over hele Østgrønlands karplanteflora med mange kritiske bemærkninger om de enkelte arters taxonomi. Ansøgerens taxonomiske skarpsyn viser sig i hans revision af kritiske slægter; f.eks. i hans store arbejde over *Puccinellia* (nr. 23, 1953) og i »New species of *Hierochloë*, *Calamagrostis* and *Braya*« (nr. 24, 1954). Førstnævnte værk bringer en revision af *Puccinellia* i Grønland, Nova Zemlya og Waigatsch, ligesom også materiale fra NØ-Amerika revideres. Fra alle disse områder opstilles nye arter. Afhandlingen er nydannende indenfor græssernes systematik derved, at forfatteren ved sine artsdiagnoser konsekvent har medtaget mikroskopiske karakterer i bladenes epidermis, efter at han ved grundige undersøgelser har påvist disse karakterers store diagnostiske værd. Slægtskabsforholdet mellem samtlige arktiske arter undersøges, og der gives en præliminær inddeling af slægten i 9 naturlige artsgrupper. – Andre arbejder af taxonomisk indhold er nr. 1 (1933), 3 (1934), 22 (1950) og 25 (mask.); også her opstilles nye arter.

Ansøgeren har i Grønland indsamlet et stort cytologisk materiale og har i samarbejde med to genetikere afsluttet en cytologisk og taxonomisk bearbejdelse af Grønlands flora; den taxonomiske behandling skyldes ansøgeren.

Professor Sørensens produktion indenfor den deskriptive systematik må betegnes som omfangsrig og helt igennem lodig.

*Eksperimentel systematik.* Ved sine experimentelle undersøgelser har ansøgeren udelukkende arbejdet med den danske flora. Hans studier over den intra-specifike variabilitet hos *Capsella* (nr. 26, 1954) og *Ranunculus acer* (nr. 12, 1941) særlig med hensyn til fænologiske karakterer giver et fængslende bidrag til forståelse af seksuelle plantearters evne til at tilpasse sig det fra sted til sted og gennem tiderne skiftende milieu. Vigtigst er dog hans meget omfattende eksperimentelle undersøgelser over asekuelle planter (nr. 9, 1938; nr. 10 og nr. 19), især mælkebøtter. Medens man tidligere troede, at *Taraxacum*-småarterne generation efter generation holdt sig absolut konstante, fordi frøet anlægges uden forudgående befrugtning, lykkedes det ansøgeren ved dyrkningsforsøg at påvise, at der til stadighed nu og da afspaltes nye typer, der til dels er så markante, at at de må henføres til nye »arter« (nr. 10, 1940). Denne opdagelse stiller hele den moderne *Taraxacum*-systematik i nyt lys. Ansøgeren knyttede derefter den unge cytolog Gudjonsson til sine undersøgelser, og ved deres udmærkede samarbejde lykkedes det at klarlægge variationsmekanismen hos disse apomikte former. I fællesskab udgav de det grundlæggende arbejde »Spontaneous chromosome aberrants in apomictic *Taraxaca*« (1946), hvor ansøgeren behandler de eksperimentelle og morfologiske forhold, Gudjonsson de cytologiske.

Professor Sørensens indsats i den eksperimentelle systematik må betegnes som overmåde betydningsfuld.

*Økologi.* Professor Sørensens økologiske produktion behandler kåranalyse og fænologi incl. udviklingsmorfologi.

*Kåranalyse.* Ansøgerens omfattende exakte undersøgelser over det arktiske temperaturklima (nr. 11, 1941) er formentlig de i økologisk henseende mest værdifulde temperaturmålinger, der foreligger fra arktisk område, hvor temperaturen er den fundamentale økologiske faktor. Det vigtigste resultat er påvisningen af, at jordfladelaget, hvor de arktiske planters skud- og rodsystem er beliggende, i vegetationstiden har flere grader højere middeltemperatur end luften. Også hans undersøgelser over jordflydningsprocesserne (nr. 4, 1935), sne-



dækkets varighed o.a. faktorer, der spiller en rolle i arktiske områder, har stor økologisk interesse.

*Fænologi.* Ansøgerens arbejder på dette forskningsfelt bærer præg af originalitet. Det gælder både hans mindre afhandlinger over danske planters livsrytme (nr. 8, 9, 12, 16 og 26), og hans monumentale »Temperature relations and phenology of the Northwest Greenland flowering plants« (nr. 11, 1941). Temaet i dette værk er de arktiske blomsterplanters tilpasninger til det ugunstige polare temperaturklima. Forfatteren anser det for at være det egentlige problem, hvorledes planterne er indrettede til at kunne fuldende deres årlige livscyklus fra løvspring og blomstring til frugtsætning i løbet af det korte tidsrum, temperaturforholdene tillader udfoldelse af livsfunktioner. Til belysning af dette spørgsmål har ansøgeren, sideløbende med de tidligere omtalte mikroklimatologiske målinger, foretaget systematiske fænologiske markundersøgelser. Hovedvægten ligger dog i en dybtgående og omfattende udredning af de nordøstgrønlandske blomsterplanters biologisk-morfologiske karakterer, idet der særligt tages hensyn til arternes sæsonbestemte udviklingsrytme og overvintringstilstand. For samtlige nord-østgrønlandske arter har han f.eks. bestemt de florale organers udviklingsgrad i de overvintrende knopper og afbildet den ved hjælp af 300 mikrofotografier.

Disse mikrofænologiske undersøgelser er pionerarbejde. På grundlag af dette overmåde rige primærmateriale påvises en række udviklingsmorfologiske og mikrofænologiske karaktertræk, der er særegne for de udprægede polarplanter til forskel fra arter med en mere sydlig udbredelse i Grønland og som f.eks. muliggør en hastig udfoldelse af blomster og skud. Det sandsynliggøres, at disse morfologiske og fænologiske forskelligheder i mange tilfælde betinger arternes henholdsvis nordlige og sydlige forekomst. Værket indeholder et væld af biologiske iagttagelser og er grundlæggende for den videre udforskning af de arktiske planters biologi. Ansøgerens tilsvarende undersøgelser fra den danske flora er af mere begrænset omfang, men af høj kvalitet. I det hele må professor Sørensens indsats på dette vigtige, men forsømte forskningsområde betegnes som banebrydende.

*Plantegeografi.* Flere af ansøgerens afhandlinger (især nr. 2, 7, 15) indeholder et stort materiale til belysning af Grønlands plantegeografi. I et bidrag til Danmarks Topografisk-Botaniske Undersøgelse behandler han Primulaceernes udbredelse (nr. 5, 1935). Disse arbejder er alle værdifulde og omhyggelige, både hvad angår fremlæggelsen af materialet og den mere teoretiske diskussion af plantegeografiske problemer. Et par uklarheder findes i den sidstnævnte afhandling fra 1935 (anvendelsen af begrebet apofyt, artsbegrænsningen af *Primula farinosa*). Ansøgeren giver i afhandling nr. 14 (1942) en fortrinlig sociologisk undersøgelse af den ejendommelige plantevækst på islandske lerflader, og klarlægger de specielle økologiske forhold, der karakteriserer den. I en af Th. Sørensen og G. Seidenfaden udgivet afhandling (nr. 7, 1937) bringes i et alene af ansøgeren skrevet kapitel en selvstændig foreløbig gruppering af den nordøstgrønlandske flora i 18 økosystemer ud fra principper, som han har gjort rede for i en tidligere meddelelse (nr. 6, 1936). Ved den endelige (endnu upublicerede) sociologiske bearbejdelse anvender ansøgeren en af ham udarbejdet ny metode, som beskrives i afhandling nr. 20 (1948), hvor metoden anvendes på et af anden forfatter offentliggjort dansk materiale. Ansøgeren giver i dette arbejde et selvstændigt bidrag til bestræbelserne på at gøre de plantesociologiske metoder mere objektive.

*Lærebøger.* Ansøgeren har sammen med anden forfatter udgivet: Nogle til bestemmelse af græsser i blomsterløs tilstand (nr. 13, 1941); desuden en oversigt over planternes ernæringsfysiologi, indholdsstoffer og tilføjelser til Mentz:



Veterinærplanter (nr. 17, 1944). Endelig har han til de landbrugsstuderende udarbejdet Kompendium til landbrugsbotanik (nr. 21, 1950) med lister over planter på forskellige voksepladser m.m.

Sammenligning mellem professor Th. Sørensen's  
og dr. M. Køie's produktion.

*Systematisk botanik.*

*Deskriptiv systematik.* Medens professor Sørensen har ydet en stor og højt anset indsats i den deskriptive systematik, indskrænker dr. Køies selvstændige produktion sig til to manuskripter. Denne iøjnefaldende forskel kan efter vor mening ikke udlignes ved dr. Køies fortjenstfulde planteindsamlinger og organisering af dette materiales bearbejdelse ved specialister.

*Eksperimentel systematik.* Professor Sørensen har ydet en fremragende indsats på dette moderne forskningsfelt. Hans skelsættende undersøgelser over artsdannelse hos mælkebøtte hører efter vor mening til de betydningsfuldeste arbejder i nyere dansk botanik. Dr. Køie har ikke arbejdet med eksperimentel systematik.

*Plantegeografi.*

Begge har ydet selvstændige og dygtige bidrag indenfor plantegeografien. Dr. Køies produktion er noget mindre end professor Sørensens.

*Økologi.*

Begge har ydet en fremragende økologisk indsats, dog er professor Sørensens mere alsidig og ligger efter vor mening mere centralt placeret i det ledige professorats forskningsområde. Dr. Køies økologiske produktion drejer sig udelukkende om forholdet mellem de fysisk-kemiske faktorer og planternes udbredelse i naturen, og her ligger hans styrke igen i hans omfattende beherskelse af de fysisk-kemiske målemetoder. På dette sidste felt, der ikke kan siges at høre til professoratets fagområde, overgår han professor Sørensen; således har han indlagt sig stor fortjeneste ved at indføre måletekniske forbedringer. Det forekommer os dog, at dr. Køie hidtil ikke har vist den botaniske side af problemet fuldt så stor opmærksomhed. Således har han endnu ikke opnået botaniske resultater ved anvendelse af de af ham konstruerede måleapparater. Professor Sørensen er mere alsidig som økolog, idet han foruden vigtige bidrag i kåranalyse har gjort en grundlæggende indsats i fænologi, inklusive udviklingsmorfologi.

Som det vil fremgå af det foregående, anser vi både dr. Køie og professor Sørensen for at være fuldt kvalificerede til det ledige professorat i botanik, idet de begge er meget betydelige forskere, hvis arbejder bærer præg af selvstændighed, omhu og kritisk sans. Dr. Køies videnskabelige produktion er dog mindre end professor Sørensens og også mindre centralt placeret i professoratets fagområde. Hans disputats er et fortrinligt arbejde, men det når efter vor mening ikke op ved siden af de bedste i professor Sørensens produktion, der vidner om en sjælden iderigdom og originalitet. Der er for os ingen tvivl om, at professor Thorvald Sørensen bør indstilles til det ledige professorat i botanik.«

København, den 21. januar 1955.

(Sign.) Johs. Iversen.

(Sign.) D. Müller.«



Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke adjunkt, dr. phil. Anders Munk og professor, dr. phil. Thorvald Sørensen afgav bemærkninger.

På fakultetets møde den 8. februar 1955, vedtoges det at indstille til nedsættelse af en udvidet bedømmelseskommité.

Ved skrivelse af 22. februar 1955 trak amanuensis dr. phil. Mogens Køie sin ansøgning tilbage.

Under 2. marts 1955 afgav professorerne, dr. phil. Knud Jessen, dr. phil. Johs. Boye Petersen og dr. phil. T. W. Böcher følgende supplerende indstilling:

»Efter at have modtaget fakultetets skriveise, hvori meddeles, at dr. Mogens Køie under 22. f.m. har trukket sin ansøgning om det ledige professorat i botanik tilbage, skal vi undertegnede med henvisning til vor i indstillingen af 21. januar 1955 om besættelsen af dette embede fremsatte udtalelse om professor Thorvald Sørensens videnskabelige kvalifikationer herved i tilslutning til udvalgsmindretallet indstille, at den ledige stilling besættes med professor Thorvald Sørensen.«

Den supplerende indstilling blev derefter tilstillet ansøgerne, der ikke fremkom med bemærkninger.

På fakultetets møde den 22. marts 1955, hvor 27 af fakultetets medlemmer var tilstede samt statsgeolog dr. phil. Johs. Iversen, besluttede fakultetet i overensstemmelse med indstillingen, idet ingen stemte imod denne.

Efter at fakultetet i møde den 22. marts og Konsistorium i møde den 30. marts 1955 havde sluttet sig til indstillingen, blev den under 6. april 1955 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 28. april 1955 professor ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, dr. phil. Thorvald Julius Sørensen, udnævnt til professor i botanik ved Københavns universitet fra 1. september 1955 at regne.

6. *Professor, dr. phil. N. E. Nørlunds afgang og professor, dr. phil. W. Fenchels udnævnelse til professor i matematik*

(j. nr. 201/55).

Under 25. april 1955 blev der meddelt professor, dr. phil. N. E. Nørlund afsked efter ansøgning på grund af alder i nåde og med pension fra 31. januar 1956 at regne fra stillingen som professor i matematik ved universitetet.

Med henblik på det således ledigtblivende embedes besættelse afgav professorerne, dr. phil. N. E. Nørlund, dr. phil. Børge Jessen og dr. phil. Jacob Nielsen under 8. februar 1955 følgende indstilling:

»Undertegnede professorer i matematik stiller herved forslag om, at fakultetet vedrørende besættelsen af de to ledigblivende professorater i matematik indstil-



ler til undervisningsministeriet, at det ene i henhold til § 1, stk. 2 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet besættes uden opslag med professor ved Danmarks tekniske højskole, dr. phil. Werner Fenchel, og at det andet opslås ledigt.

Til nærmere begrundelse af forslaget om professor Fenchels udnævnelse skal vi fremsætte nedenstående oplysninger om hans personlige data og videnskabelige og undervisningsmæssige virksomhed.

Professor Fenchel er født 3. maj 1905 i Berlin. Efter i 1923 at have taget tysk studentereksamen studerede han matematik og fysik ved universitetet i Berlin, hvor han i 1928 erhvervede doktorgraden. Samme år blev han ansat som videnskabelig medarbejder ved Universitetet i Göttingen, fra hvilken stilling han afskediges i 1933, efter at nazisterne havde overtaget magten i Tyskland. I 1930-31 studerede han som Rockefeller stipendiat dels i Rom, dels i København, og i 1932 tilbragte han med støtte fra Rask-Ørsted Fondet yderligere nogle måneder i København. Efter indbydelse fra danske matematikere og med støtte fra forskellige fonds, deriblandt Rockefeller Foundation og Rask-Ørsted Fondet, fortsatte han efter sin afsked fra Universitetet i Göttingen sit videnskabelige arbejde i København og samarbejdede herunder med professorerne H. Bohr, T. Bonnesen, B. Jessen og J. Nielsen.

I 1938 blev dr. Fenchel lærer ved Danmarks tekniske højskoles forberedelseskursus og i 1942 udnævntes han til lektor i matematik ved Københavns universitet. I 1947 konstitueredes han som docent i matematik for kemiingeniører ved Danmarks tekniske højskole og i 1948 fik han kgl. udnævnelse til dette embede, efter at han i henhold til lov af 23. marts 1948 havde erhvervet dansk indfødsret. Med orlov fra højskolen virkede han fra 1. februar 1950 til 1. juni 1951 som »visiting professor« ved forskellige amerikanske universiteter og opholdt sig efter indbydelse i længere tid ved Institute for Advanced Study i Princeton. I 1951 udnævntes han til sin nuværende stilling som professor i rationel mekanik ved Danmarks tekniske højskole. Fra 1952 har han fungeret som censor i matematik ved skoleembedseksamen.

De af professor Fenchel offentliggjorte arbejder spænder over mange af matematikens områder.

I sin doktorafhandling fra 1928 og i nogle efterfølgende mindre arbejder har han studeret det indtil da lidet undersøgte problem om lukkede rumkurvers forløb »i det store« ud fra differentialgeometriske egenskaber. Om sine undersøgelser på dette område og dermed beslægtede undersøgelser af andre har han efter indbydelse givet en oversigt i et foredrag i American Mathematical Society i 1950. Andre rent differentialgeometriske arbejder omhandler sammenhængen mellem fladers, og mere almindeligt  $n$ -dimensionale mangfoldigheders, totalkrumning og topologiske karakteristik.

En hovedplads i professor Fenchels produktion indtager hans arbejder over konvekse legemer, et område, hvor han anses som en af vor tids bedste sagkyn-dige. Her skal først fremhæves hans sammen med afdøde professor T. Bonnesen forfattede monografi »Theorie der konvexen Körper« fra 1934. Denne efterfulgtes af nogle noter om blandede volumener og af en undersøgelse i samarbejde med medundertegnede B. Jessen vedrørende karakterisering af konvekse legemer ved hjælp af den såkaldte overfladefunktion. En sammenfattende fremstilling af disse emner gav han i et foredrag på den skandinaviske matematikerkongres i Helsingfors i 1938. I nogle mindre arbejder og i en forelæsningsrække holdt ved universitetet i Princeton i 1951 har han behandlet den bl. a. for den matematiske økonomi betydningsfulde teori for konvekse kegler og konvekse funktioner af flere variable.

I hans produktion fra de senere år indtager undersøgelser over topologiske



problemer og de dertil knyttede gruppeteoretiske hjælpemidler en væsentlig plads. I samarbejde med medundertegnede J. Nielsen udarbejder han for tiden en samlet fremstilling af fladernes topologi.

Til teorien for de næstenperiodiske funktioner har professor Fenchel givet forskellige bidrag, tildels i samarbejde med teoriens skaber, afdøde professor H. Bohr, og medundertegnede B. Jessen. Hans store alsidighed viser sig desuden ved mindre arbejder fra forskellige af matematikens områder såsom funktions-teori, talteori, gruppeteori, elementær geometri, ikke-euklidisk geometri. Mekanikken er repræsenteret ved to mindre afhandlinger, hvoraf den ene vedrører kanalbølger, medens den anden giver en mekanisk fortolkning af Levi-Civitas parallelforskydning. I denne forbindelse skal også nævnes, at han i 1935 har udgivet medundertegnede J. Nielsens bog »Forelæsninger over Rationel Mekanik« på tysk i stærkt bearbejdet form.

De af professor Fenchel publicerede arbejder viser ham som en alsidig og betydelig matematiker. Som akademisk lærer og som foredragsholder i matematikernes kreds har han udfoldet en inspirerende virksomhed. Ved siden af dette skal vi fremhæve den store hjælp og berigelse, som ikke blot matematikere, men også videnskabsmænd af andre fag har fundet, når de søgte hans bistand til løsning af bestemte opgaver. På grundlag af hans hele virksomhed anser vi ham for selvskreven til at overtage et af de ledigblivende professorater i matematik ved Københavns universitet.«

Efter at denne indstilling enstemmigt var vedtaget af fakultetet og tiltrådt af Konsistorium på dettes møde den 2. marts 1955 og efter at professor, dr. phil. W. Fenchel ved skrivelse af 11. marts 1955 havde erklæret sig villig til at overtage embedet, blev indstillingen indsendt til ministeriet under 30. marts 1955.

Herefter blev ved kgl. resolution af 29. april 1955 professor i rationel mekanik ved Polyteknisk læreanstalt, Danmarks tekniske højskole, dr. phil. Werner Fenchel udnævnt til professor i matematik ved Københavns universitet fra 1. februar 1956 at regne.

#### *7. Oprettelse af et professorat i fysik og udnævnelse af amanuensis, dr. phil. J. K. Bøggild til professor i fysik*

(j. nr. 203/55).

På normeringsloven for 1955/56, jfr. folketingstidende 1954-55, tillæg A, sp. 1421-22, blev der oprettet et professorat i fysik ved universitetet.

Med henblik på besættelsen af det ledige embede afgav professorerne, dr. phil. H. M. Hansen, dr. phil. Niels Bohr, dr. phil. J. C. Jacobsen og dr. phil. C. Møller under 9. maj 1955 følgende indstilling:

»Undertegnede, professorer i fysik ved Københavns universitet ønsker herved at stille forslag om, at den nyoprettede stilling som professor i fysik uden opslag besættes med inspektør ved Universitetets institut for teoretisk fysik, dr. phil. J. K. Bøggild.

Om dr. Bøggilds uddannelse og videnskabelige virksomhed skal vi meddele følgende:



Dr. Bøggild, der er født 23. juli 1903, udførte sine første videnskabelige undersøgelser, medens han var ansat som assistent ved Universitetets biofysiske laboratorium fra 1926-1940. Efter i nogle år at have beskæftiget sig med intensitetsmålinger i det kontinuerte røntgenspektrum, hvortil han benyttede et særligt konstrueret ioniseringskammer med en stærkt absorberende luftart, der tillod at forøge målenøjagtigheden under veldefinerede geometriske betingelser, påbegyndte han her en række undersøgelser over kosmisk stråling. Disse undersøgelser, hvis resultater offentliggjordes i en række kortere meddelelser og sammenfattedes i en doktordisputats, der udkom 1937, udmærker sig såvel ved en forfinet selvstændig udarbejdet eksperimentalt teknik som ved et stort overblik over emnet og evne til at fremdrage væsentlige træk hos de efter deres natur så komplicerede fænomener, til hvis forståelse det kun skridt for skridt viser sig muligt at udvikle afklarede teoretiske synspunkter.

På en studierejse til U.S.A. i 1938 fik dr. Bøggild på California Institute of Technology lejlighed til under professor Carl Andersons ledelse at deltage i undersøgelser over de kosmiske stråler ved hjælp af tågekammermetoden, der netop i disse år især ved Andersons og Blacketts undersøgelser havde ført til afgørende nye opdagelser vedrørende frembringelse af elektronpar og optræden af de såkaldte mesoner. Kort efter sin hjemkomst fra denne studierejse blev dr. Bøggild knyttet som amanuensis til Universitetets institut for teoretisk fysik, hvor han i de påfølgende år særlig beskæftigede sig med undersøgelser over atomkernesønderdelinger ved hjælp af tågekammermetoden, som han med stort mesterskab udviklede til stedse større forfinelse.

De første af disse undersøgelser, som han udførte sammen med K. J. Brostrøm og T. Lauritsen, bragte et antal nye resultater vedrørende banerne af de ved urankernernes fission udslyngede atomkernefragmenter. Især gav en omhyggelig statistik af banernes forgreninger og afbøjninger i forskellige luftarter værdifulde oplysninger om de ejendommelige love, der betinger kernefragmenternes hastighedstab, og som igen hænger sammen med fragmenternes stadige indfangning af elektroner. I de påfølgende år fortsatte dr. Bøggild, dels alene, dels sammen med forskellige yngre medarbejdere undersøgelser over fissionsfragmenter, der i stedse højere grad bidrog til belysning af de ejendommelige og for udviklingen af teorien for atomare partiklers gennemtrængningsevne så vigtige fænomener. Samtidig benyttede dr. Bøggild i disse år tågekammermetoden ved et antal undersøgelser over atomkernereaktioner, frembragte ved beskydning med langsomme neutroner, af hvilke der som følge af målingernes stadige forfinelse kunne drages forskellige interessante slutninger.

I året 1949-50 var dr. Bøggild efter indbydelse som visiting professor knyttet til det fysiske laboratorium ved University of Rochester, U.S.A., hvor man ønskede at kunne benytte hans erfaring med tågekammerkonstruktioner i forbindelse med undersøgelser med den på dette laboratorium byggede store cyklotron, undersøgelser der på grund af den ved cyklotronen frembragte intensive og gennemtrængende stråling frembød særlige vanskeligheder for den eksperimentelle teknik. Såvel før som efter sin hjemkomst har dr. Bøggild som inspektør ved Universitetets institut for teoretisk fysik med stor energi og omsigt deltaget i planlæggelsen og fuldførelsen af udvidelsen af Instituttet og de med denne forbundne udførelse af talrige apparatkonstruktioner. I de senere år har dr. Bøggild på grundlag af sin særlige erfaring på de kosmiske strålers område, og i samarbejde med en af ham uddannet arbejdsgruppe, udført en række undersøgelser over egenskaberne hos de af den kosmiske stråling frembragte nye elementarpartikler, hvoriblandt de såkaldte mesoner, hvis fremkomst er nøje knyttet til de mellem atomkernernes dele virkende kræfter. Ved disse undersøgelser har dr. Bøggild og hans medarbejdere udviklet metoder til nøjere analyse



af de i fotografiske plader af mesonerne frembragte banespor. Samtidig har dr. Bøggild deltaget på virksom måde i planlægningen af det på dette område etablerede intensive internationale samarbejde.

Dr. Bøggilds mangesidige og frugtbare videnskabelige virksomhed har givet ham en så fremskudt stilling blandt yngre danske eksperimentalfysikere, at det er vor overbevisning, at han må anses som selvskrevet til at beklæde den omhandlede stilling.«

Til denne indstilling sluttede fakultetet sig i møde den 10. maj og Konsistorium i møde den 18. maj 1955. Efter at amanuensis, dr. phil. J. K. Bøggild ved skrivelse af 26. maj 1955 havde erklæret sig villig til at overtage embedet, blev indstillingen indsendt til ministeriet under 10. juni 1955.

Herefter blev ved kgl. resolution af 4. juli 1955 amanuensis, dr. phil. Jørgen Kruse Bøggild udnævnt til professor i fysik ved Københavns universitet fra 1. juli 1955 at regne.

*8. Professor, dr. phil. Jacob Nielsens afgang og amanuensis, lektor,  
dr. phil. Thøger Bangs udnævnelse til professor i matematik*

(j. nr. 202/55).

Under 18. marts 1955 blev der meddelt professor, dr. phil. Jacob Nielsen afsked efter ansøgning på grund af alder i nåde og med pension fra den 31. januar 1956 at regne fra stillingen som professor i matematik ved Københavns universitet.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået, blev under 12. april 1955 de indkomne 3 ansøgninger, nemlig fra amanuensis, lektor, dr. phil. Thøger Bang, professor ved Danmarks tekniske højskole, dr. phil. Erling Følner og amanuensis, lektor, dr. phil. Hans Tornehave, tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. N. E. Nørlund, dr. phil. Jacob Nielsen og dr. phil. Børge Jessen samt professor ved Danmarks tekniske højskole, dr. phil. Werner Fenchel. Dette udvalg afgav under 1. juni 1955 følgende indstilling:

»Lektor, dr. phil. Thøger Bang er født i 1917. Han tog skoleembedseksamen i matematik i 1939 og erhvervede den filosofiske doktorgrad i 1946. Fra 1940 til 1949 var han lærer ved Danmarks tekniske Højskoles forberedelseskursus. Fra 1942 har han været knyttet til Københavns Universitet, først som videnskabelig assistent, senere som amanuensis og fra 1954 tillige som lektor. Dr. Bang har foretaget to længere studierejser, idet han i året 1947–48 opholdt sig i Paris og Cambridge (England) og i året 1950–51 i U.S.A., hvor han i et halvt år var »visiting lecturer« ved Rice Institute i Houston, medens det andet halve år tilbragtes med besøg ved andre universiteter. I efteråret 1949 holdt han gæsteforelæsninger ved Lunds Universitet, og i de første måneder af indeværende år har han givet gæsteforelæsninger i Madrid.



I sit første videnskabelige arbejde, der udkom i 1941, gav dr. Bang et meget smukt bevis for visse af Kolmogoroff angivne uligheder mellem de øvre grænser for en funktion og dens successive ubestemte integraler, og bragte disse uligheder i sammenhæng med vigtige uligheder af Bernstein, H. Bohr og Favard vedrørende trigonometriske polynomier; han udstrakte også undersøgelserne til integraler af brudten orden.

I 1943 modtog han Københavns universitets guldmedaille for besvarelsen af en opgave vedrørende de quasi-analytiske funktioners teori. Med doktorafhandlingen fra 1946, som er en vidtgående videreførelse af prisafhandlingen, har han placeret sig i første linie i den kreds af matematikere i mange lande, der dyrker læren om vilkårlig ofte differentiable funktioner. Efter Hadamard inddeles disse funktioner i klasser efter størrelsesordenen af deres successive differentialkvotienter. Dr. Bang gav en meget forenklet fremstilling af teorien for disse klasser og tilføjede en række nye resultater. Det lykkedes ham bl.a. at give et elementært bevis for den berømte Denjoy-Carleman'ske sætning, som karakteriserer de quasi-analytiske funktionsklasser, indenfor hvilke enhver funktion bestemmes ved sin værdi og værdien af sine differentialkvotienter i et vilkårligt punkt, uden dog at være fremstillet ved sin Taylorrække. Ved at generalisere den klassiske Taylorske formel på overraskende måde kunne han angive en algoritme til bestemmelse af en quasianalytisk funktion, som kan erstatte Taylorrækken. I afhandlinger fra de seneste år har han ved at inddrage hjælpemidler fra teorien for abstrakte rum yderligere forenklet og videreført sin behandling af de omhandlede funktionsklassers teori. I manuskript er indleveret begyndelsen til en sammenfattende fremstilling af de quasi-analytiske funktioners teori indeholdende nye metoder og resultater.

I et kongresforedrag fra 1949 har dr. Bang i tilslutning til en undersøgelse af Zahorski diskuteret de punktmængder på den reelle akse, i hvilke Taylorrækken for en vilkårlig ofte differentiabel funktion udviser forskellige mulige forhold.

Uden for det foran omtalte hovedområde for sin produktion har dr. Bang i en række mindre arbejder taget forskelligartede problemer op til resultatrig behandling. Særlig kan nævnes hans behandling af spaltning af næstenperiodiske funktioners Fourierrækker, en undersøgelse over et momentproblem, og hans meget smukke bevis for en af Tarski i 1932 opstillet formodning vedrørende overdækning af konvekse områder med parallelstrimler, som mange matematikere uden held havde forsøgt at angribe. I en afhandling fra 1954 har han undersøgt de talteoretiske egenskaber ved Tchebycheff polynomiernes værdier for heltallige værdier af den variable og har anvendt resultaterne bl.a. på teorien for kvadratiske rester.

Professor, dr. phil. Erling Følner er født i 1919. Han tog skoleembedseksamen og magisterkonferens i matematik i 1943 og erhvervede den filosofiske doktorgrad i 1944. Fra 1946 til 1948 var han videnskabelig assistent ved Danmarks tekniske Højskole. Fra 1948 til 1954 var han knyttet til Københavns Universitet, først som videnskabelig assistent, derefter som amanuensis. I nogle år var han tillige lærer ved Officersskolen og Forsvarsakademiet. I 1954 udnævntes han til professor ved Danmarks tekniske Højskole. Professor Følner har foretaget to længere studierejser, idet han tilbragte året 1947-48 ved Institute for Advanced Study i Princeton, U.S.A., og året 1952-53 i Paris.

Professor Følners videnskabelige arbejder vedrører hovedsagelig den af Harald Bohr grundlagte teori for næstenperiodiske funktioner og dermed beslægtede problemer. Sammen med Harald Bohr har han i en afhandling fra 1944 givet en systematisk behandling af de af Stepanoff, Weyl og Besicovitch givne generalisationer af næstenperiodiske funktioner i den ved den Lebesgueske inte-



gralteori anviste retning. I denne afhandling behandlede hver af de omhandlede generalisationer for sig. Med en sjælden energi tog professor Følner den langt mere sammensatte opgave op at studere sammensillet mellem de forskellige generalisationer. Hans undersøgelser herom er fremstillet dels i et appendix til den førnævnte afhandling, dels i doktorafhandlingen fra samme år. For en meget stor del består undersøgelsen i konstruktion af eksempler, hvorved der opnås fuld klarhed over, hvilke tilfælde, der er mulige. I senere afhandlinger om næstenperiodiske funktioner har han foruden funktioner af en reel variabel studeret von Neumanns generalisation af teorien til grupper. Særligt kan fremhæves undersøgelser om næstenperiodicitets definition, en ny karakterisering af Besicovitch næstenperiodiske funktioner, et nyt bevis for teoriens hovedsætning i tilfælde af abelske grupper beroende på en videreførelse af en idé af Bogoliouboff, som han nylig har udviklet yderligere, og en udvidelse af en dualitetssætning af F. Riesz til Besicovitchs næstenperiodiske funktioner.

Sammen med Harald Bohr har han i to afhandlinger fra 1948 indgående studeret uendelige systemer af lineære kongruenser og vektormoduler i rum af uendelig mange dimensioner. Ved hjælp af de opnåede resultater har han givet nye simple beviser for dualitetssætninger af Pontrjagin vedrørende abelske grupper og givet en simpel karakterisering af periodiske funktioner af uendelig mange variable.

Om professor Følners interesse for geometri vidner to artikler fra hans tidlige år. I manuskript er indsendt hans vel tilrettelagte forelæsninger over projektiv geometri.

Lektor, dr. phil. Hans Tornehave er født i 1915. Han tog skoleembedseksamen og magisterkonferens i matematik i 1940 og erhvervede den filosofiske doktorgrad i 1945. Fra 1941 til 1952 var han knyttet til Københavns Universitet, først som videnskabelig assistent, senere som amanuensis. I en række år var han tillige assistent ved Danmarks tekniske Højskole. Med orlov fra de omtalte stillinger var han i de to år 1947–49 ansat ved McGill University i Montreal, først som assistant professor og senere som associate professor; nogle måneder i sommeren 1949 tilbragte han ved University of Southern California i Los Angeles. Fra 1952 har han været knyttet til Danmarks tekniske Højskole som amanuensis og lektor. I efterårssemestret 1954 har han givet gæsteforelæsninger i Uppsala.

Dr. Tornehaves videnskabelige arbejde indledtes med en i årene efter 1938 sammen med medundertegnede Børge Jessen udført systematisk undersøgelse over næstenperiodiske funktioners argumentvariation og værdifordeling. Ved denne undersøgelse spillede analytiske funktioner af flere variable en vigtig rolle, og dr. Tornehave optog et indgående studium af dette emne. I en note fra 1939 gav han en interessant generalisation af den klassiske Jensenske formel til analytiske funktioner af flere variable. I doktorafhandlingen fra 1945 gav han en systematisk fremstilling af visse sider af disse funktioners teori, og det lykkedes ham at opnå en række betydningsfulde resultater vedrørende sammenhængen mellem de omhandlede funktioners nulpunktsmangfoldighed og Jensenske funktion. Som anvendelser opnåedes interessante resultater om næstenperiodiske funktioner, specielt eksponentialpolynomier.

I senere afhandlinger har dr. Tornehave givet yderligere bidrag til de nævnte emner. I en afhandling fra 1948 beviste han en overraskende sætning, som på en gang generaliserer en klassisk sætning af Kronecker og en sætning om næstenperiodiske bevægelser; denne undersøgelse blev videreført i en afhandling fra 1950 om næstenperiodiske bevægelser, der tilfredsstiller en analytisk ligning. I afhandlinger fra 1953 og 1954 har han udstrakt undersøgelsen af næstenperiodiske bevægelser til bevægelser i et abstrakt rum og løst et åbentstående problem



vedrørende bevægelser på en kugleflade. I en afhandling fra 1954 har han ved videreførelse af en undersøgelse af Stepanoff givet et nyt bevis for en sætning af Wiener om Fourierrækker for Stepanoff næstenperiodiske funktioner og bevist en omvendt af denne sætning.

Til den almene teori for analytiske funktioner af flere variable har han i en række afhandlinger fra 1952-53 givet værdifulde nye bidrag omhandlende disse funktioners analytiske fortsættelse og udvidelse. Disse interessante undersøgelser hjælper til en bedre forståelse af dette vanskelige emne, som har været genstand for undersøgelser af matematikere i mange lande, men endnu frembyder vigtige uløste problemer.

Som det fremgår af det foregående er de tre ansøgere omtrent jævnaldrende og deres uddannelse er i hovedsagen forløbet ens. De besidder alle tre den for embedet nødvendige videnskabelige kompetence og har på udmærket måde bestridt den med deres stillinger forbundne undervisning, der for alles vedkommende har omfattet en række af matematikens områder.

Med hensyn til deres videnskabelige arbejder gør der sig også ligheder gældende mellem ansøgerne. De har alle skabt sig selvstændige arbejdsområder, hovedsagelig inden for den matematiske analyse, deres produktion er af omtrent samme omfang, og de er alle tre ansete matematikere.

Professor Følner har i sine undersøgelser vist udmærket evne for systematisk fremstilling og beherskelse af den moderne matematiks metoder og har opnået mange værdifulde resultater. Dr. Tornehave har med stor styrke taget et vanskeligt område op og har opnået resultater af betydelig værdi; han har på overraskende måde generaliseret klassiske sætninger. Udvalget finder imidlertid at måtte give dr. Bang fortrinnet blandt ansøgerne, idet han ved sin idérige produktion inden for et betydningsfuldt felt af matematikken i særlig grad har været nyskabende; han har i sine undersøgelser vist en sjælden evne til gennem simplifikation at trænge frem til problemernes kerne.

Med denne motivering skal udvalget indstille til fakultetet, at dette søger det ledige embede besat med dr. Bang.«

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke ingen afgav bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i møde den 13. september og af Konsistorium på dettes møde den 21. september 1955, blev den under 27. september 1955 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 17. oktober 1955 amanuensis, lektor, dr. phil. Thøger Bang udnævnt til professor i matematik ved Københavns universitet fra 1. februar 1956 at regne.

#### *9. Professor, dr. phil. Niels Bohrs afgang og videnskabelig assistent, dr. phil. Aage Bohrs udnævnelse til professor i fysik*

(j. nr. 203/55).

Under 11. august 1955 blev der meddelt professor, dr. phil. et scient. et techn. Niels Bohr afsked efter ansøgning på grund af alder i nåde og med pension fra 31. marts 1956 at regne fra stillingen som professor i fysik ved universitetet.

Efter at det således ledigtblevne embede efter indstilling fra det ma-



tematisk-naturvidenskabelige fakultet og universitetets rektor under 31. august 1955 var blevet opslået, blev under 26. september 1955 den eneste indkomne ansøgning, nemlig fra videnskabelig assistent ved Institut for teoretisk fysik, dr. phil. Aage Bohr tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af den indkomne ansøgning nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne dr. phil. H. M. Hansen, dr. phil. J. C. Jacobsen, dr. phil. C. Møller og dr. phil. J. K. Bøggild. Dette udvalg afgav under 12. januar 1956 følgende indstilling:

»Undertegnede, der af fakultetet har fået overdraget at bedømme den fra dr. phil. Aage Bohr indkomne eneste ansøgning om det ledige professorat i teoretisk fysik, skal hermed indstille, at det omhandlede professorat besættes med dr. Bohr.

Dr. Bohr, der er født 1922, mag. sc. fra 1946, dr. phil. fra 1954, er i en ganske særlig grad kvalificeret til et sådant embede. Siden 1946 har han, bortset fra flere kortere ophold i Princeton og ved Columbia University i New York, deltaget i det videnskabelige arbejde på Universitetets institut for teoretisk fysik, hvor han nu er ansat som assistent efter at have været universitetsadjunkt 1949–1955. Til trods for sin relativt unge alder har han allerede udført en lang række betydningsfulde videnskabelige arbejder, som på flere punkter har været banebrydende indenfor den nyere atomkerneforskning. Især bør her nævnes, at han har udviklet en ny teori for atomkernernes opbygning, som uddyber forståelsen af deres energitilstande og øvrige fysiske egenskaber, og som har vist sig meget frugtbar også for den eksperimentelle forskning. Dr. Bohrs arbejder har givet anledning til talrige betydningsfulde teoretiske og eksperimentelle undersøgelser både herhjemme og mange steder i udlandet, og de vil også ud i fremtiden komme til at danne grundlaget for det videre arbejde inden for atomkernernes fysik.

Under sin virksomhed på instituttet har han imidlertid ikke blot ydet en fremragende videnskabelig indsats, men han har tillige vist usædvanlige evner for det videnskabelige arbejdes organisation. Således har han forstået at vejlede og inspirere andre unge teoretiske fysikere og drage dem ind i et frugtbart samarbejde, som har sat sig tydelige spor i den lange række af vigtige teoretiske arbejder, der i de sidste år er udgået fra instituttet. Gennem forelæsninger, kollokvier og foredrag har han tillige vist, at han er i stand til at fremstille resultaterne af videnskabelig forskning på en for kollegerne og for de studerende letfattelig måde. Endelig må det fremhæves, at han har en dyb forståelse også af de eksperimentelle problemer, og at flere af de eksperimentelle arbejder, der er udgået fra instituttet, skyldes hans inspirerende indflydelse.

Dr. Bohrs betydningsfulde og inciterende arbejder har skabt ham et stort navn inden for fysikernes internationale kreds, og han har derfor også modtaget adskillige meget fristende tilbud om store stillinger både i Europa og Amerika. Vi anser det derfor for en lykke, at der nu byder sig en lejlighed til at sikre denne originale forsker en passende stilling ved et dansk universitet.»

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgeren, som ikke afgav bemærkninger.

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet i møde den 7. februar 1956 og af Konsistoriums forretningsudvalg, videresendtes den under 10. marts 1956 til ministeriet.



Herefter blev ved kgl. resolution af 17. april 1956 videnskabelig assistent ved Institut for teoretisk fysik, dr. phil. Aage Bohr udnævnt til professor i fysik ved Københavns universitet fra 1. april 1956 at regne.

10. *Oprettelse af et ekstraordinært professorat for og museumsbestyrer, dr. phil. Magnus Degerbøls udnævnelse til professor*

(j. nr. 203/53).

Under 16. februar 1953 indgav professor, dr. phil. R. Spärck følgende indstilling:

»Undertegnede tillader sig herved at foreslå, at der på finansloven for 1954/55 søges oprettet et ekstraordinært professorat i kvartærzoologi for museumsbestyrer, dr. phil. M. Degerbøl, mod at lektoratet i kvartærzoologi bortfalder.

Til begrundelse herfor skal jeg anføre, at den undervisning i kvartærzoologi, som dr. Degerbøl har gennemført, siden han udnævntes til lektor i dette fag, har fået et meget betydeligt omfang og vakt stor interesse blandt de studerende. – I hans bestemmelsesovelser over jordfundne knogler har der i sidste semester deltaget 15 studerende og ved hans forelæsninger over den postglaciale fauna har der været 39 tilhørere. – Dette viser, at der – som man havde forventet det – ville være meget stor interesse for en speciel undervisning i kvartærzoologi. Dels under hensyn hertil, dels under hensyn til den meget betydelige position, dr. Degerbøl indtager som forsker inden for det pågældende felt, vil det være meget ønskeligt, at han gennem et fast lærerembede knyttes nærmere til universitetets undervisning, hvorved der tillige vil opnås, at han i nogen grad vil kunne aflastes for det administrative museale arbejde som bestyrer af den meget store vertebratafdeling ved Zoologisk Museum. Studiet af den jordfundne hvirveldyrfauna har meget lange og store traditioner ved Zoologisk Museum og ved Universitetet. Allerede omkring midten af forrige århundrede begyndte Japetus Steenstrup at arbejde med bestemmelse af mose- og jordfundne hvirveldyrrester, et arbejde der er fortsat af Steenstrups elev Herluf Winge og efter dennes død videreført af dr. Degerbøl. Med hensyn til bestemmelse af kvartærfossile hvirveldyrrester indtager dr. Degerbøl og dermed de kvartærfossile samlinger i København en central stilling som et af de mest kendte forskningscentre på dette område, hvortil man stadig henvender sig fra udlandet.

Det må derfor synes rimeligt og naturligt, at denne særlige forskningsgren, i hvilken undervisningen har vakt så stor interesse blandt de studerende, placeres ved Universitetet, således at den repræsenteres gennem indehaveren af et særligt professorat. Hertil kommer hensynet til dr. Degerbøls særlige position som forsker og den støtte for hans fortsatte videnskabelige arbejde, det vil være, såfremt han gennem udnævnelsen til professor befries for en del administrativt arbejde. Med hensyn til hans fortsatte forbindelse med museets samlinger ville man formentlig kunne indføre en lignende ordning som den, der forefandt indtil prof. Steenstrups død, således at samlingerne af jordfundne kvartærfossile vertebrater udskilles fra museets øvrige afdelinger som en særlig afdeling, hvis ledelse overtages af professoren i kvartærzoologi.»

På forslag til finanslov for 1956-57, jfr. folketingstidende for 1955-56, tillæg D, sp. 1743-44, oprettedes et ekstraordinært professorat i kvartærzoologi for museumsbestyrer, dr. phil. Magnus Degerbøl mod nedlæggelse af et lektorat i samme fag.



Herefter blev ved kgl. resolution af 20. april 1956 museumsbestyrer, dr. phil. Magnus Anton Degerbøl udnævnt til ekstraordinær professor i kvartærzoologi ved Københavns universitet fra 1. april 1956 at regne.

11. *Oprettelse af et ordinært professorat i geodæsi og lektor, dr. phil. Einar Andersens udnævnelse til professor i dette fag*

(j. nr. 218/55).

På normeringsloven for finansåret 1956–57, jfr. folketingstidende 1955–56, tillæg A, sp. 1927–28, oprettedes et professorat i geodæsi.

Med henblik på embedets besættelse blev der i henhold til § 1 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet nedsat et udvalg, bestående af professorerne, dr. phil. Thøger Bang, dr. phil. Werner Fenchel, dr. phil. Børge Jessen og professor emeritus, dr. phil. N. E. Nørlund til overvejelse af, om professoratet kunne besættes uden opslag.

Dette udvalg afgav under 18. maj 1956 følgende indstilling:

»Undertegnede stiller herved forslag om, at fakultetet indstiller til undervisningsministeriet, at det nyoprettede professorat i geodæsi ved Københavns universitet besættes uden opslag med direktør for geodætisk institut dr. phil. Einar Andersen.

Dr. Andersen er født i København den 16. september 1905. Han blev magister i geodæsi 1928 og erhvervede den filosofiske doktorgrad 1932. Han blev ansat som assistent i Den danske gradmåling 1. april 1926, som afdelingsgeodæt ved geodætisk institut 1. maj 1928 og som statsgeodæt samt chef for geodætisk afdeling 1 i 1940. Han er tillige lektor i geodæsi ved Københavns universitet fra 1950.

Dr. Andersens første videnskabelige arbejder stod i forbindelse med oprettelsen af den seismiske station på vestenceinten uden for København. Han har udarbejdet en teori for bestemmelse af forskellige seismografers konstanter, deres gensidige tilpasning og deres variationsområde. Endvidere har han undersøgt en række hysterese-fænomener, der virkede ødelæggende på de hidtil benyttede metoder. I 1937 arbejdede han med seismisk prospektering dels på Amager Fælled dels i Vendsyssel.

I årene 1926–1939 har han udført en lang række pendulmålinger for bestemmelse af tyngdeanomalierne i Danmark. Endvidere har han foretaget en meget omhyggelig og nøjagtig bestemmelse af tyngdedifferenserne mellem centralstationer i en række lande. Under arbejdet med pendulmålinger har han ydet værdifulde bidrag til forbedring af de benyttede metoder. Tidligere medbragte man et pendulur, der ophængtes på stationerne og kontrolleredes ved trådløse tidssignaler. Da urgangen ikke var regelmæssig nok, foretoges trådløse udsendelser på sekundslagene fra hoveduret i København, hvorefter disse udsendelser blev modtaget og registreret på en undulator. Det var derfor nødvendigt også at løse problemet om registrering af pendulsvingningerne på en bekvem måde. Da fotocellen ændrer sin ohm'ske modstand med belysningen, var det naturligt at benytte fotocellen som relais. Da almindelig jævnstrøms forstærkning er mere kompliceret end vekselstrømsforstærkning, løstes problemet på den måde, at der anbragtes en vekselspænding fra en generator gennem en transformator over en elektrisk bro ene diagonal. Fotocellen anbragtes i den ene gren og en tilsvarende



lille kapacitet i form af en variabel kondensator i den tilsvarende gren. De to sidste grene forsynedes med passende modstande. Selve broen, der udgjorde den anden diagonal, dannedes af primærsiden af en transformator, hvis sekundærside var forbundet med en almindelig vekselstrømsforstærker. Broen kunne således gøres strømløs ved ikke belyst fotocelle og strømførende ved belyst fotocelle. Metoden viste sig at være særdeles driftssikker. Under arbejdet med tids-signalkorrektionerne opdagede han visse systematiske fejl ved disse korrektioner.

Et af de vanskeligste problemer var bestemmelsen af korrektionen for underlagets medsvingning. For at reducere medsvingningens virkning benytter man to penduler, der svinger mod hinanden med samme svingningstid, samme amplituder og modsatte faser. Da det i praksis er umuligt at give de to penduler nøjagtig samme svingningstid og amplitude og nøjagtig modsatte faser, er det nødvendigt at have formler, der muliggør korrektion for de forskellige måleomstændigheder og finde disses gyldighedsgrænser. En sådan undersøgelse har han udført såvel for målinger på faste stationer som for målinger på havet i undervandsbåde.

Fra 1940 har dr. Andersen arbejdet med forskellige statiske tyngdemålingsapparater, og også her har han indført forbedrede målemethoder samt foretaget en omhyggelig nøjagtighedsvurdering.

I 1927 udførte han astronomiske målinger på Grønland for at undersøge den Wegenerske hypotese om Grønlands forskydning. Endvidere har han udført længde- og bredde målinger i Danmark. De sidste er publiceret. Beregningsarbejdet er her simplificeret, Horrebow-libellerne er omhyggelig undersøgt, nøjagtigheden vurderet, stjerneparallaksernes systematiske virkning er undersøgt samt forholdene ved anvendelsen af dobbeltstjerner.

En undersøgelse af målebordsbladenes højdekurvers nøjagtighed udgav han i 1945.

Ved geodætisk instituts basismålinger er til etalonnering benyttet Väisäläs interferensapparat. I denne forbindelse har dr. Andersen foretaget en omhyggelig undersøgelse af de forskellige normaler for længdemål, der benyttes ved geodætiske målinger: basistråde, nivellerlægter, kvartsmetre, stålmetre, stål målebånd samt brugsprototypen, der opbevares på Danmarks tekniske højskole. Herunder kan nævnes overføringen af prototypens stregmål til kvartsmetrenes endemål ved anbringelsen af planparallelle glasplader for enderne af kvartsmetrene, hvis afstand bestemtes ved interferens.

I tilslutning til udjævningen af de danske trekantnet har dr. Andersen udført en både teoretisk og numerisk undersøgelse af løsningen af store normalligningssystemer. Disse undersøgelser har vundet megen påskønnelse i udlandet og benyttes ofte af andre forfattere.

Da den moderne triangulation arbejder over betydelige afstande har han foretaget en undersøgelse af normalsnittene på jordellipsoiden og opstillet nye formler, der giver en nøjagtighed af 1 mm ved afstande på over 1000 km. Sammenligninger er foretaget med de klassiske formler af Bessel, der bygger på de geodætiske linier. Der spares megen tid ved anvendelse af disse nye formler, der er egnede til maskinregning.

Dr. Andersen har endvidere udført meget store arbejder vedrørende forskellige konforme kortprojektioner. Han har udledt formelsystemer, der enten eksakt eller på bedst mulig måde overfører koordinater i et system til koordinater i et andet system.«

Efter at indstillingen var blevet tiltrådt af fakultetet på dets møde den 18. maj 1956 og af Konsistorium i møde den 15. juni 1956, blev ved



kgl. resolution af 13. juli 1956 direktøren for Geodætisk institut, lektor, dr. phil. Einar Andersen udnævnt til professor i geodæsi ved Københavns universitet fra 1. juli 1956 at regne.

12. *Professor, dr. phil. J. C. Jacobsens afgang og professor, dr. phil. Ebbe Rasmussens udnævnelse til professor i fysik*

(j. nr. 398/56).

Under 21. juni 1956 meddelte ministeriet professor, dr. phil. J. C. Jacobsen tilladelse til at træde uden for nummer i stillingen som professor i fysik ved Københavns universitet fra 1. april 1956 p.g.a. hans ansættelse som forskningschef ved atomenergikommissionens forsøgsstation.

Under 1. maj 1956 afgav professorerne i fysik, dr. phil. Aage Bohr, dr. phil. Niels Bohr, dr. phil. J. K. Bøggild, dr. phil. H. M. Hansen og dr. phil. C. Møller følgende indstilling:

»Undertegnede, professorer i fysik ved Københavns universitet indstiller til fakultetet, at den stilling som professor ved Universitetet og bestyrer for Universitetets fysiske laboratorium, der er blevet ledig ved professor J. C. Jacobsens ansættelse som forskningschef ved Atomenergikommissionens forsøgsstation, uden opslag besættes med professor ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, dr. phil. Ebbe Rasmussen.

Professor Ebbe Rasmussen, der er født den 12. april 1901, tog i 1926 skoleembedseksamen ved Universitetet med fysik som hovedfag. Samme år ansattes han som assistent ved Den polytekniske læreanstalts fysiske laboratorium og modtog i 1928 universitetets guldmedaille for besvarelse af prisopgaven i fysik. I 1928 blev han ansat som assistent ved universitetets institut for teoretisk fysik og erhvervede i 1932 den filosofiske doktorgrad. Med en kortere afbrydelse i 1933, hvor han med et års orlov som Rockefellerstipendiat deltog i videnskabelige arbejder ved den Physikalisch-Technische Reichsanstalt i Berlin, virkede han ved instituttet, indtil han i 1942 udnævntes til professor i fysik ved Landbohøjskolen.

Lige fra professor Rasmussens første ansættelse ved Den polytekniske læreanstalts fysiske laboratorium har han udfoldet en rig og frugtbar videnskabelig virksomhed, for hvis resultater han har gjort rede i talrige publikationer, over hvilke en liste er vedlagt denne skrivelse. Det lykkedes ham således ved eksperimentelle undersøgelser med benyttelse af stadig mere forfinede metoder at give overordentlig betydningsfulde bidrag til analysen af talrige grundstoffers bue- og gnistspektre. Ved disse undersøgelser drejer det sig ikke alene om en stadig forøget nøjagtighed ved spektrenes udmåling, men tillige om at frembringe tilstrækkelige lysstærke spektre af grundstoffer, der kun forefindes i meget små mængder som de radioaktive stoffer og især radiumemanation, hvis analyse havde en særlig betydning for den afklaring af struktur og systematik for de ædle luftarters spektre, der var emnet for doktordisputatsen.

I sine senere publikationer har professor Rasmussen særligt beskæftiget sig med undersøgelser af den ejendommelige finstruktur, som mange spektrallinier udviser, og som hidrører fra den perturberende indflydelse af atomkernernes elektriske og magnetiske momenter på elektronbindingen i grundstoffernes atomer. Ved en analyse af sådanne finstrukturer, der kræver apparatkonstruktioner



med overordentlig spektral opløsningsevne, har professor Rasmussen kunnet bestemme såvel mekaniske, magnetiske og elektriske momenter af et stort antal stoffers atomkerner og dermed på væsentlig måde bidraget til det kendskab til atomkernernes momenter, der har vist sig så værdifuld for den hastige udvikling af forestillingerne om atomkernernes indre struktur.

Ved siden af sine videnskabelige undersøgelser har professor Rasmussen udfoldet en meget betydelig pædagogisk og administrativ virksomhed. Således deltog han som assistent ikke alene i den eksperimentelle undervisning af de studerende, men holdt i mange år højt påskønnede forelæsninger i spektraloptik ved Instituttet for teoretisk fysik. Efter sin ansættelse som professor ved Landbohøjskolen har han også til trods for det store undervisningsarbejde, der er forbundet med denne stilling, i flere år fortsat disse forelæsninger og stedse bevaret en nær videnskabelig forbindelse med medarbejderstaben på Universitetets institut for teoretisk fysik.

Professor Rasmussens virksomhed i videnskabens og samfundets tjeneste har fundet påskønnelse på mange måder. Således indvalgte han i 1951 i Det kgl. danske Videnskabernes Selskab og i 1956 i Akademiet for de tekniske videnskaber. Endvidere har han fra 1928-1953 virket som sekretær for Selskabet for naturlærens udbredelse og fra 1947 som efor for Landbohøjskolens kollegium. Ved Atomenergikommissionens oprettelse i 1955 indtrådte han i denne og valgtes i 1956 til medlem af kommissionens forretningsudvalg.

Det er vor overbevisning, at professor Ebbe Rasmussens tilknytning til universitetets forsknings- og undervisningsarbejde i fysik vil være en stor berigelse for dette, og at der ikke blandt de yngre danske fysikere vil være nogen, der med henblik på videnskabelig og pædagogisk virksomhed og erfaring vil kunne side-stilles med professor Rasmussen ved besættelsen af den omhandlede professor-stilling.«

Indstillingen tiltrådtes af fakultetet på møde den 18. maj 1956. Ved skrivelse af 22. maj 1956 tilkendegav professor, dr. phil. Ebbe Rasmussen, at han var villig til at overtage det nævnte professorat.

Efter at Konsistorium i møde den 15. juni 1956 havde tiltrådt indstillingen, blev den under 22. juni 1956 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 13. juli 1956 professor i fysik ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, dr. phil. Ebbe Rasmussen udnævnt til professor i fysik ved Københavns universitet fra den 1. september 1956 at regne.

### *13. Oprettelse af et professorat i marinbiologi og lektor, dr. phil. Gunnar Thorsons udnævnelse til professor*

(j. nr. 227/54).

På normeringsloven for finansåret 1957-58, jfr. folketingstidende 1956-57, tillæg A, sp. 1659-60, oprettedes et professorat i marinbiologi.

Med henblik på besættelsen af professoratet afgav professorerne, dr. phil. Kaj Berg, dr. phil. H. V. Brøndsted, dr. phil. P. Brandt Rehberg, dr. phil. R. Späreck og fil. dr. K. G. Wingstrand under 7. marts 1957 følgende indstilling:



»Undertegnede skal hermed tillade sig at indstille til fakultetet, at det ordinære professorat i marinbiologi, som forventes oprettet på normeringsloven for 1957/58, uden opslag besættes fra 1. april d.å. med lektor, dr. phil. Gunnar Thorson. Til begrundelse herfor skal fremføres for det første, at universitetets motivering for professoratets oprettelse har været at sikre dr. Thorson forbedrede forskningsmuligheder og knytte ham nærmere til universitetets undervisning, for det andet at professoratet er oprettet mod nedlæggelse af det af dr. Thorson beklædte lektorat, samt endelig at dr. Thorsons kvalifikationer må anses for så betydelige, at det ikke i det foreliggende tilfælde vil være rimeligt at indkalde ansøgninger. Professoratet er oprettet under hensyn til, at der nu er givet bevilling til bygning af det nye marinbiologiske laboratorium i Helsingør, der er blevet til på dr. Thorsons initiativ, og som er planlagt af ham. Professoratet oprettes allerede fra 1. april i år med den særlige motivering, at man derved vil skabe mulighed for, at dr. Thorson helt kan hellige sig laboratoriets bygning og indretning i det kommende år. Under henvisning til ovenstående redegørelse skal vi derfor, idet vi henviser til § 1, stk. 2, i Kgl. Anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet, foreslå fakultetet at indstille, at det ordinære professorat i marinbiologi fra 1. april d.å. uden opslag besættes med lektor, dr. phil. Gunnar Thorson.«

Efter at indstillingen var tiltrådt af fakultetet i møde den 14. marts og af Konsistorium i møde den 27. marts 1957, blev den under 3. april 1957 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 16. april 1957 amanuensis af 1. gr., lektor, dr. phil. Gunnar Thorson udnævnt til professor i marinbiologi ved Københavns universitet fra 1. april 1957 at regne.

#### *14. Oprettelse af et ekstraordinært professorat i molekylspektroskopi for og udnævnelse af lektor, dr. phil. Børge Bak til professor*

(j. nr. 228/55).

Under 31. januar 1955 afgav professorerne i kemi, dr. phil. A. Langseth, dr. phil. Jannik Bjerrum, dr. phil. K. A. Jensen og dr. phil. J. A. Christiansen følgende indstilling:

»Undertegnede professorer i kemi ved Københavns Universitet tillader sig herved at ansøge om, at dr. phil. Børge Bak, amanuensis ved Universitetets kemiske Laboratorium og lektor i molekylspektroskopi ved Danmarks tekniske Højskole, må blive tildelt et ekstraordinært professorat i molekylspektroskopi ved Universitetet.

Som begrundelse herfor skal anføres følgende:

Dr. Bak har efter sin embedseksamen beskæftiget sig med molekylspektroskopi. Hans doktordisputats i 1943 behandlede problemer indenfor denne videnskabsgren og viste hans betydelige videnskabelige evner. I de senere år har han på Universitetets kemiske Laboratorium med fremragende dygtighed bygget et apparatur til undersøgelse af stoffernes mikrobølgeabsorption. Det er navnlig indenfor dette ganske nye felt, at dr. Bak i de seneste år har gennemført en række undersøgelser, der har ført til meget betydningsfulde resultater. Gennem et anseeligt antal publikationer (42+8 populærvidenskabelige) har dr. Bak skabt sig en internationalt anset position indenfor molekylspektroskopien. Alene hans



fremragende videnskabelige evner gør, at vi må anse det for i høj grad ønskeligt, om han gennem tildelingen af et ekstraordinært professorat kunne støttes i sit fortsatte videnskabelige arbejde.

Hertil kommer imidlertid ønskeligheden af at få en lærerstol i molekylspektroskopi ved Universitetet. Denne videnskabsgren er i meget stærk udvikling. Den har ikke blot som grundvidenskab forøget kendskabet til molekylernes struktur i overordentlig høj grad, men den har også skabt undersøgelsesmetoder, som nu i stadig stigende grad finder anvendelse indenfor andre videnskabsområder, som f.eks. ren kemi, biokemi og ingeniørvidenskab. Det var i erkendelse heraf, at Danmarks tekniske Højskole søgte og i 1950 fik oprettet et lektorat i molekylspektroskopi for dr. Bak. Han har her tilrettelagt og gennemført en undervisning, som har været almindelig påskønnet. Sideordnet med denne undervisning af studerende har dr. Bak endvidere udfoldet en stor aktivitet som rådgiver for andre forskere, såvel ved universitetet som ved andre højere læreranstalter, der ønskede at inddrage spektroskopiske metoder i deres videnskabelige arbejde for dermed at følge den udvikling, som i de senere år er blevet almindelig indenfor disse videnskabsgrene. Også denne opgave har dr. Bak taget op og varetaget med stor iver og under almindelig påskønnelse. Det er vor opfattelse, at det vil være af stor værdi for dansk videnskab, at der skabes dr. Bak sådanne arbejdsbetingelser, at han fortsat kan påtage sig denne virksomhed.

Vor ansøgning om et ekstraordinært professorat til dr. Bak fremkommer i forståelse og efter aftale med Danmarks tekniske Højskole, således at lektoratet vil bortfalde til fordel for professoratet. Dr. Baks undervisning ved Højskolen skal derfor fortsætte på ganske samme måde som nu efter hans eventuelle udnævnelse til professor. Det skal endvidere nævnes, at der fortsat vil kunne skabes dr. Bak passende arbejdsbetingelser på Universitetets kemiske Laboratorium, således at hans udnævnelse til professor ikke vil medføre yderligere udgifter for staten.«

På finansloven for 1957-58, jfr. folketingstidende 1956-57, tillæg D, sp. 3763-64, oprettedes et ekstraordinært professorat i molekylspektroskopi for lektor, dr. phil. Børge Bak.

Herefter blev ved kgl. resolution af 1. maj 1957 lektor, dr. phil. Børge Bak udnævnt til ekstraordinær professor i molekylspektroskopi ved Københavns universitet fra 1. april 1957 at regne.

15. *Oprettelse af et professorat i fysik og lektor, dr. phil. Mogens Pihls udnævnelse til professor*

(j. nr. 217 a/56).

På normeringsloven for finansåret 1957-58, jfr. folketingstidende 1956-57, tillæg A, sp. 1659-60, oprettedes et professorat i fysik.

Efter at embedet var blevet opslået ledigt, blev under 12. marts 1957 den eneste indkomne ansøgning, nemlig fra lektor, dr. phil. Mogens Pihl, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme den indkomne ansøgning nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Aage Bohr, dr. phil. C. Møller og dr. phil. Ebbe Rasmussen. Udvalget afgav under 10. april 1957 følgende indstilling:



»Undertegnede, der af fakultetet har fået overdraget at bedømme den fra lektor, dr. phil. Mogens Pihl indkomne eneste ansøgning om det nyoprettede professorat i fysik ved Københavns Universitet, skal hermed indstille, at det omhandlede professorat besættes med dr. Pihl.

Dr. Mogens Pihl, der er født den 22. april 1907, tog magistergraden ved Københavns Universitet i 1931 med fysik og matematik som hovedfag. I 1933 modtog han universitetets guldmedalje for besvarelse af en opgave omhandlende termodynamikkens fortolkning i kvantemekanikken og i 1939 blev han dr. phil. på en historisk-fysisk afhandling om den danske fysiker L. V. Lorenz. Siden 1933 har han virket ved gymnasieskolen som lærer i fysik og matematik, og blev i 1956 beskikket som faglig medhjælper hos undervisningsinspektøren for gymnasieskolerne. Fra 1955 har han endvidere virket som lektor ved Københavns Universitet i de eksakte naturvidenskabers historie, og i 1956 blev han – med orlov fra sin skoleundervisning – beskikket til at varetage forprøveundervisningen i fysik for de matematisk-naturvidenskabelige studerende.

Lektor Pihl's videnskabelige forskning falder især inden for de eksakte videnskabers historie, hvor han har ydet mange betydningsfulde bidrag til belysning af en række danske fysikers virke. Ikke mindst må fremhæves hans studier over L. V. Lorenz's indsats inden for elektrodynamikken, der viste, hvor vidt denne originale forsker var nået i erkendelsen af grundlaget for de elektromagnetiske processer, uden at samtiden eller eftertiden havde forstået rækkevidden af hans arbejde. Således fandt dr. Pihl, at Lorenz uafhængigt havde opstillet et system af ligninger, der indeholdt væsentlige træk ved de af Maxwell formulerede grundligninger for det elektromagnetiske felt. I en lang række afhandlinger, baseret på nye arkivstudier, har dr. Pihl endvidere fremlagt væsentligt nyt materiale til belysning af Ole Rømers videnskabelige virke. Disse arbejder, såvel som dr. Pihl's mange øvrige artikler om historisk-fysiske emner, er præget af hans omfattende humanistiske og kulturhistoriske kundskaber og af hans alsidige beherskelse af de forskellige discipliner inden for de eksakte naturvidenskaber.

I tilknytning til sine historiske studier har dr. Pihl også beskæftiget sig indgående med spørgsmålene om mekanikkens og termodynamikkens grundlag og endvidere med de almene træk af den moderne atomfysik. Disse emner har han behandlet i en række artikler, der vidner om hans evne til på klar og inciterende måde at fremstille de væsentlige principper inden for de forskellige grene af fysikken. Samtidig har han formået at give originale bidrag til uddybningen af disse spørgsmål, særlig i forbindelse med den geometriske beskrivelse af mekanikken.

Ud over sine videnskabelige kvalifikationer besidder lektor Pihl ganske særlige forudsætninger for varetagelsen af de undervisningsopgaver, der er knyttet til det nye professorat, og som særlig omfatter reorganiseringen af de første års fysikundervisning inden for den matematisk-fysiske faggruppe. Denne undervisning fandt tidligere sted på Danmarks tekniske Højskole, men i overensstemmelse med en fakultetsbeslutning overflyttedes undervisningen i efteråret 1956 til universitetet; samtidig fandt en gennemgribende omlægning af denne undervisning sted for at imødekomme de nye krav til universitetsuddannelsen, som den moderne fysiks hastige udvikling har stillet. På grund af lektor Pihl's store indsats ved gymnasieundervisningen, hans samtidige deltagelse i universitetsundervisningen, og i betragtning af hans dybtgående faglige indsigt, var det naturligt, at man søgte hans bistand ved planlæggelsen af den nye fysikundervisning ved universitetet. Siden foråret 1956 har lektor Pihl – med orlov fra skolen – aktivt medvirket ved denne planlægning, og har på ganske udmærket måde varetaget de nye forelæsninger i mekanik. For den bedst mulige løsning af disse



store og vigtige undervisningsopgaver vil dr. Pihl's fortsatte medvirken være af afgørende betydning.

Såvel i betragtning af hans videnskabelige virksomhed som af hans store pædagogiske erfaring, besidder lektor Pihl derfor, efter vor mening, fortrinlige kvalifikationer til at overtage det nyoprettede professorat i fysik ved universitetet.»

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgeren, der ikke fremkom med bemærkninger.

Efter at fakultetet i møde den 9. maj og Konsistorium i møde den 15. maj 1957 havde sluttet sig til indstillingen, blev den under 21. maj 1957 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 11. juni 1957 lektor, dr. phil. Mogens Pihl udnævnt til professor i fysik ved Københavns universitet fra 1. juni 1957 at regne.

16. *Professor, dr. phil. H. M. Hansens død og afdelingsleder, dr. phil. Jørgen Kochs udnævnelse til professor i fysik*

(j. nr. 195/56, jfr. j. nr. 320/56).

Den 13. juni 1956 afgik professor, dr. phil. H. M. Hansen ved døden.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået ledigt, blev under 27. oktober 1956 de indkomne 10 ansøgninger, nemlig fra laboratorieleder, cand. mag. J. P. Ambrosen, amanuensis, dr. techn. Bent Buchmann-Olsen, lektor, cand. mag. Tage Guido Carlsen, laboratorieingeniør, cand. polyt. Christian Guld, afdelingsleder, dr. phil. Jørgen Koch, amanuensis, mag. scient. Jørgen Koefoed, amanuensis, dr. phil. Hilde Levi, amanuensis, cand. mag. Paul Christian Rønne-Nielsen, amanuensis, dr. med. Ove Sten-Knudsen og dr. med. J. E. Thygesen, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. J. K. Bøggild, dr. phil. Ebbe Rasmussen og dr. phil. H. H. Ussing, dr. med. F. Buchthal og Jens Nielsen. Da bedømmelsesarbejdet krævede længere tid end oprindeligt forudset og da professor, dr. phil. H. H. Ussing skulle tiltræde en forskningsrejse til USA, udtrådte han af udvalget. I stedet for ham indtrådte professor, dr. phil. R. E. H. Rasmussen, Danmarks tekniske højskole. Udvalget afgav under 1. maj 1957 følgende indstilling:

»Ved bedømmelsen af de indkomne ansøgninger til den ledige stilling som professor i fysik og bestyrer for Universitetets biofysiske Laboratorium anser udvalget det, i overensstemmelse med de af det matematisk-naturvidenskabelige fakultet givne retningslinier, som sin opgave at afgive en sådan indstilling om besættelse af embedet, at hensyn tages til, at der til den ledige stilling er knyttet forpligtelsen til at varetage den elementære undervisning i fysik for medicinere samt for stud. mag.'er under den naturhistorisk-geografiske faggruppe i det omfang, denne undervisning er fastlagt i henhold til gældende praksis. Ved de givne



bedømmelser og ved indstillingen har udvalget taget vidtgående hensyn til ansøgenes kvalifikationer i fysik og tillige til vurderingen af de pågældendes evner til at gennemføre originale og selvstændige videnskabelige undersøgelser inden for fysikkens områder.

Udvalget er klar over, at en indstilling efter de ovenstående retningslinier ikke kan føre til en løsning af det behov, der er for tidssvarende undervisning og forskning på grænseområdet mellem fagene fysik, biologi og medicin, men da et fællesudvalg omfattende repræsentanter fra det lægevidenskabelige fakultet og det matematisk-naturvidenskabelige fakultet har afgivet en af begge fakulteter tiltrådt betænkning om biofysikkens videre udvikling, finder vi os foranlediget til at afgive bedømmelse og indstilling efter de nævnte retningslinier og skal i henhold hertil udtale følgende:

Laboratorieleder, J. P. Ambrosen er født den 7. december 1905. I 1933 tog han skoleembedseksamen med fysik som hovedfag og var i de følgende 4 år knyttet til Universitetets institut for teoretisk Fysik, hvor han med stor dygtighed og energi tog del i at udvikle Geiger-Müller tællere og forstærkerarrangementer, som egnede sig til at angribe de påtrængende og aktuelle opgaver, som meldte sig i forbindelse med atomkernefysikkens rivende udvikling. Han gennemførte her med anvendelse af Geiger-Müller tæller og tågekammer en i betragtning af den tids hjælpemidler særdeles nøjagtig undersøgelse af radioaktivt fosfor og verificerede, at dette kan fremstilles ved at bestråle såvel svovl som klor med neutroner.

I 1937 blev cand. mag. Ambrosen ansat som videnskabelig assistent ved Den polytekniske læreanstalts fysiske Laboratorium, hvor han blev amanuensis II i 1938. Ved siden af det betydelige undervisningsarbejde, han havde her, fortsatte han bestræbelserne på at fremstille forbedret apparatur til måling af de radioaktive stoffers stråling. Sammen med medarbejdere ved Universitetets Institut for teoretisk Fysik har han udgivet en afhandling, som gør rede for komponenterne i og konstruktionen af et Geiger-Müller tællerarrangement til biologiske undersøgelser.

Efter opfordring fra professor Niels Bohr vendte cand. mag. Ambrosen tilbage til Universitetets institut for teoretisk Fysik, hvor han i 1947 blev ansat som amanuensis I. Her fik han lejlighed til at deltage i arbejdet med den derværende elektrostatiske generator. Han indførte nu den fotografiske emulsionsmetode til registrering af atomkerneomdannelser og har offentliggjort to afhandlinger, som i meget koncentreret form beskriver undersøgelser angående omdannelser af separerede isotoper af neon og magnium ved bombardement med deutroner. I årenes løb har han tillige forfattet tretten meget velskrevne oversigtsartikler over aktuelle emner hovedsagelig af atomfysisk karakter.

Den store interesse, cand. mag. Ambrosen har haft for de radioaktive stoffer og deres anvendelse navnlig i lægevidenskabens tjeneste, førte ham ind på at påtage sig arbejde af samfundsmæssig karakter, herunder apparatfremstilling for Civilforsvaret og undersøgelser for Forsvarets Forskningsråd, hvoraf han har været medlem siden 1956. I 1954 forlod han Instituttet for at overtage en stilling som laboratorieleder for Radiumstationens radiofysiske Laboratorium, hvor han, foruden at samarbejde med radiumstationens personale ved varetagelsen af den fysiske side af røntgenstrålers og radioaktive isotopers anvendelse til behandling, har deltaget i oprettelsen af isotopkurser for ingeniører og læger.

Laboratorieleder, cand. mag. Ambrosen har ved sin videnskabelige produktion og gennem oversigtsartikler vist, at han er en meget grundig og kritisk arbejdende eksperimentalfysiker, samt at han er i besiddelse af en omfattende viden



og erfaring navnlig inden for atomfysikken. Imidlertid mener vi, at hans hidtidige videnskabelige publikationer er af et så beskedent omfang, at man på grundlag heraf må nære betænkeligheder ved at erklære ham for kvalificeret til at lede et videnskabeligt universitetsinstitut.

Amanuensis, dr. techn. Bent Buchmann-Olsen er født den 18. december 1920. I 1944 tog han skoleembedseksamen med fysik som hovedfag og var i de følgende 4 år ansat som fysiker ved Dansk Textilforskningsinstitut under Akademiet for de tekniske Videnskaber. I 1948 kom han til Universitetets biofysiske Institut, først et årstid som vikar for amanuensis derefter som honorarlønnet videnskabelig assistent og fra 1950 som amanuensis II. Dr. Buchmann-Olsen har desuden fra 1944-1955 været ansat som fysiker ved Finseninstitutets afdeling D.

Under ansættelsen ved Textilforskningsinstituttet arbejdede Buchmann-Olsen i begyndelsen med forskelligartede opgaver: Forarbejde til en påtænkt konstruktion af et elektrondiffraktions-kamera (upubliceret), besvarelse af Universitetets prisopgave »Fysiske, kemiske og biologiske metoder til røntgen- og gammastråledosimetri«, belønnet med guldmedalje 1947, samt en eksperimentel undersøgelse af muligheden for påvisning og måling af kviksølv og bly i fortyndede opløsninger ved emissionsspektralanalyse med det – ikke overraskende – resultat, at en sådan måling er ugørlig, såfremt opløsningen indeholder kendelige mængder af natriumsalte.

Men herefter kom Buchmann-Olsen ind på det problemområde, som i de følgende år har været hans hovedinteresse, og hvorom de fleste af hans publikationer drejer sig: den objektive farvemåling og dens grænseområder i anvendt og fysiologisk optik. Fra denne periode foreligger herom en række publikationer, hvoraf følgende bør nævnes:

Absorption Measurements on Scattering Media (Trans. A.T.S. 1946), en hovedsagelig teoretisk undersøgelse af betingelserne for at opnå optimal nøjagtighed ved måling af lys-absorption i stoffer, der også spreder lyset, f.eks. organisk inhomogent materiale såsom hud, tekstilfibre og lignende; nogle afhandlinger i »Tidsskrift for tekstilteknik« giver en kritisk redegørelse for den objektive farvemålings opgaver og metoder, der vidner om et yderst grundigt kendskab til dette hidtil i dansk videnskabelig litteratur lidet behandlede emne, men indeholder også værdifulde positive forslag til forbedring af farvemetrikken, således et ret omfattende forslag til en dansk nomenklatur, hvori definitioner og begreber på farvemetrikkens område fastlægges med overbevisende kyndighed.

Buchmann-Olsens mest betydelige bidrag til farvemetrikkens befordring er dog hans konstruktion af et praktisk anvendeligt tri-kolorimeter, hvis princip er, at man ved anvendelse af tre passende valgte lysfiltre for lysgiveren og for en fotocelle, der registrerer dels det fra den farvede flade dels det fra en hvid flade reemitterede lys, opnår at de trikromatiske normalkoefficienter lader sig beregne på enkel måde af de målte fotostrømme. Apparatet er især beregnet til udførelse af industrielle farvemålinger, f.eks. af tekstiler, en vigtig teknisk økonomisk opgave; det kan betjenes af ikke-specielt uddannet personale.

En sammenfatning af de farvemetriske arbejder og især en videre udbygning af teorien for tri-kolorimetret og dets praktiske efterprøvning var emnet for dr. Buchmann-Olsens disputats »The Objective Measurements of Colour and Colours Changes«, som udkom 1950, altså efter hans ansættelse ved Universitetets biofysiske Laboratorium.

Blandt resultaterne af dr. Buchmann-Olsens virksomhed på tekstilforskningsinstituttet skal yderligere nævnes følgende tre publikationer, som blev udgivet sammen med instituttets chef professor R. W. Asmussen:



»On the Definition and Measurement of Whiteness« (Trans. A.T.S. 1949), hvori der efter en diskussion af definitionen på begrebet hvidhed angives en metode til objektiv måling af hvidhed beroende på en trikolorimetrisk måling og en beregning af en hvidhedsfaktor ud fra de trikolorimetriske normalcoefficients; problemet er af stor betydning i farve- og tekstilindustrien.

»Investigations on Tensile Strength Losses Produced in Nylon Yarns by Irradiation« (Trans. A.T.S. 1948), hvori det på grundlag af et stort antal målinger vises, at nylon-fibre ved bestråling med sollys eller lys fra en højtryk-kviksølvlampe lider et tab i træk-styrke, som væsentlig skyldes den ultraviolette del af lyset, og som vokser med den indstrålede lysmængde.

»A Note on the Absolute Manometer« (Trans. A.T.S. 1948), hvori den af professor S. Werner angivne form af et Knudsen-manometer gennemprøves, og det påvises, at instrumentets visning afhænger af omgivelsernes (stuens) temperatur (foruden naturligvis af de to »varme«-fladers temperaturer) i så høj grad, at det er nødvendigt at tage hensyn hertil ved nogenlunde nøjagtige målinger, især i det højere trykrområde.

Som allerede antydnet fortsættes linien fra dr. Buchmann-Olsens videnskabelige virksomhed ved Textilforskningsinstituttet praktisk talt ubrudt efter hans tilknytning til Universitetets biofysiske Laboratorium.

Dels selvstændigt dels i samarbejde med andre fremkom han i disse år yderligere med en række publikationer over farvemetrik og dens anvendelser, såsom farvemålinger af øl og urt, virkning af lysbestråling af tuberkulin og fl. Et resultat af dr. Buchmann-Olsens virksomhed som fysiker på Finseninstituttet er en sammen med dr. K. G. Hansen publiceret undersøgelse af forskellige buelamppekuls spektrale- og andre egenskaber, som har betydning for kullenes anvendelse til lys-terapi. Desuden har han sammen med civilingeniør A. Rosenfalck offentliggjort en undersøgelse over spektralfordelingen af en speciallampe, der anvendes ved fysiologisk-optisk forskning.

Endelig bør nævnes, at dr. Buchmann-Olsen har skrevet mange oversigtsartikler og leksikale bidrag dels om fysiske emner i almindelighed dels og især om lystekniske og fotografiske emner; desuden har han undervisningserfaring, dels fra sin virksomhed som amanuensis på biofysisk laboratorium, dels som vikar for professor H. M. Hansen ved fysikundervisningen på Danmarks tekniske Højskole's forberedelseskursus.

Trods sin unge alder har dr. Buchmann-Olsen gennem sin omfattende videnskabelige produktion allerede vist sig som en initiativrig og energisk arbejdende fysiker med betydelige evner for eksperimentelt arbejde og for dets teoretiske vurdering samt med en omfattende viden inden for den klassiske fysik, hvorfor man kan nære store forventninger til hans fremtidige virksomhed.

Selv om hans arbejdsområde for en væsentlig del omfatter fysikkens anvendelser over for tekniske og biologiske problemer, mener vi dog, at han gennem sin videnskabelige aktivitet har vist tilstrækkelige kvalifikationer til et professorat i fysik.

Lektor, cand. mag. Tage Guido Carlsen er født den 21. januar 1914. I 1939 tog han skoleembedseksamen med fysik som hovedfag og bestod prøven i praktisk undervisningsfærdighed. Efter en sygdomsperiode var han derefter et årstid timelærer ved Frederiksborg Statsskole, men blev 1942 knyttet til Danmarks farmaceutiske Højskoles fysiske afdeling som honorarlønnet videnskabelig assistent indtil 1945, som amanuensis II indtil 1954, og derefter amanuensis I. Fra 1950 er Carlsen desuden lektor i fysik.

Lektor Carlsen har hele tiden under sin virksomhed på Danmarks farmaceutiske Højskole haft et betydeligt undervisningsarbejde. Allerede kort tid efter



ansættelsen tog han meget energisk del i den ny-ordning af de farmaceutiske studerendes undervisning, som dengang blev gennemført; herunder udarbejdede han selvstændig en lærebog til brug ved undervisning i matematik og sammen med daværende docent R. E. H. Rasmussen en vejledning i det fysiske øvelseskursus. I den følgende tid har han haft den daglige ledelse af dette kursus samt selvstændigt varetaget undervisningen i sandsynlighedsregning og statistik for de studerende på højskolens biologiske fortsættelseskursus for farmaceutiske kandidater.

Trods den krævende undervisningsvirksomhed har lektor Carlsen også fundet tid til at udføre et forskningsarbejde af ikke ringe omfang; hans produktion (bortset fra lærebøger og lignende) omfatter tretten afhandlinger og artikler begyndende med en oversigtsartikel (fysisk tidsskrift 1946) om »Metoder til mikroskopisk afbildning af gennemsigtige objekter specielt fasekontrastmetoden«, som fremkom ganske kort tid efter Zernikes opfindelse af fasekontrastmetoden. Artiklen er bemærkelsesværdig ved, at den giver en usædvanlig dybtgående og elegant fremstilling af dette emne. Carlsen har i en senere artikel (fysisk tidsskrift 1953) behandlet den nyere udvikling af fasekontrast og interferens-mikroskopi.

Den første gruppe af lektor Carlsens egentlige videnskabelige publikationer omhandler emner inden for den mekaniske fysik. I fire afhandlinger har han gjort rede for sine undersøgelser over reproducerbarheden ved nøjagtige vejninger, hvorved han påviste, at vejningsresultatet i uventet høj grad afhænger af vejeobjektets temperaturforskelle over for den omgivende luft. Ved en række dygtigt gennemførte eksperimenter og en teoretisk behandling af disse lykkedes det ham at forklare dette fænomen ved de luftbevægelser, der forårsages af temperaturforskellen.

Den anden gruppe af lektor Carlsens videnskabelige arbejder angår optiske problemer og indledes med et interessant arbejde »On the Christiansen filter and a Modification thereof«. I dette arbejde diskuteres metoderne til isolation af snævre bølglængdeområder af lyset ved at anstille en sammenligning mellem prismemonokromatoren og det såkaldte dispersionsfilter, der oprindeligt er angivet af den danske fysiker C. Christiansen. Gennem en grundig analyse af fordelene og manglerne ved disse to apparattyper førtes han til at udarbejde en ny konstruktion af dispersionsfiltret, hvorved dette forsynedes med et stort antal små glasprismer i stedet for de hidtil anvendte pulveriserede glasstykker. Det nye filter, der danner en overgangsform mellem prismemonokromatoren og Christiansenfiltret, viste sig at forene den førstes spektrale renhed med det andets prisbillighed og fleksibilitet.

Denne undersøgelse står i nær tilknytning til en anden opgave af mere teknisk karakter, som lektor Carlsen på grund af sin tilknytning til Farmaceutisk Højskole fandt sig foranlediget til at tage op, nemlig problemet om at finde lysbeskyttende, men tillige gennemsigtige beholdere til opbevaring af lysfølsomme kemikalier. Denne opgave har lektor Carlsen angrebet på bred front, idet han har koncentreret undersøgelserne langs to retningslinier, en kemisk og en fysisk.

Den kemiske side af problemet går ud på at undersøge fotokemiske processers bølglængdeafhængighed for en række stoffer for at nå frem til sådanne stoffer, der kan være repræsentative for størstedelen af de lysfølsomme kemikalier. Opgavens fysiske side går ud på at konstruere et apparatur, der tillader at foretage intensive bestrålinger under veldefinerede betingelser med lys af bestemte afgrænsede bølglængdeområder, samt måleopstillinger til bestemmelse af extinctions- og transmissionskurver for forskellige glas- og filtertyper.

Begge disse opgaver har lektor Carlsen løst med stor grundighed og dygtighed



og fremlagt resultaterne i fem afhandlinger under fællestitlen »Om lysfølsomme stoffers spektralfølsomhed og om strålingsbeskyttende beholdere«, der vidner om forfatterens idérigdom og store evner som eksperimentator. Især må fremhæves hans sidste modifikation af Christiansen-filtret, hvor man ved anvendelse af et antal samlelinser i stedet for glasprismerne i hans første modifikation opnår at gøre systemet rotationssymmetrisk og dermed særlig anvendeligt som monokromator ved bestråling med kulbuelys.

Gennem sin videnskabelige produktion, der er af helt selvstændig karakter, har lektor Carlsen dokumenteret udmærkede evner for videnskabeligt arbejde. Hans klare fremstillingsform, der også er kommet til udtryk i flere velskrevne oversigtsartikler, vidner tillige om betydelige pædagogiske evner. Omend lektor Carlsens videnskabelige arbejder ikke er særligt talrige, er de dog af stor lodighed og originalitet og vidner om såvel videnskabelig intuition som om kritisk sans. Vi må derfor betragte ham som kvalificeret til en stilling som professor i fysik.

Civilingeniør Christian Guld er født den 9. september 1920 og tog i 1946 civilingeniøreksamen fra Danmarks tekniske Højskole med speciale i svag-strøms teknik. Herefter var han i et år ansat som assistent ved Danmarks tekniske Højskole's laboratorium for telegrafi og telefoni og har deltaget i undervisningen af de polytekniske studerende. Efter yderligere et års videnskabeligt arbejde ved Radioteknisk Forskningslaboratorium under Akademiet for de tekniske Videnskaber har civilingeniør Guld været knyttet til Universitetets neurofysiologiske Institut og har siden 1953 været ansat som laboratorieingeniør ved samme institut, hvor han leder udviklingsarbejdet inden for den biologiske instrumentering. Hans arbejde har dog ikke alene bestået i nykonstruktion eller vedligeholdelse af det tildels komplicerede apparatur, der anvendes ved målinger i elektrofysiologien. Civilingeniør Guld har søgt sine problemer til videnskabelige arbejder der, hvor man med fordel anvender fysisk tankegang, og hans arbejde vidner om, at han i de ni år, i hvilke han har været knyttet til et biologisk laboratorium, har erhvervet sig en dyb indsigt i biologiske problemstillinger. Han har dels alene og dels i samarbejde med andre offentliggjort en serie afhandlinger, der beskæftiger sig med biofysiske problemer af central betydning. Arbejderne omfatter blandt andet en analyse af de elektriske strømmes udbredelse omkring den aktive celle, og han har søgt oplysninger om generators størrelse og beliggenhed udfra denne udbredelse. Det er os oplyst, at ingeniør Guld har en væsentlig andel i de undersøgelser, som er offentliggjort sammen med andre, både hvad angår udviklingen af den biofysiske metodik og med henblik på resultaternes tydning i fysisk og biologisk henseende.

I betragtning af, at civilingeniør Guld i sin stilling som laboratorieingeniør har haft betydelige byrder, der blandt andet også omfatter vejledning af yngre forskere og ledelse af arbejdet for de på instituttet beskæftigede polytekniske praktikanter, vidner hans publikationer om, at han er en grundig, kritisk og fantasifuld forsker. Han har endnu ingen doktorafhandling. Hans erfaringer inden for fysikken begrænser sig dog til dennes anvendelse på biologiske problemer, og skønt han må anses for at være en særdeles lovende ung forsker, mener vi ikke at kunne betragte ham som kvalificeret til at beklæde det ledige professorat i fysik.

Afdelingsleder, dr. phil. Jørgen Koch er født den 6. april 1909. Hans akademiske uddannelse, som blev påbegyndt i Danzig, afsluttedes i 1933 i Berlin ved Technische Hochschule med diplomingeniør eksamen. Her fik han lejlighed til at foretage undersøgelser over ionkilder og fokusering af ioner. Disse studier



førte til erhvervelsen af doktorgraden (dr. ing.) og skaffede ham erfaringer, som senere kom til at tjene som udgangspunkt for hans initiativ til konstruktion af massespektrografisk udstyr.

Fra 1936 har dr. Koch arbejdet ved Universitetets institut for teoretisk Fysik, hvor han blev ansat som honorarlønnet assistent i 1941, som amanuensis II i 1942 og i 1953 som amanuensis I. I 1954 blev han beskikket som lektor i fysik for 1 år, hvorefter hans ansættelse blev ændret til afdelingsleder ved dette institut.

Dr. Koch fik her lejlighed til at tage aktiv del i Instituttets forskningsprogram, og han deltog i de første år i forskellige arbejdsgrupper dels ved løsningen af aktuelle opgaver inden for kernefysikken og dels ved opbygningen af Instituttets højspændingsanlæg. Fra denne periode foreligger der ti værdifulde videnskabelige afhandlinger, hvoraf syv angår neutronernes magnetiske forhold og deres hastighedsfordeling i brintholdige omgivelser, medens to beskriver særlige forhold ved spaltningen af tunge atomkerner og een giver en grundig beskrivelse af Instituttets dengang nye højspændingsanlæg. Disse undersøgelser er udført i samarbejde med kolleger og gæstemedarbejdere ved Institutet. Dr. Koch har ved at deltage i disse undersøgelser bidraget til udforskningen af nye kernefysiske problemer og ved sin medvirken ved fremstillingen af det nødvendige udstyr høstet erfaringer med hensyn til acceleratorkonstruktioner og detektorudstyr.

Foranlediget af kernefysikkens hastige udvikling, som medførte et behov for at kunne eksperimentere med rene isotoper, tog dr. Koch initiativet til at fremstille en elektromagnetisk isotopseparator, idet han først med beskedne midler opbyggede et mindre apparat til gennemprøvelse af nye principper for isotopadskillelse. På grundlag af erfaringer med dette apparat, som findes beskrevet i hans danske doktorafhandling: »Massespektroskopisk isotopadskillelse, med særligt henblik på fremstillingen af isotoper til eksperimentelle undersøgelser.« (1942), byggede han dernæst en større separator, som kom til at danne centrum for en arbejdsgruppe af såvel danske som udenlandske fysikere. I tre afhandling har han gjort rede for konstruktionen af dette apparat, som hurtigt blev og stadig er et af Instituttets vigtigste eksperimentelle hjælpemidler.

I en længere årrække har dr. Koch taget del i kernefysiske undersøgelser, i mange tilfælde i samarbejde med andre fysikergrupper, som herved har fået lejlighed til at foretage eksperimenter med rene isotoper. Af betydelig værdi for studiet af radioaktive isotopers omdannelse blev det også, at hans separator, som viste sig at være tilsvarende udenlandske apparater overlegent med hensyn til opløsningsevne og renhedsgrad, var velegnet til fremstilling af rene stofprøver af radioaktive isotoper, hvorved nyt og resultatrigt samarbejde kunne iværksættes. De betydningsfulde resultater af sådanne undersøgelser med benyttelse af rene, stabile og radioaktive isotoper har han publiceret i ni afhandlinger, de fleste sammen med ældre og yngre medarbejdere.

Dr. Kochs hele videnskabelige virksomhed, gennem hvilken der går en tydelig udviklingslinie, er præget af stor grundighed, og af vilje og evne til at overvinde de tekniske vanskeligheder, der optræder ved nykonstruktion af forskningsudstyr. Det fremgår tillige, at han har forstået i udstrakt grad at udnytte det fysiske apparaturs ydeevne og at iagttage og nyttiggøre ellers ikke påagtede fysiske forhold, f.eks. hans elegante metode til opsamling af de ædle luftarters isotoper. Hans arbejder har skaffet ham betydelig international anerkendelse, ikke mindst har man i Sverige og England ofte tyet til hans råd og vejledning, og hans separator har dannet forbillede for flere lignende konstruktioner i Sverige.

De forskelligartede fysiske problemer, dr. Koch har haft berøring med, har endvidere foranlediget ham til at forfatte otte velskrevne oversigtsartikler samt



nogle redegørelser og refererende artikler. Tillige har hans særlige kendskab og erfaring angående separation af isotoper medført, at han sammen med to engelske kolleger i de sidste år har været beskæftiget med udgivelsen af en monografi om »Electromagnetic Isotope Separation and the Application of electromagnetically enriched Isotopes«, som nu foreligger færdig til trykning. Bogens 1. del, som angår mindre og mellemstore separatorer og deres anvendelse til atomkerneforskning, er skrevet af dr. Koch, som herved har vist fortrinlige evner til at samle emnets mange detaljer til en helhed, som utvivlsomt vil vække interesse også uden for de kredse af fysikere, som allerede deltager i arbejdet med sådanne apparater.

Siden 1950 har dr. Koch vist stor interesse for og taget del i opgaver af samfundsmæssig betydning og med relation til radioaktive isotopers anvendelse. Han påtog sig således at være konsulent for Civilforsvaret i spørgsmål vedrørende radiologisk krigsførelse og blev medlem af Forsvarets Forskningsråd og af Sundhedsstyrelsens Radioaktivitetsudvalg. Ligeledes har han som Sundhedsstyrelsens konsulent i spørgsmål vedrørende radioaktivitetsloven og som medlem af bestyrelsen for Isotopcentralen under Akademiet for de tekniske Videnskaber haft lejlighed til at udvide sine erfaringer til også at omfatte anvendelsen af atomforskningens resultater.

I tiden fra 1938–1953 har dr. Koch været ansat som lærer ved Søofficersskolen og har derved holdt forbindelsen med den elementære fysik vedlige.

Dr. Kochs store erfaring og indsigt i atomfysikkens metoder og resultater og hans omfattende videnskabelige publikationer viser ham som en original og moden forsker. Hans indsats og hans erfaringer som eksperimentelt arbejdende fysiker er begrænset til atomkernernes fysik, men inden for dette felt har han opnået værdifulde resultater og samtidigt bidraget til fremme af anden videnskabelig aktivitet herhjemme og i udlandet. Under hensyntagen hertil mener vi, at han må betragtes som fuldt ud kvalificeret til at overtage den ledige stilling som professor i fysik og bestyrer for Universitetets biofysiske Laboratorium.

Amanuensis, mag. sc. J. Koefoed er født den 4. januar 1920. I 1944 tog han magisterkonferens med kemi og teoretisk fysik som hovedfag. Samme år blev han som honorarlønnet videnskabelig assistent knyttet til Universitetets fysisk-kemiske Institut, hvor han i 1950 blev ansat som amanuensis II og i 1953 som amanuensis I.

Bortset fra en studierejse i 1946–47 til England har magister Koefoed virket i 14 år ved Fysisk-kemisk Institut, hvor han ved siden af et betydeligt undervisningsarbejde har udfoldet en omfattende og vidt forgrenet videnskabelig virksomhed, hvis første begyndelse var besvarelsen af Universitetets prisopgave i kemi. (»Det er i de sidste decennier blevet almindeligt i kemiske konstitutionsformler foruden de sædvanlige valensstreger at anbringe plustegn og minustegn for at symbolisere ladningsforskydninger inden for molekylet. Denne symbolik anvendes imidlertid på to væsentlig forskellige måder: Den første består i, at man i den iøvrigt uændrede konstitutionsformel over atomsymbolerne anbringer afvekslende plustegn og minustegn, blandt andet for at symbolisere den såkaldte alternerende polaritet. Den anden måde består ligeledes i, at man over atomsymbolerne anbringer plus- og minustegn, men således at antallet af valensstreger mellem de enkelte atomer ændres efter bestemte regler, idet antallet af valenser, der udgår fra et atom, forøges med een for hvert plustegn, der anbringes over atomsymbolet og formindskes med een for hvert minustegn, der anbringes.

Man ønsker nu en på litteraturstudier og kvantemekaniske teorier baseret fremstilling af denne symboliks historie og dens fysiske indhold og betydning for



kemien. Desuden, hvis det skønnes ønskeligt, en vurdering af, hvorvidt den nævnte symbolik i den ene eller begge afarter overhovedet er formålstjenlig», som blev belønnet med Universitetets guldmedaille i 1945.

Den forskning, magister Koefoed har udført og deltaget i, er offentliggjort i 30 afhandlinger og artikler, hvoraf 9 er skrevet i samarbejde med andre forfattere og ca. tredjedelen er oversigtsarbejder og populær-videnskabelige eller refererende artikler. Den største og vægtigste del af hans arbejder, som er af såvel eksperimentel som teoretisk art, angår fysisk-kemiske problemer og spænder fra termodynamikkens principper og irreversible processer til mere fysisk betonedede emner, hvor han beskæftiger sig med molekylstruktur og ionisation i gitterfelter. I de senere år er magister Koefoeds interesse blevet rettet imod fysisk-kemiske problemer, som har nær forbindelse med biologiske fænomener. Han har således i samarbejde med C. E. Jensen og T. Vilstrup påvist flyde- og elasticitetspotentialer i polyelektrolytopløsninger og på grundlag heraf fremsat en ny teori for det indre øres funktion. Denne teori indeholder højst interessante enkeltheder, men det er endnu for tidligt at udtale sig om teoriens værdi, da det nødvendige eksperimentelle materiale endnu ikke foreligger.

Magister Koefoed har ved sit eksperimentelle arbejde erhvervet sig et omfattende kendskab til de fysiske apparater, som anvendes ved fysisk-kemiske og i de sidste år til en vis grad også biologisk-fysiske undersøgelser. Han gør indtryk af at have betydelig viden, specielt hvad angår grænseområderne mellem fysik og kemi, og at være i besiddelse af skabende fantasi og evne til skarpsindig kritik. Hans fremstillingsform er klar og levende, og han har vist sig i stand til at gøre vanskeligt tilgængelige emner anskuelige. Man kan dog ved en vurdering af hans produktion ikke komme uden om et indtryk af, at han i nogen grad har spredt kræfterne over for mange emner.

Den alsidige viden og mangeårige erfaring, som magister Koefoed har opnået navnlig inden for faget fysisk kemi, peger på, at han ville være kvalificeret til at beklæde en lærestol og lede videnskabelig forskning inden for dette fag; imidlertid mener vi, at hans videnskabelige produktion og hele virksomhed næppe indeholder vidnesbyrd om, at han er i besiddelse af tilstrækkelig almen fysisk viden og erfaring til at overtage det ledige professorat i fysik.

Amanuensis, dr. phil. Hilde Levi er født den 9. maj 1909 i Frankfurt og afsluttede efter at have studeret ved universiteterne i München og Berlin i 1934 sin uddannelse med fysik som hovedfag med erhvervelsen af den filosofiske doktorgrad på basis af tre afhandlinger udgivet sammen med H. Beutler og en dissertation, som omhandlede alkalihalogen dampenes spektre.

Fra 1934 til 1946 var dr. Levi knyttet til Universitetets institut for teoretisk Fysik, idet hun dog i begyndelsen af besættelsestiden havde midlertidig arbejdsplads på Carlsberg Laboratoriet og i resten af denne tid opholdt sig som flygtning i Stockholm og arbejdede ved Wenner-Gren Institutet.

På Institutet for teoretisk Fysik arbejdede dr. Levi først som assistent hos professor James Franck og udgav sammen med denne to afhandlinger om fluorescensfænomener i forbindelse med fotosyntese. Af afgørende betydning for dr. Levis fremtidige virksomhed blev det, at hun herefter i en årrække virkede som assistent hos professor G. de Hevesy, som på den tid begyndte sine skelsættende biologiske indikatorforsøg med kunstigt radioaktive stoffer. Da andre grupper af fysikere ved Institutet på samme tidspunkt arbejdede energisk og resultatrigt med udviklingen af Geiger-Müller tællere og forstærkere, blev dr. Levi et meget nyttigt medlem mellem de fysiske fremskridt og disses anvendelse som biologisk værktøj (isotopteknik). Som deltager i den af professor Hevesy ledede



gruppe har dr. Levi været medudgiver af syv afhandlinger, hvoraf nogle beskriver fremstilling og måling af et betydeligt antal kunstigt radioaktive og i mange tilfælde kemisk nær beslægtede grundstoffer, medens andre gør rede for resultatrige biologiske undersøgelser udført ved hjælp af radioaktivt fosfor. Tillige har hun selv udsendt to afhandlinger, hvoraf den ene var en kontrolundersøgelse af radioaktivt svovl og den anden gav en beskrivelse af tekniske arrangementer i forbindelse med Geiger-Müller tælleres tilpasning til benyttelse i biologisk forskning.

Under sit ophold ved Wenner-Gren Institut fik dr. Levi lejlighed til at videreføre Hevesy's smukke undersøgelser over røde blodlegemers permeabilitet for ioner, og resultaterne af hendes forsøg er offentliggjort i to artikler.

Efter krigens afslutning blev dr. Levi knyttet til Zoofysiologisk Laboratorium, hvor hun fik ansættelse som amanuensis II i 1952 og amanuensis I i 1954. Hendes særlige opgave her var at være behjælpelig med anvendelsen af isotopteknikken i den biologiske forskning.

Dr. Levi deltog i de første år i undersøgelser over ionudveksling gennem animalsk hud og organiske hinder og har sammen med professor H. H. Ussing og i nogle tilfælde tillige med andre af dennes medarbejdere udgivet seks afhandlinger, som kaster lys over de forhold, som bestemmer forskelligartede ioners passage gennem levende membraner.

Ved en række studieophold i Amerika har dr. Levi uddannet sig i nye metoder inden for isotopteknikken, som har betydning for biologiske og arkæologiske problemer. Således har hun hos professor Libby i Chicago fået grundigt kendskab til den såkaldte »dateringsmetode«, som tillader bestemmelse af kulstofholdige præparaters geologiske alder, og hos dr. G. A. Boyd i Rochester uddannet sig i den såkaldte »autoradiografiske teknik«, hvor man ved hjælp af fotografiske emulsioner kan undersøge radioaktive isotopers fordeling i biologiske præparater. På grundlag af disse erfaringer har dr. Levi iværksat lignende undersøgelser herhjemme, bl.a. har hun med assistance af en af dr. Libby's tidligere medarbejdere opbygget apparatur for aldersbestemmelser og har siden 1951 ledet forskningsbestrebelse, som har relation til arkæologiske problemer. I fjorten afhandlinger, hvoraf størstedelen er udgivet i fællesskab med andre forskere (og tre er under trykning), har dr. Levi gjort rede for de nye metoders indførelse og anvendelse samt for forbedringer, som tager sigte på mere hensigtsmæssig benyttelse med henblik på kvantitative målinger.

Endvidere har dr. Levi først i samarbejde med cand. mag. K. Zerahn udarbejdet og afholdt og efter cand. mag. Zerahns flytning til Århus videreført et af biologer, læger og ingeniører stærkt besøgt kursus i isotopteknik, som har haft og stadig har betydning for metodernes indførelse og brug i den medicinske, biologiske og tekniske forskning. Dr. Levis betydelige kendskab til de radioaktive stoffers stråling og egenskaber har også fundet anden praktisk anvendelse, idet hun siden 1952 har været medlem af Sundhedsstyrelsens Radioaktivitetsudvalg og tillige virker som konsulent for Sundhedsstyrelsen i spørgsmål vedrørende strålebeskyttelse og anvendelsen af radioaktive isotoper.

Den lange række af publikationer viser dr. Levi som en energisk og initiativrig forsker, der har erhvervet sig en stor erfaring og viden inden for vigtige sider af den anvendte atomfysik. Imidlertid fremgår det, at størstedelen er udført sammen med erfarne videnskabsmænd, hvorfor det er vanskeligt at vurdere hendes egen indsats. Hendes virksomhed har været værdifuld og gavnlig for andre forskere, for hvem isotopteknikken har åbnet nye muligheder, og de udsendte publikationer vidner om, at hun har evner til at sætte sig ind i nye metoder og til at foranledige, at disse tages i brug herhjemme. Man får dog samtidigt et indtryk af, at kræfterne herved er spredt noget, og savner i nogen grad dokumen-



tation for original og selvstændig stillingtagen til de problemer, hun har været i berøring med.

Under hensyntagen til den ovenstående bedømmelse mener vi at måtte have betænkeligheder ved at erklære dr. Levi for kvalificeret til at beklæde det ledige professorat i fysik.

Amanuensis, cand. mag. P. Rønne-Nielsen er født den 8. oktober 1907. I 1930 tog han skoleembedseksamen med fysik som hovedfag og tilbragte derefter et år som assistent ved Magnetisk Observatorium i Godhavn. I de følgende år var han knyttet til Universitetets biofysiske Laboratorium og besvarede, mens han arbejdede her, Universitetets prisopgave i fysik (Küstners filterdifferensmetode (Z.f.P. 70, 324, 1931) ønskes anvendt til målinger af udbyttet af sekundær røntgenstråling (fluorescens-stråling) fra forskellige stoffer), som blev belønnet med Universitetets guldmedaille i 1933. Fra 1933-1936 havde han ansættelse som afdelingsmeteorolog og fra 1937-1940 som røntgentekniker hos firmaet Agfa. I 1940 vendte han tilbage til Biofysisk Laboratorium og havde fra dette tidspunkt at regne og indtil 1955 tillige engagement som fysiker ved Rigshospitalet. I 1944 blev han ansat som honorarlønnet assistent ved Biofysisk Laboratorium, hvor han blev amanuensis II i 1949 og amanuensis I i 1953.

På Biofysisk Laboratorium har cand. mag. Rønne-Nielsen ved siden af sin deltagelse i undervisningen af de medicinske studerende været beskæftiget med opgaver, som overvejende har været af teknisk og praktisk art. Han har ydet en meget værdifuld indsats med hensyn til standardiseringen af røntgendosismålinger på de danske hospitaler og har indlagt sig betydelig fortjeneste ved at udarbejde dosimetre, hvis måleområde tillader at registrere også de meget store stråleintensiteter, som de moderne røntgenapparater er i stand til at yde. Endvidere har han i lighed med tilsvarende bestræbelser i andre lande konstrueret robuste og let anvendelige røntgenmåleapparater, som har vist sig at være af betydelig værdi for den daglige kontrol af røntgenapparaternes stråleintensiteter.

Efter i mange år at have assisteret professor H. M. Hansen, der som fysisk konsulent for Sundhedsstyrelsen førte tilsyn med landets røntgenafdelinger, har cand. mag. Rønne-Nielsen overtaget dette hverv først som vikar siden 1948 og fra 1956 som efterfølger. I forbindelse med disse opgaver har han tillige udarbejdet små røntgendosimetre med så stor følsomhed, at de kan benyttes til måling af den stråling, personalet på røntgenafdelinger er udsat for, og derved sikre dette mod skadelig påvirkning.

Gennem sin virksomhed for Sundhedsstyrelsen og ved rådgivende virksomhed på Biofysisk Laboratorium har cand. mag. Rønne-Nielsen udviklet sig til ekspert i fysiske og tekniske spørgsmål vedrørende røntgenstråling og har som sådan afholdt forelæsninger for medicinske studerende og for speciallæger om det fysiske grundlag for brugen af røntgenstråler. Tillige har han i de senere år af professor H. M. Hansens rektortid holdt forelæsninger for de medicinske studerende i elementær fysik og varetager, medens professoratet er ledigt, fremdeles denne opgave.

Amanuensis, cand. mag. Rønne-Nielsen må anses for at være en erfaren og kyndig fysiker, der ved siden af sit store undervisningsarbejde har været i stand til at yde en for samfundet højst værdifuld indsats inden for sit arbejdsområde. Der foreligger imidlertid ingen egentlige videnskabelige publikationer fra hans hånd, hvilket vanskeliggør vurderingen af hans videnskabelige kvalifikationer, hvorfor man må nære betænkeligheder ved at erklære ham for kvalificeret til det ledige professorat.



Amanuensis, dr. med. Ove Sten-Knudsen er født den 14. marts 1919. I 1945 tog han lægevidenskabelig embedseksamen, og han har allerede som student vist aktiv interesse for videnskabeligt arbejde. I 1943 har han således på Universitetets gymnastikteoretiske laboratorium beskæftiget sig med metoder til bestemmelse af hjertets minutvolumen. I 1946 blev Sten-Knudsen ansat som honorarlonnet videnskabelig assistent ved Universitetets neurofysiologiske Institut, hvor han blev amanuensis II i 1952 og amanuensis I i 1955. Sten-Knudsen har i de første år særlig beskæftiget sig med en analyse af muskelfiberens mekaniske egenskaber som udtryk for de finstrukturelle ændringer, der kendetegner muskelens kontraktion. Han har offentliggjort fire mindre arbejder om dette emne, der giver en værdifuld analyse af muskelfiberens mekaniske anisotropi, og hvori der især behandles de mekaniske ændringer, der optræder i kontraktionens initialfase. I hans doktorafhandling, »Torsional Elasticity of Isolated Cross Striated Muscle Fibres«, der udkom i 1953, har Sten-Knudsen vist store evner til at udvikle og kritisk vurdere metoder, der krævede et indgående kendskab til forskellige grene af den experimentelle fysik. Ved bearbejdelsen af forsøgsmaterialet har han tillige vist, at han er fuldt fortrolig med anvendelsen af det nødvendige matematiske apparat. I samme tidsrum berørtes et andet vigtigt problemområde inden for biofysikken i et arbejde, hvor han undersøgte de elektriske potentialer, der ledsager nervens aktivitet under indflydelse af ionkoncentrationen i vædsken, der omgiver en isoleret nervefiber.

Fra slutningen af 1952 har Sten-Knudsen i atten måneder som Rockefellerstipendiat arbejdet dels på det biofysiske institut ved Johns Hopkins University i Baltimore, U.S.A., dels på det biofysiske laboratorium ved University College, London. Under sit ophold i Amerika har han beskæftiget sig med problemer inden for den fysiologiske optik, og ved udarbejdelsen af den til disse undersøgelser nødvendige metodik har Sten-Knudsen gjort sig fortrolig med elektronisk teknik. Resultatet af disse undersøgelser foreligger dog foreløbig kun offentliggjort i summarisk form. Siden 1954 har Sten-Knudsen beskæftiget sig med problemer, der vedrører muskelfibrenes excitationsmekanisme og dens relation til muskelens produktion af mekanisk energi. Han begyndte at beskæftige sig med dette problem under sit ophold ved University College og har herfra offentliggjort et arbejde, der har bidraget til at klarlægge en væsentlig side af dette problem.

Dr. Sten-Knudsen har siden januar 1956 været konsulent i medicinsk fysik ved Rigshospitalet og har derved kunnet holde sig à jour med de aktuelle problemer inden for biofysikken, der er af særlig betydning for lægevidenskaben. Han har dog ikke haft lejlighed til at undervise i den elementære fysik, og hans erfaringer inden for fysikken begrænser sig til dennes anvendelse på biologiske problemer.

Siden 1946 har Sten-Knudsen haft mulighed for helt at koncentrere sig om det videnskabelige arbejde. Han har vist sig som en grundig og kritisk forsker, der har en, omend ikke stor, så dog særdeles lodig videnskabelig produktion. Han vælger sine problemer ud fra biologisk-fysisk tankegang, anvender fysiske metoder på studiet af biologisk funktion og organisation og benytter fysisk terminologi i beskrivelsen af sine forsøgsresultater. Dersom det havde drejet sig om et professorat i biofysik, ville han være højt kvalificeret; dog mener vi, at han næppe kan komme i betragtning ved besættelsen af det ledige professorat i fysik.

Dr. med. J. E. Thygesen, der er født den 17. december 1906 og i januar 1933 tog lægevidenskabelig embedseksamen, har foruden en almen klinisk hospitalsuddannelse på godt 2 år en særdeles fyldig og varieret, mangeårig klinisk radio-



logisk hospitalsuddannelse på forskellige radiologiske afdelinger, har været 1. reservelæge i henved  $5\frac{1}{2}$  år, har anerkendelse som speciallæge såvel i »røntgen-diagnostik og strålebehandling« som i »klinisk kemi og laboratorieteknik«; efter i  $1\frac{1}{2}$  år at have været reservelæge ved Radiumstationen i København har han i 3 år været knyttet til denne institution som »videnskabeligt arbejdende reservelæge« og har derefter fra februar 1954 til juni 1956 været leder af Finseninstitutets og Radiumstationens radiobiologiske laboratorium.

Jævnside med sin lægevidenskabelige uddannelse har dr. Thygesen arbejdet på en række videnskabelige institutter og laboratorier; han har været aktiv ved oprettelsen af isotopkurser for ingeniører og læger og har udført radiobiologiske undersøgelser for forsvaret.

Dr. Thygesens omfattende, videnskabelige produktion spænder over emner fra fagene fysik, kemi, biokemi, radiobiologi og biofysik.

Hans videnskabelige arbejder med fysiske emner eller relation hertil omfatter et større teoretisk arbejde angående luftabsorptionsmetoder til bestemmelse af hjertets minutvolumen, »The Mechanism of Blood Sedimentation« (1942), en omfattende og vægtig disputatsafhandling om blodsænkning og i tilslutning hertil to større meddelelser i Videnskabernes Selskab samt endelig et mindre klinisk arbejde over målinger af bioelektriske potentialer hos cancerpatienter. De førstnævnte arbejder giver, ligesom flere af de senere nævnte, udtryk for, at dr. Thygesen er i besiddelse af en betydelig matematisk og fysisk viden og i stand til at anvende den på biologiske og medicinske problemer. Disputatsafhandlingen kan karakteriseres som et særdeles værdifuldt eksperimentelt-teoretisk originalarbejde, der inden for sit område har bragt nye positive bidrag, og som klart viser forfatterens beherskelse af det matematiske apparat.

De kemiske arbejder omfatter foruden en rent kemisk afhandling om »Selvkompleksdannelse af borsyre« en række mindre arbejder i samarbejde med A. Tovborg Jensen om kemiske og røntgenografiske undersøgelser af urinvejskonkrementer og biologiske kalkaflejringer, samt to større beslægtede biokemiske arbejder (i samarbejde med A. Johansen), det første angående dilatometrisk måling af peptidase i menneskeserum og -hæmolysat, det andet angående virkningen af ACTH på peptidaseaktiviteten i serum.

Dr. Thygesens række af en halv snes radiobiologiske og biofysiske arbejder fra de senere år er hovedsagelig af teoretisk-spekulativ eller refererende oversigtskarakter; et enkelt mindre arbejde (i samarbejde med andre) er af klinisk eksperimentel karakter: »Behandling af leukæmi med radioaktivt natrium«.

Dr. Thygesens videnskabelige arbejder er af betydeligt omfang, rigt varieret og behandler emner fra grænseområderne mellem fysik, biofysik, kemi, radiobiologi og radiologi. Hans omfattende videnskabelige produktion giver sammen med hans lægevidenskabelige uddannelse og kvalifikationer udtryk for en usædvanlig alsidighed inden for biologiske og medicinske grænseområder og en – for en læge – betydelig fysisk, kemisk og matematisk viden, men kan dog efter vor mening ikke kvalificere ham til et professorat i fysik.

Ved bedømmelsen af, hvem der bør komme i betragtning ved embedets besættelse har vi, uden at underkende, at flere af ansøgerne har ydet fremragende arbejde inden for deres specielle fagområde, taget hensyn til de forud for bedømmelserne angivne synspunkter angående de med professoratet forbundne pligter og opgaver og føres derved til at udpege tre af ansøgerne, dr. techn. Buchmann-Olsen, cand. mag. T. Carlsen og dr. phil. J. Koch, som de, der kan komme i betragtning ved besættelsen. En sammenligning mellem disse tre ansøgere viser, at dr. Koch er begge de andre klart overlegen. Hans erfaringer og hele virksom-



hed som fysiker, hans omfattende videnskabelige produktion samt hans evner til at fremme videnskabelig aktivitet ved samarbejde og ved at oplære unge danske og udenlandske videnskabsmænd i brugen af apparater og metoder, til hvis udvikling han selv har ydet så afgørende bidrag, viser at han må have udmærkede betingelser for at kunne lede et videnskabeligt universitetsinstitut.

Ud fra disse betragtninger skal udvalget indstille, at det omhandlede professorat besættes med dr. phil. J. Koch.«

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke mag. scient. Jørgen Koefoed og dr. phil. Hilde Levi fremsatte bemærkninger.

Efter at fakultetet i møde den 28. maj og Konsistorium i møde den 19. juni 1957 havde sluttet sig til indstillingen, blev den under 24. juni 1957 indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 12. juli 1957 afdelingsleder, dr. phil. Jørgen Koch udnævnt til professor i fysik ved Københavns universitet fra 1. juli 1957 at regne.

17. *Professor, dr. phil. Johannes Boye Petersens afgang og amanuensis, dr. phil. Morten Langes udnævnelse til professor i botanik*

(j. nr. 536/56).

Under 2. november 1956 blev der meddelt professor, dr. phil. Johannes Boye Petersen afsked på grund af alder i nåde og med pension fra stillingen som professor i botanik ved Københavns universitet fra den 31. august 1957 at regne.

Efter at embedet var blevet opslået ledigt som et professorat i botanik med thallophyter som fagområde, blev under 26. november 1956 de indkomne 8 ansøgninger, nemlig fra adjunkt, dr. phil. Anders Munk, docent, fil. dr. Gunnar Degelius, mag. scient. Søren Lund, lektor, dr. phil. Paul Gelting, amanuensis, dr. phil. Morten Lange, amanuensis, cand. mag. Tyge Ahrengot Christensen, cand. mag. Mogens Skytte Christiansen og dr. phil. Aage Thorsen Skovsted, tilstillet universitetet til erklæring.

Til bedømmelse af de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg, bestående af professorerne, dr. phil. Johs. Boye Petersen, dr. phil. T. W. Böcher, dr. phil. Th. Sørensen, dr. phil. Øjvind Winge og fil. dr. J. A. Nannfeldt, Uppsala. Dette udvalg afgav under 15. juli 1957 følgende indstilling:

»Tyge Ahrengot Christensen er født 1918, skoleembedseksamen i naturhistorie og geografi 1947. 1947–53 naturvidenskabelig sekretær for Danmarks naturfredningsforening, 1947–50 assistent ved undervisningen i mikrobiologi og mikroskopi ved den polytekniske læreanstalt. 1950 assistent ved universitetets plante-anatomiske laboratorium, 1954 amanuensis sammesteds. Har ledet såvel elementære som videregående kurser i marin biologi.

Cand. mag. Tyge Christensen har indleveret 21 trykte arbejder, og 4 i manuskript. Hans publikationer spænder over meget forskellige emner, men hans ho-



vedinteresse har været slægten *Vaucheria*, hvorom han har skrevet 4 afhandlinger, som må betragtes som forarbejder til en fremtidig fuldstændig behandling af denne vanskelige slægt. Han har opstillet og nøje beskrevet 3 nye arter, givet nye findesteder for en lang række arter både fra Danmark, England, Schweiz, Tyskland og Sverige. Under omtalen af de enkelte arter gives talrige systematiske, nomenklatoriske og økologiske oplysninger. Angående marine alger foreligger 6 mindre afhandlinger; to omhandler nye fund, dels fra Danmark, dels fra Irland. 4 er detailundersøgelser af forskellige arter, således *Griffithsia devoniensis* hos hvilken han påviser dannelsen af sekundære poreforbindelser. Af *Chlorosaccus* har man hidtil regnet med 2 arter; ansøgeren har fundet en form af denne sjældne slægt, som står intermediært mellem de to arter, hvoraf han slutter, at der faktisk kun findes een art. Nævnes må en afhandling om *Chætomorpha Linum* i fasthæftet form, hvoraf han slutter, at *Chætomorpha Linum* og *C. aerea* er een og samme art, og en om eenrummede sporangier hos *Ascocyclus orbicularis*. Disse sporangier har været kendt i ældre tid; men det var gået i glemmebogen. Her må også nævnes hans udgivelse af det afsluttende hefte af Børgesen: »Some marine algæ from Mauritius.«

Ansøgerens anden hovedinteresse er mosserne, om hvilke der foreligger 4 afhandlinger, af hvilke særlig må fremhæves »Some considerations on the phylogeny of the Bryophyta«, hvori på grundlag af den sidste menneskealders forskninger med hensyn til generationsskiftes opståen og udvikling i planteriget, og ud fra generelle betragtninger over parasitters fylogenetiske stilling, konkluderes, at den såkaldte interkalationshypothese for mossernes nedstamning må definitivt opgives. Herefter opsummerer han, bl.a. ud fra betragtninger over mosrhizoidernes homologiforhold de foreliggende muligheder med hensyn til nedstamning fra former med isomorft generationsskifte.

Endvidere må nævnes hans indsats (sammen med andre forfattere) for udforskningen af nordjyske skrænters vegetation, særlig mosserne.

Cand. mag. Tyge Christensen har også givet sig af med økologiske emner, således de botaniske bidrag til Kaj Berg: »Biological studies on the river Suså«. Han gør heri rede for bevoksningen af højere planter og alger i denne å og dens tillob og giver instruktive tegninger af planternes fordeling. Sammen med anden forfatter omtaler han vandplanterne i Furesø og kommer til det resultat, at man på den højere plantevækst tydeligt kan se virkningen af søens eutrofiering i de senere år. Af en særlig art er en lille undersøgelse af elletræer, der står på »stylder«, hvilket i de fleste tilfælde forklares som resultat af den her i landet anvendte stævningsdrift i forbindelse med afvanding.

Nævnes må endnu hans anmeldelse af Wikén: »Latin för Botanister och Zoologer«, der vidner om hans store indsigt i de gamle sprog.

Cand. mag. Tyge Christensens publikationsliste er ikke meget stor, men spænder over mange forskellige emner og vidner om megen lærdom. Hans arbejde er særdeles omhyggeligt udarbejdede og vidner om megen kritisk sans. Som assistent på laboratoriet har han beskæftiget sig med undervisningen i alle thallophytgrupper og må i det hele anses for en ualmindelig all-round botaniker.

Mogens Skytte Christiansen er født 12. november 1918, skoleembedseksamen i naturhistorie og geografi 1945, videnskabelig assistent ved botanisk museum og ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskoles afdeling for systematisk botanik, 1952 amanuensis II ved botanisk centralbibliotek. Undervisningsassistent ved Danmarks tekniske højskoles laboratorium for mikroskopi og mikrobiologi fra 1943, lektor sammesteds siden 1951. Han har endvidere været lærer i mikrobiologi ved den skandinaviske bryggerhøjskole.



Cand. mag. Skytte Christiansen har indleveret 10 arbejder til bedømmelse. Han er specialist i lichener, og hans væsentlige arbejder er floristiske. Han giver således en fyldig liste over lavfloraen på det fredede areal ved Strandkær på Mols. Heri nævnes adskillige arter, der ikke er fundet tidligere i Danmark. Det samme gælder hans bidrag til Danmarks lavflora I (1947). Heri gives for mange arter oplysninger af systematisk, biologisk og plantegeografisk natur. Desuden findes en liste over litteratur, der indeholder findesteder for laver i Danmark. Ialt 14 for Danmark nye arter nævnes. Ansøgeren har specielt studeret slægten *Verrucaria*, og herom foreløbig publiceret 2 mindre afhandlinger om to nye arter, *Verrucaria danica* og *V. elaverica* fra Sydfrankrig. Disse arters morfologi gennemgås nøje. Hans første lille arbejde »Strandsten-vegetationen på Alholm i Isefjorden« 1944 giver en smuk skildring af plantevæksten på stenene ved stranden, såvel ejendommelige lichener som alger, der her vokser sammen. Sammen med andre forfattere har han bidraget til »Nye fund af blad- og busklichener i Danmark« (1941) og »Slope and dune vegetation of North Jutland«, væsentlig lichenfloristik.

Angående lavparasitter har ansøgeren publiceret en afhandling om »*Nanostictis*, a new genus of scolecosporous discomycetes«. Denne lille discomycet snylter på *Peltigera polydactyla*. Der gøres rede for, hvorved den afviger fra den nærmeststående slægt *Stictis* og i en nøgle klargøres dens stilling til de andre slægter af *Ostropales*. Endvidere *Lichenocnium xanthoriæ* (*Fungi imperfecti*) 1956.

Af mere populær natur er hans »Grundrids ved folkelig Universitetsundervisning nr. 492«, der giver en god oversigt over lavernes naturhistorie, særlig må her fremhæves hans udmærkede beskrivelse og gruppering af danske lichensamfund. Som lektor i mikroskopi og mikrobiologi har ansøgeren besørget en ny og på flere punkter forbedret udgave af Rosenvinges: »Grundtræk af planteanatomien 1954.«

Cand. mag. Skytte Christiansen er en dygtig lichenolog, og han har som lektor i mikroskopi og mikrobiologi og som lærer ved den skandinaviske bryggerhøjskole beskæftiget sig med gær- og skimmelsvampe samt bakterier. Hans produktion er lovende, men hidtil af ringe omfang. Hans publikationer viser imidlertid, at han er en udmærket lichen-florist, og at han har evne til at finde og arbejde med vanskelige grupper af lichener og lavparasitter.

Gunnar Bror Frithiof Degelius er født 1903, filosofie kand. 1927, filosofisk embedseksamen 1929, fil. lic. 1933, fil. dr. 1935. Docent i växtbiologi ved Uppsala universitet 1935. Docent-stipendium 1938–1945, forskerstipendium 1948–1954. Har som stipendiat holdt forelæsninger over lavernes systematik og biologi, samt gjort tjeneste ved de botaniske museer i Uppsala og Stockholm. Ordinarie intendent ved den botaniske have og museum i Göteborg 1955. Har foretaget talrige rejser i alle dele af Sverige samt i mange europæiske lande, Nordamerika og Nordafrika. På disse rejser har han været en meget flittig samler, særligt af lichener, men også af andre planter.

Dr. Degelius har skrevet 96 større og mindre afhandlinger. Af disse omhandler 16 froplanter, 5 fund af svampe, medens resten omhandler lichener.

Disputatsen fra 1935 er et voluminøst værk, som behandler det oceaniske element af busk- og bladlaver. På basis af »prikkort« over de enkelte arters udbredelse i Skandinavien og det øvrige Europa opstilles en række udbredningstyper, som sammenlignes med *Fanerogamer* og mosser med lignende udbredningstype. Det påvises, at den ukønnede formering ved amphigene diasporer må anses for at være af den største betydning for lavarternes store geografiske udbredelse, og



heraf sluttet, at det afgørende for deres udbredelse ikke er deres større eller mindre spredningsevne. Herefter undersøges de klimatiske faktorerers virkning, dels de makroklimatiske, dels de mikroklimatiske, og konklusionen heraf bliver, at det navnlig er fugtighedsforholdene, særlig regnmængden, der er bestemmende for de oceaniske arters udbredelsesforhold, både geografisk og på den enkelte standplads. Disputatsen er et vægtigt bidrag til kundskaben om lavers plantegeografi og økologi. Hans andet hovedværk er »The lichen genus *Collema* in Europa«, en indgående monografi af slægten. Heri behandles dens morfologi, taxonomi og økologi overordentlig grundigt. 4 nye arter opstilles og der gives for de enkelte arter omhyggelige oplysninger om synonymik, en latinsk diagnose og nøje beskrivelse, variabilitet, taxonomiske bemærkninger, nomenclatoriske bemærkninger, geografisk udbredelse og økologiske forhold. Et supplement til dette arbejde er 2 afhandlinger: »Studies in the lichen family Collemataceae I og II,« hvoraf navnlig det sidste giver værdifulde oplysninger om Collemaarterne i Grækenland, et ellers meget lidt udforsket område, hvad lichener angår.

Der foreligger fra dr. Degelius's hånd en lang række mindre afhandlinger væsentlig af floristisk indhold, de fleste som resultater af hans talrige rejser, således fra Sveriges forskellige egne, Norge, Danmark, mange europæiske lande, Nordamerika, Alaska, Aleuterne, Cuba. Disse arbejder indeholder ikke blot navnelister over arter fra de forskellige områder med nye lokaliteter for dem, bl.a. talrige for Sverige nye arter, men der gives ofte systematiske, økologiske og plantegeografiske oplysninger; fremhæves må det større arbejde: »Die Flechten von Norra Skaftön«. Her findes en ret indgående skildring af lichensamfundene på øen (oplyst ved talrige tabeller) foruden en fortegnelse over de fundne arter med angivelse af deres standplads.

Konkurrenceforhold mellem lichenerne behandles i 2 afhandlinger: »Studien über die Konkurrenzverhältnisse der Laubflechten auf nacktem Fels« (1940) og: »Varglaven på Brunflo kyrkogård, Jämtland« (1946). I den første afhandling omtales en lang række bladlaver og deres kraft til at fortrænge andre arter, i den anden undersøges Varglavens (*Letharia vulgaris*) chancer for at klare sig mellem skorpe- og bladlaver.

Angående alger har ansøgeren ikke skrevet meget. Værd er dog at notere afhandlingen fra 1945 om »Lichenisierte Hormocysten, ein neuer Diasporentypus der Flechten«, hvori der gøres rede for en særlig type af diasporer hos en Collemacé, bestående af »hormocyster« af en *Nostoc*, der dannes i særlige grenender, hos *Lempholemma cladodes* og frigøres sammen med hyfer af lichensvampen.

I *Collema*-monografien omtales dyrkning af *Nostoc*-former fra Collemaarter og *Peltigera*; men der nås dog ikke til nogen sikker identifikation af de fundne *Nostoc*-former med fritlevende *Nostoc*-arter.

Angående svampe har dr. Degelius publiceret 5 mindre afhandlinger om fund af sjældnere arter.

Dr. Gunnar Degelius er en fremragende lichennolog. Han har på sine talrige rejser været en meget flittig samler og har også nået at bearbejde en meget væsentlig del af samlingerne. Hans publikationer samler sig især om to store afhandlinger: Disputatsen fra 1935 og *Collema*-monografien fra 1954. Ansøgerens øvrige arbejder kan for en dels vedkommende betragtes som forarbejder til disse eller fortsættelse af dem. Alt i alt må dr. Degelius' indsats i lichenologien vurderes højt. Han har fungeret i mange forskellige videnskabelige stillinger, dels som stipendiat med pligt til at holde forelæsninger over lichener, dels som museumsassistent, og han har i alle disse stillinger fået udmærket »betyg«.

Under hensyn til dr. Degelius' alder, kan man vel næppe vente, at han skal kunne forny sig væsentligt i embedet, der jo omfatter andre grupper end lichener.



Paul Gelting er født 1905, cand. mag. i naturhistorie og geografi 1931, dr. phil. 1937, adjunkt ved Falkonergårdens gymnasium 1943, 1943–46 universitetsadjunkt, 1946–1954 leder af den arktiske station i Godhavn; 1956 lektor ved Aurehøj gymnasium.

Dr. Paul Gelting har indleveret 18 arbejder samt et manuskript. Af disse vedrører de 7 væsentlig karplanter, de 10 lichener, disputatsen (1937) om rypernes ernæringsbiologi indeholder værdifulde botaniske og plantefysiologiske bidrag. Det kan bemærkes, at han besidder meget omfattende endnu ikke bearbejdede indsamlinger af lichener fra Grønland.

Ansøgerens største arbejde er »Studies on the vascular plants of East Greenland between Franz Josephs fjord and Dove Bay (Lat. 73 15'–76 20' N).« Foruden en liste over de fundne arter med udførlig omtale af hver enkelt forekomst og biologi og ofte med kort over deres almene udbredelse er der et almindeligt afsnit, hvori behandles de klimatiske forhold, arternes horizontale og vertikale udbredelse, halophili og epirogenese samt især sandsynligheden for, at floraen har overlevet istiden på ikke nedisede mindre områder. Forfatteren kommer her til det resultat, at højst sandsynligt er mange arter at opfatte som relikter fra før istiden. Dette sansynliggøres ved en række udbredningskort. Endelig omtales floraens stilling med henblik på Raunkiærs livsformer, og det viser sig, at rhizom-geofytter og kamæfytter er de karakteriserende livsformer i det betragtede område. Spørgsmålet om planters overlevelse af istiden i Grønland behandles også i »Die pleistocänen Pflanzenrefugien in Grønland« (1941).

Karplanternes vertikale udbredelse i Nordøstgrønland set i forhold til isfremstød og epirogenese behandles i et foredrag ved det nordiske naturforskersmøde i Helsingfors 1936, hvor han ligeledes kommer til det resultat, at adskillige arter har overlevet istiden på isfri nunatakker.

Dr. Geltings disputats: »Studies on the food of the east Greenland ptarmigan especially in its relation to vegetation and snowcover« (1937) er en smukt gennemført undersøgelse af livsvilkårene for den grønlandske rype og giver forståelse af fuglens vandringer efter årstiderne, afhængige af plantevækstens snedække og udvikling. Det fastslås, hvilke planter der udgør fuglens hovedføde på forskellige årstider og den forskellige måde fuglen udnytter føden (store stykker i vintertiden, små stykker i sommertiden). Det vises videre, at føden i vintertiden er forholdsvis fedtholdig, men i sommertiden mere proteinholdig, samt at livsvilkårene for rypen i Østgrønland meget ligner de tilsvarende i arktisk Nordamerika og Skandinavien.

Angående lichener har dr. Gelting publiceret dels to morfologiske, systematiske og økologiske monografier over specielle arktiske grupper, dels en række mindre arbejder, der væsentlig har floristisk indhold, men som dog også rummer bemærkninger af økologisk og plantegeografisk art. Han skriver, at han har liggende udbredelseskort for flere hundrede arter af karplanter og laver på Bornholm og ligeledes kort over lavernes udbredelse i Danmark (hvoraf 4 publicerede i Naturhistorisk Tidende 1943). Endvidere har han kortlagt lavfloraen i og omkring Storkøbenhavn; men disse kort er endnu ikke publicerede. Nævnes må en ekskursionsberetning i Bot. Tidsskr. Bd. 46, p. 164 og et par afhandlinger af økologisk-plantegeografisk indhold fra Grønland. I »A West Greenland *Dryas integrifolia* – community« gives en udførlig behandling af et arktisk lichen-samfund. Særlig må fremhæves: »The *Rhizocarpon* species with peltate areoles« (1954), der er en indgående beskrivelse af en gruppe af slægten.

I et indleveret manuskript »On *Arctoheppia* Scholanderi Lynge and some species of *Placynthium* and *Psorotrichia*« vises, at *Arctoheppia* Scholanderi er et nomen confusum baseret på sammenblanding af *Placynthium asperellum* med *Psorotrichia ocellata*. I en meget detaljeret redegørelse gøres det klart, at



Lyng har fundet disse to arter voksende mellem hinanden og betragtet dem som een art. Herefter gennemgås alt det materiale, der forefindes af disse og nærstående arter.

Af mere populær natur er ansøgerens skildring af den bornholmske hede (De danske heder I, 1943) og teksten angående lichener i »Vilde planter i Norden« bd. 5 1951.

Dr. Paul Gelting har især arbejdet med arktiske planter og på dette område gjort en stor indsats. Indenfor thallophyterne har han kun arbejdet med lichener. Han har gjort meget store indsamlinger og også arbejdet med dem. Men hans lichenologiske publikationer er ret små. Hans arbejder er prægede af en betydelig bredde. En væsentlig del af hans arbejder falder udenfor det til det søgte embede afsatte fagområde.

Morten Lange er født 1919, cand. mag. med botanik som hovedfag 1945, dr. phil. 1952, assistent ved universitetets planteanatomiske laboratorium 1948-49, universitetsadjunkt 1949-55, siden 1955 amanuensis ved botanisk museum.

Dr. Morten Lange har indleveret 26 afhandlinger og 2 manuskripter. Han har i sin videnskabelige forskning begrænset sig til storsvampe (særligt hatsvampe, bugsvampe og hypogæer), men har beskæftiget sig med disse grupper ud fra forskellige synspunkter, således eksperimentel-systematisk, økologisk, floristisk og plantegeografisk. Desuden har han udgivet en lærebog omfattende hele svampesystemet (lichener inclusive). Af almindeligt floristisk-systematisk indhold har ansøgeren publiceret en række afhandlinger. Hans første afhandling om svampefloraen på brandpletter (1944) giver en fortegnelse over de arter, han har fundet i denne ejendommelige biotop. I en række arbejder har han beriget den danske svampeflora med omkring 30, herfra ikke tidligere kendte arter. En af disse var ny for Europa (nr. 21). I sine forskellige arbejder har han, tildels sammen med andre forfattere, opstillet over 30 for videnskaben nye arter. Disse arter er alle nøje beskrevne, med vægt lagt på mikroskopiske karakterer og med bemærkninger om de taxonomiske forhold. I denne sammenhæng bør også nævnes afhandlingen om nomenklaturen hos *Bovista*, *Calvatia* og *Lycoperdon* (nr. 13) og en kritisk studie over *Lyophyllum* (nr. 16) samt »The phylogenetic position of Agaricales« (i samarbejde med anden forfatter).

For at skaffe større klarhed indenfor visse kritiske artsgrupper har dr. Lange dernæst i kultur studeret specielt kompabilitet, samtidig med at materialets mikroskopiske karakterer blev undersøgt statistisk. Som et indledende arbejde i denne retning foreligger »Two species of *Coprinus* with notes on their cultural characters«, 1948, hvori nyopstilles en homothallisk art. Hans hovedarbejde på dette område er disputatsen 1952 »Species concept in the genus *Coprinus*«, hvori undersøges slægtssektionen *Setulosi*, i hvilken artsafgrænsningen frembyder betydelige vanskeligheder. På grundlag af et stort materiale fra Danmark, flere europæiske lande, U.S.A. og Indien søges problemerne løst ved en kombination af statistisk behandling af forskellige mikroskopiske karakterer og bestemmelse i kulturforsøg af henholdsvis interfertilitet og sterilitetsbarrierer mellem stammer af de hidtil som arter opfattede typer. Et positivt resultat af parring af hyfer fra ensporekulturer tages som udtryk for specifik identitet. Det vistes herved, at sektionen ved hjælp af sterilitetskriteriet kan opdeles i enheder, der falder sammen med eller i visse tilfælde er snævrere end de arter, der kan opstilles ved en vidtgående anvendelse af morfologiske karakterer. Sterilitetsbarrierernes taxonomiske værdi for hatsvampene er dermed yderligere underbygget. Dog bemærkes, at han ikke har benyttet den af Vandendries tidligere angivne metodik.



## Økologi.

I det foreliggende forfatterskab findes rundt om talrige iagttagelser af økologisk art. Men ansøgeren har, især i sine store arbejder »The agarics of Maglemose« og »Macromycetes III« gjort omfattende økologiske studier over storsvampe. Han har udarbejdet et analysesystem, der gør det muligt at udtrykke svampenes andel i vegetationsdækket på den for plantesociologiske undersøgelser iøvrigt sædvanlige måde og samtidig at vise de årlige og sæsonmæssige variationer i svampevegetationens udvikling. Han har således kunnet sammenligne Agaricaceernes forekomst i Maglemose i Grib skov med tilsvarende undersøgelser af skovsamfund på fast bund og for de grønlandske Agaricales gennemført en sammenligning mellem svampeflorets kvantitative forekomst i arktiske og tempererede områder, hvor han kommer til det resultat, at arts- og individtætheden i Grønland ikke står meget tilbage for den i tempererede egne, når man ser bort fra de rigeste svampelokalteter som nåleskov med dække af nedfaldne nåle og mosdække.

I flere afhandlinger beskæftiger ansøgeren sig med plantegeografiske problemer, især vedrørende arktiske og subarktiske områder. Han har i den anledning studeret svampefloraen omkring Abisko (1946), hvori han har angivet alle dengang kendte arters fordeling i de forskellige vegetationsbælter. Ligeledes har han skrevet en liste over hatsvampe fra Island (1949), indeholdende ca. 15 for øen nye arter. Men især har han i 3 afhandlinger (7, 18 og m4 (der nu er trykt)) behandlet storsvampefloraen i Grønland, for en stor del på basis af egne indsamlinger i egnen omkring Søndre Strømfjord og Ivigtut. I disse arbejder er fra Grønland som helhed opført ca. 250 arter af storsvampe. Han har da søgt at sammenligne svampefloraen i Grønland med den i andre arktiske egne og alperne og finder visse hovedlinier for arternes udbredelse, uden at der dog opnås en afgørende inddeling i f. eks. oceaniske og kontinentale arter.

En særstilling indtager dr. Langes undersøgelser over Hypogæer, om hvilke han har skrevet 5 afhandlinger, hvori han omtaler ialt henved 50 arter fra Danmark, af hvilke mange er nye for landet. I andre arbejder omtales og nybeskrives arter fra Sverige, Norge og Mähren.

Endelig må omtales hans lærebog: »Svampe« (Botanik bind II, nr. 1), der giver en fyldig fremstilling af hele svampesystemet inclusive lichenerne udarbejdet efter moderne systematiske og fylogenetiske synspunkter. Bogen er illustreret med 162 figurer, hvoraf mange er originale.

I sine videnskabelige arbejder beskæftiger dr. Lange sig især med storsvampe, på hvilket område han har arbejdet ud fra forskellige synspunkter, taxonomisk, eksperimentel-systematisk, økologisk og plantegeografisk. Især må fremhæves hans arbejder over Grønlands storsvampe og hypogæer. Hans eksperimentel-systematiske arbejder berører principielle spørgsmål indenfor svampesystematikken. Navnlig gennem sin lærebog i svampe har dr. Lange vist, at han er hjemme i hele svampeverdenen.

Søren Lund er født 1905. Magisterkonferens i botanik 1932; han har indleveret en afhandling: »The marine Algæ of East Greenland between lats. 70° and 74° n I og II« til det matematisk-naturvidenskabelige fakultet som disputats, og denne er antaget af fakultetet. Amanuensis I ved Danmarks fiskeri- og havundersøgelser.

Magister Søren Lund har indleveret 26 afhandlinger samt et manuskript. Af afhandlingerne er 2 af mere populær natur, 2 omhandler emner, der ikke har tilknytning til thallophyter. De øvrige større og mindre arbejder er alle resultater af hans studium af havalger. Hans produktion samler sig især om Danmarks og



Grønlands algeflora. Om denne sidste har han skrevet en række afhandlinger, væsentlig af floristisk-systematisk indhold, således »Algerne« fra Godthåb expeditionen 1928 og »Marine algæ from Jørgen Brønlunds fjord« 1951. Disse kan betragtes som forarbejder til hans store afhandling »The marine algæ of east Greenland« part I 1956 (som foreligger i korrektur). Her gives en samlet fortegnelse over de fra Østgrønland kendte havalger, samt om deres forekomst ved Vestgrønland. Der opstilles en ny orden Delamareales og 3 nye slægter, Jonssonia, Kolderupia, Halosacciocolax samt 5 nye arter. Alle omhandlede arter er ledsagede af morfologiske, systematiske og biologiske bemærkninger. Især er den dybde, hvori arterne forekommer bestemt så nøjagtigt som muligt og i mange tilfælde er givet bidrag til kundskaben om de enkelte arters udviklingshistorie. I arbejdets 2. del, der foreligger i manuskript, sammenfattes de mange indsamlinger som omtales i 1. del på en overskuelig måde, hvorved det gøres muligt for læseren at få oversigt over algernes geografiske udbredelse. Her må særlig fremhæves undersøgelserne over den vertikale udbredelse, hvor de forefundne data udvider vort kendskab i betydelig grad. Også for de økologiske forhold gøres der rede, og visse udbredelsestypers fordeling både på langs ad Grønlands kyst og på tværs følgende de store fjordsystemer i Nordøstgrønland og vertikalt belyses i talrige tabeller.

Ansøgerens andet hovedværk er fortsættelsen og fuldendelsen af Rosenvinges: »The marine algæ of Denmark«. Rosenvinge nåede at behandle rødalgerne og nogle af brunalgerne, og Søren Lund har da efter Rosenvinges død fort arbejdet videre efter de samme principper som Rosenvinges og væsentlig på basis af hans materiale. Det er en fyldig, kritisk gennemgang af resten af brunalgerne, deres systematik, morfologi, biologi og forekomst i de danske farvande. Af systematiske arbejder fremhæves hans udredning af to arter af slægten Lithoderma. Om i Danmark nyindvandrede arter har han skrevet flere mindre afhandlinger og en større: »On the genus Codium in Danish Waters«, hvori de to arter nøje beskrives og deres nuværende forekomst og indvandringshistorie omtales. Han har påvist forekomsten af mindst 9 for Danmark hidtil ukendte arter, og flere er fundne af ham selv. Ved et arbejde fra 1936: »On the production of matter and the growth in some benthic plants« har han søgt at finde frem til data for bedømmelsen af algernes stofproduktion og specielt væksten af »Fucusarterne«, dels ved at undersøge algevæksten på nedsatte cementblokke, dels på fyrskibene. Noget samlet resultat synes dog ikke at foreligge, hvilket man vel heller ikke havde kunnet vente, men der gives sikre oplysninger om Fucusarternes årlige tilvækst. I denne sammenhæng kan også nævnes hans redegørelse for tangforekomsterne i de danske farvande og mulighederne for deres udnyttelse, hvor han kommer til det resultat, at en industriel udnyttelse af tangen ved Danmarks kyster næppe vil kunne realiseres med udbytte.

Af mere populær natur er en udmærket oversigt over havets plantevækst i »Fiskeriet i Danmark« 1946.

Magister Søren Lund har i sin forskning næsten udelukkende beskæftiget sig med marine alger, dels fra Danmark, dels fra Grønland og på dette område skrevet vigtige arbejder, der er udarbejdede med megen flid og omhu. Særlig hans deskriptive og morfologiske undersøgelser er af stor værdi.

Anders Munk er født 1922, cand. mag. med botanik som hovedfag 1946, dr. phil. 1953. I en årrække adjunkt ved Th. Langs skoler i Silkeborg, nu adjunkt ved Nørre Gymnasium i København.

Dr. Anders Munk har indleveret 11 trykte afhandlinger, 2 i korrektur og 2 i manuskript.



Hans publikationer handler, bortset fra en liste over Agaricales fra Mols, hvortil der er en medforfatter, udelukkende om Pyrenomyceternes systematik. I »Pyrenomycetes collected in the peninsula Mols, Jutland 1948« anføres eller beskrives ca. 75 arter fra Strandkjær, af hvilke 4 er nye; desuden gives en fyldig diagnose af den af ansøgeren opstillede slægt Larsseniella, der var blevet kort beskrevet allerede i 1946. I »Studies in Danish Pyrenomycetes« 1952 har ansøgeren sammenstillet og kommenteret den afdøde mykolog Poul Larsens noter om danske Pyrenomyceter støttet til dennes herbarium. Det drejer sig om henved 300 arter, af hvilke enkelte er nye med Larsen og Munk som autores. Nogle nye arter, som ansøgeren fandt i Poul Larsens herbarium, men som denne ikke havde været opmærksom på, beskrives i et appendix til ovennævnte afhandling.

Ligeledes har dr. Munk udarbejdet i manuskript en kommenteret liste over færøske kernesvampe, som blev indsamlet af F. H. Møller i 1938. Listen indeholder ialt 38 arter, af hvilke flere er nye.

I disputatsen 1953 »The system of Pyrenomycetes, a contribution to a natural classification of the group Sphæriales sensu Lindau« bygger ansøgeren videre på det af Nannfeldt 1932 opstillede system og på de af denne forfatter antagne fylogenetiske udviklingslinier. På grundlag af indgående morfologiske og anatomiske undersøgelser af talrige slægter af Ascohymeniales og Ascoloculares udvider han ordenen Sphæriales (sensu Nannfeldt) og emenderer henholdsvis nyopstiller en lang række familier, slægter og arter. Derved bliver det muligt at udpege flere fylogenetiske udviklingslinier, særlig hos Ascohymeniales, der afledes fra Plectascales.

I sammenhæng hermed må nævnes dr. Munks lille arbejde »On Metasphaeria coccodes (Karst), Sacc. and other fungi probably related to Massarina Sacc.«, i hvilket han når til at opstille en ny familie Massarinaceæ.

Det store arbejde »Danish Pyrenomycetes« er indsendt i 1. korrektur. Det behandler ca. 135 slægter med tilsammen henved 500 arter – flere taxa er nyopstillede – og tilsigter at tilvejebringe en praktisk anvendelig flora, der tager hensyn til moderne Pyrenomycettaxonomi. I floraen arbejdes udelukkende med morfologisk-anatomiske karakterer. Arbejdet skal forsynes med over 200 figurer. Af disse er nogle kopier efter andre forfatters figurer, men de fleste er originale. Taxonomien indenfor Pyrenomycetes er vanskelig, idet udviklingen har konvergeret fra to væsentlig forskellige sider, Ascohymeniales og Ascoloculares, mod en og samme biologiske type så fuldstændigt, at de nævnte grupper kan være vanskelige at erkende, og det fremhæves, at der ved karakteriseringen af en overordnet taxon må tages hensyn til dens såkaldte variationsmønster, der betegner de forskellige karakterers skiftende kombination hos de underordnede taxa. Flere eksempler på variationsmønstre diskuteres i indledningsafsnittene til de pågældende familier, og det deri indeholdte problem er desuden berørt i ansøgerens foredrag i Paris (nr. 8). Ved omtalen af Pyrenomyceternes økologi (vært-specifik eller ubiquestisk saprofytisme-parasitisme) fremhæves sammenhængen mellem levested og taxon'ets afgrænsning. Bestemmelsesnøglerne til slægter og arter synes meget praktiske.

Dr. phil. Anders Munk er den yngste af ansøgerne; han har så godt som udelukkende arbejdet med pyrenomyceternes systematik, på hvilket område han har gjort en fortrinlig indsats. Han har også vist sig som kender af storsvampe, men dog ikke præsteret noget væsentligt på dette område.

Aage Thorsen Skovsted er født 1903, skoleembedsexamen i naturhistorie og geografi med botanik som hovedfag og Thelephoraceæ som speciale 1927, dr.



phil. 1937. Han har arbejdet ved botanisk museum, 1927-30 assistent ved arveligheds-laboratoriet på Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, 1930-36 ved Empire cotton growing Corporation's research station, Trinidad. Fra 1936 assistent ved Carlsberg laboratoriets fysiologiske afdeling.

Dr. Skovsted har indleveret 23 større og mindre arbejder. Han har især arbejdet med arvelighedsforhold og cytologi vedrørende Malvaceer, specielt slægten *Gossypium*. Herom har han publiceret en række afhandlinger, hvis resultater har medført ret betydelige ændringer i systematikken i familien. Omfanget af slægten *Gossypium* er således betydeligt forøget ved at en række slægter og arter har vist sig ikke at kunne holdes adskilt fra den, der derved har fået en mere naturlig begrænsning. Han har ligeledes fundet en forklaring på slægtskabsforholdet mellem de endemiske arter af bomuld i de fem verdensdele og på oprindelsen af amerikansk bomuld som en amphidiploid mellem arter fra den gamle verden og Amerika. I fortsættelse af arbejderne med *Gossypium* står de videre undersøgelser af Malvaceer med bestemmelser af kromosomtallet i talrige slægter og arter, særlig i *Hibiscus*-gruppen. Meget tyder på, at slægten *Hibiscus* bør opdeles i en række mindre slægter. Nævnes må også hans undersøgelser over *Æsculus*, hvor *Æ. carnea*'s hybride natur påvises cytologisk og hans »Cytological studies in the tribe Saxifrageæ« (1934), hvori findes bestemmelser af kromosomtallet for et meget stort antal arter, især af slægten *Saxifraga*. Han har fundet 16 forskellige kromosomtallet, nemlig liggende mellem  $n=6$  og  $n=33$ . De fundne tal bruges til at forklare de muligheder, der foreligger for krydsninger mellem arter fra samme gruppe indenfor slægten og mellem arter fra forskellige grupper. Ved sammenligning med kromosomtallet fra *Crassulaceæ* kommer han til det resultat, at slægterne *Rodgersia* og *Penthorum* med hensyn til kromosomtallet snarest er overensstemmende med denne familie. Også hans cytologiske studier af tvillingplanter er af interesse.

Indenfor mykologien har dr. Skovsted arbejdet på to emner, mutationer hos gærsvampe og systematiske undersøgelser af *Thelephoraceæ*. I »Naturens verden« 1944 har han givet en oversigt over mutationer fremkaldt af ydre faktorer. I afhandlingen: »Successive mutations in *Nadsonia Richteri*« 1943 gøres rede for det stærkt begrænsede antal af spontane mutanter hos denne art. De isolerede mutanter muterer atter o.s.v., hvilket kaldes successive mutationer. Disse nye typer viste sig konstante bortset fra nye mutationer og aldrig sås en mutation at slå tilbage til den oprindelige form. En af de opståede mutanter er så forskellig fra andre beskrevne *Nadsonia*-arter, at den meget vel kunne opstilles som en ny art. Han tænker sig, at en sådan umådelig evne til mutation vil kunne yde materiale til en »natural selection«. Forsøg, der viser muligheden for eksperimentelt at få en gærsvamp til at danne mutanter vises i afhandlingen »Induced camphor mutations in yeast«. Til forsøgene er brugt en haploid stamme af *Saccharomyces cerevisiæ*, og det viste sig, at behandling af en kultur med kamferopløsning i første omgang frembragte abnorme celler. Disse genvandt dog ved dyrkning deres sædvanlige udseende; men de havde imidlertid fået evne til at mutere, og nogle af mutanterne kunne holde sig konstante gennem flere år. På den anden side har han i »Some instable mutations in yeast« 1956 hos en haploid stamme af *Sacch. cerevisiæ*, påvist at der opstod røde mutanter og mutanter med overfladevækst og andre, der voksede ned i substratet. Denne type viste sig at være reversibel.

Om *Thelephoraceæ* foreligger 3 afhandlinger, en kritisk-systematisk revision af danske *Thelephoraceæ*. Flere nye arter er opstillede og i mange tilfælde er givet bidrag til en bedre systematik indenfor familien. Alle de omtalte arter er nøje beskrevne og vel illustrerede ved tegninger og fotografier.

Dr. Skovsteds indsats indenfor cytologi og genetik er meget betydelig. Hans



mykologiske afhandlinger er resultater af et stort og omhyggeligt arbejde og falder i to grupper omhandlende dels mutationer hos gærsvampe, dels systematik hos Thelephoraceæ.

Udvalget er enigt om at anse alle 8 ansøgere for at være kvalificerede til embedet som professor i botanik med fagområde thallophyter. Ingen af ansøgerne har dog arbejdet videnskabeligt med alle de under området hørende grupper. Således er Skytte Christiansen, Degelius og Gelting lichenologer, Tyge Christensen og Søren Lund algologer og Lange, Munk og Skovsted mycologer. Ingen af ansøgerne har indenfor fagområdet ydet væsentlige arbejder udenfor deres speciale.

Udvalget er enigt om at indstille dr. Morten Lange til embedet, idet man anser ham for den bedst kvalificerede. Som motivering for denne indstilling kan anføres, at dr. Lange i højere grad end de andre ansøgere har arbejdet så resultatrigt med en thallophytgruppe ud fra mange synspunkter. Af særlig betydning er hans undersøgelser på Maglemose, hvor svampefloraen er inddraget i den plantesociologiske forskning. Hans dyrkningsforsøg med *Coprinus* kan forventes at stimulere til fortsatte experimentel-taxonomiske undersøgelser over hatsvampe.

Dr. Morten Langes lærebog vidner om et godt litteraturkendskab og indføling med de aktuelle problemer indenfor svampetaxonomien. Udvalget ønsker iøvrigt at fremhæve, at dr. Lange har udmærkede pædagogiske evner og besidder et usædvanligt blik for svampene i naturen.

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke docent, fil. dr. Gunnar Degelius fremkom med bemærkninger.

Efter at fakultetet i møde den 24. september og Konsistorium i møde den 23. oktober 1957 havde sluttet sig til indstillingen, blev den under 28. oktober 1957 indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 13. november 1957 amanuensis af 2. grad, dr. phil. Morten Lange udnævnt til professor i botanik ved Københavns universitet fra den 1. februar 1958 at regne.

18. *Oprettelse af et ekstraordinært professorat i zoofysiologi for og udnævnelse af dr. phil. Torkel Weis-Fogh til professor*

(j. nr. 240/57).

Under 28. januar 1957 indgav professorerne, dr. phil. Kaj Berg, dr. phil. H. V. Brøndsted, dr. phil. P. Brandt Rehberg, dr. phil. R. Späreck og dr. phil. H. Ussing følgende indstilling:

»Undertegnede indstiller herved til fakultetet, at der på finansloven for 1958/59 oprettes et ekstraordinært professorat i zoofysiologi ved Københavns Universitet for dr. phil. Torkel Weis-Fogh.

Dr. Weis-Fogh, der for tiden opholder sig ved Cambridge Universitet (Zoological Department, Sir James Gray) er en fremragende forsker indenfor den eksperimentelle fysiologi, især insektfysiologi, og har på dette område vundet international anerkendelse.

Dr. Weis-Fogh har en usædvanlig bred uddannelse både som zoolog og som eksperimentel forsker. Allerede i studentertiden som 22-årig blev han i 1944 be-



lønnen med universitetets guldmedaille for besvarelse af følgende prisopgave: »Der ønskes en undersøgelse over mikrofaunaens variationer i kvalitativ og kvantitativ henseende året igennem på en, evt. flere, typer af lokaliteter (plantesamfund) i relation til økologiske faktorer eller visse dominerende arters biologi.« Besvarelsen, der senere er publiceret for væsentlige deles vedkommende i 1948, viser ham allerede i dette tidligere arbejde som en meget moden og selvstændig forsker med usædvanlige evner til at trænge ind i problemerne og til at finde frem til de for opgavens løsning nødvendige tekniske metoder. Senere har han sammen med N. Haarløv udviklet en værdifuld ny metodik til den mikroskopiske undersøgelse af jordbundsprøver. Dr. Weis-Foghs jordbundsøkologiske arbejder viser ikke alene hans meget betydelige forskerbegavelse, men er tillige præget af en ganske usædvanlig alsidighed. Han blev i 1947 magister i Zoologi med speciale i jordbundsøkologi og med mikrobiologi som bifag.

Sit egentlige arbejdsområde valgte han i 1947, da han blev professor Kroghs assistent og eneste medarbejder. Det er os bekendt, at professor Krogh satte stor pris på ham, ikke alene som assistent, men også som selvstændig forsker.

Siden han påbegyndte dette arbejde, har han givet meget værdifulde bidrag til insektfysiologien. Hans selvstændige indsats begyndte med opdagelsen af et nyt sanseorgan hos græshopperne. Det stimuleres ved luftstrømmene og regulerer flugten hos disse dyr. Sammen med professor Krogh påviste han, at græshopperne under flugt benytter fedtstof som hovedenergikilde og ikke, som man hidtil havde antaget, kulhydrater.

Herefter følger omfattende undersøgelser, der beskæftiger sig med insektflugtens mekanik og energetik. Denne undersøgelsesrække er offentliggjort i Royal Society's Skrifter og har fornylig fået en særdeles rosende omtale i »Nature«. Som led i disse undersøgelser har Weis-Fogh i samarbejde med professor Buchthal analyseret flyvemusklernes fysiologi og bl.a. påvist, at disse muskler udmærker sig ved et elastisk serieelement, der væsentlig bidrager til det hurtige kontraktionsforløb, som er påkrævet for flyvningen. Under hans arbejde på Neurofysiologisk Institut har han også gjort sig fortrolig med elektrofysiologisk metodik og påbegyndt en undersøgelse af flyvebevægelsernes nervøse regulation. Alle disse arbejder er præget af en klar og original problemstilling. Måden, hvorpå opgaverne er løst, er i nær slægt med Kroghs arbejdsmåde: anvendelse af simple fysiske principper udarbejdet ved hjælp af en elegant teknik.

Det bør også nævnes, at Weis-Fogh i tiden 1949-1953 selvstændig har ledet og udviklet det videnskabelige arbejde på afdøde professor Kroghs laboratorium i Gentofte. I tiden 1947-1953 var dette arbejde i væsentlig grad finansieret foruden af danske midler (Insulinfondet og Carlsbergfondet) af Anti-Locust Research Center i London. Det er os bekendt, at man allerede dengang har ønsket at knytte Weis-Fogh varigt til denne institution. I tiden 1953-1954 var Weis-Fogh universitetsadjunkt ved Københavns Universitet og har arbejdet på Universitetets Neurofysiologiske Institut. Siden 1954 har han arbejdet ved Department of Zoology i Cambridge først som Fellow of Rockefeller Foundation og siden som Balfour senior research student, hvortil foruden hans personlige gage knyttes midler til finansiering af hans videnskabelige studier, således at han indtager en helt selvstændig stilling. Hans arbejde i denne stilling har bevirket, at man ønsker at knytte ham fast til Cambridge Universitetet.

Det fremgår af denne redegørelse, at Weis-Fogh er en usædvanlig forskerbegavelse, som vi mener bør bevares for Københavns Universitet.

Han har desuden vist evner til at danne skole, hvilket bl.a. har givet sig udslag i en doktorafhandling, der fornylig blev forsvaret ved Københavns Universitet (dr. phil. Martin Jensen, om insektflugtens mekanik).

Det tilføjes, at Rockefeller Foundation er interesseret i fortsat at støtte dr.



Weis-Foghs arbejde og har givet tilsagn om at give væsentlige bidrag til hans videnskabelige arbejde, når muligheder for dets gennemførelse kan skaffes ved Københavns Universitet.»

På finansloven for 1958–59, jfr. folketingstidende for 1957–58, tillæg D, sp. 2873–74, blev der i overensstemmelse hermed oprettet et ekstraordinært professorat i zoofysiologi for dr. phil. Torkel Weis-Fogh.

Herefter blev ved kgl. resolution af 4. juni 1958 dr. phil. Torkel Weis-Fogh udnævnt til ekstraordinær professor i zoofysiologi ved Københavns universitet fra 1. september 1958 at regne.

19. *Professor, dr. phil. Bengt Strömgrens afgang og docent, fil. dr. Anders Reiz' konstitution som professor i astronomi*

(j. nr. 508/57).

Under 21. september 1957 blev der meddelt professor, dr. phil. Bengt Strömgren afsked efter ansøgning fra stillingen som professor i astronomi ved Københavns universitet fra den 31. august 1957 at regne.

Efter at det således ledigtblevne embede var blevet opslået ledigt, blev under 8. januar 1958 de 3 indkomne ansøgninger, nemlig fra amanuensis, dr. phil. Peter Naur, docent, fil. dr. Anders Reiz, Lund, og fil. dr. Niels Wieth-Knudsen, tilstillet universitetet til erklæring.

Til at bedømme de indkomne ansøgninger nedsatte fakultetet et udvalg bestående af professorerne, dr. phil. Einar Andersen, dr. phil. N. E. Nørlund og dr. phil. Bengt Strömgren. Dette udvalg afgav under 22. april 1958 følgende indstilling:

»Dr. Peter Naur er født 1928, erhvervede magistergraden (hovedfag astronomi) ved Københavns universitet i 1949 og blev dr. phil. (Københavns universitet) i 1957. I 1950–51 arbejdede Naur i ni måneder som Research Student ved King's College, Cambridge, England, og derefter fra april 1952 til august 1953 ved Yerkes Observatory, IBM Watson Computing Laboratory, McDonald Observatory samt i Cambridge, England.

Fra september 1953 har Naur været ansat ved Københavns universitets observatorium, først som honorarlønnet videnskabelig assistent og fra december 1955 som amanuensis II.

Naur har siden 1951 holdt forelæsninger over forprøvepensum i astronomi og i 1954 forelæst for de fagprøvestuderende i astronomi. Han har påbegyndt udarbejdelsen af forelæsningsnoter til brug ved forprøveundervisningen.

De to første afhandlinger i Naurs videnskabelige produktion samt arbejdet »Minor planet 51 Nemausa and the fundamental system of declinations« falder indenfor den celeste mekanik. I den anden af de nævnte afhandlinger, som er et forarbejde til undersøgelsen vedrørende asteroiden 51 Nemausas bevægelse, beskrives en af Naur udviklet metode til numerisk integration af de differential-ligninger, der bestemmer bevægelsen af en asteroide i solens og de store planets tyngdefelt. Metoden er baseret på anvendelse af den elektroniske regnemaskine EDSAC i Cambridge, England. Tidligere havde Eckert, Brouwer og Clemence udviklet en metode til numerisk integration af bevægelsesligningerne for de ydre



planeter under hensyntagen til de indbyrdes perturbationer ved hjælp af elektronik-maskinen SSEC. Det af Naur løste problem er et herfra noget forskelligt, idet det gælder om at bestemme en asteroides bevægelse i et på forhånd kendt tyngdefelt. Ved anvendelse af Naurs metode kunne regnehastigheden ved beregning af en asteroides bevægelse forøges meget betydeligt i sammenligning med den med almindelige regnemaskiner opnåelige. Naur har her gjort en betydningsfuld indsats, og han har med dette arbejde vist, at han er fortrolig med en moderne regneteknik, der i løbet af de sidste år er kommet til at spille en stor rolle inden for astronomien.

Afhandlingen »Minor planet 51 Nemausa and the fundamental system of declinations« indeholder en beregning af asteroidens heliocentriske bevægelse, udført ved hjælp af EDSAC, og en bestemmelse af den systematiske fejl i deklination for ækvatorzonen for fundamentalsystemet FK 3 ud fra afvigelserne mellem observation og regning i positionerne for asteroiden. Baggrunden for dette arbejde af Naur er følgende. At man ved et systematisk gennemført program af asteroideobservationer ville kunne opnå en værdifuld og påkrævet kontrol af fundamentalsystemets positioner har længe været klart. Et omfattende program for sådanne asteroide-observationer blev i 1930'erne udformet af Numerov og Brouwer, men dette program er endnu ikke gennemført. I 1940 påbegyndtes på Københavns observatorium et mindre omfattende asteroide-program, hvis formål var bestemmelse af den systematiske fejl i deklination i ækvatorzonen ved hjælp af observationer af 51 Nemausa, som når den er i eller nær opposition til solen altid står nær himlens ækvator. Naur kunne som følge deraf i sin undersøgelse benytte resultaterne af et betydeligt forarbejde, men den største del af det pågældende beregningsarbejde er udført af Naur, og hans arbejde er det første af denne art, som har bidraget til bestemmelse af fundamentalsystemets fejl.

Asteroidens koordinater beregnes af Naur på basis af de tidligere bestemte baneelementer. Ud fra positions-residuerne 1943-54 findes korrektionerne til asteroidens 6 banelementer samt den ønskede systematiske korrektion til fundamentalsystemet. Naur bestemmer de ubekendte ved to forskellige opløsninger efter mindste kvadraters metode. Ved den første indføres tillige 4 korrektioner til de antagne jordbaneelementer som ubekendte, ved den anden opløsning sættes disse sidste lig nul. Den fundne værdi for deklinationskorrektionen er praktisk talt den samme for de to opløsninger, men middelfejlen er betydelig mindre ved den sidstnævnte. Man savner på dette punkt i Naurs diskussion en henvisning til resultaterne af andre bestemmelser af jordbaneelementerne, som har større nøjagtighed end Naurs, en henvisning som ville have retfærdiggjort antagelsen af deklinationskorrektionerne efter opløsning 2 med dens mindre middelfejl.

Naurs bestemmelse af deklinationskorrektionen i ækvatorzonen er af betydelig værdi. Ved sit arbejde har Naur desuden på værdifuld måde belyst spørgsmålet om graden af overensstemmelse mellem observation og beregning, som i øjeblikket er opnåelig ved asteroideundersøgelser. Naur har gjort det sandsynligt, at afvigelserne i hovedsagen skyldes systematiske fejl i de ved bestemmelserne af asteroide-positioner benyttede referens-stjerner positioner.

Ved to mindre observationsarbejder, »Magnitudes and colors of bright F stars« og »Photographic observations of minor planets« har Naur vist, at han er fortrolig med observationsteknikken på de pågældende felter.

I fire afhandlinger (deraf en sammen med D. E. Osterbrock) har Naur behandlet problemer vedrørende stjernernes indre. I disse arbejder undersøges den indre opbygning for kemisk homogene stjerner, hvis energiproduktion og opacitetslov er givet ved potenslove i tætheden  $\rho$  og temperaturen  $T$ . I afhandlingen »Stellar models based on the proton-proton reaction« beregnes ved hjælp af IBM hulkortmaskiner strukturen svarende til 11 forskellige opacitetslove.



De fundne resultater gør det muligt at følge de ændringer i den indre struktur, som bevirkes af ændringer i opacitetsloven. Endnu er de teoretiske beregninger af opaciteten i stjernernes indre behæftet med en ikke ubetydelig usikkerhed, og undersøgelsen udgør derfor et værdifuldt bidrag til studiet af stjernernes opbygning. Resultaterne anvendes ved en undersøgelse af solens indre opbygning samt til belysning af spørgsmålet om den indre opbygning af stjerner med ringe indhold af tunge grundstoffer (mælkevejssystemets ældste stjerner).

Naur har under sin ansættelse ved Brorfelde-observatoriet arbejdet med planlægning og bygning af hjælpeapparater til meridiankredsen. I to endnu utrykte mindre arbejder har Naur beskrevet apparater, som under hans medvirkning er blevet konstrueret i Brorfelde-observatoriets værksted. I det ene arbejde omtales konstruktionen af et modificeret Watts-apparat til automatisk udmåling af registrerings-fotografier af meridiankredsens deklinationskreds. Apparatet er i hovedsagen en kopi af Watts' på U.S. Naval Observatory konstruerede apparat, men Naur har indført visse forbedringer i det elektriske indstillingssystem. I det andet arbejde omtales et forsøg med et af Brorfelde-observatoriets kvartsure, ved hvilket det vises, at man i driv-kredsen for kvartskrystallen kan anvende transistorer med lavt energiforbrug, uden at gang-nøjagtigheden forringes.

Dr. Anders Reiz er født 1915, blev fil. lic. (astronomi) ved Lunds universitet i 1939 og fil. doktor (astronomi) ligeledes ved Lunds universitet i 1941.

Reiz har arbejdet ved Heidelberg-observatoriet i 1938, ved Københavns observatorium i 1941 og 1946, ved Observatoire de Haute-Provence, ved Warner and Swasey Observatory i 1948, ved Yerkes Observatory i 1948, ved Stockholms observatorium 1951 samt ved Yerkes og McDonald Observatory i 1953 og 1954.

Fra 1944 til 1950 var Reiz docentstipendiat ved Lunds universitet, siden 1951 forskningsdocent ved Lunds universitet.

I 1956 modtog Reiz af Vetenskapsakademien i Stockholm den Edlundske belønning for sine astronomiske arbejder.

Reiz' videnskabelige produktion falder indenfor følgende områder: Astrometri, stellarastronomi og astrofysik.

De astrometriske afhandlinger udgøres af en række meridiankreds-arbejder. Den i 1951 offentliggjorte afhandling »Meridian observations of faint AG stars« indeholder en katalog, som giver positioner for 6500 stjerner baseret på ca. 20.000 meridiankreds-observationer udført af Reiz med Lunds observatoriums meridiankreds 1943-45. Det pågældende arbejde er en meget betydelig præstation såvel i kvantitativ som i kvalitativ henseende. Reiz har på monstergyldig vis bestemt lysstyrkeligning og reduktionen af instrumentsystemet til fundamentalsystemet. De opnåede indre og ydre middelfejl for positionerne er særdeles tilfredsstillende både i sammenligning med tidligere arbejder med Lunds meridiankreds og med arbejder udført med mere moderne meridianinstrumenter.

I afhandlingen »Proper motions of 5959 faint AG stars« (1957) har Reiz kombineret positionerne i sit ovenfor omtalte katalogarbejde med det foreliggende materiale af katalogpositioner og afledt egenbevægelser for stjernerne. Den opnåede gennemsnitlige nøjagtighed af egenbevægelserne er høj, højere end for andre egenbevægelse-kataloger for svage stjerner som Yale-kataloget og McCormick-kataloget. Valget af programstjerner er heldigt, og de bestemte egenbevægelser udgør alt i alt et stort og meget værdifuldt bidrag til studiet af stjernernes bevægelsesforhold.

I et mindre arbejde har Reiz beskrevet en foto-kronograf af ny type, og i et andet (sammen med Nils Hansson) værdifulde laboratorieundersøgelser af et fotoelektrisk meridiankreds-mikrometer.



Reiz' stellarastronomiske arbejder omfatter foruden to mindre afhandlinger disputatsen »A study of external galaxies with special regard to the distribution problem« (1941). I sidstnævnte afhandling undersøges fordelingen af galakser i høj galaktisk bredde ( $+50^\circ$  til  $+90^\circ$ ). Ved en gennemmønstring af Heidelberg-observatoriets plademateriale katalogiserede Reiz 4666 galakser og bestemte for disse den tilnærmede position, dimension, type efter Wolfs system, orientering af galaksens hovedakse og integreret apparent størrelsesklasse. Ud fra dette materiale diskuteres spørgsmålet om galaksernes luminositetsfunktion og afstandsfordeling samt virkningen af interstellar absorption i vor egen galakse. Det plademateriale, som stod til rådighed, da Reiz for tyve år siden gennemførte den pågældende undersøgelse, er ikke af den høje kvalitet, som karakteriserer fotografiske plader optaget i de sidste år med moderne astrografer, men det er af Reiz udnyttet på bedst mulige måde. I disputatsens teoretiske del diskuterer Reiz problemer vedrørende stellarstatistikens fundamentale integralligning og belyser på interessant måde det faktum, at løsningen kan være meget følsom over for små ændringer i den observations-funktion, som i integralligningen repræsenterer integralets værdi.

Reiz har på astrofysikens område offentliggjort en række afhandlinger vedrørende teorien for stjerneatmosfærer samt teorien for stjernernes indre. Arbejderne af den førstnævnte kategori er af numerisk-teknisk art og indeholder værdifulde tabeller til beregning af middelintensitet og strålingsstrøm for strålingsfelter i stjerneatmosfærer. I denne forbindelse har Reiz gennemført undersøgelser vedrørende metoderne til numerisk kvadratur og givet en fortræffelig oversigt over de her benyttede fremgangsmåder.

Undersøgelserne vedrørende stjernernes indre omfatter otte afhandlinger. I tre af disse (1947, 1948, 1949) behandler Reiz et problem, som lige siden Eddingtons klassiske arbejder har hørt til de vigtigste indenfor astrofysiken, nemlig spørgsmålet om kæmpestjernernes indre opbygning. Gamow fremsatte i 1945 den tanke, at kæmpestjernerne indeholder en central isoterm kerne, hvis energiproduktion er forsvindende lille, fordi brint her fuldstændig er blevet forvandlet til helium, og som er omgivet af en relativ tynd skal med temperatur og brintindhold tilstrækkelig høje til, at den iagttagne energiproduktion kan foregå her. Denne tanke har vist sig at være rigtig og af afgørende betydning for problemets løsning, men de beregninger, ved hvilke Gamow søgte at støtte sin hypotese, var ikke korrekte. I de tre nævnte afhandlinger viste Reiz ved omhyggeligt gennemførte numeriske integrationer af problemets differentiaalligninger, at den isoterme kerne virkelig har den af Gamow formodede effekt, nemlig at medføre en stærkt forøget temperatur i kæmpestjernens centrale dele, inklusive den energiproducerende skal. I løbet af de sidste år er der af en række astrofysikere blevet udført et stort arbejde med det formål nøjere at udforske kæmpestjernernes indre opbygning og udviklingshistorie, og meget betydelige fremskridt er blevet gjort. Det bør imidlertid fremhæves, at Reiz var den første, som fremlagde en nøje gennemregnet model for en kæmpestjerne med adekvat energiproduktion.

I en anden afhandling af denne gruppe (1949) har Reiz i fortsættelse af Chandrasekhars arbejder vedrørende den indre opbygning af hvide dværgstjerner undersøgt strukturen af hvide dværgstjerner, hvis masse er meget nær lig den øvre grænseværdi (stjerner med masser over denne værdi kan ikke eksistere som hvide dværgstjerner). Chandrasekhar havde fundet strukturen for en masseværdi ret nær ved grænsemassen, men overgangen til grænsemassen var ikke fuldt klarlagt. Reiz løste fuldstændig det pågældende problem.

I to arbejder (1948 og 1950) om anvendelsen af perturbationsmetoder ved løsning af differentiaalligningerne for stjernernes indre opbygning har Reiz på udmærket måde videreført tidligere undersøgelser.



I afhandlingen »The Structure of stars with negligible content of heavy elements« (1954) har Reiz gennemført en undersøgelse af en stjernemodel svarende til stjerner med forsvindende ringe indhold af grundstoffer tungere end brint og helium. Resultaterne giver et værdifuldt bidrag til belysning af problemer vedrørende strukturen af de først dannede stjerner i vort mælkevejsystem.

I en afhandling (sammen med I. Torgård), som foreligger i manuskript, beskrives en interessant og effektiv metode til integration af differentialligningerne for stjernernes indre ved hjælp af elektronik-regnemaskiner af typen BESK (Stockholm) henh. SMIL (Lund).

Dr. Niels Wieth-Knudsen er født 1909, tog magistergraden og skoleembeds-eksamen (hovedfag astronomi og fysik) ved Københavns universitet i 1932, blev fil. lic. (Lunds universitet) og fil. dr. (Lunds universitet) 1954.

Wieth-Knudsen var i årene 1935–46 ansat som lærer i fysik og kemi ved Hærens officerskole og videnskabelig medarbejder ved Geodætisk Institut. Siden 1950 har Wieth-Knudsen været ansat som videnskabelig medarbejder hos professor, dr. E. Hertzsprung og tillige udført videnskabeligt arbejde på Urania-observatoriet i København. I det sidste år har Wieth-Knudsen undervist i matematik ved Danmarks tekniske højskoles forberedelseskursus.

I 1932–33 var Wieth-Knudsen udsendt til Rio de Janeiro for at give instruktion i brugen af de ved Meteorologisk Institut i København til anvendelse i polaråret konstruerede jordmagnetiske måleinstrumenter. I 1955–57 har Wieth-Knudsen foretaget kortere studierejser i forbindelse med deltagelse i internationale astronomiske møder.

Under sin ansættelse ved Geodætisk Institut har Wieth-Knudsen udført breddebestemmelser og azimutbestemmelser og deltaget i reduktionen af længdebestemmelser samt medvirket ved forarbejder i forbindelse med Geodætisk Instituts hydrostatiske nivellementer.

Som assistent for professor Hertzsprung har Wieth-Knudsen udført et stort antal målinger af visuelle dobbeltstjerner på fotografiske plader.

Wieth-Knudsens videnskabelige produktion udgøres af en række afhandlinger indenfor dobbeltstjerne-astronomien, dels teoretiske arbejder omhandlende banebestemmelses-problemer, dels astrometriske og fotometriske observationsarbejder.

I disputatsen, »Studies on orbit determination of visual binary stars in some extreme cases« (1954), udvikles metoder til banebestemmelse for visuelle dobbeltstjerner, og disse anvendes til bestemmelse af baneelementerne for to dobbeltstjernesystemer. Ved banebestemmelse for visuelle dobbeltstjerner ud fra iagttagne relative positioner af de to komponenter kan man normalt benytte sig af velkendte standard-metoder. Wieth-Knudsen behandler i afhandlingens første del det særlige tilfælde, at banebevægelsen er parabolisk eller hyperbolsk. Han går ud fra Thieles metode til elliptisk banebestemmelse i den af Vand den Bos givne form og udvikler den til anvendelse i det paraboliske og hyperbolske tilfælde. De hertil benyttede tolegemeproblems-relationer er naturligvis velkendte og Wieth-Knudsens fremstilling forekommer undertiden vel bred. Med henblik på det tilfælde, hvor banen er nær parabolisk, udvikles en metode til differentiell korrektion af baneelementerne.

Den visuelle dobbeltstjerne  $\Sigma$  2398, for hvilken der foreligger relative positionsbestemmelser gennem mere end hundrede år, har stor baneekscentricitet, og Wieth-Knudsen anvender de udviklede metoder til banebestemmelse på dette system. Grundlaget er observationer 1830–1950, deriblandt et antal egne målinger ved den fotografiske metode. Wieth-Knudsen finder, at den relative



bane er hyperbolsk. Dog er den fundne ekscentricitets afvigelse fra 1 adskilligt mindre end bestemmelsens middelfejl, og Wieth-Knudsen viser, at en elliptisk bevægelse med en periode større end ca. 2000 år også tilfredsstillende observationerne. På grundlag af de fundne baneelementer bestemmes masse-summen for komponenterne. Den findes at være 0.70 solmasser, med en middelfejl der kun udgør 6.5% af værdien. Wieth-Knudsens relativt meget nøjagtige bestemmelse af summen af masserne for de to komponenter i  $\Sigma$  2398 er af betydelig værdi, da det drejer sig om to absolut lyssvage stjerner. Resultatet diskuteres med henblik på masseluminositetsloven.

For visuelle dobbeltstjerner med relativt kort periode og lille vinkelafstand mellem komponenterne kan det være en fordel ved banebestemmelsen at diskutere de observerede positionsvinkler og distancer hver for sig, da distancernes relative nøjagtighed er lille. Wieth-Knudsen udvikler med henblik herpå en metode til banebestemmelse for det tilfælde, at ekscentricitet og banehældning har relativt små værdier. Han udleder hertil en Fourier-række for positionsvinklen som funktion af middelanomalien. Tidligere forsøg til banebestemmelse ved harmonisk analyse af positionsvinklen havde givet delvis utilfredsstillende resultater, og Wieth-Knudsen viser, at dette skyldes, at for få led i Fourierrækken var medtaget. Den visuelle dobbeltstjerne BD-8°4352, hvis periode, ekscentricitet og banehældning er henh. 1.7 år, 0.05 og  $\pi - 15^\circ$ , egner sig for anvendelse af den udviklede metode, og baneelementerne bestemmes.

I den nævnte og en følgende afhandling har Wieth-Knudsen undersøgt spørgsmål vedrørende banebestemmelse for visuelle dobbeltstjerner ved brug af rækkeudviklinger efter potenser af tiden.

Wieth-Knudsen har publiceret arbejder indeholdende målinger af visuelle dobbeltstjerner, dels 440 visuelle mikrometermålinger med Urania-observatoriets refraktor 1949-54, dels et mindre antal fotografiske målinger på plader optaget på Pic du Midi-observatoriet.

I en afhandling »Photovisual differences in magnitudes of 331 mainly southern double stars estimated by steps on 505 plates from the Bosscha Observatory, taken 1949.7-1952.4« har Wieth-Knudsen bestemt størrelsesklasseforskellen mellem dobbeltstjerne-komponenter ved skøn efter trinvurderingsmetoden. Nøjagtigheden er god, og overensstemmelsen med andre observationer, hvor sådanne foreligger, er efter omstændighederne tilfredsstillende. Især da det drejer sig om dobbeltstjerner på den sydlige himmel, er denne katalog værdifuld.

Sammenfattende skal vi udtale, at vi finder, at de tre ansøgere bør placeres i denne rækkefølge: 1. docent, fil. dr. Anders Reiz, 2. dr. Peter Naur, 3. fil. dr. Niels Wieth-Knudsen. Docent, fil. dr. Anders Reiz har ved sin store og meget værdifulde videnskabelige indsats og ved sin forelæsningsvirksomhed som docent i astronomi på udmærket måde kvalificeret sig til det ledige professorat i astronomi. Docent Reiz' videnskabelige produktion er mere omfattende og har afgjort større værdi og astronomisk betydning end dr. Naurs og dr. Wieth-Knudsens. Vi indstiller hermed til det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, at det ledige professorat i astronomi besættes med docent, fil. dr. Anders Reiz.◊

Udvalgets indstilling blev tilstillet ansøgerne, af hvilke dr. Wieth-Knudsen fremsatte bemærkninger.

Efter at fakultetet i møde den 20. maj og Konsistorium i møde den 11. juni 1958 havde sluttet sig til indstillingen, blev den under 19. juni 1958 indsendt til ministeriet.

Herefter blev ved ministeriets skrivelse af 30. juni 1958 docent, fil. dr.



Sven Anders Torsten Reiz, der ikke havde dansk indfødsret, konstitueret som professor i astronomi ved Københavns universitet fra den 1. september 1958 at regne.

20. *Oprettelse af et professorat i mikrobiologi og afdelingsforstander, dr. phil. Ole Maaløes udnævnelse til professor*

(j. nr. 313/55).

På normeringsloven for 1955–56, jfr. folketings tidende 1954–55, tillæg A, sp. 1421–22, oprettedes et professorat i mikrobiologi som skulle besættes fra det tidspunkt at regne, da det planlagte biologiske institut i botanisk have blev taget i brug.

Med henblik på embedets besættelse afgav professorerne, dr. phil. T. W. Böcher, dr. phil. Detlev Müller, dr. phil. Johs. Boye Petersen, dr. phil. P. Brandt Rehberg, dr. phil. H. Ussing og dr. phil. Mogens Westergaard i henhold til § 1 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet under 17. marts 1955 følgende indstilling:

»Undertegnede fremsætter hermed forslag om, at det nyoprettede professorat i mikrobiologi besættes uden opslag med afdelingsforstander, dr. med. Ole Maaløe. Statens Seruminstitut. Dr. Maaløe er født 1915, har fra 1942 været ansat ved Statens Seruminstitut, fra oktober 1942 som videnskabelig assistent ved den sero-diagnostiske afdeling, fra april 1946 som laborator ved serumafdelingen og fra april 1948 som afdelingsforstander ved standardiseringsafdelingen. I foråret 1947 studerende han elektroforeseteknik under et studieophold hos professor Tiselius i Uppsala, i foråret 1949 havde han et 4 måneders studieophold (Rockefeller Travel Grant) i U.S.A., hvor han dels studerede bakteriofagteknik hos professor Delbrück, dels mikrobiologisk standardiseringsteknik hos professor Snell. 1951–52 havde han et Rockefeller-stipendium til at studere i U.S.A., hvor han dels udførte isotoparbejder med bakteriofager hos Delbrück, dels tog kursus i almindelig mikrobiologi hos professor Van Niel.

1946 tog han den medicinske doktorgrad på en afhandling om alexin og opsonin, et serologisk arbejde, der beskæftiger sig med komplementbindingens teori og metodik. I perioden indtil 1948 har han i en række arbejder, delvis sammen med andre forfattere, leveret vigtige bidrag til den serologiske immunitetsforskning. Disse arbejder viser ligesom disputatsen hans fortrolighed med de biometriske metoder. Fra 1948 har han beskæftiget sig med bakteriofager og med relationen imellem bakterier og bakteriofager. På dette område er det lykkedes ham meget hurtigt at placere sig overordentlig smukt blandt den gruppe af forskere, der med professor Max Delbrück som den centrale personlighed beskæftiger sig med bakteriofagernes biologi. Sammen med forskellige amerikanske stipendiater, der arbejder på hans afdeling (J. Watson, G. Stent og andre) har han ved hjælp af isotop-forsøg undersøgt bakteriofagernes stofskifte med særligt henblik på DNA-syntesen (desoxyribonukleinsyre). Endvidere har han i et meget værdifuldt arbejde fra 1950 studeret temperaturens indflydelse på bakteriofagernes reproduktion. Under disse arbejder indså han, at denne forskning led af en følelig metodisk mangel, idet man ikke var i stand til at kontrollere de bakteriofag-inficerede bakteriers delingsrytme, ligesom det var i høj grad ønskeligt at kunne



foretage bakteriofaginfektionen på et defineret tidspunkt af bakteriernes deling. Inspireret af dr. phil. Erik Zeuthens arbejder med *Tetrahymena* lykkedes det at nå frem til en metode, hvorved ca. 80% af bakterierne i en bakteriekultur deler sig synkront. Disse arbejder har vakt meget stor opmærksomhed inden for bakteriologien, fordi de i visse retninger åbner helt revolutionerende perspektiver såvel for bakteriecytologien som for fysiologien og ikke mindst for bakteriofagforskningen. Sammen med Birch-Andersen og Sjöstrand (Stockholm) har han lavet de første elektronfotografier af ultratynde snit af bakterier fra sådanne synkroniserede bakteriekulturer.

Dr. Maaløe har således i løbet af ganske få år skabt sig en meget smuk international position inden for et meget vigtigt biologisk forskningsområde: problemet om desoxyribonukleinsyrens biokemiske, fysiologiske og genetiske funktion, et forskningsområde som er af allerstørste interesse ikke alene for mikrobiologien, men også for biokemi, genetik og cytologi.

Dr. Maaløe vil efter vor opfattelse i kraft af sin uddannelse være særdeles velegnet som lærer i mikrobiologi, og vi vil anse det for at være af meget stor betydning, at en forsker af hans fremragende standard og som beskæftiger sig med et område, der er centralt placeret i den biologiske forskning knyttes til Universitetet. Man må yderligere formode, at han på bedste måde vil være i stand til også at være vejleder ved arbejdet på andre felter inden for mikrobiologien.

Fakultetet tiltrådte indstillingen under 28. marts og Konsistorium under 30. marts 1955.

Efter at dr. Maaløe ved skrivelse af 13. april 1955 havde erklæret sig villig til at tiltræde embedet, blev indstillingen under 23. maj 1955 indsendt til ministeriet.

Ved skrivelse af 24. juni 1955 meddelte ministeriet, at man i overensstemmelse med universitetets indstilling agtede at indstille dr. Maaløe til det nyoprettede professorat i mikrobiologi, når instituttet i Botanisk have var fuldført.

Herefter blev ved kgl. resolution af 2. juli 1958 afdelingsforstander ved Statens seruminstitut, dr. phil. Ole Maaløe udnævnt til professor i mikrobiologi ved Københavns universitet fra 1. oktober 1958 at regne.

## 21. Oprettelse af et professorat i matematik og professor, dr. phil. Hans Tornehaves udnævnelse til professor

(j. nr. 418/58).

På den nye lønningslov af 1958 oprettedes et professorat i matematik ved Københavns universitet – jfr. Bemærkninger til normeringslovforslaget, folketingstidende 1957-58, tillæg A, sp. 1333-34.

Med henblik på embedets besættelse afgav de tre professorer i matematik under 21. juni 1958 i overensstemmelse med § 1 i kgl. anordning af 5. februar 1953 om ansættelse af professorer ved Københavns universitet følgende indstilling:

»Undertegnede tillader os herved at indstille til fakultetet, at det nyoprettede professorat i matematik søges besat uden opslag med professor i matematik ved Danmarks tekniske højskole, dr. phil. Hans Tornehave.



Professor Tornehave er født i 1915. Han tog skoleembedseksamen og magisterkonferens i matematik i 1940 og erhvervede den filosofiske doktorgrad i 1945. Fra 1941 til 1952 var han knyttet til Københavns universitets matematiske institut, først som videnskabelig assistent, senere som amanuensis, idet han dog i to år, 1947–49, var ansat ved McGill University i Montreal, først som assistant professor, senere som associate professor. Fra 1952 har han været knyttet til Danmarks tekniske højskole, til 1956 som amanuensis og lektor og derefter som professor.

Professor Tornehaves videnskabelige arbejde indledtes med en i årene efter 1938 sammen med medundertegnede Børge Jessen udført systematisk undersøgelse over næstenperiodiske funktioners argumentvariation og værdifordeling. Resultaterne blev publiceret i 1945. Ved denne undersøgelse spillede analytiske funktioner af flere variable en vigtig rolle, og professor Tornehave optog et indgående studium af dette vanskeligt tilgængelige emne. Allerede i 1939 gav han i en note en interessant generalisation af den klassiske Jensenske formel til analytiske funktioner af flere variable. I doktorafhandlingen fra 1944 gav han en systematisk fremstilling af visse sider af disse funktioners teori, og det lykkedes ham at opnå en række betydningsfulde resultater vedrørende sammenhængen mellem de omhandlede funktioners nulpunktsmangfoldighed og Jensenske funktion. Som anvendelser opnåedes interessante resultater om næstenperiodiske funktioner, specielt eksponentialpolynomier.

I senere afhandlinger har professor Tornehave videreført disse undersøgelser i to væsentlig forskellige retninger.

I en række arbejder fra 1952–53 har han givet værdifulde nye bidrag til den almene teori for analytiske funktioner af flere variable, især omhandlende disse funktioners analytiske fortsættelse. Betydningen af disse undersøgelser ligger i, at de hjælper til en bedre forståelse af dette vigtige, men yderst vanskelige emne, som har været genstand for undersøgelser af mange matematikere, men endnu frembyder fundamentale uløste problemer.

Fire af professor Tornehaves arbejder, der i særlig grad viser hans originalitet som forsker, vedrører næstenperiodiske bevægelser. I en afhandling fra 1948 beviste han en overraskende sætning, som på en gang generaliserer en klassisk sætning af Kronecker om diofantiske approksimationer og en sætning om næstenperiodiske bevægelser i planen. Denne undersøgelse blev videreført i en afhandling fra 1950 om næstenperiodiske bevægelser, der tilfredsstiller en analytisk ligning. I afhandlinger fra 1953 og 1954 optog han disse spørgsmål fra et meget alment synspunkt. Der betragtes næstenperiodiske bevægelser i en vis klasse af abstrakte rum, og ved hjælp af en generalisation af approksimations-sætningen for næstenperiodiske funktioner til sådanne bevægelser lykkes det at reducere spørgsmål vedrørende homotopi mellem næstenperiodiske bevægelser til rent topologiske spørgsmål. Disse metoders bærekraft viser sig bl.a. derved, at løsningen til et problem vedrørende næstenperiodiske bevægelser på kuglefladen, som havde stået åbent i mange år, fremkom som en umiddelbar konsekvens af de opnåede generelle resultater.

Endelig nævnes et arbejde fra 1954, hvor der i videreførelse af en undersøgelse af Stepanoff gives et nyt interessant bevis for en sætning af Wiener om Fourier-rækker for Stepanoff næstenperiodiske funktioner, og der bevises en omvendning af denne sætning.

Professor Tornehaves mangeårige undervisningsvirksomhed har omfattet en lang række af matematikens grene, ikke mindst sådanne, der er af betydning for matematikens anvendelser.

Såvel ved sin videnskabelige produktion, der rummer betydningsfulde bidrag til grundlæggende matematiske discipliner, som ved sin beherskelse af omfat-



tende dele af matematiken og dens anvendelser anser vi professor Tornehave for særlig egnet til at overtage det nyoprettede professorat.«

Indstillingen blev tiltrådt af fakultetet på dets møde den 24. juni 1958. Herefter erklærede professor Tornehave sig villig til at tiltræde det omtalte embede fra 1. august 1958 at regne.

Efter at Konsistorium i møde den 30. juni 1958 havde tilsluttet sig indstillingen, blev den under 3. juli 1958 videresendt til ministeriet.

Herefter blev ved kgl. resolution af 21. juli 1958 professor i matematik ved Danmarks tekniske højskole, dr. phil. Hans Marius Nielsen Tornehave udnævnt til professor i matematik ved Københavns universitet fra 1. august 1958 at regne.